

**MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA
NACIONALNI KURIKULUM NASTAVNOGA PREDMETA**

POVIJEST

Travanj 2018.

NIJE LEX OFICIRANO

Slika 1 Najčešće riječi u kurikulumu nastavnog predmeta Povijest

NIJE LEKTORKR

SADRŽAJ

A. OPIS NASTAVNOG PREDMETA	6
B. ODGOJNO-OBRZOZVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA POVIJESTI	7
C. KONCEPTI U ORGANIZACIJI KURIKULUMA NASTAVNOG PREDMETA POVIJEST	8
Vrijeme i prostor	9
Uzroci i posljedice	9
Kontinuiteti i promjene	9
Izvori i istraživanje prošlosti	10
Interpretacije i perspektive	10
D. ODGOJNO-OBRZOZVNI ISHODI PO RAZREDIMA I KONCEPTIMA	12
Kako se koristiti ishodima	12
Pregledna tablica svih odgojno-obrazovnih ishoda	13
Razrada odgojno-obrazovnih ishoda po pojedinim razredima	16
Osnovna škola	16
Opisi cjelina za peti razred	17
Opisi cjelina za šesti razred	18
Opisi cjelina za sedmi razred	18
Opisi cjelina za osmi razred	19
Odgojno-obrazovni ishodi u 5. razredu	20
Odgojno-obrazovni ishodi u 6. razredu	22
Odgojno-obrazovni ishodi u 7. razredu	24
Odgojno-obrazovni ishodi u 8. razredu	26
Srednje škole	28
Tematska područja za srednje škole	28
Odgojno-obrazovni ishodi za trogodišnje strukovne škole (svi razredi)	31
Popis tema za trogodišnje strukovne škole	32

Odgojno-obrazovni ishodi za četverogodišnje strukovne škole	34
Popis tema za četverogodišnje strukovne škole	36
Odgojno-obrazovni ishodi za gimnazije (IV. ciklus).....	41
Popis tema za gimnazije (IV. ciklus).....	43
Odgojno-obrazovni ishodi za gimnazije (V. ciklus).....	44
Popis tema za gimnazije (V. ciklus).....	46
E. POVEZANOST S ODGOJNO-OBRASOVNIM PODRUČJIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA.....	47
F. UČENJE I POUČAVANJE PREDMETA	48
G. VREDNOVANJE ISHODA UČENJA U PREDMETU	51
DODATAK A.....	53
Razrada odgojno-obrazovnih ishoda po pojedinim razredima i razinama usvojenosti	53
5. razred	54
6. razred	59
7. razred	64
8. razred	70
Trogodišnje strukovne škole.....	76
Prvi razred četverogodišnje strukovne škole i prvi razred gimnazije	81
Drugi i treći razred četverogodišnje strukovne škole i drugi razred gimnazije	86
Treći razred gimnazije	91
Četvrti razred gimnazije.....	97
DODATAK B.....	103
Aktivno učenje	104
Osnovna škola	105
Peti razred	105
Primjeri obrade cjeline <i>Prve civilizacije</i>	107
Primjeri obrade cjeline <i>Grčki svijet</i>	119
Srednja škola (IV. ciklus)	129

Primjer obrade teme <i>Aleksandar Veliki i ideja univerzalizma</i>	132
Primjer obrade teme <i>Velike revolucije od kraja 18. do sredine 20. stoljeća</i>	139
Bibliografija	147
Popis korištenih kurikuluma i nastavnih planova i programa	153

NIJE LEKTORIZIRANO

A. OPIS NASTAVNOG PREDMETA

Svijest o povijesti¹ jedno je od temeljnih obilježja svakog društva, a znanje o prošlosti neophodno je za razumijevanje sadašnjosti i promišljanje budućnosti. Poznavanje povijesti pridonosi razumijevanju procesa koji su oblikovali čovječanstvo od najranijih vremena do danas – objašnjavanjem promjena i kontinuiteta u razvoju ljudskih društava, prošlih i sadašnjih ljudskih iskustava te suvremenih društvenih fenomena u njihovoј povijesnoј perspektivi. Učeći o vlastitoj zajednici i drugim kulturama i društvima učenici razvijaju razumijevanje sila i procesa koji utječu na oblikovanje osobnih i kolektivnih identiteta (lokalnih, etničkih, nacionalnih, kulturnih, socijalnih, klasnih, religijskih, manjinskih, rodnih i drugih).

Svrha učenja povijesti stoga je poticati interes učenika za proučavanje prošlosti, omogućiti razumijevanje sadašnjosti te stjecanje znanja i vještina nužnih za upućeno i aktivno sudjelovanje učenika u društvu kao građana Hrvatske, Europe i svijeta.

Proučavanje prošlosti temelji se na dokazima prikupljenima iz povjesnih izvora, prosudbama o njihovoј važnosti i značenju te oblikovanju prikaza u kojima se dosljedno koriste argumenti i dokazi. Takav pristup poučavanju povijesti, prilagođen metodama i sadržajima dobi učenika, ima znatan potencijal za učenje i razvoj mišljenja. Temelji se na načelima aktivnog učenja (vidjeti poglavlje F): budući da se znanje stvara aktivnošću onoga koji uči, nužno je da se učenici aktivno uključe u prikupljanje i obradu informacija. Učeničko istraživanje prošlosti u najvećem broju slučajeva podrazumijeva otkrivanje već otkrivenog, a ne izvoran istraživački rad (iako ni on nije isključen, osobito u slučajevima kad učenici istražuju epizode iz lokalne i zavičajne povijesti). Obuhvaća razvoj generičkih vještina poput postavljanja relevantnih pitanja o izvorima, razmatranja konteksta, sagledavanja događaja iz različitih perspektiva, preispitivanja gledišta i zaključaka te oblikovanja interpretacija i utemeljenih pretpostavki. Na taj se način razvija analitičko, kritičko i kreativno mišljenje. Činjenično znanje o sadržaju koji se proučava neophodan je preduvjet za takav rad te je stoga ono neodvojivo od razvoja vještina. Konačno, proučavanje prošlih događaja koji imaju izražena moralna i etička pitanja doprinosi razumijevanju postupaka ljudi u prošlosti te istovremeno omogućuje učenicima preispitivanje i konsolidiranje osobnog sustava vrijednosti, stavova i uvjerenja. Kurikulum Povijesti tako obuhvaća sve tri ključne dimenzije učenja i poučavanja: usvajanje činjeničnog znanja o prošlosti, razvijanje vještina i koncepcata povezanih s proučavanjem prošlosti te razumijevanje vrijednosti, stavova i međuljudskih odnosa koji proizlaze iz učenja povijesti. Na taj način školski predmet Povijest pridonosi osobnom rastu i sazrijevanju učenika te daje temelje za cjeloživotni razvoj i napredovanje.

Kurikulum nastavnog predmeta Povijesti obuhvaća teme iz hrvatske i svjetske povijesti. Učenici stječu znanja potrebna za bolje razumijevanje i vrednovanje nacionalnog i lokalnog povjesnog i kulturnog nasljeđa stavljući ga u širi regionalni, europski i globalni kontekst. Kurikulum je strukturiran oko pet koncepcata: vremena i prostora, uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena, izvora i istraživanja prošlosti, interpretacija i perspektiva. Oslanja se na početno učenje povijesti u predmetu Priroda i društvo gdje je naglasak na konceptima vremena i prostora, uzroka i posljedica te kontinuiteta i promjena. Učenici usvajaju početna znanja o prošlosti te razvijaju osnovno razumijevanje uloge izvora u proučavanju prošlosti. Provode vlastita mala istraživanja u kontekstu osobnih, obiteljskih i lokalnih historija. Stjecanje znanja o prošlosti i razumijevanje navedenih koncepcata proširuje se i produbljuje učenjem Povijesti kao zasebnog nastavnog predmeta (5. – 8. razred). Učenici istražuju sadržaje koje proučavaju te odabiru prikladne načine prezentacije rezultata rada, a fokus se širi i na objašnjavanje interpretativne prirode različitih prikaza prošlosti. Učenje i poučavanje Povijesti u četvrtom ciklusu (prva dva razreda gimnazije te strukovne škole) dodatno produbljuje takav pristup dok je u petom ciklusu (treći i četvrti razred gimnazije) usredotočeno na dublje razumijevanje prirode interpretacija, dokaza i argumenata, kao i vještina povezanih s komunikacijom znanja o prošlosti.

¹ Pojam povijest u ovom tekstu obuhvaća prošlost (prošlu zbilju, ono što se doista dogodilo u prošlosti) i različite vidove bavljenja prošlošću. Potonje se ponajprije odnosi na historiju/historijsku znanost (znanstveno i profesionalno bavljenje prošlošću), historiografiju (rezultati znanstvenog bavljenja prošlošću, znanstveni radovi) te na povijest kao nastavni predmet koja je istovremeno i dio historijske znanosti i javnog bavljenja prošlošću.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA POVIJESTI

Učenik:

- pozna i razumije razdoblja i društva koja proučava, uključujući važne događaje, pojedince, procese i pojave; pritom se koristi prikladnom terminologijom te shvaća sadašnjost kao posljedicu povijesnog razvoja društva;
- sagledava prošlost koristeći se konceptima vremena i prostora, uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena, izvora i istraživanja prošlosti te interpretacija i perspektiva;
- koristi se vještinama koje podrazumijevaju postavljanje pitanja o prošlosti, analizu i interpretaciju povijesnih izvora, stvaranje povijesne argumentacije i komunikaciju o rezultatima spoznaje;
- oblikuje vlastita argumentirana stajališta i interpretacije, raspravlja otvoreno i konstruktivno te uvažava različite utemeljene perspektive i percepcije o prošlosti;
- razumije profesionalnoetičke norme i vrijednosne aspekte povezane s proučavanjem povijesti temeljem kojih oblikuje osobni sustav vrijednosti, stavova i uvjerenja;
- koristi se znanjima i vještinama stečenima učenjem povijesti kako bi ostvario osobne potencijale te odgovorno djelovao u javnom životu lokalne, nacionalne, europske i globalne zajednice;
- razumije važnost očuvanja kulturne i povijesne baštine kao nositelja informacija o prošlosti.

C. KONCEPTI U ORGANIZACIJI KURIKULUMA NASTAVNOG PREDMETA POVIJEST

Kurikulum nastavnog predmeta Povijest strukturiran je oko pet međusobno povezanih koncepata:

- vrijeme i prostor,
- uzroci i posljedice,
- kontinuiteti i promjene,
- izvori i istraživanje prošlosti,
- interpretacije i perspektive.

Ovi se koncepti shvaćaju kao apstrakcije ili generalizacije kojima se koristimo za uopćavanje informacija, stvaranje veza i obrazaca te razlikovanje kategorija i potkategorija. Valja ih razlikovati od činjeničnog znanja, poput poznавања povijesnih pojmoveva i drugih činjenica, iako je činjenično znanje prepostavka za njihovo razumijevanje. Za razliku od toga, pet koncepata obuhvaća poznавање općih načela, veza, struktura i obrazaca te se mogu primijeniti na bilo koju povijesnu temu ili sadržaj. Da bismo, primjerice, odgovorili na pitanje o uzrocima nekog konkretnog događaja moramo prvo znati što podrazumijeva opći koncept uzroka i koje su njegove potkategorije (npr. dugoročni, srednjoročni, kratkoročni uzroci ili gospodarski, društveni, kulturni uzroci). Znanja o općem konceptu uzroka, u kombinaciji s činjeničnim znanjem, omogućuju nam da odgovorimo na pitanja o uzrocima Francuske revolucije, Prvog svjetskog rata ili bilo kojeg drugog pojedinačnog događaja.

Ovih pet koncepata pridonosi formirajuju povijesnog mišljenja kao skupa znanja i vještina povezanih s poznavanjem povijesnih sadržaja, analiziranjem različitih vrsta primarnih i sekundarnih izvora, poznavanjem procesa istraživanja prošlosti te razumijevanjem složene naravi zapisa o prošlosti. Usvajanjem ovih koncepata razvijaju se i kompetencije potrebne u nizu drugih predmeta i međupredmetnih tema (primjerice u Geografiji, Hrvatskom jeziku, Likovnoj umjetnosti, Glazbenoj kulturi, Politici i gospodarstvu te Građanskom odgoju i obrazovanju).

Vrijeme i prostor

Koncept vremena i prostora ključan je za razumijevanje prošlosti. Povijest kao znanost i povijest kao nastavni predmet sustavno se bave prošlošću, a u središtu tog bavljenja jest koncept vremena. Tim se konceptom izgrađuje osjećaj za tijek, slijed i trajanje događaja u njihovom povijesnom kontekstu. On omogućava usporedbu obilježja različitih povijesnih razdoblja te njihov utjecaj na sadašnjost i budućnost. Ključan je za razumijevanje drugih koncepata, poput kontinuiteta i promjena te uzroka i posljedica. Kronologija je jedna od važnih sastavnica koncepta vremena. Bez kronološkog okvira ne mogu se razumjeti prošlost i sadašnjost ni istražiti odnosi među događajima. Učenici će stoga tijekom učenja povijesti usvojiti opći kronološki okvir (povijesna razdoblja) te osnove datiranja i računanja vremena. Koristit će se rječnikom koji opisuje tijek vremena, smještati događaje, osobe i pojave u odgovarajuća razdoblja te opisivati kronološku strukturu u povijesnom narativu. U kasnijim godinama učenja razumjet će konstruktivnu prirodu različitih periodizacija te propitivati značenja pripisana događajima koji su označeni kao razdjelnice (interpretacije).

Prostor uvjetuje način života i proizvodnje te utječe na društveni razvoj i politički ustroj. Društvo zauzvrat oblikuje i mijenja prostor. Stoga je važno da učenici shvate povezanost povijesnog razvoja i prostora te razumiju povijesne procese i pojave u kontekstu vremena i prostora njihova događanja. Ovaj koncept obuhvaća i sposobnost uporabe povijesnih i geografskih karata kao simboličkih prikaza nekog područja u određenom vremenu. Također je važan i u provođenju terenske nastave.

Uzroci i posljedice

Konceptom uzroka i posljedica objašnjavaju se čimbenici koji su doveli do pojedinih povijesnih događaja, pojava i procesa, kao i rezultati tih zbivanja. Ovim se konceptom objašnjava zašto su se događaji zbili tako kako jesu, kako jedna pojavnost vodi drugoj te zašto jedan događaj može imati višestruke uzroke i posljedice. Učenici će razlikovati uzroke, povod i posljedice te usvojiti jezik kojim se opisuju kategorije uzroka. Moći će uočiti uzroke i posljedice kada su izravno izrečeni (doslovno razumijevanje) ili zaključiti o njima kada nisu izravno izrečeni (interpretativno razumijevanje). Analizirat će i objašnjavati višestruke uzroke i posljedice povijesnih događaja, pojava i procesa. Postupno će shvaćati da se pisanje o prošlosti temelji na pretpostavci da su neki uzroci i posljedice važniji od drugih (interpretacija) te razumjeti zašto ljudi o tome imaju različite ideje i gledišta. Takvim razumijevanjem ovog koncepta razvija se i kritičko mišljenje.

Kontinuiteti i promjene

Koncept kontinuiteta i promjena podrazumijeva shvaćanje povijesti kao složene mješavine tih dviju sastavnica. Ljudska se društva mijenjaju i razvijaju pa je objašnjavanje i vrednovanje promjena jedna od ključnih aktivnosti povjesničara. Povjesničari ipak imaju na umu ne samo promjene, već i kontinuitete, odnosno ono što ostaje isto ili slično čak i u doba velikih promjena (npr. institucije, tradicije, politički sustavi, vrijednosti, načini života određenih društvenih skupina). Objasnjanje ritma promjena također je važno: neke su promjene spore i postupne i nisu uzrokovale iznenadne poremećaje u društvu; druge, poput ratova, revolucija, gospodarskih kriza i slično, bile su iznenadne, brze i burne.

Za učenike, učenje o ovom konceptu obuhvaća razumijevanje obilježja povijesnih razdoblja te procjenjivanje u kojoj su mjeri određene povijesne pojave značile promjenu za tadašnje ljude. Učenici će identificirati i objašnjavati promjene i kontinuitete unutar nekog razdoblja i tijekom različitih razdoblja (dijakronički i sinkronički pristup). Učenje o konceptu obuhvaća i razumijevanje odnosa između promjena i kontinuiteta. Učenici trebaju shvatiti da se u određenom razdoblju neki aspekti života mogu mijenjati, a drugi ostati isti; razumjeti da svaka promjena ne znači nužno napredak; analizirati domete i postupnost promjena. U za-vršnim razredima srednje škole učenici će moći povezati objašnjenja o promjenama s određenim interpretacijama u historiografiji.

Izvori i istraživanje prošlosti

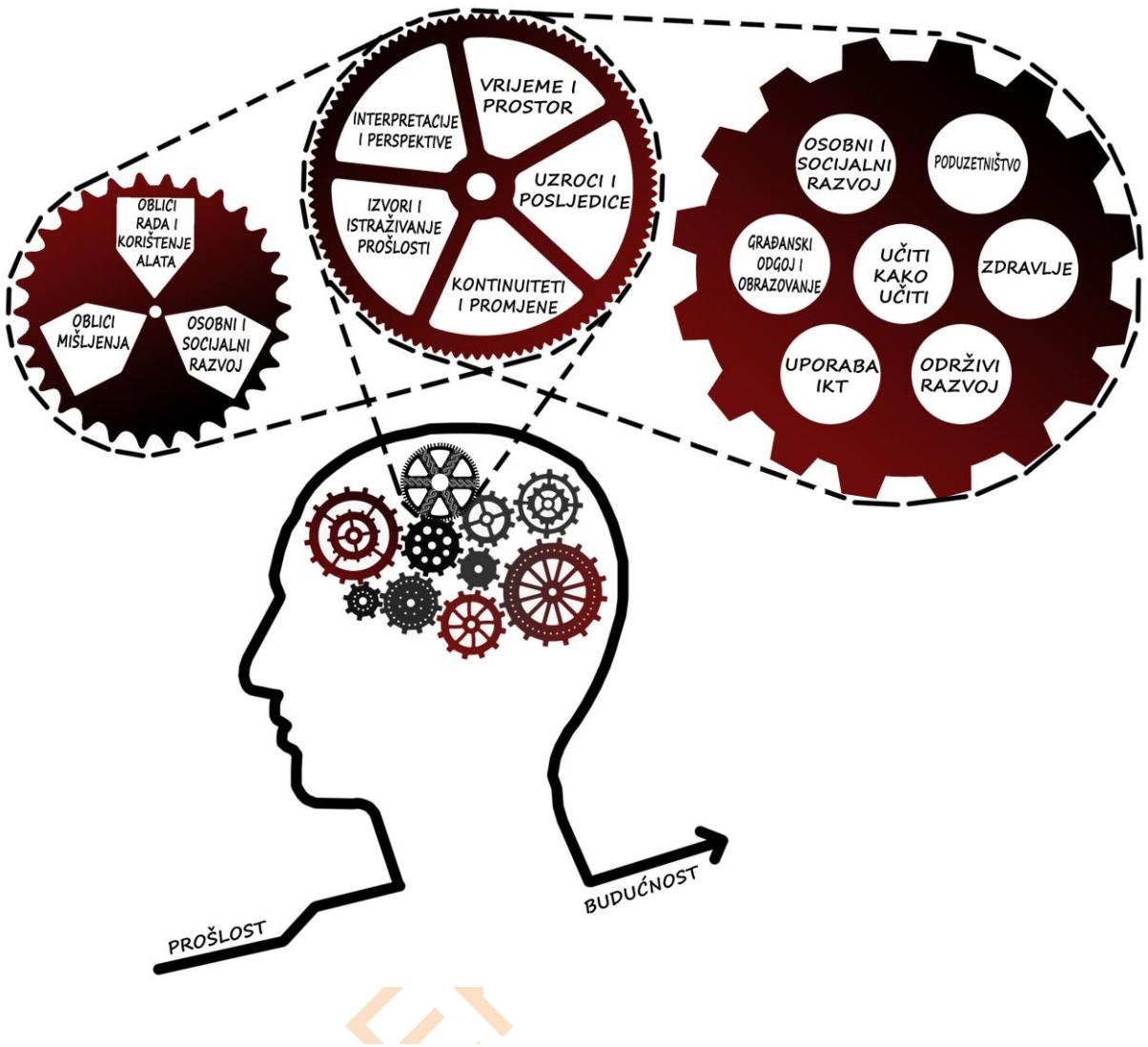
Koncept izvora i istraživanja prošlosti osnova je za stjecanje proceduralnog znanja te za razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja. Primarni i sekundarni izvori temelj su istraživanja koje uključuje sljedeće korake: oblikovanje prikladnih pitanja i pronalaženje izvora informacija; odabir i analizu prikupljenih informacija; doštenje zaključaka temeljenih na prikupljenim podacima; priopćavanje rezultata istraživanja; procjenu usječnosti istraživanja (odgovaraju li prikupljeni podaci na postavljena pitanja).

Prvi koraci u učenju tog koncepta za učenike podrazumijevaju upoznavanje različitih vrsta primarnih i sekundarnih izvora, razumijevanje značenja izvora u proučavanju prošlosti te oblikovanje kraćih odgovora koji uključuju podatke iz izvora. Učeći o izvorima, učenik upoznaje važnost i ulogu kulturno-povijesne baštine te ustanove koje čuvaju takvu baštinu. U kasnijim koracima, učenici analiziraju i vrednuju izvore koje za njih odabire i priprema učitelj. Razumiju da izvori nastaju u određenom kontekstu te da zbog toga treba postaviti pitanja o vremenu, mjestu i okolnostima njihova nastanka te o autoru, njegovim gledištima i namjerama. Te se vještine mogu razvijati i provođenjem vlastitih malih istraživanja o određenim temama, koristeći se pritom knjižnicom, internetom, zbirkama objavljenih izvora, školskim i lokalnim arhivom i slično. Tako uče gdje i kako pronaći odgovarajuće informacije i kako ih vrednovati. Svoje zaključke i prosudbe učenici izražavaju usmeno i/ili pisano, u različitim oblicima i za različitu publiku (npr. kraći i duži odgovori, eseji, prezentacije, izlaganja, razredne izložbe, video-uradci). Tijekom poučavanja i učenja učenici mogu proći kroz cijelokupan proces istraživanja ili poći od pitanja ili izvora koje im zadaju učitelji kako bi prikupili i/ili analizirali informacije – to će ovisiti o pripremljenosti i predznanju učenika te sredstvima i vremenu koje učitelj ima na raspolaganju. U prikupljanju podataka i prezentaciji rezultata važno je da se učenici koriste informacijsko-komunikacijskom tehnologijom.

Interpretacije i perspektive

Koncept interpretacija i perspektiva pomaže učeniku razumjeti da se prikazi prošlosti ne sastoje samo od činjenica, već i od interpretacija. Interpretacija je pokušaj da se (re)konstruiraju i objasne prošli događaji, procesi i promjene. Takve interpretacije nastaju na temelju povijesnih izvora, ali ih oblikuju i znanja, iskustva i sustavi vrijednosti onih koji tumače prošlost. Koncept stoga obuhvaća razumijevanje i kritičko projenjivanje različitih perspektiva, razumijevanje etičke i drugih dimenzija pojedinih gledišta, kao i shvaćanje da se prošlim događajima naknadno određuje važnost i pripisuju određena značenja. Naglašava se potreba razvijanja i iskazivanja osobne refleksije utemeljene na argumentima.

Učeći o ovom konceptu, učenici upoznaju različite interpretacije prošlosti (ulomke iz djela povjesničara, neke znanstvene dileme među istraživačima prošlosti,igrane i dokumentarne filmove, pjesme, književna djela, muzejske postave itd.). Objasnjavaju razloge njihova nastanka te postupno uče kako ih analizirati i vrednovati. Upoznajući ograničenja pojedinih interpretacija razumiju zašto se one mijenjaju tijekom vremena (npr. zbog novoproneđenih izvora, metoda rada ili promjena vrijednosnih i interpretativnih paradigmi). Ujedno shvaćaju i da su svi prikazi prošlosti podložni provjeri i propitivanju. Na odabranim primjerima objašnjavaju zašto o istim događajima, pojavama ili osobama mogu postojati različite perspektive te tako shvaćaju da svatko ima perspektivu koja se stvara pod utjecajem vlastitog kulturnog i vrijednosnog konteksta. To ujedno pridonosi razumijevanju koncepta s naglaskom na suzbijanje predrasuda, stereotipa, učenja o povijesnoj neizbjegljivosti i manipulacije povijesnim izvorima.

Slika 2 Shema organizacije predmetnog kurikuluma (koncepti i njihov odnos s temeljnim kompetencijama i međupredmetnim temama u ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva)

NIJE

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI PO RAZREDIMA I KONCEPTIMA

KAKO SE KORISTITI ISHODIMA

Ishodi su okosnica kurikuluma Povijesti i razrađeni su za svaki od pet koncepata na kojima se on temelji. Osmišljavajući proces učenja i poučavanja, učitelj treba povezati odgojno-obrazovne ishode sa sadržajima razrađenima u opisima cijelina za osnovnu školu i tematskih područja za srednju školu.

Ishodi pomažu učiteljima u praćenju napretka učenika i u vrednovanju njihova znanja (vidi poglavlje G). Za svaki razred osnovne i srednje škole ishodi su razrađeni po razinama usvojenosti (zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra, iznimna). Razine ne predstavljaju školske ocjene, već služe kao opći orijentir koji pomaže učitelju:

- a) u planiranju iskustava učenja,
- b) za unapređivanje procesa učenja i poučavanja,
- c) u planiranju i provedbi vrednovanja,
- d) u određivanju zaključne (pr)ocjene.

Zadovoljavajuća razina posredno određuje nedovoljnu usvojenost znanja, vještina i stavova, a iznimna razina ukazuje na iznimna učenička postignuća koje su veća od ocjene odličan. Očekuje se da bi većina učenika trebala doseći dobru razinu usvojenosti ishoda.

PREGLEDNA TABLICA SVIH ODGOJNO-OBRZOVNIH ISHODA

Koncepti/ Razredi	2. ciklus		3. ciklus			4. ciklus			5. ciklus	
	5. razred	6. razred	7. razred	8. razred	1. razred trogodišnje strukovne škole	1. razred četverogodišnje strukovne škole i 1. razred gimnazije	2. i 3. razred četverogodišnje strukovne škole i 2. razred gimnazije	3. razred gimnazije	4. razred gimnazije	
Vrijeme i prostor	POV 5.A.1. Učenik se koristi osnovama mjerenja i računanja vremena, objašnjava obilježja prapovijesti i starog vijeka te ilustrira protok vremena na njemu prikidan način.	POV 6.A.1. Učenik primjenjuje kronološki okvir u proučavanju osoba, događaja, pojava i procesa u razdoblju srednjeg i ranog novog vijeka te ilustrira protok vremena na složene načine.	POV 7.A.1. Učenik primjenjuje kronološki okvir u proučavanju osoba, događaja, pojava i procesa u novom vijeku i 19. stoljeću te ilustrira protok vremena na složene načine.	POV 8.A.1. Učenik primjenjuje kronološki okvir u proučavanju osoba, događaja, pojava i procesa u 20. 21. stoljeću te ilustrira protok vremena na složene načine.	POV 1.A.1. Učenik primjenjuje kronološki okvir u proučavanju osoba, događaja, pojava i procesa te grafički prikazuje protok vremena.	POV. 1.A.1. Učenik primjenjuje složeniji narativ u kojem se kreće sinkronijski i dijakronijski te kronološke odrednice povezane s temom koju proučava.	POV. 2.A.1. Učenik primjenjuje složeniji narativ u kojem se kreće sinkronijski i dijakronijski te kronološke odrednice povezane s temom koju proučava.	POV. 3.A.1. Učenik primjenjuje složeniji narativ u kojem se kreće sinkronijski i dijakronijski te kronološke odrednice povezane s temom koju proučava.	POV.4.A.1. Učenik primjenjuje složeniji narativ u kojem se kreće sinkronijski i dijakronijski te kronološke odrednice povezane s temom koju proučava.	
	POV 5.A.2. Učenik objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života u prapovijesti i starom vijeku te se koristi kartama za tumačenje povijesnih zbivanja.	POV 6.A.2. Učenik objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života u srednjem i ranom novom vijeku te se koristi kartama za tumačenje povijesnih zbivanja, pojava i procesa.	POV 7.A.2. Učenik analizira međusobni utjecaj čovjeka i prostora u novom vijeku i 19. stoljeću te se koristi kartama za tumačenje povijesnih zbivanja, pojava i procesa	POV 8.A.2. Učenik analizira međusobni utjecaj čovjeka i prostora u 20. i 21. stoljeću te se koristi kartama za tumačenje povijesnih zbivanja, pojava i procesa	POV. 1. A. 2. Učenik analizira međusobni utjecaj čovjeka i prostora u razdobljima koja proučava, te se koristi kartama za tumačenje povijesnih zbivanja, pojava i procesa.	POV 1.A.2. Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti te se koristi kartama za tumačenje prošlih zbivanja, pojava i procesa.	POV 2.A.2. Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti te se koristi kartama za tumačenje prošlih zbivanja, pojava i procesa.	POV. 3.A.2. Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti te se koristi kartama za tumačenje prošlih zbivanja, pojava i procesa.	POV 4.A.2. Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti te se koristi kartama za tumačenje prošlih zbivanja, pojava i procesa.	

Uzroci i posljedice	POV 5.B.1. Učenik objašnjava uzroke i posljedice prošlih događaja i pojava koje proučava.	POV 6.B.1. Učenik objašnjava uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa koje proučava.	POV. 7.B.1. Učenik analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa koje proučava te prosuđuje o njihovoj važnosti.	POV 8.B.1. Učenik analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa koje proučava te prosuđuje o njihovoj važnosti.	POV 1.B.1. Učenik analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa koje proučava te prosuđuje o njihovoj važnosti.	POV 1.B.1. Učenik analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa koje proučava te objašnjava njihovu interpretativnu prirodu.	POV 2.B.1. Učenik analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa koje proučava te objašnjava njihovu interpretativnu prirodu.	POV 3.B.1. Učenik procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa koje proučava i povezuje ih s pojedinim interpretacijama.	POV 4.B.1. Učenik procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa koje proučava i povezuje ih s pojedinim interpretacijama.
Kontinuiteti i promjene	POV 5.C.1. Učenik objašnjava kontinuitete i promjene u razdoblju srednjeg vijeka i ranog novog vijeka i starog vijeka.	POV 6.C.1. Učenik objašnjava kontinuitete i promjene u novom vijeku i 19. stoljeću.	POV 7.C.1. Učenik analizira kontinuitete i promjene u razdoblju srednjeg vijeka i ranog novog vijeka i 19. stoljeću.	POV 8.C.1. Učenik analizira kontinuitete i promjene u razdoblju srednjeg vijeka i 19. stoljeću.	POV. 1.C.1. Učenik analizira kontinuitete i promjene u razdoblju srednjeg vijeka i 19. stoljeću.	POV 1.C.1. Učenik analizira i procjenjuje složenost kontinuiteta i promjena u razdoblju srednjeg vijeka i 19. stoljeću.	POV 2.C.1. Učenik analizira i procjenjuje složenost kontinuiteta i promjena u razdoblju srednjeg vijeka i 19. stoljeću.	POV 3.C.1. Učenik analizira i procjenjuje složenost kontinuiteta i promjena u razdoblju srednjeg vijeka i 19. stoljeću.	POV 4.C.1. Učenik analizira i procjenjuje složenost kontinuiteta i promjena u razdoblju srednjeg vijeka i 19. stoljeću.
Izvori i istraživanje prošlosti	POV 5.D.1. Učenik razlikuje i objašnjava vrste i obilježja povijesnih izvora	POV 6.D.1. Učenik analizira primarne i sekundarne izvore specifične za srednji vijek i rani novi vijek.	POV 7.D.1. Učenik analizira i prosuđuje primarne i sekundarne izvore specifične za novi vijek i 19. stoljeće.	POV 8.D.1. Učenik analizira i prosuđuje primarne i sekundarne izvore specifične za 20. i 21. stoljeće.	POV 1.D.1. Učenik istražuje prošlost koristeći se primarnim i sekundarnim izvorima i odgovarajućim metodama.	POV 1.D.1. Učenik istražuje prošlost koristeći se širokim spektrom primarnih i sekundarnih izvora, odgovarajućim metodama i kontekstualnim znanjem.	POV 2.D.1. Učenik istražuje prošlost koristeći se širokim spektrom primarnih i sekundarnih izvora, odgovarajućim metodama i kontekstualnim znanjem.	POV. 3.D.1. Učenik istražuje prošlost koristeći se širokim spektrom primarnih i sekundarnih izvora, raznovrsnim historiografskim metodama i složenijim kontekstualnim znanjima.	POV. 4.D.1. Učenik istražuje prošlost koristeći se širokim spektrom primarnih i sekundarnih izvora, raznovrsnim historiografskim metodama i složenijim kontekstualnim znanjima.
	POV 5.D.2. Učenik istražuje prošlost koristeći se	POV 6.D.2. Učenik istražuje prošlost koristeći se	POV 7.D.2. Učenik istražuje prošlost	POV 8.D.2. Učenik istražuje prošlost	POV 1.D.2. Učenik izrađuje strukturirane radove utemeljene	POV 1.D.2. Učenik izrađuje radove složene	POV 2.D.2. Učenik izrađuje radove složene	POV 3.D.2. Učenik izrađuje radove složene	POV 4.D.2. Učenik izrađuje radove složene

	pojedinim sastavnicama istraživačkog procesa te izrađuje strukturirane radevine.	steći se pojedinim sastavnicama istraživačkog procesa te izrađuje strukturirane radevine.	šlost primjenjujući sastavnice i-straživačkog procesa te izrađuje radevine složene strukture.	primjenjujući sastavnice i-straživačkog procesa te izrađuje radevine složene strukture.	na izvorima i literaturi te ih prezentira koristeći se različitim tehnikama i načinima.	strukture utemeljene na izvorima i literaturi te ih prezentira koristeći se različitim tehnikama i načinima.	strukture utemeljene na izvorima i literaturi te ih prezentira koristeći se različitim tehnikama i načinima.	dove složene strukture utemeljene na dokazima i složenijim kontekstualnim znanjima te ih prezentira koristeći se različitim tehnikama i načinim.	strukture utemeljene na dokazima i složenijim kontekstualnim znanjima te ih prezentira koristeći se različitim tehnikama i načinim.
Interpretacije i perspektive	POV 5.E.1. Učenik uočava postojanje različitih interpretacija i perspektiva o povijesnim osobama, događajima i pojavama.	POV 6.E.1. Učenik objašnjava različite interpretacije i perspektive o osobama, događajima, pojavama i procesima.	POV 7.E.1. Učenik analizira različite interpretacije i perspektive o prošlim događajima, pojavama i procesima.	POV 8.E.1. Učenik analizira različite interpretacije i perspektive o prošlim događajima, pojavama i procesima.	POV 1.E.1. Učenik analizira različite interpretacije i perspektive o prošlim događajima, pojavama i procesima.	POV 1.E.1. Učenik analizira složenost različitih interpretacija i perspektiva o prošlim događajima, pojavama i procesima.	POV 2.E.1. Učenik analizira složenost različitih interpretacija i perspektiva o prošlim događajima, pojavama i procesima.	POV 3.E.1. Učenik procjenjuje različite interpretacije i perspektive o prošlim događajima, pojavama i procesima.	POV 4.E.1. Učenik procjenjuje različite interpretacije i perspektive o prošlim događajima, pojavama i procesima.

Nije lektura

Razrada odgojno-obrazovnih ishoda po pojedinim razredima

OSNOVNA ŠKOLA

U osnovnoj školi učenje i poučavanje Povijesti ostvaruje se dva sata tjedno, ukupno 70 sati godišnje. Učitelji osmišljavaju i planiraju nastavu vodeći se konceptima te ishodima učenja za pojedini razred. Nastava povijesti u osnovnoj školi daje pregled temeljnih sadržaja od prapovijesti do danas i čini temelj za učenje povijesti u srednjoj školi. Sadržaji se poučavaju kronološkim redoslijedom: u petom razredu uči se prapovijest i stari vijek, u šestom razredu srednji i rani novi vijek, u sedmom razredu razdoblje od sredine 18. st. do kraja Prvog svjetskog rata i u osmom razredu razdoblje nakon 1918. godine. U svakom razredu predviđene su za obradu četiri nastavne cjeline koje daju učenicima pregled ključnih povijesnih procesa od prapovijesti do danas. Izuzetak čini peti razred u kojem se uvod u učenje povijesti (*Što je povijest?*) ne definira kao zasebna cjelina, nego kao uvod u nastavni predmet.

Nastavnu cjelinu čine teme u kojima dominira određena središnja tematika. U kurikulumu Povijesti za osnovnu školu sve su nastavne cjeline obavezne za poučavanje. Učitelji slobodno planiraju broj sati za jedinu cjelinu.

S obzirom na ideju aktivnog učenja, potrebu ravnoteže između stjecanja znanja i razvijanja vještina, uzrast učenika i broj sati, nije moguće svaku nastavnu cjelinu detaljno obraditi u svim njezinim aspektima. Zapamćivanje informacija važan je dio nastave povijesti, no ne bi trebao biti sam sebi svrha. Za dublje razumijevanje gradiva i stvaranje smislene slike o prošlosti, ključno je uspostavljanje veza i odnosa među informacijama. Kako bi se osiguralo vrijeme za takvu nastavu koja istovremeno omogućava pregled temeljnih znanja o prošlosti i razvoj kompleksnijih kognitivnih vještina, kurikulum Povijesti predviđa *pregled cjeline i dublju obradu* ključnih tema unutar cjeline.

Pregled koji se planira na početku cjeline omogućuje učeniku spoznavanje šire slike prošlosti te čini pripremu za daljnji rad na pojedinim temama. Pregledi su naročito pogodni za rad s konceptima vremena i prostora, kontinuiteta i promjena te uzroka i posljedica. U planiranju nastavnih metoda i sadržaja za pregled nastavnik mora voditi računa o relevantnosti i brojnosti činjenica i pojmove s obzirom na svrhu šireg pregleda. Pregled nije kronološko nizanje događaja, već usmjerava učenike na bitne događaje, pojave i procese. Širi pregled realizira se u manjem broju sati, u pravilu u jednom do tri sata. Ukoliko cjelina obuhvaća veći vremenski raspon moguće ju je podijeliti u nekoliko segmenta te planirati više od jednog pregleda.

Pregled omogućuje učeniku:

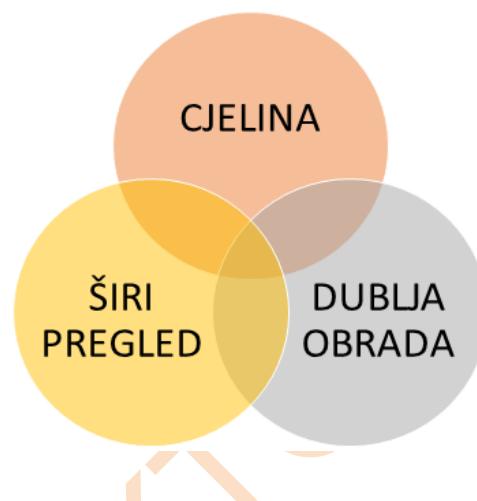
- Snalaženju u vremenu i prostoru.
- Stvaranje slike razdoblja u kojoj su identificirana njegova ključna obilježja (ključni događaji, pojave i procesi) potrebna za dublje proučavanje i razumijevanje prošlosti.
- Uočavanje ključnih promjena i kontinuiteta u odnosu na prethodna razdoblja.

Nakon pregleda učitelji unutar cjeline samostalno odabiru *teme za dublju obradu*. Pritom ne odabiru bilo koje teme, već one koje omogućavaju razvoj učeničkih vještina te produbljivanje znanja o ključnim fenomenima razdoblja i/ili prostora koji proučavaju. Učitelj odabire do četiri teme za dublju obradu ovisno o obimu cjeline. Primjerice, za cjeline poput *Prapovijesti* odabire jednu do dvije teme, dok za cjeline poput *Oblikovanje hrvatske nacije do početka 20. stoljeća* mogu biti tri do četiri teme. Za dublju obradu tema predviđa se veći dio planiranih sati. Budući da se u mnogim temama isprepleću svjetska i hrvatska povijest, preporuča se odabir sadržaja u kojima se mogu koristiti hrvatski primjeri. Sadržaj može biti vezan i za lokalnu i zavičajnu povijest u širem nacionalnom i svjetskom kontekstu što omogućuje učeniku neposrednije iskustvo učenja.

Rad na *temama za dublju obradu* omogućava učeniku:

- Dublje proučavanje pojedinih ključnih fenomena.
- Razvijanje vještina povezanih s postavljanjem pitanja i traženjem odgovora o prošlosti, radom na izvorima te priopćavanjem zaključaka na različite načine.
- Rad sa svim konceptima, osobito izvora i istraživanja prošlosti te interpretacija i perspektiva.
- Upoznavanje različitih ljudskih iskustava u određenom vremenu i na određenom prostoru (muškaraca, žena, djece, pripadnika različitih društvenih, vjerskih, etničkih i drugih skupina).

Pri oblikovanju tema učitelji mogu formulirati ključno pitanje. Ključna pitanja pomažu da se učenje i poučavanje usredotoči na ključne probleme i suštinu određene tematike, temelj su za razvoj viših misaonih procesa te potiču učeničku znatiželju i motivaciju. Početna su točka za istraživanje, generiranje različitih ideja te diskusiju.²

Opisi cjelina za osnovnu školu

PETI RAZRED

U petom razredu cjelina 5.1 *Što je povijest?* učenike uvodi u nastavni predmet kroz temeljne pojmove povijesne znanosti, vrste povijesnih izvora, podjelu prošlosti te osnove mjerjenja i računanja vremena. Ovdje nisu predviđene teme za dublju obradu.

Prva cjelina 5.2 *Život ljudi u prapovijesti* prati obilježja i promjene života ljudi u prapovijesti te njihovu materijalnu i duhovnu kulturu. Za dublju obradu mogu se odabrati teme poput krapinskog čovjeka ili vučedolske kulture.

Cjelina 5.3 *Prve civilizacije* daje pregled ključnih obilježja i dostignuća naroda staroga Istoka, istočnog Sredozemlja te Indije i Kine. Teme za dublju obradu mogu biti pojedine civilizacije ili civilizacijska dostignuća, npr. razvoj države, pisma, religije, znanosti, graditeljstva.

² Primjeri ključnih pitanja: Čemu nas uči povijest? Koja su dostignuća antičkih Grka u temeljima suvremenog svijeta? Kako doznajemo o hrvatskoj rano-srednjovjekovnoj povijesti? Je li geografski položaj Hrvatske bio njezina prednost ili nedostatak? Što su značile ideje iz sloganova Francuske revolucije: jednakost, bratstvo i sloboda? Zašto su imperializam i nacionalizam doveli do svjetskog rata? Zašto je u Drugom svjetskom ratu toliko obezvrijeđen ljudski život? Zašto je svijet nakon Drugoga svjetskog rata ostao podijeljen?.

Cjelina 5.4 *Grčki svijet* daje pregled glavnih obilježja i dostignuća antičke Grčke do rimskog osvajanja. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s grčkim polisima, atenskom demokracijom, kolonizacijom, grčkom kulturom, vjerovanjima i običajima, helenističkim svjetom, grčkom baštinom na području Hrvatske.

Cjelina 5.5 *Rimski svijet* obuhvaća razvoj i obilježja rimske države do seobe naroda te baštinu rimskog svijeta. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s rimskim osvajanjima, romanizacijom, rimskim društvom, svakodnevicom, kulturom, kršćanstvom, seobom naroda, hrvatskim prostorom u doba Rimljana ili rimskom baštinom na području Hrvatske.

Pri odabiru sadržaja treba voditi računa o stjecanju znanja o prostoru današnje Hrvatske u antičko doba.

ŠESTI RAZRED

Cjelina 6.2 *Srednjovjekovni svjetovi* obuhvaća ključna obilježja i pojave u srednjovjekovnoj Europi i Sredozemlju. Za dublju obradu mogu se odabrati teme poput feudalnog društva, doba Karla Velikog, širenje islama i arapske kulture, uloge Crkve, križarskih ratova, razvoja gradova, svakodnevice, srednjovjekovne kulture.

Cjelina 6.3 *Srednjovjekovna Hrvatska* prati ključna obilježja srednjovjekovlja do kraja 14. st. Teme za dublju obradu mogu obuhvatiti proučavanje hrvatskog ranog srednjeg vijeka, uloge vladara i plemstva u državi i društvu, srednjovjekovno društvo, pokrštavanje, razvoj gradova, kulturnu i povjesnu baštinu.

Cjelina 6.4 *Rani novi vijek: Doba promjena* obuhvaća ključne promjene u Europi i svijetu u doba ranog novog vijeka. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s geografskim otkrićima, humanizmom i renesansom, reformacijom i katoličkom obnovom, promjenama u gospodarstvu, svakodnevicom, absolutnim monarhijama, kulturom u vrijeme baroka.

Cjelina 6.5 *Rani novi vijek: Hrvatska na razmeđi* obuhvaća ključne političke, teritorijalne i društvene promjene u hrvatskim zemljama od 15. do kraja 17. stoljeća. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s osmanskim osvajanjima i nastankom Vojne krajine, vladavinom Habsburgovaca, prilikama u Dalmaciji i Istri, Dubrovačkom Republikom, gradovima, hrvatskim društvom i njegovom svakodnevicom u ranom novom vijeku te kulturnom baštinom.

SEDMI RAZRED

Cjelina 7.1 *Doba revolucija* obuhvaća političke, društvene i gospodarske promjene u Europi i svijetu koje su posljedica industrijskih i građanskih revolucija. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s prosvjetiteljstvom, industrijskom revolucijom i razvojem kapitalizma, Francuskom revolucijom, Napoleonovim dohom, razvojem građanskog društva, društvenim i gospodarskim promjenama i njihovim utjecajem na svakodnevnicu.

Cjelina 7.2 *Doba nacija* obuhvaća temeljne ideje i pokrete povezane s pojavom nacija do 1871. godine. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s konzervativizmom i liberalizmom, romantizmom, revolucijama 1848./49., ujedinjenjem Njemačke i/ili ujedinjenjem Italije, nacionalnim pokretima na tlu Austrijskog Carstva/Austro-Ugarske Monarhije i Osmanskog Carstva, razvojem SAD-a.

Cjelina 7.3 *Oblikovanje hrvatske nacije do početka 20. stoljeća* prati prati ključne procese u hrvatskim zemljama od sredine 18. do početka 20. stoljeća koji su utjecali na oblikovanje hrvatske nacije. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s prosvjećenim absolutizmom, preporodom u hrvatskim zemljama, zbijanjima 1848., položajem hrvatskih zemalja u Austrijskom Carstvu/Austro-Ugarskoj Monarhiji i/ili u doba mletačke uprave te modernizacijskim procesima u društvu, gospodarstvu, politici i kulturi i njihovim utjecajem na svakodnevnicu.

Cjelina 7.4 *Doba imperija i Prvi svjetski rat* obuhvaća ključne procese u Europi i svijetu potkraj 19. i početkom 20. stoljeća. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s imperijalizmom, kolonijalizmom, promjenama u gospodarstvu i društvu, Prvim svjetskim ratom. Pri odabiru tema ili sadržaja za pojedine teme treba voditi računa o hrvatskoj povijesti tog razdoblja, osobito o Hrvatskoj u Prvom svjetskom ratu te nastanku Kraljevstva SHS.

OSMI RAZRED

Cjelina 8.1 *Izazovi međurača* obuhvaća ključne događaje, pojave i procese koji su obilježili svijet, Europu i Hrvatsku između dva svjetska rata. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s izazovima demokracija i totalitarnih režima, ključnim promjenama u gospodarstvu i društvu te svakodnevici. Pri odabiru tema ili sadržaja za pojedine teme treba voditi računa o hrvatskoj povijesti tog razdoblja, odnosno Hrvatskoj u Kraljevini SHS/Kraljevini Jugoslaviji.

Cjelina 8.2 *Drugi svjetski rat* obrađuje ključne događaje i fenomene u Hrvatskoj, Europi i svijetu od 1939. do 1945. godine. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s bojištima Drugog svjetskog rata, Holokau-stom i drugim zločinima protiv čovječnosti, Hrvatskom u Drugom svjetskom ratu, posljedicama rata te utjecajem rata na svakodnevnicu. Pri odabiru tema ili sadržaja za pojedine teme treba voditi računa o hrvatskoj povijesti tog razdoblja.

Cjelina 8.3 *Poslijeratni i suvremeni svijet* obuhvaća ključne događaje i procese u razdoblju od Hladnog rata do danas. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s Hladnim ratom, europskim integracijama, slomom komunističkih režima u Europi, dekolonizacijom, pokretima za ljudska prava, promjenama u gospodarstvu, društvu i svakodnevici, oružanim sukobima, migracijama i drugim izazovima suvremenog svijeta.

Cjelina 8.4 *Hrvatska nakon 1945.: socijalistička Jugoslavija, samostalnost i Domovinski rat* obrađuje ključne političke, gospodarske i društvene događaje i procese iz hrvatske povijesti druge polovice 20. stoljeća i početka 21. stoljeća. Teme za dublju obradu su Hrvatska u drugoj Jugoslaviji, nastanak i razvoj samostalne Hrvatske, Domovinski rat te demokratski procesi i uključivanje u europske i svjetske integracije.

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI U 5. RAZREDU

KONCEPTI	ISHODI	RAZRADA ISHODA
Vrijeme i prostor	POV 5.A.1. UČENIK SE KORISTI OSNOVAMA MJERENJA I RAČUNANJA VREMENA, OBJAŠJAVA OBILJEŽJA PRAPOVIJESTI I STAROG VIJEKA TE ILUSTRIRA PROTOK VREMENA NA NJEMU PRIKLADAN NAČIN.	Učenik se koristi osnovama mjerena i računanja vremena. Određuje trajanje desetljeća, stoljeća i tisućljeća i smješta godine u desetljeća, stoljeća i tisućljeća. Upotrebljava odgovarajući rječnik povezan s mjerjenjem i računanjem vremena (povjesno razdoblje, era, tisućljeće, stoljeće, desetljeće, prije/poslije Krista...) i poznaje glavna povijesna razdoblja (prapovijest, stari vijek, srednji vijek, novi vijek, najnovije doba). Izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena različite složenosti uključujući i one oblikovane uz pomoć različitih digitalnih alata. Navodi, opisuje, objašnjava i uspoređuje temeljna obilježja društava i razdoblja koja proučava te smješta događaje, osobe i pojave u odgovarajuća povijesna razdoblja ili kronološki slijed. Određuje redoslijed zbivanja u povjesnoj pripovijesti različite složenosti koristeći se odgovarajućim rječnikom kojim opisuje tijek vremena.
	POV 5.A.2. UČENIK OBJAŠJAVA MEĐUSOBNI UTJECAJ PROSTORA I NAČINA ŽIVOTA U PRAPOVIJESTI I STAROM VIJEKU TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE POVIJESNIH ZBIVANJA.	Učenik se koristi kartom te uspoređuje i objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života. Čita povijesne i geografske karte te pokazuje i objašnjava povijesna zbivanja. Upisuje i ucrtava podatke u slike karte i izrađuje jednostavne tematske karte na zadanoj podlozi.
Uzroci i posljedice	POV 5.B.1. UČENIK OBJAŠJAVA UZROKE I POSLJEDICE PROŠLIH DOGAĐAJA I POJAVA KOJE PROUČAVA.	Učenik objašnjava i razlikuje uzrok, povod i posljedicu. Objašnjava uzroke i posljedice na konkretnim primjerima prošlih događaja i pojava koje proučava. Uočava i objašnjava izravno i neizravno izrečene uzroke, povod i posljedice u povjesnoj pripovijesti različite složenosti. Uočava i izdvaja više od jednog uzroka i posljedice nekog događaja i pojave i daje za to jednostavna objašnjenja.
Kontinuiteti i promjene	POV 5.C.1. UČENIK OBJAŠJAVA KONTINUITETE I PROMJENE U RAZDOBLJU PRAPOVIJESTI I STAROG VIJEKA.	Učenik objašnjava kontinuitete i promjene u prapovijesti i starom vijeku. Razlikuje što se s vremenom promijenilo, a što je ostalo isto. Objašnjava i analizira kako su pojedinci i skupine mogli utjecati na promjene i iznosi o tome vlastite zaključke.
Izvori i istraživanje prošlosti	POV 5.D.1. UČENIK RAZLIKUJE I OBJAŠJAVA VRSTE I OBILJEŽJA POVIJESNIH IZVORA	Učenik opisuje vrste i obilježja povijesnih izvora i to potkrijepljuje primjerima iz prapovijesti i starog vijeka. Primjenjuje znanja o obilježjima povijesnih izvora te objašnjava vrijednosti i ograničenja povijesnih izvora na konkretnim primjerima.

	<p>POV 5.D.2. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE POJEDINIM SASTAVNICAMA ISTRAŽIVAČKOG PROCESA TE IZRAĐUJE STRUKTURIRANE RADOVE.</p>	Učenik postavlja pitanja o izvorima, pronalazi odgovore i odabire relevantne informacije. Organizira informacije iz izvora i literature te izrađuje strukturirani rad. Objavljuje svoja opečanja procjenjujući vlastitu uspješnost. .
Interpretacije i perspektive	<p>POV 5.E.1. UČENIK UOČAVA POSTOJANJE RAZLIČITIH INTERPRETACIJA I PERSPEKTIVA O POVIJESNIM OSOBAMA, DOGAĐAJIMA I POJAVAMA.</p>	Učenik uočava da postoje različita tumačenja (interpretacije) i gledišta (perspektive) o ljudima, događajima i pojavama iz prošlosti i starog vijeka. Objavljuje razloge nastanka različitih interpretacija i perspektiva uz pomoć konkretnih primjera iz svakodnevnog života i povijesnih sadržaja koje proučava. Navodi primjere prikaza i opisuje njihova obilježja. Identificira neke sličnosti i razlike između pojedinih interpretacija i perspektiva na primjerima prikladnim njegovu uzrastu. Objavljuje značenje pojedinih osoba, događaja i pojava iz prošlosti i starog vijeka.
NASTAVNE CJELINE ZA PETI RAZRED:		
<ul style="list-style-type: none"> 5.1 Što je povijest? 5.2 Život ljudi u prošlosti 5.3 Prve civilizacije 5.4 Grčki svijet 5.5 Rimski svijet		

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI U 6. RAZREDU

KONCEPTI	ISHODI	RAZRADA ISHODA
Vrijeme i prostor	POV 6.A.1. UČENIK PRIMJENJUJE KRONOLOŠKI OKVIR U PROUČAVANJU OSOBA, DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA U RAZDOBLJU SREDNJEG I RANOG NOVOG VIJEKA TE ILUSTRIRA PROTOK VREMENA NA RAZLIČITE NAČINE.	Učenik opisuje, uspoređuje, objašnjava i tumači obilježja društava i razdoblja koja proučava te određuje vremenski slijed u povjesnoj pripovijesti različite složenosti. Koristi se terminologijom različite složenosti kojom objašnjava tijek vremena u razdoblju koje proučava (rani, razvijeni i kasni srednji vijek, rani novi vijek). Objasnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti. Reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom te izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena različite složenosti. (lente vremena, mentalne mape, kronološke tablice itd.).
	POV 6.A.2. UČENIK OBJAŠNJAVA MEĐUSOBNI UTJECAJ PROSTORA I NAČINA ŽIVOTA U SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE POVIJESNIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.	Učenik objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života u prošlosti. Čita povjesne i geografske karte s pomoću tumača, analizira i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese. Upisuje i ucrtava podatke u slike karte i izrađuje tematske karte različite složenosti. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i uočava sličnosti i razlike.
Uzroci i posljedice	POV 6.B.1. UČENIK OBJAŠNJAVA UZROKE I POSLJEDICE PROŠLIH DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA.	Učenik objašnjava uzroke, povod i posljedice na primjerima prošlih događaja, pojave i procesa koje proučava. Identificira i objašnjava višestrukost uzroka i posljedica. Svrstava uzroke i posljedice u zadane kategorije prema uputama ili vlastitom izboru.
Kontinuiteti i promjene	POV 6.C.1. UČENIK OBJAŠNJAVA KONTINUITETE I PROMJENE U RAZDOBLJU SREDNJEG VIJEKA I RANOG NOVOG VIJEKA.	Učenik uspoređuje i objašnjava kontinuitete i promjene te uzroke i posljedice promjena u srednjem vijeku i ranom novom vijeku. Analizira i objašnjava kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena te jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.
Izvori i istraživanje prošlosti	POV 6.D.1. UČENIK ANALIZIRA PRIMARNE I SEKUNDARNE IZVORE SPECIFIČNE ZA SREDNJI VIJEK I RANI NOVI VIJEK.	Učenik objašnjava obilježja povjesnih izvora tipičnih za srednji vijek i rani novi vijek. Razlikuje primarne od sekundarnih izvora. Analizira vrijednosti i ograničenja povjesnih izvora i donosi o tome zaključke.
	POV 6.D.2. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE POJEDINIM SASTAVNICAMA ISTRAŽIVAČKOG PROCESA TE IZRAĐUJE STRUKTURIRANE RADOVE.	Učenik postavlja pitanja za analizu izvora, odabire relevantne informacije i izdvaja dokaze. Organizira informacije iz izvora i literature i izrađuje strukturirani rad različite složenosti. Objasnjava svoja opažanja procjenjujući vlastitu uspješnost.

Interpreta-cije i per-spektive	<p>POV 6.E.1. UČENIK OBJAŠNJAVA RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PER-SPEKTIVE O OSOBAMA, DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCE-SIMA.</p>	<p>Učenik uspoređuje pojedine interpretacije i perspektive na primjerima iz srednjeg i ranog novog vijeka prikladnima za njegov uzrast. Opisuje vrstu i sadržaj prikaza te perspektivu autora. Uspoređuje prikaze primjerene njegovu uzrastu te identificira sličnosti i razlike. Izdvaja dokaze koji su upotrijebljeni u interpretaciji, uočava perspektivu autora interpretacije te navodi razloge zbog kojih na temelju istih izvora mogu nastati različita tumačenja. Objavljava značenje osoba, događaja, pojava i procesa iz srednjeg i ranog novog vijeka. Uspoređuje svoja zapažanja s zapažanjima drugih učenika slijedeći učiteljeve upute.</p>
<p>NASTAVNE CJELINE ZA ŠESTI RAZRED:</p> <p>6.1 Srednjovjekovni svjetovi 6.2 Srednjovjekovna Hrvatska 6.3 Rani novi vijek: doba promjena 6.4 Rani novi vijek: Hrvatska na razmeđi</p>		

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI U 7. RAZREDU

KONCEPTI	ISHODI	RAZRADA ISHODA
Vrijeme i prostor	POV 7.A.1. UČENIK PRIMJENJUJE KRONOLOŠKI OKVIR U PROUČAVANJU OSOBA, DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA U NOVOM VIJEKU I 19. STOLJEĆU TE ILUSTRIRA PROTOK VREMENA NA SLOŽENE NAČINE.	Učenik uspoređuje i objašnjava razdoblja koja proučava te reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom. Određuje vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se pojmovima za opisivanje tijeka vremena. Objavlja važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti. Uočava i tumači značenje pripisano nazivima pojedinih razdoblja. Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena.
	POV 7.A.2. UČENIK ANALIZIRA MEĐUSOBNI UTJECAJ ČOVJEKA I PROSTORA U NOVOM VIJEKU I 19. STOLJEĆU TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE POVIJESNIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA	Učenik analizira međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povjesne i geografske karte, analizira i objavlja povjesna zbivanja, pojave i procese. Upisuje podatke u slike karte i izrađuje tematske karte različite složenosti na zadanoj podlozi. Identificira i objavlja način na koji povjesne karte prikazuju određene događaje, pojave i procese. Uspoređuje i objavlja stare kartografske prikaze sa srovenimima.
Uzroci i posljedice	POV. 7.B.1. UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE PROSUDUJE O NJIHOVOJ VAŽNOSTI.	Učenik analizira uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa. Reda ih po važnosti argumentirajući svoj izbor. Kategorizira uzroke i posljedice događaja prema različitim kriterijima. Uspoređuje različite prikaze uzroka i posljedica, opisuje i analizira sličnosti i razlike.
Kontinuiteti i promjene	POV 7.C.1. UČENIK ANALIZIRA KONTINUITETE I PROMJENE U NOVOM VIJEKU I 19. STOLJEĆU.	Učenik objavlja, uspoređuje i analizira kontinuitete i promjene. Istražuje domet i ritam te uzroke i posljedice promjena u jednom ili više razdoblja. Obrazlaže kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena i je li promjena značila napredak ili nazadovanje.
Izvori i istraživanje prošlosti	POV 7.D.1. UČENIK ANALIZIRA I PROSUDUJE PRIMARNE I SEKUNDARNE IZVORE SPECIFIČNE ZA NOVI VIJEK I 19. STOLJEĆE.	Učenik razlikuje primarne i sekundarne izvore i objavlja obilježja izvora tipičnih za novi vijek i 19. stoljeće. Analizira vrijednost i ograničenja te važnost i pouzdanost povjesnih izvora na konkretnim primjerima. Prosudjuje važnost i pouzdanost povjesnih izvora. Postavlja pitanja o podrijetlu i svrsi izvora, analizira i objavlja suprotstavljene prikaze.
	POV 7.D.2. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST PRIMJENJUJUĆI SASTAVNICE ISTRAŽIVAČKOG PROCESA TE IZRAĐUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE.	Učenik istražuje prošlost primjenjujući sastavnice istraživačkog procesa. Postavlja pitanja o prošlosti te prikuplja i obrađuje podatke na raznovrsne načine. Analizira i vrednuje informacije iz različitih pri-

		marnih i sekundarnih izvora. Izrađuje strukturirane radeve različite složenosti u kojima se koristi relevantnim informacijama i stručnim terminima. Piše bilješke o izvorima i literaturi kojom se koristio. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući pripremljene ili relevantne kriterije procjene.
Interpreta-cije i per-spektive	POV 7.E.1. UČENIK ANALIZIRA RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PER-SPEKTIVE O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.	Učenik analizira pojedine primjere interpretacija i perspektiva iz razdoblja u novom vijeku i 19. stoljeću. Primjenjuje obrasce za analizu interpretacija i perspektiva. Objasnjava razloge postojanja različitih interpretacija te u njima identificira dokaze, pretpostavke i pristranosti uspoređujući ih s povijesnim izvorima. Razlikuje u interpretacijama i izvorima činjenice od mišljenja i prosudbi autora. Objasnjava zašto se istim osobama, događajima, pojavama i procesima pripisuju različita značenja. Odabire i procjenjuje značenje koje se pripisuje osobama, događajima, pojavama i procesima na temelju zadanih kriterija. Promišlja o svojim procjenama značenja osoba, događaja, pojava i procesa i uspoređuje ih s procjenama ostalih učenika.

NASTAVNE CJELINE ZA SEDMI RAZRED:

- 7.1 Doba revolucija
- 7.2 Doba nacija
- 7.3 Oblikovanje hrvatske nacije do početka 20. stoljeća
- 7.4 Doba imperija i Prvi svjetski rat

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI U 8. RAZREDU

KONCEPTI	ISHODI	RAZRADA ISHODA
Vrijeme i prostor	POV 8.A.1. UČENIK PRIMJENJUJE KRONOLOŠKI OKVIR U PROUČAVANJU OSOBA, DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA U 20. 21. STOLJEĆU TE ILUSTRIRA PROTOK VREMENA NA SLOŽENE NAČINE.	Učenik uspoređuje i objašnjava razdoblja koja proučava te reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom. Određuje vremenski slijed u složenoj povijesnoj pripovijesti koristeći se pojmovima za opisivanje tijeka vremena različite razine. Objavlja važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti. Uočava i tumači značenje pripisano nazivima pojedinih razdoblja. Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena.
	POV 8.A.2. UČENIK ANALIZIRA MEĐUSOBNI UTJECAJ ČOVJEKA I PROSTORA U 20. I 21. STOLJEĆU TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE POVIJESNIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA	Učenik analizira međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte, analizira i objavlja povijesna zbivanja, pojave i procese. Upisuje podatke u slike karte i izrađuje tematske karte različite složenosti na zadanoj podlozi. Identificira i objavlja način na koji povijesne karte prikazuju određene događaje, pojave i procese. Uspoređuje i objavlja stare kartografske prikaze sa suvremenima.
Uzroci i posljedice	POV 8.B.1. UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE PROSUĐUJE O NJIHOVOJ VAŽNOSTI.	Učenik analizira uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa. Reda ih po važnosti argumentirajući svoj izbor. Kategorizira uzroke i posljedice događaja prema različitim kriterijima. Uspoređuje različite prikaze uzroka i posljedica, opisuje i analizira sličnosti i razlike.
Kontinuiteti i promjene	POV 8.C.1. UČENIK ANALIZIRA KONTINUITETE I PROMJENE U 20. I 21. STOLJEĆU.	Učenik objavlja, uspoređuje i analizira kontinuitete i promjene. Istražuje domet i ritam te uzroke i posljedice promjena u jednom ili više razdoblja. Obrazlaže kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena i je li promjena značila napredak ili nazadovanje.
Izvori i istraživanje prošlosti	POV 8.D.1. UČENIK ANALIZIRA I PROSUĐUJE PRIMARNE I SEKUNDARNE IZVORE SPECIFIČNE ZA 20. I 21. STOLJEĆE.	Učenik razlikuje primarne i sekundarne izvore i objavlja obilježja izvora tipičnih za 20. i 21. stoljeće. Analizira vrijednost i ograničenja te važnost i pouzdanost povijesnih izvora na konkretnim primjerima. Prosudjuje važnost i pouzdanost povijesnih izvora. Postavlja pitanja o podrijetlu i svrsi izvora, analizira i objavlja suprotstavljene prikaze.
	POV 8.D.2. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST PRIMJENJUJUĆI SASTAVNICE ISTRAŽIVAČKOG PROCESA TE IZRAĐUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE.	Učenik istražuje prošlost primjenjujući sastavnice istraživačkog procesa. Postavlja istraživačka pitanja o prošlosti. Prikuplja i obrađuje podatke na raznovrsne načine. Analizira i vrednuje informacije iz različitih

		primarnih i sekundarnih izvora. Izrađuje strukturirane radove različite složenosti u kojima se koristi relevantnim informacijama i stručnim terminima. Piše bilješke o izvorima i literaturi kojom se koristio. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući pripremljene ili relevantne kriterije procjene.
Interpreta-cije i per-spektive	POV 8.E.1. UČENIK ANALIZIRA RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PER-SPEKTIVE O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.	Učenik analizira pojedine primjere interpretacija i perspektiva iz 20. i 21. stoljeća. Primjenjuje obrasce za analizu interpretacija i perspektiva. Objasnjava razloge postojanja različitih interpretacija te u njima identificira dokaze, pretpostavke i pristranosti uspoređujući ih s povjesnim izvorima. Razlikuje u interpretacijama i izvorima činjenice od mišljenja i prosudbi autora. Objasnjava zašto se istim osobama, događajima, pojavama i procesima pripisuju različita značenja. Odabire i procjenjuje značenje koje se pripisuje osobama, događajima, pojavama i procesima na temelju zadanih kriterija. Promišlja o svojim procjenama značenja osoba, događaja, pojave i procesa i uspoređuje ih s procjenama ostalih učenika.
NASTAVNE CJELINE ZA OSMI RAZRED:		
<ul style="list-style-type: none"> 8.1 Izazovi međurača 8.2 Drugi svjetski rat 8.3 Poslijeratni i suvremeni svijet 8.4 Hrvatska nakon 1945.: socijalistička Jugoslavija, samostalnost i Domovinski rat		

SREDNJE ŠKOLE

Nastavni predmet Povijest uči se i poučava u srednjoj školi prema vrsti škole i realizira se u jednom, dva odnosno tri sata tjedno, ovisno o odgojno-obrazovnom programu.

Nastavni sadržaji dijele se u dva razdoblja – predmoderna povijest (A) te moderna i suvremena povijest (B) u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu. Unutar svakog razdoblja definirana su tri tematska područja: 1. *Država, vlast i moć*, 2. *Društva, ekonomija i svakodnevica* te 3. *Slike svijeta*. Unutar svakog područja, učitelji odabiru propisani broj tema ovisno o odgojno-obrazovnom programu (vidi str. 31-46). Za obradu svake teme treba osigurati odgovarajući broj sati koji omogućava dubinsku obradu materije i ostvarenje ishoda učenja te uključuje sate ponavljanja i provedbu vrednovanja. Teme se ne smiju ponavljati.

Prilikom obrade tema treba voditi računa o tome da **hrvatska i svjetska povijest budu ravnomjerno zastupljene** (50:50%). Sadržaji iz hrvatske povijesti mogu se realizirati na dva načina: u zasebnim temama ili u temama iz opće povijesti u koje su integrirani sadržaji iz hrvatske povijesti (npr. *Nacije i nacionalni pokreti u 19. i 20. stoljeću*).

U obradi tema naglasak je na istraživačkom pristupu, produbljivanju znanja i radu na povijesnim koncepcima. Važno je koristiti različite povijesne izvore kako bi učenici razvijali analitički pristup i kritičko mišljenje. Za svaku temu mogu se odrediti ključna pitanja koja će usmjeravati učenje i poučavanje (za objašnjenje o ključnim pitanjima vidi str. 17).

Odabrani sadržaji učenicima trebaju omogućiti šire iskustvo učenja koje uključuje školsko i izvanškolsko okruženje, posjete izvornim lokalitetima i baštinskim ustanovama, kreativno izražavanje znanja, uporabu informacijsko-komunikacijske tehnologije te razvija predmetno-specifične i opće kompetencije.

Odabrani sadržaji učenicima trebaju omogućiti upoznavanje različitih ljudskih iskustava u određenom vremenu i na određenom prostoru (muškaraca, žena, djece, pripadnika različitih društvenih, vjerskih, etničkih i drugih skupina), uočavanje sličnosti i razlika te promjena i kontinuiteta unutar jednog razdoblja i tijekom različitih razdoblja.

OPISI TEMATSKIH PODRUČJA

A. Predmoderna povijest

A1. Država, vlast i moć. *Politička i vojna povijest i povijest diplomacije.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese u starom, srednjem i ranom novom vijeku koji pridonose razumijevanju današnjih oblika vlasti i današnje demokracije: tipovi država i oblici vlasti, ustroj vlasti (položaj vladara, odnos vlasti i podanika, zakonodavstvo i utjecaj pravnih sustava na vlast, politiku i društvo), ratovi i ratovanje, diplomacija, politički položaj pojedinih zemaljama.

A2. Društva, ekonomije i svakodnevica. *Društvena i ekomska povijest i povijest svakodnevica.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese u starom, srednjem i ranom novom vijeku koji pokazuju kako su funkcionalna prošla društva, ukazuju na kontinuitete i promjene u društvenim strukturama i razvoju gospodarstva te utjecaj tog razvoja na svakodnevnicu.

A3. Slike svijeta. *Kulturna povijest, povijest ideja, povijest umjetnosti.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese u starom, srednjem i ranom novom vijeku koji ukazuju kako su ljudi otkrivali svijet i oblikovali svoje shvaćanje svijeta (ideje i pokreti, religije, umjetnost, obrazovanje, znanost, komunikacije, putovanja i otkrića, širenje otkrića, kolonizacija).

B. Moderna i suvremena povijest

B1. Država, vlast i moć. *Politička i vojna povijest i povijest diplomacije.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese od kraja 18. stoljeća do danas koji pridonose razumijevanju današnjih oblika vlasti i današnje demokracije: politički razvoj pojedinih država, razvoj političke misli i političkih ideologija modernog i suvremenog doba, sukobe i suradnju u svijetu, nacionalizme i stvaranje nacionalnih država, stvaranje i razgradnju kolonijalnih imperija te europska i hrvatska iskustva i izazove u tom razdoblju.

B2. Društva, ekonomije i svakodnevica. *Društvena i ekonomска povijesti, povijest svakodnevice.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese koji pokazuju kako su se mijenjale društvene i gospodarske strukture od kraja 18. stoljeća: razvoj građanskog i (post)industrijskog društva, gospodarski razvoj i njegove fluktuacije, utjecaj gospodarskih i društvenih kretanja na svakodnevnicu te odnose i suživot različitih zajednica na određenom prostoru.

B3. Slike svijeta. *Kulturna povijest, povijest ideja, povijest umjetnosti.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese koji pokazuju kako su ljudi oblikovali svoje shvaćanje svijeta: ideje o funkciranju države, vlasti i društva od 18. stoljeća do danas, ideje o građanskim i ljudskim pravima, znanstveno i umjetničko viđenje svijeta, kulturu kao iskaz vremena.

POPIS TEMA PO TEMATSKIM PODRUČJIMA

U tablici na sljedećoj stranici nalazi se popis tema za svako tematsko područje. Neke su teme usredotočene na određenu problematiku, a druge su široko postavljene i u njima je potrebno fokusirati se na odabране primjere. Daljnje upute i primjeri za razradu tema nalaze se u Dodatku B.

Sljedeći sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti obvezni su za obradu, a mogu se obrađivati u različitim temama koje obuhvaćaju te sadržaje.

Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obvezno poučavati, bilo kao zasebne teme ili sastavni dio drugih tema: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990-e.

Predmoderna povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu		
A1. Država, vlast i moć	A2. Društva, ekonomije i svakodnevica	A3. Slike svijeta
<ul style="list-style-type: none"> Teokratske države ranih civilizacija (A1.1) Atenska demokracija (A1.2) Aleksandrovo carstvo i ideja univerzalizma (A1.3) Vlast i moć u rimskoj državi: od kraljevstva do carstva (A1.4) Rimska uprava Italije i provincija (A1.5) 	<ul style="list-style-type: none"> Društvene strukture u starom vijeku (A2.1) Kolonizacija i romanizacija Ilirika (A2.2) Kontinuiteti i promjene u razvoju rimskog gospodarstva (A2.3) Antička svakodnevica (A2.4) Komunikacije i putovanja (A2.5) 	<ul style="list-style-type: none"> Vjerovanja, rituali i pogrebni običaji (A3.1) Predodžbe o svijetu u antici (znanstvene, mitološke, umjetničke) (A3.2) Kršćanstvo i nova slika svijeta (A3.3) Antička umjetnost na prostoru današnje Hrvatske (A3.4) Kako su se otkrivale civilizacije starog svijeta? (A3.5)
<ul style="list-style-type: none"> Monarhije u srednjem i ranom novom vijeku (A1.6) Aristokratske republike: Venecija i Dubrovnik (A1.7) Zakonodavstvo i utjecaj pravnih sustava na vlast i društvo (A1.8) Vladari i vrela hrvatskog ranog srednjovjekovlja (A1.9) Vlast i moć: kraljevi, carevi i pape u srednjem i ranom novom vijeku (A1.10) 	<ul style="list-style-type: none"> Grad u srednjem i ranom novom vijeku (A2.6) Staleško društvo srednjeg i ranog novog vijeka (A2.7) Trgovina na Sredozemlju u srednjem i ranom novom vijeku (A2.8) Marginalne skupine u srednjem i ranom novom vijeku (A2.9) Samostani i crkveni redovi u srednjem i ranom novom vijeku (A2.10) 	<ul style="list-style-type: none"> Mecene i umjetnici (A3.6) Novi prostorni horizonti: otkrivanje svijeta u srednjem i ranom novom vijeku (A3.7) Novi duhovni i intelektualni horizonti: od humanizma do prosvetiteljstva (A3.8) Slika o „sebi“ i „drugome“: kako su srednjovjekovni i ranonovjekovni pisci, istraživači i osvajači vidjeli druge narode (A3.9) Umjetnost i znanost srednjovjekovne i ranonovjekovne Hrvatske (A3.10)
Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu		
B1. Država, vlast i moć	B2. Društva, ekonomije i svakodnevica	B3. Slike svijeta
<ul style="list-style-type: none"> Velike revolucije od kraja 18. stoljeća (Američka revolucija, Francuska revolucija, revolucije 1848., Oktobarska revolucija) (B1.1) Nacije i nacionalni pokreti od kraja 18. stoljeća (B1.2) Razvoj političke misli i političkih ideologija od kraja 18. stoljeća (B1.3) Kolonijalni imperiji i pokreti za nezavisnost od sredine 18. stoljeća (B1.4) Ratovi i ratovanje modernoga doba (od kraja 18. stoljeća do Prvog svjetskog rata) (B1.5) 	<ul style="list-style-type: none"> Od staleškog do građanskog društva (B2.1) Procesi društvene modernizacije od kraja 18. stoljeća (B2.2) Industrijalizacija i tehnološke promjene (B2.3) Gospodarski razvoj i gospodarske krize (B2.4) 	<ul style="list-style-type: none"> Svijet u očima umjetnika (B3.1) Znanstvene revolucije u moderno i suvremeno doba (B3.2) Djetinjstvo i odrastanje u 19. i 20. stoljeću (B3.3) Ideja demokracije u modernom i suvremenom svijetu (B3.4)
<ul style="list-style-type: none"> Europa između demokracije, diktature i totalitarizma (1918.-1989.) (B1.6) Drugi svjetski rat i Holokaust (B1.7) Hladnoratovski i posthaldnoratovski svijet; slom komunizma u Europi (B1.8) Europske integracije i ideja Europe (B1.9) Hrvatska država i društvo nakon 1990. (B1.10) 	<ul style="list-style-type: none"> Demografski razvoj i migracije (B2.5) Medicina i zdravlje (B2.6) Rad, svakodnevica i slobodno vrijeme (B2.7) Utjecaj društvenih i ekonomskih promjena na okoliš (B2.8) Prilike i izazovi globaliziranog svijeta (B2.9) 	<ul style="list-style-type: none"> Umjetnost u službi politike (B3.5) Razvoj građanskih i ljudskih prava (B3.6) Mediji i komunikacije (B3.7) U zdravom tijelu zdravi duh? Sport, politika i društvo od kraja 19. stoljeća (B3.8)

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI ZA TROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE (SVI RAZREDI)

KONCEPTI	ISHODI	RAZRADA ISHODA
Vrijeme i prostor	POV 1.A.1. UČENIK PRIMJENJUJE KRONOLOŠKI OKVIR U PROUČAVANJU OSOBA, DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA TE GRAFIČKI PRIKAZUJE PROTOK VREMENA.	Učenik uspoređuje i objašnjava razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom. Određuje vremenski slijed u složenoj povijesnoj pripovijesti koristeći se pojmovima za opisivanje tijeka vremena različite razine. Objavljuje važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti. Uočava i tumači značenje pripisano nazivima pojedinih razdoblja. Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena.
	POV. 1. A. 2. UČENIK ANALIZIRA MEDUSOBNI UTJECAJ ČOVJEKA I PROSTORA U RAZDOBLJIMA KOJA PROUČAVA, TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE POVIJESNIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.	Učenik analizira međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte, analizira i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese. Upisuje podatke u slike karte i izrađuje tematske karte na zadanoj podlozi. Identificira i objašnjava način na koji povijesne karte prikazuju određene događaje, pojave i procese. Uspoređuje i objašnjava stare kartografske prikaze sa suvremenima i objašnjava sličnosti i razlike.
Uzroci i posljedice	POV 1.B.1. UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE PROSUĐUJE O NJIHOOVU VAŽNOSTI.	Učenik analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa. Reda ih po važnosti argumentirajući svoj izbor. Kategorizira uzroke i posljedice događaja prema različitim kriterijima. Opisuje i analizira različite prikaze uzroka i posljedica i objašnjava sličnosti i razlike.
Kontinuiteti i promjene	POV. 1.C.1. UČENIK ANALIZIRA KONTINUITETE I PROMJENE U RAZDOBLJU KOJE PROUČAVA.	Učenik objašnjava, uspoređuje i analizira kontinuitete i promjene. Istražuje domete i ritam te uzroke i posljedice promjena u jednom ili više razdoblja. Obrazlaže kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena te je li promjena značila napredak ili nazadovanje.
Izvori i istraživanje prošlosti	POV 1.D.1. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE PRIMARNIM I SEKUNDARNIM IZVORIMA I ODGOVARAJUĆIM METODAMA. POV 1.D.2. UČENIK IZRAĐUJE STRUKTURIRANE RADOVE UTEMLJENE NA IZVORIMA I LITERATURI TE IH PREZENTIRA KORISTEĆI SE RAZLIČITIM TEHNIKAMA I NAČINIMA.	Učenik postavlja istraživačka pitanja o prošlosti i odabire i kombinira informacije iz izvora kako bi došao do odgovora. Planira istraživanje i koristi se raznovrsnim pristupima u prikupljanju i obradi podataka. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući kriterije procjene. Učenik izrađuje strukturirani rad različite složenosti koristeći se relevantnim informacijama iz izvora i literature. U radu se koristi stručnim terminima i navodi izvore informacija. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.

Interpreta-cije i per-spektive	POV 1.E.1. UČENIK ANALIZIRA RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PER-SPEKTIVE O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.	Učenik analizira vrstu, sadržaj i obilježja interpretacija. Primjenjuje obrasce za analizu interpretacija i perspektiva. Razlikuje u interpretacijama i izvorima činjenice od mišljenja i prosudbi autora. Objasnjava razloge postojanja različitih interpretacija te u njima identificira dokaze, prepostavke i pristranosti uspoređujući ih s povjesnim izvorima. Odabire i procjenjuje značenje osoba, događaja, pojave i procesa na temelju zadanih kriterija. Promišlja o svojim procjenama značenja osoba, događaja, pojave i procesa i uspoređuje ih s procjenama ostalih učenika.
--------------------------------	--	---

POPIS TEMA ZA TROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 70 SATI U PRVOM RAZREDU

PRVI RAZRED TROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE (70 nastavnih sati)	
<i>Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (B1, B2, B3)</i>	
<p>Obrađuju se TRI od sljedećih tema, iz različitih tematskih područja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nacije i nacionalni pokreti od kraja 18. stoljeća (B1.2) • Ratovi i ratovanje modernoga doba (B1.5) • Demografski razvoj i migracije (B2.5) • Medicina i zdravlje (B2.6) • Rad, svakodnevica i slobodno vrijeme (B2.7) • Utjecaj društvenih i ekonomskih promjena na okoliš (B2.8) • Razvoj građanskih i ljudskih prava (B3.6) • Ideja demokracije u modernom i suvremenom svijetu (B3.4)	<p>Obavezno se obrađuju sljedeće TRI teme iz područja B1, no mogu se kombinirati i odgovarajući sadržaji iz drugih dvaju tematskih područja (B2, B3):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Europa između demokracije, diktature i totalitarizma (1918.-1989.) (B1.6) • Drugi svjetski rat i Holokaust (B1.7) • Hrvatska država i društvo nakon 1990. (B1.10)
Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajedница; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.	

POPIS TEMA ZA TROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 70 SATI U PRVOM I DRUGOM RAZREDU (I. 35 + II. 35)

PRVI RAZRED TROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE

(35 nastavnih sati)

Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (B1, B2, B3)

Obrađuju se **TRI** od sljedećih tema, iz različitih tematskih područja:

- Nacije i nacionalni pokreti od kraja 18. stoljeća (B1.2)
- Ratovi i ratovanje modernoga doba (B1.5)
- Demografski razvoj i migracije (B2.5)
- Medicina i zdravlje (B2.6)
- Rad, svakodnevica i slobodno vrijeme (B2.7)
- Utjecaj društvenih i ekonomskih promjena na okoliš (B2.8)
- Razvoj građanskih i ljudskih prava (B3.6)
- Ideja demokracije u modernom i suvremenom svijetu (B3.4)

Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.

DRUGI RAZRED TROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE

(35 nastavnih sati)

Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (B1, B2, B3)

Obavezno se obrađuju sljedeće **TRI** teme iz područja B1, no mogu se kombinirati i odgovarajući sadržaji iz drugih dvaju tematskih područja (B2, B3):

- Europa između demokracije, diktature i totalitarizma (1918.-1989.) (B1.6)
- Drugi svjetski rat i Holokaust (B1.7)
- Hrvatska država i društvo nakon 1990. (B1.10)

Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI ZA ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE (SVI RAZREDI)

KONCEPTI	ISHODI	RAZRADA ISHODA
Vrijeme i prostor	POV. 1.A.1; POV. 2.A.1 UČENIK PRIMIJENJUJE SLOŽENIJI NARATIV U KOJEM SE KREĆE SINKRONIJSKI I DIJAKRONIJSKI TE KRONOLOŠKE ODREDNICE POVEZANE S TEMOM KOJU PROUČAVA.	Učenik koristi vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava. Analizira interpretativnu prirodu različitih periodizacija i značenja koja se pripisuju pojedinim razdobljima. Uspoređuje i objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.
	POV 1.A.2; POV. 2.A.2. UČENIK VREDNUJE SLOŽENOST MEĐUSOBNOG UTJECAJA ČOVJEKA I PROSTORA U PROŠLOSTI TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE PROŠLIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.	Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povjesne i geografske karte, analizira i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima te propituje interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.
Uzroci i posljedice	POV 1.B.1; POV. 2.B.1 UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE OBJAŠJAVA NJIHOVU INTERPRETATIVNU PRIRODU.	Učenik objašnjava i procjenjuje uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir. Prosudjuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost. Analizira i procjenjuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojava i procesa i izdvaja upotrijebljene argumente.
Kontinuiteti i promjene	POV 1.C.1.; POV. 2.C.1 UČENIK ANALIZIRA I PROCJENJUJE SLOŽENOST KONTINUITETA I PROMJENA U RAZDOBLJIMA KOJE PROUČAVA.	Učenik analizira složenost kontinuiteta i promjena. Analizira i procjenjuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu. Uočava i objašnjava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama s naglaskom na vrijeme nastanka, svrhu i cilj interpretacije.
Izvori i istraživanje prošlosti	POV 1.D.1.; POV. 2.D.1. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE ŠIROKIM SPEKTROM PRIMARNIH I SEKUNDARNIH IZVORA, ODGOVARAJUĆIM METODAMA I KONTEKSTUALnim ZNANJEM.	Učenik oblikuje istraživačka pitanja, planira i provodi istraživanje. Analizira i vrednuje relevantne izvore i dokaze kako bi odgovorio na istraživačko pitanje i stvorio vlastitu argumentaciju. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.
	POV 1.D.2; POV. 2.D.2 UČENIK IZRAĐUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE U-	Učenik izrađuje radove složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te precizno navodi izvore informacija. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate prioritčuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.

	TEMELJENE NA IZVORIMA I LITERATURI TE IH PREZENTIRA KORISTEĆI SE RAZLIČITIM TEHNIKAMA I NAČINIMA.	
Interpretacije i perspektive	POV 1.E.1.; POV. 2.E.1 UČENIK ANALIZIRA SLOŽENOST RAZLIČITIH INTERPRETACIJA I PERSPEKTIVA O PROŠLIM DOGADAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.	Učenik koristi se obrascima za analizu interpretacija i perspektiva. Analizira i objašnjava interpretacije i perspektive kako bi identificirao stavove, motive i vrijednosti njihovih autora. Koristi izvore kako bi odredio argumentaciju u interpretacijama i perspektivama. Objasnjava razloge zbog kojih nastaju i zbog kojih su se mijenjale različite interpretacije i perspektive. Uvažava i objašnjava kontekst vremena o kojem interpretacije govore i u kojem su nastale. Analizira značenja koja se pripisuju osobama, dogadajima, pojavama i procesima. Promišlja o korištenju povijesti u različitim kontekstima i u različite svrhe te da različiti prikazi prošlosti mogu voditi voditi različitim shvaćanjima sadašnjosti.

NIJE LEKTORIJSKI

POPIS TEMA ZA ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 105 SATI U PRVOM I DRUGOM RAZREDU (I. 70 + II. 35)

PRVI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE (70 nastavnih sati)	
<i>Predmoderna povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (A1, A2, A3)</i>	<i>Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (B1, B2, B3)</i>
<p>Obrađuju se TRI od sljedećih tema, iz različitih povjesnih razdoblja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atenska demokracija (A1.2) • Antička svakodnevica (A2.4) • Kršćanstvo i nova slika svijeta (A3.3) • Monarhije u srednjem i ranom novom vijeku (A1.6) • Vladari i vrela hrvatskog ranog srednjovjekovlja (A1.9) • Grad u srednjem i ranom novom vijeku (A2.6) • Staleško društvo srednjeg i ranog novog vijeka (A2.7) • Novi prostorni horizonti: otkrivanje svijeta u srednjem i ranom novom vijeku (A3.7)	<p>Obrađuju se TRI od sljedećih tema, iz različitih tematskih područja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Velike revolucije od kraja 18. stoljeća (B1.1) • Nacije i nacionalni pokreti od kraja 18. stoljeća (B1.2) • Ratovi i ratovanje modernoga doba (B1.5) • Procesi društvene modernizacije od kraja 18. stoljeća (B2.2) • Industrijalizacija i tehnološke promjene (B2.3) • Svijet u očima umjetnika (B3.1) • Znanstvene revolucije u moderno i suvremeno doba (B3.2) • Ideja demokracije u modernom i suvremenom svijetu (B3.4).

Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 1. i/ili 2. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.

DRUGI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 105 SATI (35 nastavnih sati)
<i>Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (B1, B2, B3)</i>
<p>Obavezno se obrađuju sljedeće TRI teme iz područja B1, no mogu se kombinirati i odgovarajući sadržaji iz drugih dvaju tematskih područja (B2, B3):</p> <ul style="list-style-type: none">
• Europa između demokracije, diktature i totalitarizma (1918.-1989.) (B1.6)
• Drugi svjetski rat i Holokaust (B1.7)
• Hrvatska država i društvo nakon 1990. (B1.10)

Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 1. i/ili 2. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.

POPIS TEMA ZA ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 140 SATI U PRVOM I DRUGOM RAZREDU (I. 70 + II. 70)

PRVI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 140 SATI (70 nastavnih sati)	
<p><i>Predmoderna povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (A1, A2, A3)</i></p> <p>Obrađuju se TRI od sljedećih tema, iz različitih povjesnih razdoblja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atenska demokracija (A1.2) • Antička svakodnevica (A2.4) • Kršćanstvo i nova slika svijeta (A3.3) • Monarhije u srednjem i ranom novom vijeku (A1.6) • Vladari i vrela hrvatskog ranog srednjovjekovlja (A1.9) • Grad u srednjem i ranom novom vijeku (A2.6) • Staleško društvo srednjeg i ranog novog vijeka (A2.7) • Novi prostorni horizonti: otkrivanje svijeta u srednjem i ranom novom vijeku (A3.7) 	<p><i>Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (B1, B2, B3)</i></p> <p>Obrađuju se TRI od sljedećih tema, iz različitih tematskih područja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Velike revolucije od kraja 18. stoljeća (B1.1) • Nacije i nacionalni pokreti kraja 18. stoljeća (B1.2) • Ratovi i ratovanje modernoga doba (B1.5) • Procesi društvene modernizacije od kraja 18. stoljeća (B2.2) • Industrijalizacija i tehnološke promjene (B2.3) • Svijet u očima umjetnika (B3.1) • Znanstvene revolucije u moderno i suvremeno doba (B3.2) • Ideja demokracije u modernom i suvremenom svijetu (B3.4).
<p>Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 1. i/ili 2. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.</p>	

DRUGI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 140 SATI (70 nastavnih sati)		
<p><i>Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu</i></p>		
<p><i>B1. Država, vlast i moć</i></p> <p>Obrađuju se TRI od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Europa između demokracije, diktature i totalitarizma (1918.-1989.) (B1.6) • Drugi svjetski rat i Holokaust (B1.7) • Hladnoratovski i posthladnoratovski svijet; slom komunizma u Europi (B1.8) • Europske integracije i ideja Europe (B1.9) • Hrvatska država i društvo nakon 1990. (B1.10) 	<p><i>B2. Društva, ekonomije i svakodnevica</i></p> <p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Demografski razvoj i migracije (B2.5) • Medicina i zdravlje (B2.6) • Rad, svakodnevica i slobodno vrijeme (B2.7) • Utjecaj društvenih i ekonomskih promjena na okoliš (B2.8) • Prilike i izazovi globaliziranog svijeta (B2.9) 	<p><i>B3. Slike svijeta</i></p> <p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Umjetnost u službi politike (B3.5) • Razvoj građanskih i ljudskih prava (B3.6) • Mediji i komunikacije (B3.7) • U zdravom tijelu zdravi duh? Sport, politika i društvo od kraja 19. stoljeća (B3.8)
<p>JEDNU temu učitelji mogu odabrat iz navedenih tematskih područja ili osmislit sami (npr. iz zavičajne povijesti, školskog projekta, povijesti struke) ili za obradu pet obveznih tema planirati VIŠE SATI.</p> <p>Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 2. i/ili 3. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.</p>		

POPIS TEMA ZA ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 175 SATI U PRVOM, DRUGOM I TREĆEM RAZREDU (I. 70 + II. 70 + III. 35)

PRVI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 175 SATI (70 nastavnih sati)		
<i>Predmoderna povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu</i>		
A1. Država, vlast i moć	A2. Društva, ekonomije i svakodnevinica	A3. Slike svijeta
Obraduju se DVIJE od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Atenska demokracija (A1.2) • Vlast i moć u rimskoj državi: od kraljevstva do carstva (A1.4) • Monarhije u srednjem i ranom novom vijeku (A1.6) • Zakonodavstvo i utjecaj pravnih sustava na vlast i društvo (A1.8) • Vladari i vrela hrvatskog ranog srednjovjekovlja (A1.9) 	Obraduje se JEDNA od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Kolonizacija i romanizacija Ilirika (A2.2) • Antička svakodnevica (A2.4) • Grad u srednjem i ranom novom vijeku (A2.6) • Staleško društvo srednjeg i ranog novog vijeka (A2.7) • Samostani i crkveni redovi u srednjem i ranom novom vijeku (A2.10) 	Obraduje se JEDNA od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Predodžbe o svijetu u antici (znanstvene, mitološke, umjetničke) (A3.2) • Kršćanstvo i nova slika svijeta (A3.3) • Kako su se otkrivale civilizacije starog svijeta? (A3.5) • Novi prostorni horizonti: otkrivanje svijeta u srednjem i ranom novom vijeku (A3.7) • Umjetnost i znanost srednjovjekovne i ranonovovjekovne Hrvatske (A3.10)
JEDNU temu učitelji sami oblikuju (npr. iz zavičajne povijesti, školskog projekta, iz povijesti struke) ili odabiru iz navedenih tematskih područja.		

Napomena: Odabrane teme trebaju pripadati različitim povjesnim razdobljima.

DRUGI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 175 SATI (70 nastavnih sati)		
<i>Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu</i>		
B1. Država, vlast i moć	B2. Društva, ekonomije i svakodnevinica	B3. Slike svijeta
Obraduju se DVIJE od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Velike revolucije od kraja 18. stoljeća (B1.1) • Nacije i nacionalni pokreti kraja 18. stoljeća (B1.2) • Razvoj političke misli i političkih ideologija od kraja 18. stoljeća (B1.3) • Kolonijalni imperiji i pokreti za nezavisnost od sredine 18. stoljeća (B1.4) • Ratovi i ratovanje modernoga doba (B1.5) 	Obraduje se JEDNA od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Od staleškog do građanskog društva (B2.1) • Procesi društvene modernizacije od kraja 18. stoljeća (B2.2) • Industrijalizacija i tehnološke promjene (B2.3) • Gospodarski razvoj i gospodarske krize (B2.4) 	Obraduje se JEDNA od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Svijet u očima umjetnika (B3.1) • Znanstvene revolucije u moderno i suvremeno doba (B3.2) • Djetinjstvo i odrastanje u 19. i 20. stoljeću (B3.3) • Ideja demokracije u modernom i suvremenom svijetu (B3.4)
JEDNU temu učitelji sami oblikuju (npr. iz zavičajne povijesti, školskog projekta, iz povijesti struke) ili odabiru iz navedenih tematskih područja.		
Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 2. i/ili 3. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajedница; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.		

TREĆI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE SA 175 SATI
(35 nastavnih sati)

Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (B1, B2, B3)

Obavezno se obrađuju sljedeće **TRI** teme iz područja B1, no mogu se kombinirati i odgovarajući sadržaji drugih dvaju tematskih područja (B2, B3):

- Europa između demokracije, diktature i totalitarizma (1918.-1989.) (B1.6)
- Drugi svjetski rat i Holokaust (B1.7)
- Hrvatska država i društvo nakon 1990. (B1.10)

Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 2. i/ili 3. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.

POPIS TEMA ZA ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE S 210 SATI U PRVOM, DRUGOM I TREĆEM RAZREDU (I. 70 + II. 70 + III. 70)

PRVI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE S 210 SATI
(70 nastavnih sati)

Predmoderna povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu

A1. Država, vlast i moć

Obrađuju se **DVIJE** od sljedećih tema:

- Atenska demokracija (A1.2)
- Vlast i moć u rimskoj državi: od kraljevstva do carstva (A1.4)
- Monarhije u srednjem i ranom novom vijeku (A1.6)
- Zakonodavstvo i utjecaj pravnih sustava na vlast i društvo (A1.8)
- Vladari i vrela hrvatskog ranog srednjovjekovlja (A1.9)

A2. Društva, ekonomije i svakodnevica

Obrađuje se **JEDNA** od sljedećih tema:

- Kolonizacija i romanizacija Ilirika (A2.2)
- Antička svakodnevica (A2.4)
- Grad u srednjem i ranom novom vijeku (A2.6)
- Staleško društvo srednjeg i ranog novog vijeka (A2.7)
- Samostani i crkveni redovi u srednjem i ranom novom vijeku (A2.10)

A3. Slike svijeta

Obrađuje se **JEDNA** od sljedećih tema:

- Predodžbe o svijetu u antici (znanstvene, mitološke, umjetničke) (A3.2)
- Kršćanstvo i nova slika svijeta (A3.3)
- Kako su se otkrivale civilizacije starog svijeta? (A3.5)
- Novi prostorni horizonti: otkrivanje svijeta u srednjem i ranom novom vijeku (A3.7)
- Umjetnost i znanost srednjovjekovne i rano-novovjekovne Hrvatske (A3.10)

JEDNU temu učitelji sami oblikuju (npr. iz zavičajne povijesti, školskog projekta, iz povijesti struke) ili odabiru iz navedenih tematskih područja.

Napomena: Odabrane teme trebaju pripadati različitim povjesnim razdobljima.

DRUGI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE S 210 SATI (70 nastavnih sati)		
Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu		
B1. Država, vlast i moć	B2. Društva, ekonomije i svakodnevica	B3. Slike svijeta
<p>Obrađuju se DVIJE od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Velike revolucije od kraja 18. stoljeća (B1.1) • Nacije i nacionalni pokreti od kraja 18. stoljeća (B1.2) • Razvoj političke misli i političkih ideologija od kraja 18. stoljeća (B1.3) • Kolonijalni imperiji i pokreti za nezavisnost od sredine 18. stoljeća (B1.4) • Ratovi i ratovanje modernoga doba (B1.5) 	<p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Od staleškog do građanskog društva (B2.1) • Procesi društvene modernizacije od kraja 18. stoljeća (B2.2.) • Industrijalizacija i tehnološke promjene (B2.3) • Gospodarski razvoj i gospodarske krize (B2.4) 	<p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svijet u očima umjetnika (B3.1) • Znanstvene revolucije u moderno i suvremeno doba (B3.2) • Djelatnost i odrastanje u 19. i 20. stoljeću (B3.3) • Ideja demokracije u modernom i suvremenom svijetu (B3.4)
<p>JEDNU temu učitelji sami oblikuju (npr. iz zavičajne povijesti, školskog projekta, povijesti struke) ili odabiru iz navedenih tematskih područja.</p> <p>Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 2. i/ili 3. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajedница; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.</p>		

TREĆI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE S 210 SATI (70 nastavnih sati)		
Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu		
B1. Država, vlast i moć	B2. Društva, ekonomije i svakodnevica	B3. Slike svijeta
<p>Obrađuju se TRI od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Europa između demokracije, diktature i totalitarizma (1918.-1989.) (B1.6) • Drugi svjetski rat i Holokaust (B1.7) • Hladnoratovski i posthладnoratovski svijet; slom komunizma u Europi (B1.8) • Europske integracije i ideja Europe (B1.9) • Hrvatska država i društvo nakon 1990. (B1.10) 	<p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Demografski razvoj i migracije (B2.5) • Medicina i zdravlje (B2.6) • Rad, svakodnevica i slobodno vrijeme (B2.7) • Utjecaj društvenih i ekonomskih promjena na okoliš (B2.8) • Prilike i izazovi globaliziranog svijeta (B2.9) 	<p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Umjetnost u službi politike (B3.5) • Razvoj građanskih i ljudskih prava (B3.6) • Mediji i komunikacije (B3.7) • U zdravom tijelu zdravi duh? Sport, politika i društvo od kraja 19. stoljeća (B3.8)
<p>JEDNU temu učitelji mogu odabrati iz navedenih tematskih područja ili za obradu pet obveznih tema planirati VIŠE SATI.</p> <p>Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 2. i/ili 3. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajedница; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.</p>		

ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI ZA OPĆE, PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKE, JEZIČNE I KLASIČNE GIMNAZIJE

IV. CIKLUS (1. I 2. RAZRED)

KONCEPTI	ISHODI	RAZRADA ISHODA
Vrijeme i prostor	POV. 1.A.1; POV. 2.A.1 UČENIK PRIMIJENJUJE SLOŽENIJI NARATIV U KOJEM SE KREĆE SINKRONIJSKI I DIJAKRONIJSKI TE KRONOLOŠKE ODREDNICE POVEZANE S TEMOM KOJU PROUČAVA.	Učenik koristi vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava. Analizira interpretativnu prirodu različitih periodizacija i značenja koja se pripisuju pojedinim razdobljima. Uspoređuje i objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.
	POV 1.A.2.; POV. 2.A.2 UČENIK VREDNUJE SLOŽENOST MEĐUSOBNOG UTJECAJA ČOVJEKA I PROSTORA U PROŠLOSTI TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE PROŠLIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.	Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povjesne i geografske karte, analizira i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima te propituje interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.
Uzroci i posljedice	POV 1.B.1.; POV. 2.B.1 UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE OBJAŠNJAVA NJIHOVU INTERPRETATIVNU PRIRODU.	Učenik objašnjava i procjenjuje uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir. Prosudjuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost. Analizira i procjenjuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojava i procesa i izdvaja upotrijebljene argumente.
Kontinuiteti i promjene	POV 1.C.1.; POV. 2.C.1. UČENIK ANALIZIRA I PROCJENJUJE SLOŽENOST KONTINUITETA I PROMJENA U RAZDOBLJIMA KOJE PROUČAVA.	Učenik analizira složenost kontinuiteta i promjena. Analizira i procjenjuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu. Uočava i objašnjava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama s naglaskom na vrijeme nastanka, svrhu i cilj interpretacije.
Izvori i istraživanje prošlosti	POV 1.D.1.; POV. 2.D.1 UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE ŠIROKIM SPEKTROM PRIMARNIH I SEKUNDARNIH IZVORA, ODGOVARAJUĆIM METODAMA I KONTEKSTUALNIM ZNANJEM.	Učenik oblikuje istraživačka pitanja, planira i provodi istraživanje. Analizira i vrednuje relevantne izvore i dokaze kako bi odgovorio na istraživačko pitanje i stvorio vlastitu argumentaciju. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.

	<p>POV 1.D.2; POV. 2.D.2 UČENIK IZRAĐUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE U- TEMELJENE NA IZVORIMA I LITERATURI TE IH PREZEN- TIRA KORISTEĆI SE RAZLIČITIM TEHNIKAMA I NAČI- NIMA.</p>	<p>Učenik izrađuje radove složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te precizno navodi izvore informacija. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate prioritruje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.</p>
Interpreta- cije i per- spektive	<p>POV 1.E.1.; POV. 2.E.1 UČENIK ANALIZIRA SLOŽENOST RAZLIČITIH INTER- PRETACIJA I PERSPEKTIVA O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.</p>	<p>Učenik koristi se obrascima za analizu interpretacija i perspektiva. Analizira i objašnjava interpretacije i perspektive kako bi identificirao stavove, motive i vrijednosti njihovih autora. Koristi izvore kako bi odredio argumentaciju u interpretacijama i perspektivama. Objasnjava razloge zbog kojih nastaju i zbog kojih su se mijenjale različite interpretacije i perspektive. Uvažava i objašnjava kontekst vremena o kojem interpretacije govore i u kojem su nastale. Analizira značenja koja se pripisuju osobama, događajima, pojavama i procesima. Promišlja o korištenju povijesti u različitim kontekstima i u različite svrhe te da različiti prikazi prošlosti mogu voditi voditi različitim shvaćanjima sadašnjosti.</p>

NIJE LEKTORIRANO

POPIS TEMA ZA PRVI I DRUGI RAZRED OPĆE, JEZIČNE, KLASIČNE I PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKE GIMNAZIJE (70 + 70)

PRVI RAZRED OPĆE, JEZIČNE, KLASIČNE I PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKE GIMNAZIJE (70 nastavnih sati)		
Predmoderna povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (stari vijek)		
A1. Država, vlast i moć	A2. Društva, ekonomije i svakodnevica	A3. Slike svijeta
<p>Obrađuju se DVIJE od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teokratske države ranih civilizacija (A1.1) • Atenska demokracija (A1.2) • Aleksandrovo carstvo i ideja univerzalizma (A1.3) • Vlast i moć u rimskoj državi: od kraljevstva do carstva (A1.4) • Rimska uprava Italije i provincija (A1.5) 	<p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Društvene strukture u starom vijeku (A2.1) • Kolonizacija i romanizacija Ilirika (A2.2) • Kontinuiteti i promjene u razvoju rimskog gospodarstva (A2.3) • Antička svakodnevica (A2.4) • Komunikacije i putovanja (A2.5) 	<p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vjerovanja, rituali i pogrebni običaji (A3.1) • Predodžbe o svijetu u antici (znanstvene, mitološke, umjetničke) (A3.2) • Kršćanstvo i nova slika svijeta (A3.3) • Antička umjetnost na prostoru današnje Hrvatske (A3.4) • Kako su se otkrivale civilizacije starog svijeta? (A3.5)
<p>JEDNU temu učitelji sami oblikuju (npr. iz zavičajne povijesti, školskog projekta) ili odabiru iz navedenih tematskih područja.</p>		

DRUGI RAZRED OPĆE, JEZIČNE, KLASIČNE I PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKE GIMNAZIJE (70 nastavnih sati)		
Predmoderna povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu (srednji i rani novi vijek)		
A1. Država, vlast i moć	A2. Društva, ekonomije i svakodnevica	A3. Slike svijeta
<p>Obrađuju se DVIJE od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Monarhije u srednjem i ranom novom vijeku (A1.6) • Aristokratske republike: Venecija i Dubrovnik (A1.7) • Zakonodavstvo i utjecaj pravnih sustava na vlast i društvo (A1.8) • Vladari i vrela hrvatskog ranog srednjovjekovlja (A1.9) • Vlast i moć: kraljevi, carevi i pape u srednjem i ranom novom vijeku (A1.10) 	<p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grad u srednjem i ranom novom vijeku (A2.6) • Staleško društvo srednjeg i ranog novog vijeka (A2.7) • Trgovina na Sredozemlju u srednjem i ranom novom vijeku (A2.8) • Marginalne skupine u srednjem i ranom novom vijeku (A2.9) • Samostani i crkveni redovi u srednjem i ranom novom vijeku (A2.10) 	<p>Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mecene i umjetnici (A3.6) • Novi prostorni horizonti: otkrivanje svijeta u srednjem i ranom novom vijeku (A3.7) • Novi duhovni i intelektualni horizonti: od humanizma do prosvjetiteljstva (A3.8) • Slika o „sebi“ i „drugome“: kako su srednjovjekovni i ranonovovjekovni pisci, istraživači i osvajači vidjeli druge narode (A3.9) • Umjetnost i znanost srednjovjekovne i ranonovovjekovne Hrvatske (A3.10)
<p>JEDNU temu učitelji sami oblikuju (npr. iz zavičajne povijesti, školskog projekta) ili odabiru iz navedenih tematskih područja.</p>		

V. CIKLUS (3. I 4. RAZRED)

KONCEPTI	ISHODI	RAZRADA ISHODA
Vrijeme i prostor	POV. 3.A.1; POV. 4.A.1 UČENIK PRIMIJENJUJE SLOŽENIJI NARATIV U KOJEM SE KREĆE SINKRONIJSKI I DIJAKRONIJSKI TE KRONOLOŠKE ODREDNICE POVEZANE S TEMOM KOJU PROUČAVA.	Učenik koristi vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava. Analizira interpretativnu prirodu različitih periodizacija i značenja koja se pripisuju pojedinim razdobljima. Uspoređuje i objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.
	POV. 3.A.2. , POV. 4.A.2 UČENIK VREDNUJE SLOŽENOST MEĐUSOBNOG UTJECAJA ČOVJeka I PROSTORA U PROŠLOSTI TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE PROŠLIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.	Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povjesne i geografske karte, analizira i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima te propituje interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.
Uzroci i posljedice	POV 3.B.1.; POV. 4.B.1 UČENIK PROCJENJUJE UZROKE I POSLJEDICE DOGADAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA I POVEZUJE IH S POJEDINIM INTERPRETACIJAMA.	Učenik procjenjuje uzroke i posljedice prošlih događaja, pojave i procesa koje proučava u širem povjesnom kontekstu. Prosuđuje i analizira utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost. Analizira različite interpretacije uzroka i posljedica propitujući njihov vremenski kontekst, svrhu i cilj. Povezuje tumačenja uzroka i posljedica s različitim interpretacijama i vrijednosnim prosudbama povjesničara kao i s pojedinim interpretativnim paradigmama u historiografiji.
Kontinuiteti i promjene	POV 3.C.1.; POV. 4.C.1 UČENIK ANALIZIRA I PROCJENJUJE SLOŽENOST KONTINUITETA I PROMJENA U RAZDOBLJIMA KOJE PROUČAVA.	Učenik analizira složenost kontinuiteta i promjena. Analizira i procjenjuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu. Uočava i objašnjava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama s naglaskom na vrijeme nastanka, svrhu i cilj interpretacije.
Izvori i istraživanje prošlosti	POV. 3.D.1.; 4.D.1 UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE ŠIROKIM SPEKTROM PRIMARNIH I SEKUNDARNIH IZVORA, RAZNOVRSNIM HISTORIOGRAFSKIM METODAMA I SLOŽENIJIM KONTEKSTUALnim ZNANJIMA.	Učenik oblikuje istraživačka pitanja i/ili hipotezu o historiografskim problemima te samostalno planira korake u istraživanju. Analizira i vrednuje dokaze iz širokog spektra primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na istraživačko pitanje ili stvorio argumentaciju. Procjenjuje uspješnost vlastitih istraživačkih postupaka uvažavajući relevantne kriterije procjene.
	POV 3.D.2.; 4.D.2 UČENIK IZRAĐUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE UTEMELJENE NA DOKAZIMA I SLOŽENIJIM KONTEKSTUALnim	Učenik izrađuje koherentan rad u kojem na temelju izvora i literature raspravlja o odabranom pitanju ili problemu, formulira i brani svoje stavove ili manju tezu. Izrađuje tekstove, opise i rasprave u kojima se koristi dokazima iz širokog spektra izvora te rabi stručnu terminologiju. U radove uključuje

	<p>ZNANJIMA TE IH PREZENTIRA KORISTEĆI SE RAZLIČITIM TEHNIKAMA I NAČINIM.</p>	argumentaciju i interpretaciju. Rad potkrepljuje bilješkama o literaturi i izvorima koje je koristio. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.
Interpreta-cije i per-spektive	<p>POV 3.E.1.; 4.E.1 UČENIK PROCJENJUJE RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PERSPEKTIVE O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.</p>	Učenik analizira i procjenjuje interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora. Koristi izvore kako bi odredio argumentaciju u interpretacijama i perspektivama. Sagledava povjesni kontekst vremena o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala. Procjenjuje razloge mijenjanja značenja koja se pripisuju osobama, događajima, pojavama i procesima tijekom vremena te ih povezuje s pojedinim interpretativnim paradigmama u historiografiji. Analizira kako se povijest može koristiti u različitim kontekstima i u različite svrhe, uključujući zlouporabu prošlosti za poticanje stereotipa i predrasuda. Sagledava moguće posljedice različitih shvaćanja sadašnjosti na temelju različitih prikaza prošlosti. Koristi se svojim procjenama i zaključcima za oblikovanje vlastitih prikaza prošlosti.

NIJE LEKTOR

POPIS TEMA ZA TREĆI I ČETVRTI RAZRED OPĆE GIMNAZIJE (III. 70 + IV. 105) TE JEZIČNE, KLASIČNE I PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKE GIMNAZIJE (III. 70 + IV. 70)

TREĆI RAZRED OPĆE, JEZIČNE, KLASIČNE I PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKE GIMNAZIJE (70 nastavnih sati)		
Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu		
B1. Država, vlast i moć	B2. Društva, ekonomije i svakodnevica	B3. Slike svijeta
Obrađuju se DVIJE od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Velike revolucije od kraja 18. stoljeća (B1.1) • Nacije i nacionalni pokreti od kraja 18. stoljeća (B1.2) • Razvoj političke misli i političkih ideologija od kraja 18. stoljeća (B1.3) • Kolonijalni imperiji i pokreti za nezavisnost od sredine 18. stoljeća (B1.4) • Ratovi i ratovanje modernoga doba (B1.5) 	Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Od staleškog do građanskog društva (B2.1) • Procesi društvene modernizacije od kraja 18. stoljeća (B2.2) • Industrijalizacija i tehnološke promjene (B2.3) • Gospodarski razvoj i gospodarske krize (B2.4) 	Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Svijet u očima umjetnika (B3.1) • Znanstvene revolucije u moderno i suvremeno doba (B3.2) • Djetinjstvo i odrastanje u 19. i 20. stoljeću (B3.3) • Ideja demokracije u modernom i suvremenom svijetu (B3.4)
JEDNU temu učitelji sami oblikuju (npr. iz zavičajne povijesti, školskog projekta) ili odabiru iz navedenih tematskih područja.		
Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 3. i/ili 4. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.		

ČETVRTI RAZRED OPĆE, JEZIČNE, KLASIČNE I PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKE GIMNAZIJE (105 sati u općim gimnazijama, 70 sati u jezičnim, klasičnim i prirodoslovno-matematičkim gimnazijama)*		
Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu		
B1. Država, vlast i moć	B2. Društva, ekonomije i svakodnevica	B3. Slike svijeta
Obrađuju se TRI od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Europa između demokracije, diktature i totalitarizma (1918.-1989.) (B1.6) • Drugi svjetski rat i Holokaust (B1.7) • Hladnoratovski i posthlađnoratovski svijet; slom komunizma u Europi (B1.8) • Europske integracije i ideja Europe (B1.9) • Hrvatska država i društvo nakon 1990. (B1.10) 	Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Demografski razvoj i migracije (B2.5) • Medicina i zdravlje (B2.6) • Rad, svakodnevica i slobodno vrijeme (B2.7) • Utjecaj društvenih i ekonomskih promjena na okoliš (B2.8) • Prilike i izazovi globaliziranog svijeta (B2.9) 	Obrađuje se JEDNA od sljedećih tema: <ul style="list-style-type: none"> • Umjetnost u službi politike (B3.5) • Razvoj građanskih i ljudskih prava (B3.6) • Mediji i komunikacije (B3.7) • U zdravom tijelu zdravi duh? Sport, politika i društvo od kraja 19. stoljeća (B3.8)
U jezičnoj, klasičnoj i prirodoslovno-matematičkoj gimnaziji učitelji mogu odabrati JEDNU temu iz navedenih tematskih područja ili za obradu pet predviđenih tema planirati VIŠE SATI . U općoj gimnaziji učitelji odabiru JEDNU temu iz navedenih tematskih područja.		
Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obavezno ugraditi u obradu tema u 3. i/ili 4. razredu: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990.		

E. POVEZANOST S ODGOJNO-OBRAZOVnim PODRUČJIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Nastavni predmet Povijest dio je društveno-humanističkog područja i zajedno s drugim područjima, međupredmetnim temama i predmetima potiče razvoj generičkih i specifičnih kompetencija učenika. Kurikulum nastavnog predmeta Povijest povezan je s međupredmetnim temama i drugim nastavnim predmetima u ostvarivanju ciljeva i povezanih ishoda te u specifičnim srodnim sadržajima.

Povijest je povezana s matematičkim područjem na primjerima računanja vremena, analizi demografskih podataka, tablica i dijagrama i drugim primjerima. Ispreplićе se s jezično-komunikacijskim područjem u razvoju medijske kulture, povijesti književnosti i jezika, informacijske pismenosti (traženje i vrednovanje informacija i interpretacija), kritičkog čitanja (analize izvora) i pisanja, te jasnog, primjerenog i stručnog izražavanja. Predmet je povezan s tehničkim i informatičkim područjem u razvoju afirmativnog i odgovornog korištenja digitalne pismenosti (korištenje digitalnih nastavnih sadržaja i aplikacija). Učenik povezuje razvoj tehnologije i proizvodnje s promjenama u prošlosti te postaje svjestan posljedica i mogućih opasnosti tehnološkog razvoja. Povijest je povezana i s umjetničkim područjem kroz povijest glazbe, slikearstva, kiparstva i arhitekture.

Nastavni predmet Povijest upotpunjuje odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetne teme Građanskog odgoja i obrazovanja poučavanjem o razvoju i funkciranju demokracije i demokratskog društva općenito i na hrvatskom primjeru te u temama o ljudskim pravima. Kurikulum nastavnog predmeta Povijest potiče aktivno učenje, vještina analize i vrednovanja različitih vrsta izvora, perspektiva i interpretacija. Suradnjom s drugim učenicima i iskazivanjem osobne inicijative u tijeku procesa učenja i poučavanja učenik razvija vlastitu poduzetnost.

F. UČENJE I POUČAVANJE PREDMETA

Iskustva učenja

Svrha i ciljevi učenja i poučavanja Povijesti ostvaruju se s pomoću pet koncepata te ishoda učenja. Poučavanje s naglaskom na koncepte omogućuje učenicima razvijanje osjećaja za kronologiju, razumijevanje utjecaja prostora na događaje, pojave i procese u prošlosti, razumijevanje uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena te interpretacija i perspektiva, kritičko promišljanje na temelju povjesnih izvora te stvaranje i prezentiranje vlastitih zaključaka. Ishodi učenja i pripadajuće razine usvojenosti predstavljaju poželjna znanja i vještine koji se od učenika očekuju u određenoj godini učenja unutar pojedinoga koncepta. U vertikalni obrazovanja koncepti i ishodi se postupno usložnjavaju te vode učenika prema većoj kompetentnosti u razumijevanju povijesti. Sadržaji su oblikovani tako da potiču razvijanje vještina važnih za kritičko i povjesno mišljenje. Povjesni sadržaji nisu sami sebi svrha, već služe savladavanju povjesnih koncepata te ostvarivanju ciljeva i ishoda učenja.

Učenje i poučavanje Povijesti temelji se na aktivnom učenju koje je usmjereno na stjecanje temeljnih znanja (činjeničnih, konceptualnih, proceduralnih, metakognitivnih), razvijanje kritičkog i kreativnog mišljenja te komunikacijskih i socijalnih vještina. Ostvarenje navedenih ciljeva zahtijeva dobro osmišljen i strukturiran proces učenja koji vodi osobnom razvoju i samoostvarenju učenika. Da bi učenje bilo izazov, učeniku treba omogućiti samostalno formuliranje vlastitih ciljeva učenja i planiranje njihova ostvarivanja odabirom strategija koje najbolje odgovaraju njegovu stilu učenja. Učenika treba poticati da primjenjuje različite načine procjenjivanja, ispravljanja i prilagođavanja svojega rada. Učenik tako preuzima odgovornost za vlastito učenje te postaje spreman za stalno (cjeloživotno) učenje.

Uloga učitelja

Učenje i poučavanje Povijesti usmjereno je na aktivno učenje kroz osmišljene aktivnosti za učenika te uzajamnu komunikaciju svih sudionika procesa učenja i poučavanja. U središtu procesa je učenik, a učitelj osmišljava i organizira načine rada koji omogućuju najprimjerije uvjete za učenje i poučavanje. Učitelj potiče kreativno i efikasno stjecanje znanja, kritičko mišljenje te razvoj metakognitivnih sposobnosti učenika. Planira suradničko učenje i razvijanje komunikacijskih vještina, učenje o partnerstvu, vlastitu podršku učenicima, osmišljava nove metode te osigurava dovoljno mogućnosti za učenje. Učeniku pruža potporu u dosezanju visokih razina postignuća i razvijanju kompetencija.

Materijali i izvori za učenje

Izvori i materijali za učenje su alati koji omogućuju proces učenja i poučavanja. Oni su nositelji i posrednici podataka, sredstvo komunikacije te objekti i poticaj za učenje. Učitelj mora znati kako ih pravilno odabrat, prilagoditi i u kojem ih dijelu procesa učenja i poučavanja primijeniti. Najbolje je koristiti se kombinacijom izvora i materijala za učenje te različitih medija jer se time učenici angažiraju na interaktivniji način.

U procesu učenja i poučavanja Povijesti korištenje materijala za učenje potrebno je uskladiti s ciljevima i ishodima učenja. Izvori i materijali nisu sami po sebi cilj učenja, već sredstvo za ostvarivanje ciljeva i ishoda učenja. Trebaju biti primjereni dobi učenika, usklađeni s prethodnim iskustvom i stilovima učenja te prilagođeni njegovim kognitivnim sposobnostima (rad s učenicima s teškoćama i s nadarenima). U izvore i materijale ubrajaju se sva sredstva koja omogućuju da učenje i poučavanje Povijesti bude učinkovitije i poticanije. To su primjerice udžbenici, radne bilježnice, zbirke izvora, povjesni atlasi, slike karte, autentični materijali, časopisi, fotografije, filmovi, audiomaterijali, digitalni izvori (internetske stranice, časopisi, alati, arhivi, zbirke, rezervorije znanja) i dr.

Okržje

Proces učenja i poučavanja treba se odvijati u sigurnom i poticajnom okružju u kojem učenici i učitelj mogu ostvariti svoje mogućnosti te uspješno i motivirano učiti i poučavati. Učenje i poučavanje Povijesti održava se u specijaliziranoj učionici Povijesti, školskoj knjižnici, a izvan škole u baštinskim ustanovama (muzejima, arhivima, galerijama, knjižnicama i sl.), na različitim arheološkim i drugim lokalitetima u sklopu terenske nastave, školskih izleta i ekskurzija. Proces učenja i poučavanja može se provoditi i u sigurnom i provjerenom digitalnom okružju.

Učionice trebaju biti opremljene adekvatnom informatičkom tehnologijom i standardnim didaktičkim sredstvima poput povijesnih i geografskih karata, atlasa i dr. Potrebno je voditi računa o estetskom uređenju prostora te omogućiti učenicima sudjelovanje u osmišljavanju vlastitog okružja za učenje.

Ugodno i poticajno školsko ozračje omogućuje uspješan rad i učenje, međusobno poštovanje i potporu učenika i učitelja. Kako bi postignuća učenika i proces učenja i poučavanja bili kvalitetniji i uspješniji, preporučuje se planirati suradnju škole i učenika s roditeljima, lokalnom i širom zajednicom te s različitim institucijama i stručnjacima.

Određeno vrijeme

Povijest se uči i poučava u drugom, trećem, četvrtom i petom odgojno-obrazovnom ciklusu, tj. u petom, šestom, sedmom i osmom razredu osnovne škole te u srednjoj školi. U trogodišnjim strukovnim školama učenje i poučavanje Povijesti održava se, ovisno o programu, jednu ili dvije godine, u četverogodišnjim strukovnim školama dvije ili tri godine, a u gimnazijama četiri godine. Nastava se može organizirati i u bloksatu koji je naročito pogodan za istraživački i rad u skupini.

U osnovnoj školi učenje i poučavanje Povijesti ostvaruje se dva sata tjedno, ukupno 70 sati godišnje. Obrada svih cjelina je obavezna. Učitelj odabire i planira teme za dublu obradu te određuje broj sati za obradu pregleda i pojedine teme, sukladno odredbama, uputama i pojašnjenjima na str. 16-17. U obradi sadržaja preporučuje se što više uključivati primjere iz nacionalne i zavičajne povijesti. Također, povijest nacionalnih manjina u Hrvatskoj promatra se kao sastavni dio svih tema u kurikulumu u kojima se ti sadržaji mogu obraditi.

U srednjoj školi sadržaji su strukturirani po pojedinim razredima uz određeni stupanj autonomije u odabiru i osmišljavanju tema. Naglasak je stavljen na istraživački pristup i složenije sadržaje, čime koncepti kontinuiteta i promjene, izvora i istraživanja prošlosti, interpretacije i perspektive dobivaju na važnosti. Ishodi na višim razinama postavljeni su tako da vode širem i dubljem razumijevanju povijesti (kako prošlosti, tako i metoda historijske znanosti).

Ovisno o vrsti škole i odgojno-obrazovnom programu, odnosno broju nastavnih sati u pojedinom razredu, učitelji biraju s popisa tema određeni broj tema za obradu. Pritom vode računa o obveznom broju tema prema razdobljima (predmoderna povijest, moderna i suvremena povijest) i tematskim područjima. Područja su osmišljena tako da zahvaćaju aspekte društvene, političke, gospodarske, kulturne i znanstvene povijesti te povijesti svakodnevice (str. 28 - 29). U pojedinim vrstama škola i razredima moguće je oblikovati i obraditi slobodne teme. U teme iz razdoblja moderne i suvremene povijesti treba ugraditi obvezne sadržaje. Popisi tema, broj tema koje treba obraditi te obvezni sadržaji navedeni su u tablicama za svaku vrstu škole, odgojno-obrazovni program i razred. U svim razredima srednjoškolskog obrazovanja (izuzev prvog razreda gimnazije) učitelj mora voditi računa o ravnomjernoj zastupljenosti sadržaja iz hrvatske i svjetske povijesti (50%:50%).

Grupiranje učenika

Učenici se u školi i prema potrebi izvan nje (suradnja među školama, projekti i sl.) grupiraju prema interesu za predmet i prema individualnim potrebama.

Učenici mogu pohađati dodatnu nastavu, čime im se pruža mogućnost da sadržaje određene kurikulumom Povijesti ili koje je osmislio učitelj dodatno prošire radi kreativnog i efikasnog stjecanja znanja i produbljenja kritičkog mišljenja. Na dodatnoj nastavi učenici se grupiraju prema izraženim interesima za predmet i neovisno o dobi, a naglasak je na individualnim interesima i potrebama učenika. Prema interesima i sposobnostima učenici mogu pohađati izvannastavnu aktivnost koja se obično naziva povijesnom grupom. Ona je u pravilu heterogena, sastavljena je od učenika koji pokazuju veće zanimanje za Povijest i spremni su na alternativne načine usvajanja znanja i razvijanja vještina što im omogućuje takav rad. Učenici kojima je potrebna potpora u učenju mogu biti uključeni u dopunska nastavu. Te su skupine također heterogene po dobi i prethodnom znanju, a specifične su jer u njima učenici pomažu jedni drugima i tako razvijaju socijalno osviješteno ponašanje, što pozitivno utječe na njihovu motivaciju.

Učenje i poučavanje učenika s teškoćama i darovitim učenika

Radi zadovoljavanja odgojno-obrazovnih potreba učenika s teškoćama kurikulum se prilagođava u skladu sa smjernicama Okvira za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama.

Radi zadovoljavanja odgojno-obrazovnih potreba darovitih učenika uvodi se razlikovni kurikulum u skladu sa smjernicama Okvira za poticanje iskustava učenja i vrednovanje postignuća darovite djece i učenika.

G. VREDNOVANJE ISHODA UČENJA U PREDMETU

Vrednovanje odgojno-obrazovnih ishoda u predmetu Povijest služi za prikupljanje informacija o postignućima i napredovanju učenika te kao pomoć i putokaz u poboljšanju učenja. Ujedno je i povratna informacija učitelju o uspješnosti strategija i metoda rada koje je primjenio. Vrednovanje treba planirati kao dio procesa učenja i poučavanja te ga uskladiti s ciljevima, ishodima učenja i nastavnim strategijama. Potrebno je često komunicirati s učenicima i roditeljima o razinama usvojenosti ishoda, metodama i načinima vrednovanja te načinu određivanja završne (pr)ocjene.

Elementi vrednovanja u učenju i poučavanju Povijesti povezani su s konceptima te sadržajima i aktivnostima iz ishoda učenja. Elementi vrednovanja su:

1. *Temeljna povjesna znanja*: vrednovanje činjeničnog znanja, odnosno poznавање и razumijevanje događaja, procesa i pojava, temeljnih kronoloških odrednica, osnova korištenja povijesnih i zemljopisnih karata te korištenje odgovarajuće povijesne terminologije. Ovaj se element vrednuje u svim ciklusima učenja i poučavanja Povijesti.
2. *Razumijevanje povijesnih koncepata*: vrednovanje konceptualnog znanja, odnosno poznавање, korištenje i razumijevanje temeljnih povijesnih koncepata (str. 8-10) kao okvira za tumačenje i razumijevanje prošlih događaja, procesa i pojava. Radi se o konceptima vremena i prostora, uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena te interpretacija i perspektiva. Uključuje i poznавање temeljnih načela, klasifikacija, teorija i modela koji se odnose na te koncepte. Ovaj se element vrednuje u svim ciklusima učenja i poučavanja Povijesti, s tim da se udio pojedinih koncepata razlikuje od ciklusa do ciklusa (objašnjenje na str. 6).
3. *Istraživanje prošlosti*: vrednovanje poznавања i primjene odgovarajućih metoda, postupaka i procedura u radu s povijesnim izvorima te u istraživanju prošlosti. Uključuje i vrednovanje učeničkih radova proizašlih iz samostalnih istraživanja. Ovaj se element vrednuje u svim ciklusima učenja i poučavanja Povijesti, s tim da se njegov udio u vrednovanju povećava u četvrtom i petom ciklusu. Izdvojen je kao zaseban element vrednovanja jer, za razliku od ostalih koncepata koji se vrednuju u elementu 2., sadrži veći udio proceduralnog znanja.

Slika 3 Shema elemenata vrednovanja

U procesu učenja i poučavanja Povijesti provode se tri vrste vrednovanja: vrednovanje za učenje (formativno), vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog (sumativno). Svrha vrednovanja za učenje jest poticanje i usmjeravanje učenja pravovremenim povratnim informacijama (usmenima ili pisanim). Vrednovanje kao učenje promatra se kao sastavni dio učenja, a provodi se postupcima koji obuhvaćaju samo-vrednovanje i samoprocjenu učenika, kao i učeničko vrednovanje i procjenu radova drugih učenika. Vrednovanje naučenog odnosi se na onu vrstu vrednovanja koje se provodi radi mjerena i ocjenjivanja (odnosno, iskazivanja rezultata mjerena ocjenom).

Vrednovanje za učenje provodi se kontinuiranim praćenjem individualnih i skupnih aktivnosti učenika, ciljanim pitanjima i razgovorom s učenicima te pisanim kontrolnim i praktičnim vježbama poput korištenja slijepih karata, izrade jednostavnih povijesnih karata na zadanoj podlozi, lenti vremena, različitih grafičkih prikaza i mapa, popunjavanja slijepih karata, izrade osobne mape i drugo. Važnu ulogu u vrednovanju za učenje imaju pravovremene i jasne povratne informacije.

U procesu vrednovanja kao učenja učenik procjenjuje vlastito razumijevanje i primjenu koncepata, poznavanje različitih postupaka i metoda, vlastite radove i uspješnost njihova prezentiranja i drugo. Učenici mogu vrednovati učenje i rezultate ostalih učenika, posebno nakon prezentiranja različitih individualnih i skupnih radova.

Vrednovanje naučenog provodi se povremeno, najčešće nakon obrađene nastavne teme i rezultira ocjnom. Potrebno je kombinirati pisano i usmeno vrednovanje te primjenjivati raznovrsne tehnike i metode vrednovanja. Kognitivna složenost zadataka i aktivnosti koje se vrednuju treba se podudarati s kognitivnom složenosti očekivanih ishoda učenja. Mogu se koristiti pitanja i zadatci objektivnog tipa te zadatci sa slobodnim odgovorima (esajski zadatci). Kraćim i duljim esajskim odgovorima učenici mogu pokazati razumijevanje povijesnih sadržaja te sposobnost interpretacije i vrednovanja povijesnih događaja, pojava i procesa. Sličan tip zadataka su referati i istraživački radovi. Za vrednovanje rada s povijesnim izvorima koriste se zadatci pojašnjavanja i interpretacije te esajski zadatci. Preporučuju se i autentični (alternativni) zadatci putem kojih učenik može izraziti vlastitu kreativnost i interpretaciju. U procesu učenja i poučavanja Povijesti to su: izrada plakata, dnevnika, letaka, crteža, scenarija, računalnih prezentacija, digitalnih/multimedijiskih sadržaja i alata, postavljanje izložbe, igra uloga i mnogi drugi. Zadatke koji zahtijevaju određenu proceduru treba prethodno uvježbati.

Na kraju nastavne godine zaključna (pr)ocjena treba iskazati sveukupnu usvojenost ishoda učenja, pri čemu razine usvojenosti ishoda učenja služe kao orijentacija. Razine okvirno određuju kako učenik iskaže opseg i dubinu znanja i razumijevanja povijesnih događaja, pojava i procesa te primjenjuje pojedine vještine. Za zaključnu (pr)ocjenu u određenoj mjeri mogu se uzeti u obzir dokazi prikupljeni vrednovanjem za učenje (npr. osobne mape, razne pisane vježbe i drugi radovi).

Na kraju 5. razreda, osim završne brojčane (pr)ocjene, u kvalitativnom osvrtu treba opisati postignutu razinu usvojenosti pojedinih ishoda učenja s preporukom koje elemente učenja učenik treba unaprijediti i na koji način.

Listom procjene ostalih čimbenika učenja i rada učitelj izvještava o odgovornosti, samostalnosti, samoinicijativnosti, komunikaciji i suradnji koje je učenik pokazao tijekom nastavne godine.

DODATAK A

Razrada odgojno-obrazovnih ishoda po pojedinim razredima i razinama usvojenosti

NIJE LEKTORIRANO

5. RAZRED

ISHOD	RAZINE USVOJENOSTI			
	Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Izvrsna
<p>POV 5.A.1. UČENIK SE KORISTI OSNOVAMA MJERENJA I RAČUNANJA VREMENA, OBJAŠNJAVA OBILJEŽJA PRAPOVIJESTI I STAROG VIJEKA TE ILUSTRIRA PROTOK VREMENA NA NJEMU PRIKLANJAN NAČIN.</p>	<p>Navodi da prošlost dijelimo na razdoblje prije i poslije Krista. Nabrala je glavna povjesna razdoblja.</p> <p>Smješta godine u desetljeće, stoljeće i tisućljeće uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Opisuje neka obilježja razdoblja koje proučava te smješta događaje i osobe u odgovarajuća razdoblja uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Uočava redoslijed zbivanja u jednostavnoj povjesnoj pripovijesti koristeći se svakodnevnim riječima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Koristi se jednostavnim grafičkim prikazima tijeka vremena.</p>	<p>Navodi ključne vremenske odrednice i objašnjava zašto se prošlost dijeli na različita razdoblja.</p> <p>Smješta godine u desetljeće, stoljeće i tisućljeće.</p> <p>Opisuje obilježja razdoblja koje proučava te smješta događaje i osobe u odgovarajuća razdoblja.</p> <p>Određuje redoslijed zbivanja u povjesnoj pripovijesti koristeći se temeljnim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Izrađuje jednostavne grafičke prikaze tijeka vremena prema uputama.</p>	<p>Navodi složene vremenske odrednice i objašnjava zašto se prošlost dijeli na različita razdoblja.</p> <p>Objašnjava obilježja razdoblja koje proučava te reda događaje i osobe kronološkim slijedom.</p> <p>Određuje redoslijed zbivanja u povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena prema uputama.</p>	<p>Navodi složene vremenske odrednice i objašnjava zašto se prošlost dijeli na različita razdoblja.</p> <p>Uspoređuje i objašnjava obilježja razdoblja koje proučava te reda događaje i osobe kronološkim slijedom.</p> <p>Određuje redoslijed zbivanja u povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena.</p>
<p>Dodata pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Prikazivanje vremena na prikladan način – prilagođeno kognitivnim sposobnostima učenika, sam odabire način i strategiju kako će ilustrirati protok vremena.</p> <p>Jednostavna povjesna pripovijest - jednostavni prikaz događaja u kojoj je redoslijed zbivanja izravno naveden i koja zahtjeva doslovno razumijevanje teksta.</p>				

	<p>Složena povjesna pripovijest – složeni prikaz događaja koji sadrži višestruke podatke ili paralelna zbivanja i koja zahtjeva interpretativno razumevanje teksta.</p> <p>Jednostavni grafički prikazi vremena – imaju manji broj sastavnica i prikazuju jednostavni vremenski niz (slikovne lente vremena, jednostavne kronološke tablice, jednostavne sheme vremenskog slijeda).</p> <p>Složene vremenske odrednice: doba kolonizacije, doba klasične Grčke, Periklovo doba, helenizam, rana republika, doba Julijevaca, kasno carstvo i sl.</p> <p>Svakodnevni pojmovi/razina za opisivanje tijeka vremena- prije/poslije; prošlost/sadašnjost/budućnost; prethodni, nedavni; sat, dan, tjedan, mjesec, godina, datum; početak; prvi/zadnji; star/nov...</p> <p>Temeljni pojmovi/razina za opisivanje tijeka vremena – staro/davno, starovjekovni, prapovijesni kalendar, razdoblje, dob, davno prije, desetljeće/stoljeće/tisućljeće, vladavina pr. Krista, doba kolonizacija, helenizam, doba Kraljevstva, Republike, Carstva...</p> <p>Napredni pojmovi za opisivanje tijeka vremena – kronologija, epoha, prijelazan, drevan, preteča/prethodnik, primitivan, neolitik, klasično doba, arhajski, antika, doba rane Republike, principata, kasna antika...</p>			
POV 5.A.2. UČENIK OBJAŠNJAVA MEDUSOBNI UTJECAJ PROSTORA I NAČINA ŽIVOTA U PRAPOVIJESTI STAROM VIJEKU TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE OVIJESNIH ZBIVANJA.	<p>Koristi se kartom i uočava međusobni utjecaj prostora i načina života u prošlosti.</p> <p>Čita povjesne i geografske karte i pokazuje određene prostore povijesnih zbivanja uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Upisuje i ucrtava osnovne podatke u slijepe karte prema uputama.</p>	<p>Koristi se kartom i opisuje međusobni utjecaj prostora i načina života u prošlosti.</p> <p>Čita povjesne i geografske karte i pokazuje određene prostore povijesnih zbivanja.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepe karte prema uputama.</p>	<p>Koristi se kartom i objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života u prošlosti.</p> <p>Čita povjesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepe karte te izrađuje jednostavne tematske karte na zadanoj podlozi prema uputama.</p>	<p>Koristi se kartom, uspoređuje i objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života u prošlosti.</p> <p>Čita povjesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepe karte te izrađuje jednostavne tematske karte na zadanoj podlozi.</p>
	<p>Dodata pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Tematske povjesne karte na zadanoj podlozi - kartografski prikazi različitih tema npr. društvenog razvoja, povijesnih lokaliteta, uzgoja poljoprivrednih kultura, širenja pisma i sl.</p> <p>Jednostavne tematske karte - tematske karte koje sadrže manji broj podataka i sastavnica.</p>			
POV 5.B.1. UČENIK OBJAŠNJAVA UZROKE I POSLJEDICE	Razlikuje pojам uzroka, povoda i posljedice.	Objašnjava pojam uzroka, povoda i posljedice.		

PROŠLIH DOGAĐAJA I POJAVA KOJE PROUČAVA.	<p>Uočava uzroke, povod i posljedice prošlih događaja i pojava u jednostavnoj povjesnoj pripovijesti.</p> <p>Uočava izravno izrečene uzroke i posljedice te uz učiteljevu pomoć prepoznaće neizravno izrečene uzroke i posljedice prošlih događaja i pojava.</p>	<p>Navodi uzroke, povod i posljedice prošlih događaja i pojava u povjesnoj pripovijesti.</p> <p>Navodi izravno i neizravno izrečene uzroke i posljedice na primjerima prošlih događaja i pojava koje proučava.</p> <p>Uočava više od jednog uzroka i posljedice nekog događaja i pojava.</p>	<p>Objašnjava uzroke, povod i posljedice prošlih događaja i pojava u povjesnoj pripovijesti.</p> <p>Opisuje izravno i neizravno izrečene uzroke i posljedice na primjerima prošlih događaja i pojava koje proučava.</p> <p>Izdvaja više od jednog uzroka i posljedice nekog događaja i pojava.</p>	<p>Objašnjava uzroke, povod i posljedice prošlih događaja i pojava u povjesnoj pripovijesti.</p> <p>Objašnjava izravno i neizravno izrečene uzroke i posljedice na primjerima prošlih događaja i pojava koje proučava.</p> <p>Daje jednostavna objašnjenja o tome zašto treba istražiti više od jednog uzroka i posljedice nekog događaja i pojava.</p>
Dodata pojašnjenja i primjeri: Višestrukost uzroka i posljedica - uzroci i posljedice su često brojni i složeni te učenik spoznaje da rijetko postoji samo jedan uzrok ili samo jedna posljedica nekog događaja ili pojave.				
POV 5.C.1. UČENIK OBJAŠNJAVA KONTINUITETE I PROMJENE U RAZDOBLJU PRAPOVIJESTI I STAROG VIJEKA.	<p>Uočava kontinuitete i promjene u prapovijesti i starom vijeku.</p> <p>Navodi uz učiteljevu pomoć što se s vremenom promjenilo, a što je ostalo isto.</p> <p>Uočava kako su pojedinci i skupine utjecali na promjene.</p>	<p>Objašnjava kontinuitete i promjene u prapovijesti i starom vijeku.</p> <p>Razlikuje što se s vremenom promjenilo, a što je ostalo isto i navodi konkretnе primjere.</p> <p>Objašnjava kako su pojedinci i skupine utjecali na promjene.</p>	<p>Uspoređuje kontinuitete i promjene u prapovijesti i starom vijeku te objašnjava sličnosti i razlike.</p> <p>Analizira kako su pojedinci i skupine utjecali na promjene.</p>	<p>Tumači kontinuitete i promjene u prapovijesti i starom vijeku i identificira na uzroke i posljedice promjena.</p> <p>Analizira kako su pojedinci i skupine utjecali na promjene i iznosi vlastite zaključke.</p>
POV 5.D.1. UČENIK RAZLIKUJE I OBJAŠNJAVA VRSTE I OBLJEŽJA POVIJESNIH IZVORA	<p>Opisuje vrste povjesnih izvora i navodi jednostavne primjere iz osobnog života te prapovijesti i starog vijeka.</p>	<p>Objašnjava obilježja povjesnih izvora i to potkrepljuje primjerima iz prapovijesti i starog vijeka.</p>	<p>Primjenjuje znanja o obilježjima povjesnih izvora na konkretnim primjerima iz prapovijesti i starog vijeka.</p>	<p>Objašnjava vrijednosti i ograničenja povjesnih izvora na konkretnim primjerima iz prapovijesti i starog vijeka.</p>

	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Vrijednost i ograničenja povjesnih izvora – učenik razumije da se u pojedinim razdobljima javlja nedostatan broj izvora što ograničava potpuniju spoznaju o prošlosti. (npr. izvori iz prapovijesti). Razumije da su neki izvori vrijedni, ali imaju i svoja ograničenja (Npr. Herodotove Historiae, mnoge krajeve Herodot nije posjetio, nego piše na temelju onoga što je čuo).			
POV 5.D.2. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE POJEDINIM SASTAVNICAMA ISTRAŽIVAČKOG PROCESA TE IZRAĐUJE STRUKTURIRANE RADOVE.	Postavlja uz učiteljevu pomoć jednostavna pitanja o izvorima i pronalazi odgovore na njih. Organizira informacije iz izvora i literature i izrađuje rad jednostavne strukture uz učiteljevu pomoć. Objašnjava svoja opažanja uz učiteljevu pomoć.	Postavlja jednostavna pitanja o izvorima i pronalazi odgovore na njih. Organizira informacije iz izvora i literature i izrađuje rad jednostavne strukture.	Postavlja pitanja za analizu izvora te odabire relevantne informacije. Organizira informacije iz izvora i literature i izrađuje strukturirani rad.	Postavlja pitanja za analizu izvora te dolazi do utemeljenih zaključaka. Organizira informacije iz izvora i literature i izrađuje rad složene strukture.
Dodatna pojašnjenja i primjeri: Pojedine sastavnice istraživačkog procesa: učenik koristi neke od faza istraživačkog procesa primjerene njegovu uzrastu (npr. postavljanje jednostavnih pitanja, pronalaženje odgovora, organizacija informacija iz izvora i priopćavanje o spoznaji u različitim oblicima strukturiranih radova). Jednostavna pitanja o izvorima: bazična pitanja o izvoru (npr. Tko je autor izvora? Od kuda dolazi? O čemu izvor govori? Kada je nastao?). Rad na literaturi: literaturu za učenika 5. razreda čini udžbenik i radni materijal u pripremi nastavnika. Pitanja za analizu izvora: O čemu izvor govori? Kada je nastao? Tko je autor izvora? Od kuda dolazi? Piše li na temelju vlastita iskustva ili prenosi tude riječi? Je li autor sudionik ili svjedok događaja? Je li svoj iskaz sastavio kasnije? Zašto je to važno? Koje su poruke izvora? O čemu nam izvor ne govori? Zašto se izvor uspio sačuvati? Zamisli kako bi glasio naslov izvora i sl. Rad jednostavne strukture: podrazumijeva da učenik prezentira informacije logičnim i smislenim slijedom u jasnoj kronološkoj i uzročno-posljedičnoj strukturi. (prezentacija, govor, plakat, poster, strip, igrokaz...) Strukturirani rad: podrazumijeva organizaciju rada u smislene cjeline u vidu jednostavnih odlomaka prateći kronološku i uzročno-posljedičnu strukturu. (kraći tekst, sastavak, izlaganje, prezentacija i sl.) Rad složene strukture: podrazumijeva organizaciju u smislene odlomke (uvod, razrada, zaključak) u jasnoj kronološkoj i uzročno-posljedičnoj strukturi. (tekst, sastavak, esej, izlaganje, prezentacija, manje istraživanje zavičajne povijesti i sl.) Učenik razmatra svoj pristup i zaključke: metakognitivna razina znanja				

<p>POV 5.E.1.</p> <p>UČENIK UOČAVA POSTOJANJE RAZLIČITIH INTERPRETACIJA I PERSPEKTIVA O POVIJESnim OSOBAMA, DOGAĐAJIMA I POJAVAMA.</p>	<p>Uočava da postoje različiti prikazi prošlosti te opisuje njihova obilježja uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Daje jednostavna objašnjenja o tome zašto ljudi tumače prošlost na različite načine koristeći se svakodnevним primjerima.</p>	<p>Uspoređuje pojedine prikaze i perspektive te identificira neke sličnosti i razlike.</p> <p>Navodi neke razloge nastanka različitih prikaza prošlosti.</p>	<p>Uspoređuje pojedine interpretacije i perspektive te objašnjava neke sličnosti i razlike.</p> <p>Objašnjava neke razloge nastanka različitih prikaza prošlosti na odabranim primjerima.</p>	<p>Uspoređuje pojedine interpretacije i perspektive te objašnjava sličnosti i razlike.</p> <p>Objašnjava razloge nastanka različitih prikaza prošlosti na odabranim primjerima.</p>
	<p>Opisuje značenje pojedinih osoba, događaja i pojava iz prapovijesti i starog vijeka uz učiteljevu pomoć.</p>	<p>Opisuje značenje pojedinih osoba, događaja i pojava iz prapovijesti i starog vijeka.</p>	<p>Objašnjava značenje odabranih osoba, događaja ili pojava iz prapovijesti i starog vijeka.</p>	<p>Objašnjava značenje odabranih osoba, događaja i pojava iz prapovijesti i starog vijeka te uspoređuje svoja zapažanja sa zapažanjima drugih učenika.</p>
<p>Dodata pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Primjeri interpretacija prikladnih uzrastu: udžbenici, znanstveno-popularne knjige i enciklopedije za djecu,igrani, animirani i dokumentarni filmovi o prapovijesti i starom vijeku, muzejski postavi (npr. Muzej krapinskih neandertalaca, Muzej vučedolske kulture, Arheološki muzej Istre, Arheološki muzej u Zagrebu),antički spomenici, stripovi (npr. Asterix), popularni prikazi prošlosti poput uprizorenja bitaka (npr. bitka u Termopilskom klancu,bitka kod Gaugamele,bitka kod Kane), računalne igre s povjesnom tematikom, rekonstrukcije (fizičke i virtualne) izgleda prapovijesnih naselja, starovjekovnih gradova i građevina,izgleda i odijevanja ljudi u prapovijesti i u pojedinim civilizacijama staroga vijeka.</p> <p>Neki razlozi nastanka interpretacija: edukacija (udžbenici, enciklopedije, znanstveno-popularne igre, dokumentarni filmovi i dr.), zabava (stripovi, animirani i igrani filmovi i dr.), kultura sjećanja (javni spomenici i dr.).</p> <p>Značenje prošlih događaja, osoba, pojava i procesa: značenje koje se pripisuje pojedinim osobama, događajima, pojavama i procesima; kriteriji za određivanje značenja obično su: dubina, širina i trajanje utjecaja (na koliko je ljudi, u kojoj mjeri i koliko dugo nešto/netko utjecao), relevantnost za sadašnjost i sl.; pripisivanje značenja ovisi i o osobnoj perspektivi.</p>				

NIE

6. RAZRED

ISHOD	RAZINE USVOJENOSTI			
	Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Izvrsna
<p>POV 6.A.1. UČENIK PRIMJENJUJE KRONOLOŠKI OKVIR U PROUČAVANJU OSOBA, DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA U RAZDOBLJU SREDNJEG I RANOG NOVOG VIJEKA TE ILUSTRIRA PROTOK VREMENA NA RAZLIČITE NAČINE.</p>	<p>Opisuje obilježja razdoblja koje proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Određuje vremenski slijed u povjesnoj pripovijesti koristeći se temeljnim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Uočava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti.</p> <p>Izrađuje jednostavne grafičke prikaze tijeka vremena prema uputama.</p>	<p>Usapoređuje obilježja razdoblja koje proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.</p> <p>Određuje vremenski slijed u povjesnoj pripovijesti koristeći se temeljnim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Opisuje važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti.</p> <p>Izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena.</p>	<p>Usapoređuje i objašnjava obilježja razdoblja koje proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.</p> <p>Određuje vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti.</p> <p>Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena prema uputama.</p>	<p>Usapoređuje i tumači obilježja prošlih društava i razdoblja koje proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.</p> <p>Određuje i tumači vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Analizira važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti.</p> <p>Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena</p>
<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Prikazivanje vremena na različite načine – učenik je u stanju koristiti različite načine i strategije za ilustriranje protoka vremena.</p> <p>Složeni grafički prikazi vremena – imaju veći broj sastavnica i prikazuju vremenske odnose na složeniji način (složene lente vremena, složene kronološke tablice, sheme vremenskog slijeda, redanje vizualnih prikaza, interaktivne crte vremena, crte vremena na lokalitetima...)</p> <p>Temeljni pojmovi /razina za opisivanje tijeka vremena– staro/davno, srednjovjekovni, srednji vijek, novi vijek, rani srednji vijek, kasni srednji</p>				

	vijek, rani novi vijek, razdoblje, desetljeće/ stoljeće, vladavina, preteča, doba renesanse, doba otkrića, doba uspona....). Napredni pojmovi za opisivanje tijeka vremena – gregorijanski, julijanski, karolinška renesansa, doba rekonkviste, predkolumboovski ....)			
POV 6.A.2. UČENIK OBJAŠJAVA MEĐUSOBNI UTJECAJ PROSTORA I NAČINA ŽIVOTA U SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAĆENJE POVIJESNIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.	Koristi se kartom i opisuje međusobni utjecaj prostora i načina života u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte i pokazuje određene prostore povijesnih zbivanja, pojava i procesa uz učiteljevu pomoć. Upisuje i ucrtava podatke u slijepo karte prema uputama.	Koristi se kartom i objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese. Upisuje i ucrtava podatke u slijepo karte te izrađuje jednostavne tematske karte na zadanoj podlozi prema uputama.	Koristi se kartom, uspoređuje i objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte i analizira povijesna zbivanja, pojave i procese. Upisuje i ucrtava podatke u slijepo karte te izrađuje jednostavne tematske karte na zadanoj podlozi.	Koristi se kartom, analizira i objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte analizira i tumači povijesna zbivanja, pojave i procese. Upisuje i ucrtava podatke u slijepo karte te izrađuje tematske karte na zadanoj podlozi. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i uočava sličnosti i razlike.
POV 6.B.1. UČENIK OBJAŠJAVA UZROKE I POSLJEDICE PROŠLIH DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA.	Uočava uzroke, povod i posljedice na primjerima prošlih događaja, pojava i procesa koje proučava. Uočava uz učiteljevu pomoć više od jednog uzroka i posljedice i razlikuje pojedine kategorije uzroka i posljedica.	Izdvaja i povezuje uzroke, povod i posljedice na primjerima prošlih događaja, pojava i procesa koje proučava. Identificira više od jednog uzroka i posljedice i svrstava ih u zadane kategorije prema uputama.	Objašnjava uzroke, povod i posljedice na primjerima prošlih događaja, pojava i procesa koje proučava. Objašnjava višestruke uzroke i posljedice i svrstava ih u zadane kategorije.	Primjenjuje znanje o uzrocima, povodu i posljedicama na novim nastavnim sadržajima. Analizira višestruke uzroke i posljedice i svrstava ih u kategorije prema različitim kriterijima.

	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Kategorizacija uzroka i posljedica - svrstavanje uzroka i posljedica u određene kategorije (npr. prema trajanju – kratkotrajni/dugotrajni, kratko-ročni/srednjoročni/dugoročni; prema mjestu djelovanja– lokalni/globalni, unutarnji/vanjski/međunarodni; prema načinu izrečenosti- izravni/neizravni, posredni/neposredni; prema vrsti ili sadržaju – politički, gospodarski,vjerski, kulturni, društveni i sl.) Prema naputku – učenik svrstava uzroke i posljedice u određene kategorije prema uputama. Prema različitim kriterijima – učenik je sposoban samostalno svrstavati uzroke i posljedice u određene kategorije (npr. višestruki uzroci velikih geografskih otkrića i višestruke posljedice otkrića za Europske te izvaneuropsko stanovništvo).			
POV 6.C.1. UČENIK OBJAŠNJAVA KONTINUITETE I PROMJENE U RAZDOBLJU SREDNJEV VIJEKA I RANOG NOVOG VIJEKA.	Objašnjava uz učiteljevu pomoć kontinuitete i promjene u srednjem i ranom novom vijeku.	Uspoređuje kontinuitete i promjene u srednjem i ranom novom vijeku te objašnjava sličnosti i razlike.	Tumači kontinuitete i promjene u srednjem i ranom novom vijeku i ukazuje na uzroke i posljedice promjena.	Tumači kontinuitete i promjene u srednjem i ranom novom vijeku i analizira uzroke i posljedice promjena.
	Objašnjava uz učiteljevu pomoć kako su pojedinci i skupine utjecali na promjene te jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Objašnjava kako su pojedinci i skupine utjecali na promjene te jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Analizira kako su pojedinci i skupine utjecali na promjene te jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Analizira i tumači kako su pojedinci i skupine utjecali na promjene te jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.
POV 6.D.1. UČENIK ANALIZIRA PRIMARNE I SEKUNDARNE IZVORE SPECIFIČNE ZA SREDNJI VIJEK I RANI NOVI VIJEK.	Objašnjava uz učiteljevu pomoć obilježja povjesnih izvora i to potkrepljuje primjerima iz srednjeg vijeka i ranog novog vijeka.	Razlikuje primarne od sekundarnih izvora i to objašnjava na primjerima iz srednjeg i ranog novog vijeka.	Objašnjava vrijednosti i ograničenja povjesnih izvora na primjerima iz srednjeg i ranog novog vijeka.	Analizira vrijednosti i ograničenja povjesnih izvora na primjerima iz srednjeg i ranog novog vijeka i donosi o tome zaključke
POV 6.D.2. UČENIK STRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE POJEDINIM SASTAVNICAMA ISTRAŽIVAČKOG PROCESA TE IZRAĐUJE STRUKTURIRANE RADOVE.	Postavlja jednostavna pitanja o izvorima i pronašao odgovore na njih.	Postavlja pitanja za analizu izvora te odabire relevantne informacije.	Primjenjuje obrasce za analizu izvora i izdvaja dokaze.	Primjenjuje obrasce za analizu izvora i izdvaja dokaze na kojima temelji svoje zaključke.
	Organizira informacije iz izvora i literature i izrađuje rad jednostavne strukture.	Organizira informacije iz izvora i literature i izrađuje strukturirani rad.	Organizira informacije iz izvora i literature i izrađuje rad složene strukture.	Koristi se dokazima iz izvora i literature za svoje tvrdnje i izrađuje rad složene strukture.

	Objašnjava svoja opežanja uspoređujući ih s onima drugih učenika.	Objašnjava svoja opežanja procjenjujući vlastitu uspješnost. .	Objašnjava svoja opežanja procjenjujući vlastitu uspješnost.	Objašnjava svoja opežanja procjenjujući vlastitu uspješnost.
Dodatna pojašnjenja i primjeri:				
Pojedine sastavnice istraživačkog procesa: učenik koristi neke od faza istraživačkog procesa primjerene njegovu uzrastu (npr. postavljanje jednostavnih pitanja, pronalaženje odgovora, organizacija informacija iz izvora i priopćavanje o spoznaji u različitim oblicima strukturiranih radova).				
Jednostavna pitanja o izvorima: čine bazična pitanja o izvoru (npr. Tko je autor izvora? Od kuda dolazi? O čemu izvor govori? Kada je nastao?).				
Rad na literaturi: literaturu za učenika 6. razreda čini udžbenik i radni materijal u pripremi nastavnika.				
Pitanja za analizu izvora: O čemu izvor govori? Što znamo o autoru izvora? Piše li na temelju vlastita iskustva ili prenosi tuđe riječi? Je li autor sudionik ili svjedok događaja? Je li svoj iskaz sastavio kasnije? Zašto je to važno? Zamisliti kako bi glasio naslov izvora i sl.				
Obrasci za analizu izvora: Učestalom uporabom pitanja za analizu izvora ovisno o vrsti i obilježjima oni postaju relevantni i učenici su ih na višim razinama sposobni primjenjivati kao ustaljeni obrazac. (npr. analitički predložak u radu sa slikovnim izvorima: opisivanje ljudi na slici, pejzaža, prostora, oblika, linija, svjetla, pokreta, položaja gledatelja, fokusa ili odgovori na pitanja: Tko? Kada? Šta se događalo? Simboli, znakovi, izrazi? Tko je autor? Zašto? Koliko se tekst i slika podudaraju? Šta je poruka? ...)				
Strukturirani rad: podrazumijeva organizaciju rada u smislene cjeline u vidu jednostavnih odlomaka prateći kronološku i uzročno-posljedičnu strukturu. (kraći tekst, sastavak, izlaganje, prezentacija i sl.)				
Rad složene strukture: podrazumijeva organizaciju u smislene odlomke (uvod, razrada, zaključak) u jasnoj kronološkoj i uzročno-posljedičnoj strukturi. (tekst, sastavak, esej, izlaganje, prezentacija, manje istraživanje zavičajne povijesti i sl.)				
Učenik razmatra svoj pristup i zaključke: metakognitivna razina znanja				
POV 6.E.1. UČENIK OBJAŠJAVA RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PERSPEKTIVE O OSOBAMA, DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.	Uspoređuje pojedine prikaze i perspektive o prošlosti te opisuje neke sličnosti i razlike.	Uspoređuje pojedine prikaze i perspektive o prošlosti te objašnjava neke sličnosti i razlike.	Uspoređuje pojedine prikaze s izvorima te izdvaja dokaze koji su upotrijebljeni u prikazima.	Uspoređuje pojedine prikaze s izvorima te izdvaja dokaze koji su upotrijebljeni i/ili izostavljeni.
		U prikazima identificira perspektivu autora.	U prikazima objašnjava perspektivu autora.	Objašnjava kako perspektiva autora utječe na prikaz.

	<p>Opisuje značenje odabranih osoba i događaja iz srednjeg i ranog novog vijeka uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Uspoređuje svoja zapažanja sa zapažanjima ostalih učenika uz pomoć učitelja.</p>	<p>Objašnjava značenje pojedinih osoba, događaja i pojava iz srednjeg i ranog novog vijeka.</p> <p>Objašnjava sličnosti i razlike između svojih zapažanja i zapažanja ostalih učenika.</p>	<p>Objašnjava značenje odabranih osoba, događaja i pojava iz srednjeg i ranog novog vijeka.</p> <p>Objašnjava zašto postoje razlike između njegovih vlastitih zapažanja i zapažanja drugih učenika.</p>
<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Primjeri interpretacija prikladnih uzrastu: udžbenici, znanstveno-popularne knjige i enciklopedije za djecu, igrački, animirani i dokumentarni filmovi o srednjem i ranom novom vijeku (npr. serijali Hrvatski kraljevi i Republika), muzejski postavi (npr. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, Arheološki muzej Zadar, Hrvatski povjesni muzej u Zagrebu), stripovi (npr. Seoba Hrvata Andrije Maurovića), računalne igre s povijesnom tematikom (npr. na temu križarskih ratova).</p> <p>Primjeri s naglašenom perspektivom autora interpretacije: kako srednjovjekovni ljudi doživljavaju uzroke kuge, kako bizantski pisci opisuju Slavene, kako Evropljani prikazuju američke domorodce i civilizacije, kako hrvatski kroničari prikazuju Osmanlije, hrvatsko historijsko slikarstvo (npr. djela Vlahe Bukovca, Otona Ivekovića, Bele Čikoša Sesije, Ferde Quiquereza).</p>			

NIE LEX

7. RAZRED

ISHOD	RAZINE USVOJENOSTI			
	Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Izvrsna
POV 7.A.1. UČENIK PRIMJENJUJE KRONOLOŠKI OKVIR U PROUČAVANJU OSOBA, DOGADAJA, POJAVA I PROCESA U NOVOM VIJEKU I 19. STOLJEĆU TE ILUSTRIRA PROTOK VREMENA NA SLOŽENE NAČINE.	<p>Usapoređuje obilježja razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Određuje vremenski slijed u povjesnoj pripovijesti koristeći se temeljnim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Opisuje važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti.</p> <p>Izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena.</p>	<p>Usapoređuje i objašnjava razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.</p> <p>Određuje vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se temeljnim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti.</p> <p>Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena prema uputama.</p>	<p>Analizira i objašnjava obilježja razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.</p> <p>Objašnjava vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Analizira i objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti i uočava značenje pripisano nazivima pojedinih razdoblja.</p> <p>Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena.</p>	<p>Analizira i objašnjava razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.</p> <p>Tumači vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena.</p> <p>Interpretira važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti i tumači značenje pripisano nazivima pojedinih razdoblja.</p> <p>Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena.</p>
<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Prikazivanje protoka vremena na složene načine: učenik je u stanju koristiti složenje načine i strategije kako bi ilustrirao protok vremena.</p> <p>Značenje pripisano nazivima razdoblja: pozitivan/negativan kontekst koji se povezuje s određenim nazivima razdoblja (romantizam, godina "proljeća naroda", , viktorijansko doba, Khuenovo doba....)</p> <p>Složeni grafički prikazi vremena – koji imaju veći broj sastavnica i složenije prikazuju vremenske odnose (složene lente vremena, složene kronološke tablice, sinkrone tablice, sheme vremenskog slijeda, redanje vizualnih prikaza, interaktivne crte vremena)</p> <p>Temeljni pojmovi/razina za opisivanje tijeka vremena– barok, doba prosvjetiteljstva, Napoleonovo doba, doba preporoda, doba revolucija, viktorijansko doba....)</p> <p>Napredni pojmovi za opisivanje tijeka vremena – rokoko, klasicizam, doba jakobinskog terora, doba restauracije, romantizam, doba ranih nacionalnih pokreta, doba nacija, impresionizam, secesija...</p>				

<p>POV 7.A.2.</p> <p>UČENIK ANALIZIRA MEĐUSOBNI UTJECAJ ČOVJEKA I PROSTORA U NOVOM VIJEKU I 19. STOLJEĆU TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE POVIJESNIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.</p>	<p>Koristi se kartom i objašnjava međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepe karte te izrađuje tematske karte na zadanoj podlozi uz učiteljevu pomoć.</p>	<p>Koristi se kartom, uspoređuje i objašnjava međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.</p> <p>Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i uočava sličnosti i razlike.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepe karte te izrađuje tematske karte na zadanoj podlozi.</p>	<p>Koristi se kartom, analizira i tumači međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.</p> <p>Čita povijesne i geografske karte analizira i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Identificira način na koji povijesne karte prikazuju određene događaje, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i objašnjava sličnosti i razlike.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepe karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi.</p>	<p>Koristi se kartom, analizira i tumači složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti.</p> <p>Čita povijesne i geografske karte analizira i vrednuje povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Identificira i objašnjava način na koji povijesne karte prikazuju određene događaje, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i analizira sličnosti i razlike.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepe karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi.</p>
<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Složene tematske karte - tematske karte koje sadrže veći broj podataka i više sastavnica.</p>				
<p>POV. 7.B.1.</p> <p>UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE PROSUĐUJE O NJIHOVOJ VAŽNOSTI.</p>	<p>Objašnjava uz učiteljevu pomoć uzroke i posljedice prošlih događaja, pojave i procesa i uočava da neki uzroci i posljedice mogu biti važniji od drugih.</p> <p>Uočava posljedice prošlih događaja, pojave i procesa koji utječu na sadašnjost.</p>	<p>Uspoređuje uzroke i posljedice prošlih događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći neke argumente za svoj odabir.</p> <p>Pronalazi i objašnjava primjere posljedica prošlih događaja, pojave i procesa koji utječu na sadašnjost.</p>	<p>Analizira uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.</p> <p>Analizira utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost.</p>	<p>Procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.</p> <p>Prosuđuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost.</p>

	Razlikuje pojedine kategorije uzroka i posljedica prošlih događaja, pojava i procesa.	Svrstava uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa u zadane kategorije. Opisuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i uočava sličnosti i razlike	Kategorizira uzroke i posljedice prema različitim kriterijima.	Kategorizira uzroke i posljedice prema različitim kriterijima.
	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Redanje uzroka i posljedica po važnosti – učenik razumije da svi uzroci i sve posljedice nisu jednako važni u tumačenju prošlih događaja, pojava i procesa. Različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojava i procesa – povjesničari ne odabiru uvijek iste uzroke i posljedice te se zbog toga tumačenja prošlosti mogu razlikovati. Učenik analizira različit odabir uzroka i posljedica u prikazima (npr. udžbenik, primarni izvor, književno djelo, film, novine, historiografija, znanstveni prikazi i sl.).			
POV 7.C.1. UČENIK ANALIZIRA KONTINUITETE I PROMJENE U NOVOM VIJEKU I 19. STOLJEĆU.	Identificira uz učiteljevu pomoć domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice. Obrazlaže uz učiteljevu pomoć kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena te jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Uspoređuje domet, ritam i trajanje promjena te objašnjava njihove uzroke i posljedice. Obrazlaže kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena te jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Analizira domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice.	Analizira i tumači domet i ritam promjena te njihove uzroke i posljedice. Procjenjuje su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena te jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.
	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Domet i ritam promjena: učenik istražuje jesu li promjene bile kratkoročne, srednjoročne ili dugoročne (trajanje i domet) te jesu li se promjene dogodile u kraćem ili dužem vremenu (postupnost i učestalost).			
POV 7.D.1. UČENIK ANALIZIRA I PROSUDUJE PRIMARNE I SEKUNDARNE IZVORE SPECIFIČNE ZA NOVI VIJEK I 19. STOLJEĆE.	Razlikuje primarne od sekundarnih izvora i objašnjava uz učiteljevu pomoć obilježja izvora tipičnih za novi vijek i 19. stoljeće.	Analizira vrijednost i ograničenja povijesnih izvora na primjerima iz novog vijeka i 19. stoljeća.	Analizira važnost i pouzdanost povijesnih izvora na primjerima iz novog vijeka i 19. stoljeća.	Prosuđuje važnost i pouzdanost povijesnih izvora na primjerima iz novog vijeka i 19. stoljeća.

	<p>Postavlja uz učiteljevu pomoć pitanja o podrijetlu i svrsi izvora, uočava sličnosti i razlike u suprotstavljenim prikazima.</p>	<p>Postavlja pitanja o podrijetlu i svrsi izvora, uspoređuje i opisuje suprotstavljenе prikaze.</p>	<p>Postavlja pitanja o podrijetlu i svrsi izvora i analizira suprotstavljenе prikaze.</p>	<p>Postavlja pitanja o podrijetlu i svrsi izvora, analizira i tumači suprotstavljenе prikaze.</p>
<p>POV 7.D.2. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST PRIMJENJUJUĆI SASTAVNICE ISTRAŽIVAČKOG PROCESA TE IZRAĐUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE.</p>	<p>Odabire uz učiteljevu pomoć informacije iz različitih primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na pitanja o prošlosti.</p> <p>Izrađuje uz učiteljevu pomoć strukturirani rad koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te navodi izvore informacija u osnovnoj formi.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uz učiteljevu pomoć.</p>	<p>Analizira informacije iz različitih primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na pitanja o prošlosti.</p> <p>Koristi se raznovrsnim pristupima u prikupljanju i obradi podataka.</p> <p>Izrađuje rad složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te navodi izvore informacija u osnovnoj formi.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja koristeći se pripremljenim kriterijima.</p>	<p>Vrednuje informacije iz različitih primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na pitanja o prošlosti.</p> <p>Planira i provodi istraživanja te samostalno dolazi do zaključaka.</p> <p>Izrađuje rad složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>	<p>Vrednuje informacije iz različitih primarnih i sekundarnih izvora rabeći ih kao dokaze za vlastitu argumentaciju.</p> <p>Planira i provodi istraživanja te samostalno dolazi do zaključaka.</p> <p>Izrađuje rad složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Primjenjujući komponente istraživačkog procesa: učenik primjenjuje sve faze istraživačkog procesa na materijalu primjerenom kognitivnom razvoju. (postavljanje istraživačkog pitanja, planiranje, prikupljanje i obrada podataka, identificiranje i uporaba informacija iz izvora kako bi došao do zaključaka, izrada strukturiranih radova, uporaba stručnih termina, pisanje bilježaka i procjena efikasnosti izvedbe).</p> <p>Različiti primarni i sekundarni izvori – za učenika 7. razreda udžbenik i nastavni materijali u pripremi nastavnika.</p> <p>Strukturirani rad za 7. razred: rad koji ima uvod, razradu i zaključak i u kojem su cjeline oblikovane logičkim slijedom te je popraćen pisanjem bilješki u osnovnoj formi.</p> <p>Rad složene strukture za 7. razred: rad koji ima uvod, razradu i zaključak u kojem se jasno uočava cilj i rezultati rada te je popraćen pisanjem bilješki.</p> <p>Pripremljeni kriteriji za procjenu: nastavnik priprema razrađene kriterije za procjenu pitanja i dokaza, dubine i logike analize te snage argumenata kojima učenik podupire svoje zaključke. Učestalom uporabom pripremljenih kriterija za procjenu oni postaju relevantni i učenici na višim razinama su ih sposobni primjenjivati kao ustaljeni obrazac.</p> <p>Primjeri raznovrsnih pristupa prikupljanja podataka: odlazak u knjižnicu, traženje na webu, odlazak u muzej ili arhiv. Primjeri raznovrsne obrade podataka:</p>			

	<p>pisani tekst, graf, shema, tablica...</p> <p>Navodi izvore informacija u osnovnoj formi: učenik citira iz kojeg je izvora preuzeo podatak (knjiga, internetska stranica i sl.)</p> <p>Navodi izvore informacija u preciznoj formi: učenik poznaje pravilan način citiranja različitih izvora informacija koje koristi u istraživanju, upotrebljava logički slijed autor, naziv djela, godina izdanja, stranica (npr. knjiga, časopisa, internetskih stranica i sl.)</p>			
POV 7.E.1. UČENIK ANALIZIRA RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PERSPEKTIVE O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.	<p>Uspoređuje pojedine interpretacije i perspektive uz pomoć učitelja.</p> <p>Postavlja temeljna pitanja za analizu interpretacija i perspektiva i daje na njih jednostavne odgovore.</p> <p>Opisuje značenje pojedinih osoba, događaja i pojava u novom vijeku i 19. stoljeću prema zadanim kriterijima i uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Opisuje svoja zapažanja o značenju.</p>	<p>Uspoređuje pojedine interpretacije i perspektive.</p> <p>Postavlja temeljna pitanja za analizu interpretacija i perspektiva i daje odgovore.</p> <p>Objašnjava značenje odabranih osoba, događaja i pojava u novom vijeku i 19. stoljeću prema zadanim kriterijima.</p> <p>Uspoređuje svoja objašnjenja značenja s procjenama drugih učenika.</p>	<p>Uspoređuje interpretacije i perspektive s izvorima te izdvaja dokaze koji su upotrijebljeni.</p> <p>Primjenjuje obrasce za analizu interpretacija i perspektiva.</p> <p>Procjenjuje značenje pojedinih osoba, događaja, pojava i procesa u novom vijeku i 19. stoljeću prema zadanim kriterijima.</p> <p>Objašnjava sličnosti i razlike između svojih zapažanja i zapažanja ostalih učenika.</p>	<p>Uspoređuje interpretacije i perspektive s izvorima te izdvaja dokaze koji su upotrijebljeni i/ili izostavljeni.</p> <p>Primjenjuje obrasce za analizu interpretacija i perspektiva te donosi argumentirane zaključke o razlozima zbog kojih nastaju različite interpretacije i perspektive.</p> <p>Procjenjuje značenje pojedinih osoba, događaja, pojava i procesa u novom vijeku i 19. stoljeću prema zadanim kriterijima i objašnjava razloge svojeg odabira.</p> <p>Objašnjava zašto postoje razlike između njegovih vlastitih zapažanja i zapažanja drugih učenika.</p>
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Obrazac za analizu interpretacija i perspektiva: učenike je potrebno poučavati proceduri prilikom analize interpretacija i perspektiva te stoga učitelj kreira obrazac za analizu koji može sadržavati pitanja o autoru, mjestu i vremenu nastanka, o izvorima kojima se autor služio, o razlogu i mogućem motivu nastanka interpretacije, eventualnoj društvenoj/političkoj pripadnosti autora i sl. Pomoću obrasca učenik može izdvojiti u interpretaciji činjenice te mišljenja i prosudbe autora.</p> <p>Temeljna pitanja za analizu: autor, mjesto i vrijeme nastanka interpretacije.</p> <p>Razlozi postojanja različitih interpretacija: npr. odabir izvora, nedostatak izvora, pojava novih izvora, ideje i uvjerenja autora, ciljana publika</p> <p>Zadani kriteriji za prosudbu značenja: učitelj kreira različite obrasce za prosudbu značenja pojedinih osoba, događaja, pojava i procesa prema određenim</p>			

	kriterijima; osim već navedenih kriterija (vidjeti objašnjenje za 5. razred), mogu se uključiti nešto složeniji kriteriji poput važnosti za ljude u prošlosti i važnosti za nas danas Razlozi različitih prosudbi značenja: različita iskustva, znanja, gledišta i stavovi o pojedinim događajima i sl.
--	--

NIJE LEKTORIZIRAN

8. RAZRED

ISHOD	RAZINE USVOJENOSTI			
	Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Izvrsna
POV 8.A.1. UČENIK PRIMJENJUJE KRONOLOŠKI OKVIR U PROUČAVANJU OSOBA, DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA U 20. I 21. STOLJEĆU TE ILUSTRIRA PROTOK VREMENA NA SLOŽENE NAČINE.	Usapoređuje obilježja razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom uz učiteljevu pomoć.	Usapoređuje i objašnjava razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.	Analizira i objašnjava obilježja razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.	Analizira i objašnjava razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.
	Određuje vremenski slijed u povjesnoj pripovijesti koristeći se temeljnim pojmovima za opisivanje tijeka vremena. Opisuje važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti. Izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena.	Određuje vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se temeljnim pojmovima za opisivanje tijeka vremena. Objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti. Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena prema uputama.	Objašnjava vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena. Analizira i objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti i uočava značenje pripisano nazivima pojedinih razdoblja. Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena.	Tumači vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena. Interpretira važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti i tumači značenje pripisano nazivima pojedinih razdoblja. Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena.
	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Prikazivanje protoka vremena na složene načine: učenik je u stanju koristiti složenije načine i strategije kako bi ilustrirao protok vremena. Značenje pripisano nazivima razdoblja: pozitivan/negativan kontekst koji se povezuje s određenim nazivima razdoblja (staljinizam, fašizam, lude dvadesete...) Složeni grafički prikazi vremena – koji imaju veći broj sastavnica i složenije prikazuju vremenske odnose (složene lente vremena, složene kronološke tablice, sinkrone tablice, sheme vremenskog slijeda, redanje vizualnih prikaza, interaktivne crte vremena) Temeljni pojmovi/razina za opisivanje tijeka vremena– predratni, razdoblje ekonomske krize, lude dvadesete, razdoblje fašizma, razdoblje prve Jugoslavije,			

	razdoblje hladnog rata.... Napredni pojmovi za opisivanje tijeka vremena – secesija, prefiksi proto-, post-, petoljetka....				
POV 8.A.2. UČENIK ANALIZIRA MEĐUSOBNI UTJECAJ ČOVJEKA I PROSTORA U 20. I 21. STOLJEĆU TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE POVIJESNIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA	Koristi se kartom i objašnjava međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti uz učiteljevu pomoć. Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese uz učiteljevu pomoć. Upisuje i ucrtava podatke u slike karte te izrađuje tematske karte na zadanoj podlozi uz učiteljevu pomoć.	Koristi se kartom, uspoređuje i objašnjava međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i uočava sličnosti i razlike.	Koristi se kartom, analizira i tumači međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte analizira i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese. Identificira način na koji povijesne karte prikazuju određene događaje, pojave i procese.	Koristi se kartom, analizira i tumači složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte analizira i vrednuje povjesna zbivanja, pojave i procese. Identificira i objašnjava način na koji povijesne karte prikazuju određene događaje, pojave i procese.	Koristi se kartom, analizira i tumači složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte analizira i vrednuje povjesna zbivanja, pojave i procese. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i analizira sličnosti i razlike.
	Dodata pojašnjenja i primjeri: Složene tematske karte - tematske karte koje sadrže veći broj podataka i više sastavnica.				
POV. 8.B.1. UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE PROSUĐUJE O NJIHOOVJ VAŽNOSTI.	Objašnjava uz učiteljevu pomoć uzroke i posljedice prošlih događaja, pojave i procesa i uočava da neki uzroci i posljedice mogu biti važniji od drugih.	Uspoređuje uzroke i posljedice prošlih događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći neke argumente za svoj odabir.	Analizira uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.	Procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.	

	Uočava posljedice prošlih događaja, pojava i procesa koji utječu na sadašnjost.	Pronalazi i objašnjava primjere posljedica prošlih događaja, pojava i procesa koji utječu na sadašnjost.	Analizira utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost.	Prosuđuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost.
	Razlikuje pojedine kategorije uzroka i posljedica prošlih događaja, pojava i procesa.	Svrstava uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa u zadane kategorije. Opisuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i uočava sličnosti i razlike.	Kategorizira uzroke i posljedice prema različitim kriterijima. Uspoređuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i objašnjava sličnosti i razlike.	Kategorizira uzroke i posljedice prema različitim kriterijima. Uspoređuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i analizira sličnosti i razlike.
Dodata pojašnjenja i primjeri: Redanje uzroka i posljedica po važnosti – učenik razumije da svi uzroci i sve posljedice nisu jednako važni u tumačenju prošlih događaja, pojava i procesa. Različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojava i procesa – povjesničari ne odabiru uvijek iste uzroke i posljedice kao najvažnije te se zbog toga tumačenja prošlosti mogu razlikovati. Učenik analizira različit odabir uzroka i posljedica u prikazima (npr. udžbenik, primarni izvor, književno djelo, film, novine, historiografija, znanstveni prikazi i sl.).				
POV 8.C.1. UČENIK ANALIZIRA KONTINUITETE I PROMJENE U 20. I 21. STOLJEĆU.	Identificira uz učiteljevu pomoć domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice. Obrazlaže uz učiteljevu pomoć kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena i jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Uspoređuje domet, ritam i trajanje promjena i objašnjava njihove uzroke i posljedice. Obrazlaže kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena i jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Analizira domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice. Analizira kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena i jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Analizira i tumači domet i ritam promjena, njihove uzroke i posljedice. Procjenjuje su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.
POV 8.D.1. UČENIK ANALIZIRA I PROSUĐUJE PRIMARNE I SEKUNDARNE IZVORE SPECIFIČNE ZA 20. I 21. STOLJEĆE.	Razlikuje primarne od sekundarnih izvora i objašnjava uz učiteljevu pomoć obilježja izvora tipičnih za 20. i 21. stoljeće.	Analizira vrijednost i ograničenja povijesnih izvora na primjerima iz 20. i 21. stoljeća.	Analizira važnost i pouzdanost povijesnih izvora na primjerima iz 20. i 21. stoljeća.	Prosuđuje važnost i pouzdanost povijesnih izvora na primjerima iz 20. i 21. stoljeća.

	<p>Postavlja uz učiteljevu pomoć pitanja o podrijetlu i svrsi izvora, uočava sličnosti i razlike u suprotstavljenim prikazima.</p>	<p>Postavlja pitanja o podrijetlu i svrsi izvora, uspoređuje i opisuje suprotstavljenе prikaze.</p>	<p>Postavlja pitanja o podrijetlu i svrsi izvora i analizira suprotstavljenе prikaze.</p>	<p>Postavlja pitanja o podrijetlu i svrsi izvora, analizira i tumači suprotstavljenе prikaze.</p>
<p>POV 8.D.2. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST PRIMJENJUJUĆI SASTAVNICE ISTRAŽIVAČKOG PROCESA TE IZRAĐUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE.</p>	<p>Odabire uz učiteljevu pomoć informacije iz različitih primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na pitanja o prošlosti.</p> <p>Izrađuje uz učiteljevu pomoć strukturi-rani rad koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te navodi izvore informacija u osnovnoj formi.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uz učiteljevu pomoć.</p>	<p>Analizira informacije iz različitih primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na pitanja o prošlosti.</p> <p>Koristi se raznovrsnim pristupima u prikupljanju i obradi podataka.</p> <p>Izrađuje rad složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te navodi izvore informacija u osnovnoj formi.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja koristeći se pripremljenim kriterijima.</p>	<p>Vrednuje informacije iz različitih primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na pitanja o prošlosti.</p> <p>Planira i provodi istraživanja te samostalno dolazi do zaključaka.</p> <p>Izrađuje rad složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>	<p>Vrednuje informacije iz različitih primarnih i sekundarnih izvora rabeći ih kao dokaze za vlastitu argumentaciju.</p> <p>Planira i provodi istraživanja te samostalno dolazi do zaključaka.</p> <p>Izrađuje rad složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Primjenjujući komponente istraživačkog procesa: učenik primjenjuje sve faze istraživačkog procesa na materijalu primjerenom kognitivnom razvoju. (postavljanje istraživačkog pitanja, planiranje, prikupljanje i obrada podataka, identificiranje i uporaba informacija iz izvora kako bi došao do zaključaka, izrada strukturiranih radova, uporaba stručnih termina, pisanje bilježaka i procjena efikasnosti izvedbe).</p> <p>Različiti primarni i sekundarni izvori – za učenika 8. razreda udžbenik i nastavni materijali u pripremi nastavnika.</p> <p>Strukturirani rad za 8. razred: rad koji ima uvod, razradu i zaključak i u kojem su cjeline oblikovane logičkim slijedom te je popraćen pisanjem bilješki u osnovnoj formi.</p> <p>Rad složene strukture za 8. razred: rad koji ima uvod, razradu i zaključak u kojem se jasno uočava cilj i rezultati rada te je popraćen pisanjem bilješki.</p> <p>Pripremljeni kriteriji za procjenu: nastavnik priprema razrađene kriterije za procjenu pitanja i dokaza, dubine i logike analize te snage argumenata kojima učenik podupire svoje zaključke. Učestalom uporabom pripremljenih kriterija za procjenu oni postaju relevantni i učenici na višim razinama su ih sposobni primjenjivati kao ustaljeni obrazac.</p> <p>Primjeri raznovrsnih pristupa prikupljanja podataka: odlazak u knjižnicu, traženje na webu, odlazak u muzej ili arhiv. Primjeri raznovrsne obrade podataka:</p>			

	<p>pisani tekst, graf, shema, tablica...</p> <p>Navodi izvore informacija u osnovnoj formi: učenik citira iz kojeg je izvora preuzeo podatak (knjiga, internetska stranica i sl.)</p> <p>Navodi izvore informacija u preciznoj formi: učenik poznaje pravilan način citiranja različitih izvora informacija koje koristi u istraživanju, upotrebljava logički slijed autor, naziv djela, godina izdanja, stranica (npr. knjiga, časopisa, internetskih stranica i sl.)</p>				
POV 8.E.1. UČENIK ANALIZIRA RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PERSPEKTIVE O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.	<p>Uspoređuje pojedine interpretacije i perspektive uz pomoć učitelja.</p> <p>Postavlja temeljna pitanja za analizu interpretacija i perspektiva i daje na njih jednostavne odgovore.</p> <p>Opisuje značenje pojedinih osoba, događaja i pojava u novom vijeku i 19. stoljeću prema zadanim kriterijima i uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Opisuje svoja zapažanja o značenju.</p>	<p>Uspoređuje pojedine interpretacije i perspektive.</p> <p>Postavlja temeljna pitanja za analizu interpretacija i perspektiva i daje na njih odgovore.</p> <p>Objašnjava značenje odabralih osoba, događaja i pojava u novom vijeku i 19. stoljeću prema zadanim kriterijima.</p> <p>Uspoređuje svoja objašnjenja značenja s procjenama drugih učenika.</p>	<p>Uspoređuje interpretacije i perspektive s izvorima te izdvaja dokaze koji su upotrijebljeni.</p> <p>Primjenjuje obrasce za analizu interpretacija i perspektiva.</p> <p>Procjenjuje značenje pojedinih osoba, događaja, pojava i procesa u novom vijeku i 19. stoljeću prema zadanim kriterijima.</p> <p>Uspoređuje sličnosti i razlike između svojih zapažanja i zapažanja ostalih učenika.</p>	<p>Uspoređuje interpretacije i perspektive s izvorima te izdvaja dokaze koji su upotrijebljeni i/ili izostavljeni.</p> <p>Primjenjuje obrasce za analizu interpretacija i perspektiva te donosi argumentirane zaključke o razlozima zbog kojih nastaju različite interpretacije i perspektive.</p> <p>Procjenjuje značenje pojedinih osoba, događaja, pojava i procesa u novom vijeku i 19. stoljeću prema zadanim kriterijima i objašnjava razloge svojeg odabira.</p> <p>Uspoređuje zašto postoje razlike između njegovih vlastitih zapažanja i zapažanja drugih učenika.</p>	
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Obrazac za analizu interpretacija i perspektiva: učenici uvežbavaju proceduru prilikom analize interpretacija i perspektiva te stoga učitelj kreira obrazac za analizu koji može sadržavati pitanja o autoru, mjestu i vremenu nastanka, o izvorima kojima se autor služio, o razlogu i mogućem motivu nastanka interpretacije, eventualnoj društvenoj/političkoj pripadnosti autora i sl. Pomoću obrasca učenik može izdvojiti u interpretaciji činjenice te mišljenja i prosudbe autora.</p> <p>Temeljna pitanja za analizu: autor, mjesto i vrijeme nastanka interpretacije.</p> <p>Razlozi postojanja različitih interpretacija: npr. odabir izvora, nedostatak izvora, pojava novih izvora, ideje i uvjerenja autora, ciljana publika</p> <p>Zadani kriteriji za prosudbu značenja: učitelj kreira različite obrasce za prosudbu značenja pojedinih osoba, događaja, pojava i procesa prema određenim</p>				

	kriterijima; osim već navedenih kriterija (vidjeti objašnjenje za 5. razred), mogu se uključiti nešto složeniji kriteriji poput važnosti za ljude u prošlosti i važnosti za nas danas Razlozi različitih prosudbi značenja: različita iskustva, znanja, gledišta i stavovi o pojedinim događajima i sl.
--	--

NIJE LEKTORIRAN

TROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE

ISHOD	RAZINE USVOJENOSTI			
	Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Izvrsna
POV. 1. A. 1. UČENIK PRIMJENJUJE KRONOLOŠKI OKVIR U PROUČAVANJU OSOBA, DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA TE GRAFIČKI PRIKAZUJE PROTOK VREMENA.	Uspoređuje obilježja razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom uz učiteljevu pomoć.	Uspoređuje i objašnjava obilježja razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.	Analizira i objašnjava obilježja društava i razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.	Analizira i objašnjava obilježja društava i razdoblja koja proučava i reda osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom.
	Određuje vremenski slijed u povjesnoj pripovijesti koristeći se temeljnim pojmovima za opisivanje tijeka vremena. Opisuje važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti. Izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena.	Određuje vremenski slijed u povjesnoj pripovijesti koristeći se temeljnim pojmovima za opisivanje tijeka vremena. Objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti. Izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena.	Određuje vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena. Analizira i objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti. Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena prema uputama.	Određuje vremenski slijed u složenoj povjesnoj pripovijesti koristeći se naprednim pojmovima za opisivanje tijeka vremena. Analizira i objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i hrvatskoj povijesti Izrađuje složene grafičke prikaze tijeka vremena
Dodatna pojašnjenja i primjeri: Prikazivanje protoka vremena na složene načine: učenik je u stanju koristiti složenije načine i strategije kako bi ilustrirao protok vremena. Značenje pripisano nazivima razdoblja: pozitivan/negativan kontekst koji se povezuje s određenim nazivima razdoblja. Složeni grafički prikazi vremena – koji imaju veći broj sastavnica i složenije prikazuju vremenske odnose (složene lente vremena, složene kronološke tablice, sinkrone tablice, sheme vremenskog slijeda, redanje vizualnih prikaza, interaktivne crte vremena)				

POV. 1. A. 2. UČENIK ANALIZIRA MEĐUSOBNI UTJECAJ ČOVJEKA I PROSTORA U RAZDOB- LJIMA KOJA PROUČAVA, TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE POVIJESNIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.	Koristi se kartom i objašnjava međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti uz učiteljevu pomoć.	Koristi se kartom, uspoređuje i objašnjava međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i tumači međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i tumači složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti.
	Čita povjesne i geografske karte i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese uz učiteljevu pomoć.	Čita povjesne i geografske karte i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese.	Čita povjesne i geografske karte analizira i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese.	Čita povjesne i geografske karte analizira i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese.
	Upisuje i ucrtava podatke u slijepe karte te izrađuje jednostavne tematske karte na zadanoj podlozi prema uputama.	Upisuje i ucrtava podatke u slijepe karte te izrađuje jednostavne tematske karte na zadanoj podlozi.	Identificira način na koji povjesne karte prikazuju određene događaje, pojave i procese. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i uočava sličnosti i razlike.	Identificira i objašnjava način na koji povjesne karte prikazuju određene događaje, pojave i procese. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i objašnjava sličnosti i razlike.
POV 1.B.1. UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE PROSUĐUJE O NJIHOVOJ VAŽNOSTI.	Objašnjava uz učiteljevu pomoć uzroke i posljedice prošlih događaja, pojave i procesa i uočava da neki uzroci i posljedice mogu biti važniji od drugih.	Uspoređuje uzroke i posljedice prošlih događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći neke argumente za svoj odabir.	Analizira uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.	Procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.
	Uočava posljedice prošlih događaja, pojave i procesa koji utječu na sadašnjost.	Pronalazi i objašnjava primjere posljedica prošlih događaja, pojave i procesa koji utječu na sadašnjost.	Analizira utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost.	Prosuđuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost.

	Razlikuje pojedine kategorije uzroka i posljedica prošlih događaja, pojava i procesa.	Svrstava uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa u zadane kategorije. Opisuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i uočava sličnosti i razlike.	Kategorizira uzroke i posljedice prema različitim kriterijima. Uspoređuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i objašnjava sličnosti i razlike.	Kategorizira uzroke i posljedice prema različitim kriterijima. Uspoređuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i analizira sličnosti i razlike.
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Redanje uzroka i posljedica po važnosti – učenik razumije da svi uzroci i sve posljedice nisu jednako važni u tumačenju prošlih događaja, pojava i procesa.</p> <p>Različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojava i procesa – povjesničari ne odabiru uvijek iste uzroke i posljedice kao najvažnije te se zbog toga tumačenja prošlosti mogu razlikovati. Učenik analizira različit odabir uzroka i posljedica u prikazima (npr. udžbenik, primarni izvor, književno djelo, film, novine, historiografija, znanstveni prikazi i sl.).</p>			
POV. 1.C.1. UČENIK ANALIZIRA KONTINUITETE I PROMJENE U RAZDOBLJU KOJE PROUČAVA.	Identificira uz učiteljevu pomoć domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice. Obrazlaže uz učiteljevu pomoć kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena i jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Uspoređuje domet, ritam i trajanje promjena i objašnjava njihove uzroke i posljedice. Obrazlaže kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena i jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Analizira domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice. Analizira kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena i jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.	Analizira i tumači domet, ritam i trajanje promjena, njihove uzroke i posljedice. Procjenjuje kako su se društvene pojave, procesi, ideje, vrijednosti i stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena i jesu li promjene značile napredak ili nazadovanje.
POV 1.D.1. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORIŠTEĆI SE PRIMARNIM I SEKUNDARNIM IZVORIMA I ODGOVARAJUĆIM METODAMA.	Postavlja istraživačka pitanja te uz učiteljevu pomoć odabire informacije iz izvora kako bi došao do odgovora.	Postavlja istraživačka pitanja, odabire informacije iz izvora kako bi došao do odgovora.	Postavlja istraživačka pitanja te odabire i kombinira informacije iz izvora kako bi došao do odgovora.	Postavlja istraživačka pitanja te planira istraživanje kako bi došao do odgovora. Koristi se raznovrsnim pristupima u prikupljanju i obradi podataka.

	Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uz učiteljevu pomoć.	Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja koristeći se pripremljenim kriterijima.	Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.	Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Pripremljeni kriteriji za procjenu: nastavnik priprema razrađene kriterije za procjenu pitanja i dokaza, dubine i logike vlastite analize te snage argumenata kojima podupire svoje zaključke. Učestalom uporabom pripremljenih kriterija za procjenu oni postaju relevantni i učenici na višim razinama su ih sposobni primjenjivati kao ustaljeni obrazac.</p> <p>Primjeri raznovrsnih pristupa prikupljanja podataka: odlazak u knjižnicu, traženje na webu, odlazak u muzej ili arhiv. Primjeri raznovrsne obrade podataka: pisani tekst, graf, shema, tablica...</p>			
POV 1.D.2. UČENIK IZRAĐUJE STRUKTURIRANE RADOVE UTEMELJENE NA IZVORIMA I LITERATURI TE IH PREZENTIRA KORIŠTEĆI SE RAZLIČITIM TEHNIKAMA I NACINIMA.	Izrađuje uz učiteljevu pomoć strukturirani rad koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te navodi izvore informacija u osnovnoj formi. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.	Izrađuje strukturirani rad koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima te navodi izvore informacija u osnovnoj formi. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.	Izrađuje rad složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.	Izrađuje rad složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Strukturirani rad: rad koji ima uvod, razradu i zaključak i u kojem su cjeline oblikovane logičkim slijedom te je popraćen pisanjem bilješki u osnovnoj formi.</p> <p>Rad složene strukture: rad koji ima uvod, središnji dio i zaključak i u kojem se jasno uočava cilj i rezultati istraživanja te je popraćen pisanjem bilješki.</p> <p>Navodi izvore informacija u osnovnoj formi: učenik citira iz kojeg je izvora preuzeo podatak (knjiga, internetska stranica i sl.)</p> <p>Navodi izvore informacija u preciznoj formi: učenik poznaje pravilan način citiranja različitih izvora informacija koje koristi u istraživanju, upotrebljava logički slijed autor, naziv djela, godina izdanja, stranica (npr. knjiga, časopisa, internetskih stranica i sl.)</p> <p>Uvažavanje profesionalnih i etičkih normi: ne plagira, ne zanemaruje dokaze koji ne podupiru tezu, citira preuzeto iz literature i sl.</p> <p>Metode i načini prezentacije primjerene svrsi i publici – npr. govorni jezik, strukturirane pripovijesti, opisi, proširena objašnjenja, istraživački radovi, eseji, izložbe, projekti, uporaba IKT-a i sl.</p>			

<p>POV 1.E.1. UČENIK ANALIZIRA RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PERSPEKTIVE O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.</p>	<p>Uspoređuje pojedine interpretacije i perspektive.</p>	<p>Uspoređuje pojedine interpretacije i perspektive te objašnjava sličnosti i razlike.</p> <p>Postavlja temeljna pitanja za analizu interpretacija i perspektiva i daje na njih odgovore.</p>	<p>Uspoređuje interpretacije i perspektive s izvorima te izdvaja dokaze koji su upotrijebljeni.</p> <p>Primjenjuje obrasce za analizu interpretacija i perspektiva.</p>	<p>Uspoređuje interpretacije i perspektive s izvorima te izdvaja dokaze koji su upotrijebljeni i/ili izostavljeni.</p> <p>Primjenjuje obrasce za analizu interpretacija i perspektiva te donosi argumentirane zaključke o razlozima zbog kojih nastaju različite interpretacije i perspektive.</p>
	<p>Opisuje značenje pojedinih osoba, događaja i pojava prema zadanim kriterijima uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Opisuje svoja zapažanja o značenju.</p>	<p>Objašnjava značenje odabralih osoba, događaja i pojava prema zadanim kriterijima.</p> <p>Uspoređuje svoje procjene značenja s procjenama drugih učenika.</p>	<p>Procjenjuje značenje pojedinih osoba, događaja, pojava i procesa prema zadanim kriterijima.</p> <p>Objašnjava sličnosti i razlike između svojih zapažanja i zapažanja ostalih učenika.</p>	<p>Procjenjuje značenje pojedinih osoba, događaja, pojava i procesa prema zadanim kriterijima i objašnjava razloge svojeg odabira.</p> <p>Objašnjava zašto postoje razlike između njegovih vlastitih zapažanja i zapažanja drugih učenika.</p>
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Obrazac za analizu interpretacija i perspektiva: učenici trebaju uvježavati proceduru prilikom analize interpretacija i perspektiva te stoga učitelj kreira obrazac za analizu koji može sadržavati pitanja o autoru, mjestu i vremenu nastanka, o izvorima kojima se autor služio, o razlogu i mogućem motivu nastanka interpretacije, eventualnoj društvenoj/političkoj pripadnosti autora i sl.</p> <p>Temeljna pitanja za analizu: autor, mjesto i vrijeme nastanka interpretacije.</p> <p>Razlozi postojanja različitih interpretacija: npr. odabir izvora, nedostatak izvora, pojava novih izvora, ideje i uvjerenja autora, ciljana publika</p> <p>Zadani kriteriji za prosudbu značenja: različiti obrasci za prosudbu značenja pojedinih osoba, događaja, pojava i procesa mogu uključivati kriterije poput dubine, širine i trajanja utjecaja (na koliko je ljudi, u kojoj mjeri i koliko dugo nešto/netko utjecao), važnosti za ljudi u prošlosti i važnosti za nas danas i sl.</p>			

NJU

PRVI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE I PRVI RAZRED GIMNAZIJE

ISHOD	RAZINE USVOJENOSTI			
	Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Izvrsna
POV 1.A.1. UČENIK PRIMIJENJUJE SLOŽENIJI NARATIV U KOJEM SE KREĆE SINKRONIJSKI I DIJAKRONIJSKI TE KRONOLOŠKE ODREDNICE POVEZANE S TEMOM KOJU PROUČAVA.	Koristi temeljne vremenske odrednice i periodizaciju povezanu s temom koju proučava.	Koristi vremenske odrednice i periodizaciju povezanu s temom koju proučava.	Koristi vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava.	Koristi složene vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava.
	Opisuje značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Opisuje obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski uz učiteljevu pomoć i to prikazuje na različite načine.	Objašnjava značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.	Analizira interpretativnu prirodu različitih periodizacija i značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Uspoređuje i objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.	Analizira i tumači interpretativnu prirodu i značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Primjenjuje i integrira znanja o obilježjima različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.
POV 1.A.2. UČENIK VREDNUJE SLOŽENOST MEĐUSOBNOG UTJECAJA ČOVJEKA I PROSTORA U PROŠLOSTI TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE PROŠLIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Interpretativna priroda različitih periodizacija: razumijevanje da postoje različite periodizacije koje ovise o i značenju koje im daje historiografija. (npr. početak srednjeg vijeka – pad Zapadnog Rimskog Carstva, Justinijanovo doba, seobe Vikinga....)</p> <p>Sinkronijsko kretanje u vremenu: učenik prati istovremena zbivanja u raznim državama u jednom razdoblju (npr. proučavanje tempa razvoja industrijske revolucije u različitim zemljama, određivanje slijeda istih pojava...)</p> <p>Dijakronijsko kretanje u vremenu: učenik prati povjesni slijed pojava u različitim razdobljima.</p>			
	Koristi se kartom i objašnjava složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti uz učiteljevu pomoć.	Koristi se kartom, uspoređuje i objašnjava složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i tumači složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i vrednuje složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.

	<p>Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slike karte te izrađuje tematske karte na zadanoj podlozi prema uputama.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i objašnjava sličnosti i razlike.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slike karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi prema uputama.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte analizira povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i objašnjava interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slike karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte interpretira povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i propituje interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slike karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi.</p>
<p>POV 1.B.1. UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE OBJAŠNJAVA NJIHOVU INTERPRETATIVNU PRIRODU.</p>	<p>Uspoređuje uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći neke argumente za svoj odabir.</p> <p>Objašnjava primjere posljedica prošlih događaja, pojava i procesa koji utječu na sadašnjost.</p> <p>Opisuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i uočava sličnosti i razlike.</p>	<p>Objašnjava uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.</p> <p>Objašnjava utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost.</p> <p>Uspoređuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i objašnjava sličnosti i razlike.</p>	<p>Analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.</p> <p>Prosudiće utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost.</p> <p>Analizira različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojava i procesa i izdvaja upotrijebljene argumente.</p>	<p>Procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.</p> <p>Prosudiće utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost te daje složena objašnjenja.</p> <p>Procjenjuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojava i procesa i izdvaja upotrijebljene argumente.</p>
<p>POV 1.C.1. UČENIK ANALIZIRA I PROCJENJUJE SLOŽENOST KONTINUITETA I PROMJENA U RAZDODBLJIMA KOJE PROUČAVA.</p>	Objašnjava uz učiteljevu pomoć složenost kontinuiteta i promjena.	Objašnjava složenost kontinuiteta i promjena.	Analizira složenost kontinuiteta i promjena.	Analizira složenost kontinuiteta i promjena i donosi o tome zaključke.

	Povezuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu.	Uspoređuje domet, ritam i trajanje promjena te objašnjava njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu.	Analizira domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu.	Procjenjuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu.
		Uočava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.	Opisuje različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.	Objašnjava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.
	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Interpretacije o kontinuitetima i promjenama: učenik istražuje različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama s naglaskom na vrijeme nastanka, svrhu i cilj interpretacije.			
POV 1.D.1. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE ŠIROKIM SPEKTROM PRIMARNIH I SEKUNDARNIH IZVORA, ODGOVARAJUĆIM METODAMA I KONTEKSTUALNIM ZNANJEM.	Oblikuje uz učiteljevu pomoć istraživačka pitanja i planira istraživanje. Odabire relevantne izvore i izdvaja dokaze kako bi odgovorio na istraživačko pitanje. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja koristeći se pripremljenim kriterijima.	Oblikuje istraživačka pitanja i planira istraživanje. Analizira relevantne izvore i dokaze kako bi odgovorio na istraživačko pitanje. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.	Oblikuje istraživačka pitanja i hipoteze te planira istraživanje. Vrednuje relevantne izvore i dokaze kako bi odgovorio na istraživačko pitanje. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.	Oblikuje istraživačka pitanja i hipoteze te planira istraživanje. Vrednuje relevantne izvore i dokaze i oblikuje vlastitu argumentaciju. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.
	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Širok spektar primarnih i sekundarnih izvora: za učenika udžbenik, nastavni materijali u pripremi nastavnika, odabrani prilozi iz stručne literature... Istraživačko pitanje: u srednjoj školi fokusirano je na određene segmente ili na šire razumijevanje teme (npr. Zašto je bilo potrebno toliko vremena da žene dobiju pravo glasa? Zašto je toliko ljudi bilo u pokretu između 1750. i 1900. godine? Robespierre – izvršitelj ili grobar revolucije? Je li Hitler stekao kontrolu nad Njemačkom javnom podrškom ili terorom? Zašto je pasivni otpor u Indiji mogao srušiti britansku kolonijalnu vlast?)			
POV 1.D.2 UČENIK IZRADUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE UTEMELJENE NA IZVORIMA I LITERATURI TE IH PREZENTIRA KORISTEĆI SE RAZLIČITIM TEHNIKAMA I NAČINIMA.	Izrađuje uz učiteljevu pomoć radeve složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima.	Izrađuje radove složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima.	Izrađuje radove složene strukture koristeći se širokim spektrom relevantnih informacija i stručnim terminima.	Izrađuje radove složene strukture koristeći se širokim spektrom relevantnih informacija i stručnim terminima.

	Navodi izvore informacija u osnovnoj formi.	Precizno navodi izvore informacija.	Precizno navodi izvore informacija.	Precizno navodi izvore informacija.
	Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.	Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.	Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.	Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.
	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Navodi izvore informacija u osnovnoj formi: učenik citira iz kojeg je izvora preuzeo podatak, navodi autora, naziv djela, godinu izdanja, stranicu (knjiga, internetska stranica, časopis i sl.) Navodi izvore informacija u preciznoj formi: učenik poznaje pravilan način citiranja različitih izvora informacija i to sustavno navodi u kritičkom aparatu (npr. knjiga, časopisa, novina, internetskih stranica, arhivske građe, fotografija, muzejske građe, intervjuja i sl.) Uvažavanje profesionalnih i etičkih normi: ne plagira, ne zanemaruje dokaze koji ne podupiru tezu, citira preuzeto iz literature i sl. Metode i načini prezentacije primjerene svrsi i publici – npr. govorni jezik, strukturirane pripovijesti, opisi, proširena objašnjenja, istraživački radovi, eseji, izložbe, projekti, uporaba IKT-a i sl			
POV 1.E.1. UČENIK ANALIZIRA SLOŽENOST RAZLIČITIH INTERPRETACIJA I PERSPEKTIVA O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, PO- JAVAAMA I PROCESIMA.	Uspoređuje različite interpretacije i perspektive uz učiteljevu pomoć te u njima identificira stavove, motive i vrijednosti njihovih autora. Opisuje značenja pripisana pojedinim osobama, događajima, pojavama i procesima na temelju zadanih kriterija.	Uspoređuje različite interpretacije i perspektive te u njima identificira stavove, motive i vrijednosti njihovih autora. Objašnjava značenja pripisana pojedinim osobama, događajima, pojavama i procesima na temelju zadanih kriterija.	Analizira različite interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora.	Analizira različite interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora te odredio njihovu argumentaciju. Postavlja pitanja koja mogu voditi daljnjem istraživanju pojedinih interpretacija. Propituje značenja pripisana pojedinim osobama, događajima, pojavama i procesima na temelju zadatah kriterija.

	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Širok povjesni kontekst: povezivanje interpretacije s bitnim obilježjima vremena o kojem interpretacija govori, ali i obilježjima vremena u kojem je interpretacija nastala; obuhvaća vrijeme i mjesto zbivanja, političke, kulturne, socijalne, društvene i druge prilike te podrazumijeva istraživanje dođađa, pojave i procesa u dužem vremenskom razdoblju (ili čak kroz više vremenskih razdoblja) i širem prostoru zbivanja (npr. proučavanje interpretacija o doseljenju Hrvata u historijskom slikarstvu uz uvažavanje povjesnog konteksta prilika na prostoru Hrvatske i Europe u vrijeme seobe naroda, ali i prilika i procesa u 19. stoljeću u Hrvatskoj i Europi).</p> <p>Korištenje povijesti u različitim kontekstima i u različite svrhe: npr. znanstveni, popularni, politički, javni kontekst; različite svrhe korištenja povijesti uključuju i primjere zlouporaba prošlosti za poticanje stereotipa i predrasuda.</p> <p>Obrazac za analizu interpretacija i perspektiva: sadrži pitanja o autoru, mjestu i vremenu nastanka, o izvorima kojima se autor služio, dokazima u izvorima koji su upotrijebljeni i/ili izostavljeni, o razlogu i mogućem motivu nastanka interpretacije, o stavovima i vrijednostima autora koji se mogu uočiti u interpretaciji, eventualnoj društvenoj/političkoj pripadnosti autora i sl.</p> <p>Zadani kriteriji za prosudbu značenja: dubina, širina i trajanje utjecaja (na koliko je ljudi, u kojoj mjeri i koliko dugo nešto/netko utjecao), važnosti za ljude u prošlosti i važnosti za nas danas i sl.</p>
--	---

DRUGI I TREĆI RAZRED ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE I DRUGI RAZRED GIMNAZIJE

ISHOD	RAZINE USVOJENOSTI			
	Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Izvrsna
POV 2.A.2. UČENIK PRIMIJENJUJE SLOŽENIJI NARATIV U KOJEM SE KREĆE SINKRONIJSKI I DIJAKRONIJSKI TE KRONOLOŠKE ODREDNICE POVEZANE S TEMOM KOJU PROUČAVA.	Koristi temeljne vremenske odrednice i periodizaciju povezanu s temom koju proučava.	Koristi vremenske odrednice i periodizaciju povezanu s temom koju proučava.	Koristi vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava.	Koristi složene vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava.
	Opisuje značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Opisuje obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski uz učiteljevu pomoć i to prikazuje na različite načine.	Objašnjava značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.	Analizira interpretativnu prirodu različitih periodizacija i značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Uspoređuje i objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.	Analizira i tumači interpretativnu prirodu i značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Primjenjuje i integrira znanja o obilježjima različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.
Dodatna pojašnjenja i primjeri: Interpretativna priroda različitih periodizacija: razumijevanje da postoje različite periodizacije koje ovise o i značenju koje im daje historiografija. (npr. početak srednjeg vijeka – pad Zapadnog Rimskog Carstva, Justinijanovo doba, seobe Vikinga....) Sinkronijsko kretanje u vremenu: učenik prati istovremena zbivanja u raznim državama u jednom razdoblju (npr. proučavanje tempa razvoja industrijske revolucije u različitim zemljama, određivanje slijeda istih pojava...) Dijakronijsko kretanje u vremenu: učenik prati povijesni slijed pojava u različitim razdobljima.				
POV 2.A.2. UČENIK VREDNUJE SLOŽENOST MEĐUSOBNOG UTJECAJA ČOVJEKA I PROSTORA U PROŠLOSTI TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE PROŠLIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.	Koristi se kartom i objašnjava složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti uz učiteljevu pomoć.	Koristi se kartom, uspoređuje i objašnjava složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i tumači složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i vrednuje složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.

	<p>Čita povjesne i geografske karte i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slike karte te izrađuje tematske karte na zadanoj podlozi prema uputama.</p>	<p>Čita povjesne i geografske karte i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i objašnjava sličnosti i razlike.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slike karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi prema uputama.</p>	<p>Čita povjesne i geografske karte analizira i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i objašnjava interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slike karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi.</p>	<p>Čita povjesne i geografske karte analizira i objašnjava povjesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i propituje interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slike karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi.</p>
<p>POV 2.B.1. UČENIK ANALIZIRA UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA TE OBJAŠNJAVA NJIHOVU INTERPRETATIVNU PRIRODU.</p>	<p>Objašnjava uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći neke argumente za svoj odabir.</p> <p>Objašnjava primjere posljedica prošlih događaja, pojava i procesa koji utječu na sadašnjost.</p> <p>Opisuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i uočava sličnosti i razlike.</p>	<p>Analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.</p> <p>Objašnjava utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost.</p> <p>Uspoređuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja pojava i procesa i objašnjava sličnosti i razlike.</p>	<p>Analizira i tumači uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.</p> <p>Prosudjuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost</p> <p>Analizira različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojava i procesa i izdvaja upotrijebljene argumente.</p>	<p>Procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir.</p> <p>Prosudjuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost te daje složena objašnjenja.</p> <p>Procjenjuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojava i procesa i izdvaja upotrijebljene argumente.</p>
<p>POV 2.C.1. UČENIK ANALIZIRA I PROCJENJUJE SLOŽENOST KONTINUITETA I PROMJENA U RAZDODBLJIMA KOJE PROUČAVA.</p>	Objašnjava uz učiteljevu pomoć složenost kontinuiteta i promjena.	Objašnjava složenost kontinuiteta i promjena.	Analizira složenost kontinuiteta i promjena.	Analizira složenost kontinuiteta i promjena i donosi o tome zaključke.

	Povezuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu.	Uspoređuje domet, ritam i trajanje promjena i objašnjava njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu. Uočava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.	Analizira domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu. Opisuje različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.	Procjenjuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povjesnom kontekstu. Objašnjava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.
	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Interpretacije o kontinuitetima i promjenama: učenik istražuje različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama s naglaskom na vrijeme nastanka, svrhu i cilj interpretacije.			
POV 2.D.1. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE ŠIROKIM SPEKTROM PRIMARNIH I SEKUNDARNIH IZVORA, ODGOVARAJUĆIM METODAMA I KONTEKSTUALNIM ZNANJEM.	Oblikuje uz učiteljevu pomoć istraživačka pitanja i planira istraživanje. Odabire relevantne izvore i izdvaja dokaze kako bi odgovorio na istraživačko pitanje. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja koristeći se pripremljenim kriterijima.	Oblikuje istraživačka pitanja i planira istraživanje. Analizira relevantne izvore i dokaze kako bi odgovorio na istraživačko pitanje. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.	Oblikuje istraživačka pitanja i hipoteze te planira istraživanje. Vrednuje relevantne izvore i dokaze kako bi odgovorio na istraživačko pitanje. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.	Oblikuje istraživačka pitanja i hipoteze te planira istraživanje. Vrednuje relevantne izvore i dokaze i oblikuje vlastitu argumentaciju. Procjenjuje uspješnost vlastitog istraživanja uvažavajući relevantne kriterije procjene.
	Dodatna pojašnjenja i primjeri: Širok spektar primarnih i sekundarnih izvora: za učenika udžbenik, nastavni materijali u pripremi nastavnika, odabrani prilozi iz stručne literature... Istraživačko pitanje: u srednjoj školi fokusirano je na određene segmente ili na šire razumijevanje teme (npr. Zašto je bilo potrebno toliko vremena da žene dobiju pravo glasa? Zašto je toliko ljudi bilo u pokretu između 1750. i 1900. godine? Robespierre – izvršitelj ili grobar revolucije? Je li Hitler stekao kontrolu nad Njemačkom javnom podrškom ili terorom? Zašto je pasivni otpor u Indiji mogao srušiti britansku kolonijalnu vlast?)			

POV 2.D.2 UČENIK IZRAĐUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE UTEMELJENE NA IZVORIMA I LITERATURI TE IH PREZENTIRA KORISTEĆI SE RAZLIČITIM TEHNIKAMA I NAČINIMA.	Izrađuje uz učiteljevu pomoć radeove složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima.	Izrađuje radove složene strukture koristeći se relevantnim informacijama i stručnim terminima.	Izrađuje radove složene strukture koristeći se širokim spektrom relevantnih informacija i stručnim terminima.	Izrađuje radove složene strukture koristeći se širokim spektrom relevantnih informacija i stručnim terminima.
	Navodi izvore informacija u osnovnoj formi. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.	Precizno navodi izvore informacija. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.	Precizno navodi izvore informacija. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.	Precizno navodi izvore informacija. Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme. Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.
Dodatna pojašnjenja i primjeri: Navodi izvore informacija u osnovnoj formi: učenik citira iz kojeg je izvora preuzeo podatak, navodi autora, naziv djela, godinu izdanja, stranicu (knjiga, internetska stranica, časopis i sl.) Navodi izvore informacija u preciznoj formi: učenik poznaje pravilan način citiranja različitih izvora informacija i to sustavno navodi u kritičkom aparatu (npr. knjiga, časopisa, novina, internetskih stranica, arhivske građe, fotografija, muzejske građe, intervjuja i sl.) Uvažavanje profesionalnih i etičkih normi: ne plagira, ne zanemaruje dokaze koji ne podupiru tezu, citira preuzeto iz literature i sl. Metode i načini prezentacije primjerene svrsi i publici – npr. govorni jezik, strukturirane pripovijesti, opisi, proširena objašnjenja, istraživački radovi, eseji, izložbe, projekti, uporaba IKT-a i sl.				
POV 2.E.1. UČENIK ANALIZIRA SLOŽENOST RAZLIČITIH INTERPRETACIJA I PERSPEKTIVA O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAМА I PROCESIMA.	Usapoređuje različite interpretacije i perspektive uz učiteljevu pomoć te u njima identificira stavove, motive i vrijednosti njihovih autora.	Usodoređuje različite interpretacije i perspektive te u njima identificira stavove, motive i vrijednosti njihovih autora.	Analizira različite interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora.	Analizira različite interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora te odredio njihovu argumentaciju. Postavlja pitanja koja mogu voditi daljnjem istraživanju pojedinih interpretacija.

	<p>Opisuje značenja pripisana pojediniim osobama, događajima, pojavama i procesima na temelju zadanih kriterija.</p>	<p>Objašnjava značenja pripisana pojedinim osobama, događajima, pojavama i procesima na temelju zadanih kriterija.</p>	<p>Analizira značenja pripisana pojedinim osobama, događajima, pojavama i procesima na temelju zadanih kriterija.</p>	<p>Propituje značenja pripisana pojediniim osobama, događajima, pojavama i procesima na temelju zadanih kriterija.</p>
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>širok povijesni kontekst: povezivanje interpretacije s bitnim obilježjima vremena o kojem interpretacija govorи, ali i obilježjima vremena u kojem je interpretacija nastala; obuhvaćа vrijeme i mjesto zbivanja, političke, kulturne, socijalne, društvene i druge prilike te podrazumijeva istraživanje događaja, pojавa i procesa u dužem vremenskom razdoblju (ili čak tijekom više vremenskih razdoblja) i širem prostoru zbivanja (npr. proučavanje interpretacija o doseljenju Hrvata u historijskom slikarstvu uz uvažavanje povijesnog konteksta prilika na prostoru Hrvatske i Europe u vrijeme seobe naroda, ali i prilika i procesa u 19. stoljeću u Hrvatskoj i Europi).</p> <p>Korištenje povijesti u različitim kontekstima i u različite svrhe: npr. znanstveni, popularni, politički, javni kontekst; različite svrhe korištenja povijesti uključuju i primjere zlouporaba prošlosti za poticanje stereotipa i predrasuda.</p> <p>Obrazac za analizu interpretacija i perspektiva: sadrži pitanja o autoru, mjestu i vremenu nastanka, o izvorima kojima se autor služio, dokazima u izvorima koji su upotrijebljeni i/ili izostavljeni, o razlogu i mogućem motivu nastanka interpretacije, o stavovima i vrijednostima autora koji se mogu uočiti u interpretaciji, eventualnoj društvenoj/političkoj pripadnosti autora i sl.</p> <p>Zadani kriteriji za prosudbu značenja: dubina, širina i trajanje utjecaja (na koliko je ljudi, u kojoj mjeri i koliko dugo nešto/netko utjecao), važnosti za ljudе u prošlosti i važnosti za nas danas i sl.</p>			

NIJE LEK

TREĆI RAZRED GIMNAZIJE

ISHOD	RAZINE USVOJENOSTI			
	Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Izvrsna
POV. 3.A.1. UČENIK PRIMIJENJUJE SLOŽENIJI NARATIV U KOJEM SE KREĆE SINKRONIJSKI I DIJAKRONIJSKI TE KRONOLOŠKE ODREDNICE POVEZANE S TEMOM KOJU PROUČAVA.	Koristi temeljne vremenske odrednice i periodizaciju povezanu s temom koju proučava.	Koristi vremenske odrednice i periodizaciju povezanu s temom koju proučava.	Koristi vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava.	Koristi složene vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava.
	Opisuje značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Opisuje obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski uz učiteljevu pomoć i to prikazuje na različite načine.	Objašnjava značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.	Analizira interpretativnu prirodu različitih periodizacija i značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Uspoređuje i objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.	Analizira i tumači interpretativnu prirodu i značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Primjenjuje i integrira znanja o obilježjima različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.
Dodatna pojašnjenja i primjeri: Interpretativna priroda različitih periodizacija: razumijevanje da postoje različite periodizacije koje ovise o i značenju koje im daje historiografija. (npr. početak srednjeg vijeka – pad Zapadnog Rimskog Carstva, Justinianovo doba, seobe Vikinga....) Sinkronijsko kretanje u vremenu: učenik prati istovremena zbivanja u raznim državama u jednom razdoblju (npr. proučavanje tempa razvoja industrijske revolucije u različitim zemljama, određivanje slijeda istih pojava...) Dijakronijsko kretanje u vremenu: učenik prati povjesni slijed pojava u različitim razdobljima.				
POV. 3.A.2. UČENIK VREDNUJE SLOŽENOST MEĐUSOBNOG UTJECAJA ČOVJEKA I PROSTORA U PROŠLOSTI	Koristi se kartom i objašnjava složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti uz učiteljevu pomoć.	Koristi se kartom, uspoređuje i objašnjava složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i tumači složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i vrednuje složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.

<p>TORA U PROŠLOSTI TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE PROŠLIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese uz učiteljevu pomoć.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte analizira i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte analizira i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p>
<p>POV 3.B.1. UČENIK PROCJENJUJE UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA I POVEZUJE IH S POJEDINIM INTERPRETACIJAMA.</p>	<p>Objašnjava uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa u širem povijesnom kontekstu.</p>	<p>Analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa u širem povijesnom kontekstu.</p>	<p>Analizira i tumači uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa u širem povijesnom kontekstu.</p>	<p>Procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa u širem povijesnom kontekstu.</p>
	<p>Objašnjava utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost.</p> <p>Objašnjava uz učiteljevu pomoć različite interpretacije uzroka i posljedica propitujući njihov vremenski kontekst, svrhu i cilj.</p>	<p>Analizira utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost.</p> <p>Objašnjava različite interpretacije uzroka i posljedica propitujući njihov vremenski kontekst, svrhu i cilj.</p>	<p>Prosudjuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost.</p> <p>Analizira vrijednosne prosudbe povjesničara o uzrocima i posljedicama događaja, pojava i procesa te ih povezuje s pojedinim interpretativnim paradigmama u historiografiji.</p>	<p>Prosudjuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojava i procesa na sadašnjost te daje složena objašnjenja.</p> <p>Tumači vrijednosne prosudbe povjesničara o uzrocima i posljedicama te objašnjava njihovu vezu s pojedinim interpretativnim paradigmama u historiografiji.</p>

	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Uzroci i posljedice u širem povijesnom kontekstu – učenik objašnjava uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa uzimajući u obzir vrijeme i mjesto zbivanja, političke, kulturne, socijalne, društvene i druge prilike koje su utjecale na tijek zbivanja ili su nastale kao rezultat zbivanja. Širi kontekst podrazumijeva istraživanje događaja, pojava i procesa u dužem vremenskom razdoblju (čak i dijakrono) i širem prostoru zbivanja (npr. događaji u Hrvatskoj u kontekstu zbivanja u Europi i svijetu).</p> <p>Interpretativne paradigme – učenik upoznaje metode rada povjesničara koje koriste pri objašnjavanju prošlih događaja, pojava i procesa (npr. uzročno ili kauzalno objašnjenje u istraživačkom procesu, objašnjenje motivima/razlozima itd.). Objasnjava vrijednosne prosudbe povjesničara u interpretacijama uzroka i posljedica te ih povezuje s mogućim utjecajima na njihovu interpretaciju (npr. nedostatak izvora, osobni stavovi, stereotipi, pristranosti i sl.), odnosno s historiografskim paradigmama (npr. utjecaj filozofije na tumačenje veza između uzroka i posljedica očituje se učenjima o čovjekovoj predodređenosti djelovanja ili determinizmu nasuprot slobodnoj volji ili indeterminizmu i sl.).</p>				
POV 3.C.1. UČENIK ANALIZIRA I PROCJENJUJE SLOŽENOST KONTINUITETA I PROMJENA U RAZDOBLJIMA KOJE PROUČAVA.	Objašnjava uz učiteljevu pomoć složenost kontinuiteta i promjena. Povezuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povijesnom kontekstu.	Objašnjava složenost kontinuiteta i promjena. Uspoređuje domet, ritam i trajanje promjena i objašnjava njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povijesnom kontekstu. Uočava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.	Analizira složenost kontinuiteta i promjena. Analizira domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povijesnom kontekstu. Opisuje različite interpretacije kontinuitetima i promjenama.	Analizira složenost kontinuiteta i promjena i donosi o tome zaključke. Procjenjuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povijesnom kontekstu. Objasnjava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.	
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Interpretacije o kontinuitetima i promjenama: učenik istražuje različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama s naglaskom na vrijeme nastanka, svrhu i cilj interpretacije.</p>				
POV. 3.D.1. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORISTEĆI SE ŠIROKIM SPEKTROM PRIMARNIH I SEKUNDARNIH IZVORA, RAZNOVRSNIM HISTORIOGRAFSKIM METODAMA I SLOŽENIJIM KONTEKSTUALnim ZNAJIMA.	Oblikuje uz pomoć učitelja istraživačka pitanja o historiografskim problemima i planira korake u istraživanju.	Oblikuje istraživačka pitanja o historiografskim problemima te samostalno planira korake u istraživanju.	Oblikuje hipoteze o historiografskim pitanjima i problemima i planira korake u istraživanju.	Oblikuje, provjerava i prilagođuje hipoteze o historiografskim pitanjima i problemima i planira korake u istraživanju.	

	<p>Izdvaja dokaze iz širokog spektra primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na istraživačko pitanje.</p> <p>Procjenjuje uz učiteljevu pomoć uspješnost vlastitih istraživačkih postupaka uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>	<p>Analizira dokaze iz širokog spektra primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na istraživačko pitanje.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitih istraživačkih postupaka uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>	<p>Vrednuje dokaze iz širokog spektra primarnih i sekundarnih izvora kako bi razvio argumentaciju.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitih istraživačkih postupaka uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>	<p>Vrednuje dokaze iz širokog spektra primarnih i sekundarnih izvora i upotrebljava ih kao argumentaciju za dokazivanje ili opovrgavanje određene hipoteze.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitih istraživačkih postupaka uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Istraživačka hipoteza: podrazumijeva već izrečenu ideju, prepostavku ili odgovor na istraživačko pitanje koja se istraživačkim postupkom i dokazima treba razviti, potvrditi ili opovrgnuti.</p> <p>Istraživanje o historiografskim problemima: učenik može raditi istraživanje na već istraženim historiografskim pitanjima primjenjujući faze istraživačkog procesa.</p>			
<p>POV 3.D.2.</p> <p>UČENIK IZRADUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE UTEMELJENE NA DOKAZIMA I SLOŽENIJIM KONTEKSTUALnim ZNAJNIMA TE IH PREZENTIRA KORISTEĆI SE RAZLIČITIM TEHNIKAMA I NAČINIMA.</p>	<p>Izrađuje uz učiteljevu pomoć koherentan rad u kojem na temelju izvora i literature odgovara na istraživačka pitanja.</p> <p>Koristi se stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme.</p> <p>Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.</p>	<p>Izrađuje koherentan rad u kojem na temelju izvora i literature odgovara na istraživačka pitanja.</p> <p>Koristi se stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme.</p> <p>Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.</p>	<p>Izrađuje koherentan rad u kojem s pomoću različitih dokaza formulira i brani hipotezu.</p> <p>Koristi se stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme.</p> <p>Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.</p>	<p>Izrađuje koherentan rad u kojem s pomoću različitih dokaza formulira, brani ili opovrgava manju hipotezu koja ne mora biti obrađena u postojećim rado-vima.</p> <p>Koristi se stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme.</p> <p>Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.</p>

	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Koherentan rad: rad koji ima jasno postavljen cilj i svrhu istraživanja, definiranu metodologiju rada, rad na izvorima i literaturi, jasnou strukturu (uvod, razrada, zaključak) te popis izvora i literature citiran na pravilan način.</p> <p>Navodi izvore informacija u preciznoj formi: učenik poznaje pravilan način citiranja različitih izvora informacija koje koristi u istraživanju i to sustavno navodi u kritičkom aparatru (npr. knjiga, časopisa, novina, internetskih stranica, arhivske građe, fotografija, muzejske građe, intervjuja i sl.)</p> <p>Uvažavanje profesionalnih i etičkih normi: ne plagira, ne zanemaruje dokaze koji ne podupiru tezu, citira preuzeto iz literature i sl.</p> <p>Metode i načini prezentacije primjerene svrsi i publici – npr. govorni jezik, strukturirane pripovijesti, opisi, proširena objašnjenja, istraživački radovi, eseji, izložbe, projekti, uporaba IKT-a i sl.</p> <p>Manja hipoteza koja ne mora biti obrađena u postojećim radovima – učenik može primjerice napraviti istraživački rad na primjerima iz zavičajne povijesti u kojem će pokazati kako događanja u mikrosredini koreliraju sa zbivanjima u širem povijesnom kontekstu.</p>			
<p>POV 3.E.1. UČENIK PROCJENJUJE RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PERSPEKTIVE O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.</p>	<p>Usapoređuje različite interpretacije i perspektive uz učiteljevu pomoć kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora.</p> <p>Obrazlaže elemente povijesnog konteksta o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala.</p> <p>Objašnjava značenja pripisana osobama, događajima, pojavama i procesima.</p>	<p>Usapoređuje i objašnjava različite interpretacije i perspektive kako bi protumačio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora te odredio njihovu argumentaciju.</p> <p>Obrazlaže povijesni kontekst o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala.</p> <p>Objašnjava značenja pripisana osobama, događajima, pojavama i procesima i navodi neke razloge zbog kojih su se mijenjala tijekom vremena.</p>	<p>Analizira različite interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora te odredio njihovu argumentaciju.</p> <p>Kritički propituje povijesni kontekst o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala.</p> <p>Analizira značenja pripisana osobama, događajima, pojavama i procesima, objašnjava razloge zbog kojih su se mijenjala tijekom vremena i povezuje ih s nekim interpretativnim paradigmama u historiografiji.</p> <p>Koristi se svojim procjenama i zaključcima za oblikovanje vlastitih prikaza prošlosti.</p>	<p>Analizira i procjenjuje različite interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora te odredio njihovu argumentaciju.</p> <p>Svoje zaključke integrira u šire razumijevanje prošlosti.</p> <p>Kritički propituje širok povijesni kontekst o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala.</p> <p>Analizira značenja pripisana osobama, događajima, procjenjuje razloge zbog kojih su se mijenjala tijekom vremena i povezuje ih s nekim interpretativnim paradigmama u historiografiji.</p> <p>Koristi se svojim procjenama i zaključcima za oblikovanje vlastitih prikaza prošlosti.</p>

	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri: Interpretativne paradigme – Učenik upoznaje metode rada povjesničara za objašnjavanje prošlih događaja, pojava i procesa (npr. kauzalno objašnjenje u istraživačkom procesu, objašnjenje motivima/razlozima itd.). Objasnjava vrijednosne prosudbe povjesničara u interpretacijama te ih povezuje s mogućim utjecajima na njihovu interpretaciju (npr. nedostatak izvora, osobni stavovi, stereotipi, pristranosti i sl.), odnosno s historiografskim paradigmama (npr. utjecaj filozofije na tumačenje veza između uzroka i posljedica očituje se učenjima o čovjekovoj predodređenosti djelovanja ili determinizmu nasu- prot slobodnoj volji ili indeterminizmu i sl.).</p>
--	---

NIJE LEKTORIRAN

ČETVRTI RAZRED GIMNAZIJE

ISHOD	RAZINE USVOJENOSTI				
	Zadovoljavajuća	Dobra	Vrlo dobra	Izvrsna	
POV 4.A.1. UČENIK PRIMIJENJUJE SLOŽENIJI NARATIV U KOJEM SE KREĆE SINKRONIJSKI I DIJAKRONIJSKI TE KRONOLOŠKE ODREDNICE POVEZANE S TEMOM KOJU PROUČAVA.	Koristi temeljne vremenske odrednice i periodizaciju povezanu s temom koju proučava.	Koristi vremenske odrednice i periodizaciju povezanu s temom koju proučava.	Koristi vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava.	Koristi složene vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava.	
	Opisuje značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Opisuje obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski uz učiteljevu pomoć i to prikazuje na različite načine.	Objašnjava značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima. Objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.	Analizira interpretativnu prirodu različitih periodizacija i značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima.	Analizira i tumači interpretativnu prirodu i značenje koje se pripisuje pojedinim razdobljima.	
Dodatna pojašnjenja i primjeri: Interpretativna priroda različitih periodizacija: razumijevanje da postoje različite periodizacije koje ovise o i značenju koje im daje historiografija. (npr. početak srednjeg vijeka – pad Zapadnog Rimskog Carstva, Justinianovo doba, seobe Vikinga....) Sinkronijsko kretanje u vremenu: učenik prati istovremena zbivanja u raznim državama u jednom razdoblju (npr. proučavanje tempa razvoja industrijske revolucije u različitim zemljama, određivanje slijeda istih pojava...) Dijakronijsko kretanje u vremenu: učenik prati povjesni slijed pojava u različitim razdobljima.					
POV 4.A.2. UČENIK VREDNUJE SLOŽENOST MEĐUSOBNOG UTJECAJA ČOVJEKA I PROSTORA U PROŠLOSTI UZ UČITELJEVU POMOĆ.	Koristi se kartom i objašnjava složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti uz učiteljevu pomoć.	Koristi se kartom, uspoređuje i objašnjava složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i tumači složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	Koristi se kartom, analizira i vrednuje složeni međusobni utjecaj čovjeka i prostora u prošlosti.	

TORA U PROŠLOSTI TE SE KORISTI KARTAMA ZA TUMAČENJE PROŠLIH ZBIVANJA, POJAVA I PROCESA.				
	<p>Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese uz učiteljevu pomoć.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepo karte te izrađuje tematske karte na zadanoj podlozi prema uputama.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i objašnjava sličnosti i razlike.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepo karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi prema uputama.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte analizira i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i objašnjava interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepo karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi.</p>	<p>Čita povijesne i geografske karte analizira i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese.</p> <p>Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima i propituje interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.</p> <p>Upisuje i ucrtava podatke u slijepo karte te izrađuje složene tematske karte na zadanoj podlozi.</p>
POV 4.B.1. UČENIK PROCJENJUJE UZROKE I POSLJEDICE DOGAĐAJA, POJAVA I PROCESA KOJE PROUČAVA I POVEZUJE IH S PODJINIM INTERPRETACIJAMA	<p>Objašnjava uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa u širem povijesnom kontekstu.</p> <p>Objašnjava utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost.</p> <p>Objašnjava uz učiteljevu pomoć različite interpretacije uzroka i posljedica propitujući njihov vremenski kontekst, svrhu i cilj.</p>	<p>Analizira uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa u širem povijesnom kontekstu.</p> <p>Analizira utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost.</p> <p>Objašnjava različite interpretacije uzroka i posljedica propitujući njihov vremenski kontekst, svrhu i cilj.</p>	<p>Analizira i tumači uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa u širem povijesnom kontekstu.</p> <p>Prosudjuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost.</p> <p>Analizira vrijednosne prosudbe povjesničara o uzrocima i posljedicama događaja, pojave i procesa te ih povezuje s pojedinim interpretativnim paradigmama u historiografiji.</p>	<p>Procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa u širem povijesnom kontekstu.</p> <p>Prosudjuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost te daje složena objašnjenja.</p> <p>Tumači vrijednosne prosudbe povjesničara o uzrocima i posljedicama te objašnjava njihovu vezu s pojedinim interpretativnim paradigmama u historiografiji.</p>

	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Uzroci i posljedice u širem povijesnom kontekstu – učenik objašnjava uzroke i posljedice prošlih događaja, pojava i procesa uzimajući u obzir vrijeme i mjesto zbivanja, političke, kulturne, socijalne, društvene i druge prilike koje su utjecale na tijek zbivanja ili su nastale kao rezultat zbivanja. Širi kontekst podrazumijeva istraživanje događaja, pojava i procesa u dužem vremenskom razdoblju (čak i dijakrono) i širem prostoru zbivanja (npr. događaji u Hrvatskoj u kontekstu zbivanja u Europi i svijetu).</p> <p>Interpretativne paradigme – Učenik upoznaje metode rada povjesničara koje koriste pri objašnjavanju prošlih događaja, pojava i procesa (npr. uzročno ili kauzalno objašnjenje u istraživačkom procesu, objašnjenje motivima/razlozima itd.). Objasnjava vrijednosne prosudbe povjesničara u interpretacijama uzroka i posljedica te ih povezuje s mogućim utjecajima na njihovu interpretaciju (npr. nedostatak izvora, osobni stavovi, stereotipi, pristranosti i sl.), odnosno s historiografskim paradigmama (npr. utjecaj filozofije na tumačenje veza između uzroka i posljedica očituje se učenjima o čovjekovoj predodređenosti djelovanja ili determinizmu nasuprot slobodnoj volji ili indeterminizmu i sl.).</p>			
POV 4.C.1. UČENIK ANALIZIRA I PROCJENJUJE SLOŽENOST KONTINUITETA I PROMJENA U RAZDOBLJIMA KOJE PROUČAVA.	Objašnjava uz učiteljevu pomoć složenost kontinuiteta i promjena. Povezuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povijesnom kontekstu.	Objašnjava složenost kontinuiteta i promjena. Uspoređuje domet, ritam i trajanje promjena i objašnjava njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povijesnom kontekstu. Uočava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.	Analizira složenost kontinuiteta i promjena. Analizira domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povijesnom kontekstu. Opisuje različite interpretacije kontinuitetima i promjenama.	Analizira složenost kontinuiteta i promjena i donosi o tome zaključke. Procjenjuje domet, ritam i trajanje promjena te njihove uzroke i posljedice u odgovarajućem povijesnom kontekstu. Objasnjava različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama.
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Interpretacije o kontinuitetima i promjenama: učenik istražuje različite interpretacije o kontinuitetima i promjenama s naglaskom na vrijeme nastanka, svrhu i cilj interpretacije.</p>			
POV. 4.D.1. UČENIK ISTRAŽUJE PROŠLOST KORIŠTEĆI SE ŠIROKIM SPEKTROM PRIMARNIH I SEKUNDARNIH IZVORA, RAZNOVRSNIM HISTORIOGRAFSKIM METODAMA I SLOŽENIJIM KONTEKSTUALnim ZNAJIMA	Oblikuje uz pomoć učitelja istraživačka pitanja o historiografskim problemima i planira korake u istraživanju.	Oblikuje istraživačka pitanja o historiografskim problemima te samostalno planira korake u istraživanju.	Oblikuje hipoteze o historiografskim pitanjima i problemima i planira korake u istraživanju.	Oblikuje, provjerava i prilagođuje hipoteze o historiografskim pitanjima i problemima i planira korake u istraživanju.

	<p>Izdvaja dokaze iz širokog spektra primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na istraživačko pitanje.</p> <p>Procjenjuje uz učiteljevu pomoć uspješnost vlastitih istraživačkih postupaka uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>	<p>Analizira dokaze iz širokog spektra primarnih i sekundarnih izvora kako bi odgovorio na istraživačko pitanje.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitih istraživačkih postupaka uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>	<p>Vrednuje dokaze iz širokog spektra primarnih i sekundarnih izvora kako bi razvio argumentaciju.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitih istraživačkih postupaka uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>	<p>Vrednuje dokaze iz širokog spektra primarnih i sekundarnih izvora i upotrebljava ih kao argumentaciju za dokazivanje ili opovrgavanje određene hipoteze.</p> <p>Procjenjuje uspješnost vlastitih istraživačkih postupaka uvažavajući relevantne kriterije procjene.</p>
	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Istraživačka hipoteza: podrazumijeva već izrečenu ideju, prepostavku ili odgovor na istraživačko pitanje koja se istraživačkim postupkom i dokazima treba razviti, potvrditi ili opovrgnuti.</p> <p>Istraživanje o historiografskim problemima: učenik može raditi istraživanje na već istraženim historiografskim pitanjima primjenjujući faze istraživačkog procesa.</p>			
<p>POV 4.D.2.</p> <p>UČENIK IZRADUJE RADOVE SLOŽENE STRUKTURE UTEMELJENE NA DOKAZIMA I SLOŽENIJIM KONTEKSTUALnim ZNAJNJIMA TE IH PREZENTIRA KORISTEĆI SE RAZLIČITIM TEHNIKAMA I NAČINIMA.</p>	<p>Izrađuje uz učiteljevu pomoć koherentan rad u kojem na temelju izvora i literature odgovara na istraživačka pitanja.</p> <p>Koristi se stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme.</p> <p>Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.</p>	<p>Izrađuje koherentan rad u kojem na temelju izvora i literature odgovara na istraživačka pitanja.</p> <p>Koristi se stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme.</p> <p>Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.</p>	<p>Izrađuje koherentan rad u kojem s pomoću različitih dokaza formulira i brani hipotezu.</p> <p>Koristi se stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme.</p> <p>Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.</p>	<p>Izrađuje koherentan rad u kojem s pomoću različitih dokaza formulira, brani ili opovrgava manju hipotezu koja ne mora biti obrađena u postojećim rado-vima.</p> <p>Koristi se stručnim terminima i precizno navodi izvore informacija.</p> <p>Istražujući, prakticira profesionalne i etičke norme.</p> <p>Rezultate priopćuje odabirući metode i načine prezentacije primjerene svrsi i publici.</p>

	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri:</p> <p>Koherentan rad: rad koji ima jasno postavljen cilj i svrhu istraživanja, definiranu metodologiju rada, rad na izvorima i literaturi, jasnou strukturu (uvod, razrada, zaključak) te popis izvora i literature citiran na pravilan način.</p> <p>Navodi izvore informacija u preciznoj formi: učenik poznaje pravilan način citiranja različitih izvora informacija koje koristi u istraživanju i to sustavno navodi u kritičkom aparatru (npr. knjiga, časopisa, novina, internetskih stranica, arhivske građe, fotografija, muzejske građe, intervjuja i sl.)</p> <p>Uvažavanje profesionalnih i etičkih normi: ne plagira, ne zanemaruje dokaze koji ne podupiru tezu, citira preuzeto iz literature i sl.</p> <p>Metode i načini prezentacije primjerene svrsi i publici – npr. govorni jezik, strukturirane pripovijesti, opisi, proširena objašnjenja, istraživački radovi, eseji, izložbe, projekti, uporaba IKT-a i sl.</p> <p>Manja hipoteza koja ne mora biti obrađena u postojećim radovima – učenik može primjerice napraviti istraživački rad na primjerima iz zavičajne povijesti u kojem će pokazati kako događanja u mikrosredini koreliraju sa zbivanjima u širem povjesnom kontekstu.</p>			
POV 4.E.1. UČENIK PROCJENJUJE RAZLIČITE INTERPRETACIJE I PERSPEKTIVE O PROŠLIM DOGAĐAJIMA, POJAVAMA I PROCESIMA.	<p>Uspoređuje različite interpretacije i perspektive uz učiteljevu pomoć kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora.</p> <p>Obrazlaže elemente povijesnog konteksta o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala.</p> <p>Objašnjava značenja pripisana osobama, događajima, pojavama i procesima.</p>	<p>Uspoređuje i objašnjava različite interpretacije i perspektive kako bi protumačio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora te odredio njihovu argumentaciju.</p> <p>Obrazlaže povijesni kontekst o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala.</p> <p>Objašnjava značenja pripisana osobama, događajima, pojavama i procesima i navodi neke razloge zbog kojih su se mijenjala tijekom vremena.</p>	<p>Analizira različite interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora te odredio njihovu argumentaciju.</p> <p>Kritički propituje povijesni kontekst o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala.</p> <p>Analizira značenja pripisana osobama, događajima, pojavama i procesima, objašnjava razloge zbog kojih su se mijenjala tijekom vremena i povezuje ih s nekim interpretativnim paradigmama u historiografiji.</p> <p>Koristi se svojim procjenama i zaključcima za oblikovanje vlastitih prikaza prošlosti.</p>	<p>Analizira i procjenjuje različite interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora te odredio njihovu argumentaciju.</p> <p>Svoje zaključke integrira u šire razumijevanje prošlosti.</p> <p>Kritički propituje širok povijesni kontekst o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala.</p> <p>Analizira značenja pripisana osobama, događajima, procjenjuje razloge zbog kojih su se mijenjala tijekom vremena i povezuje ih s nekim interpretativnim paradigmama u historiografiji.</p> <p>Koristi se svojim procjenama i zaključcima za oblikovanje vlastitih prikaza prošlosti.</p>

	<p>Dodatna pojašnjenja i primjeri: Interpretativne paradigme – Učenik upoznaje metode rada povjesničara za objašnjavanje prošlih događaja, pojava i procesa (npr. kauzalno objašnjenje u istraživačkom procesu, objašnjenje motivima/razlozima itd.). Objasnjava vrijednosne prosudbe povjesničara u interpretacijama te ih povezuje s mogućim utjecajima na njihovu interpretaciju (npr. nedostatak izvora, osobni stavovi, stereotipi, pristranosti i sl.), odnosno s historiografskim paradigmama (npr. utjecaj filozofije na tumačenje veza između uzroka i posljedica očituje se učenjima o čovjekovoj predodređenosti djelovanja ili determinizmu nasuprot slobodnoj volji ili indeterminizmu i sl.).</p>
--	--

NIJE LEKTORIRAN

DODATAK B

PRIJEDLOZI OBRADE NASTAVNIH SADRŽAJA ZA OSNOVNU I SREDNJU ŠKOLU

NIJE LEKTORIZIRANO

AKTIVNO UČENJE

Pojam *aktivno učenje* koristimo kako bismo opisali strategije učenja koje polaze od ideje da učenici aktivno izgrađuju svoje znanje (činjenično, konceptualno, proceduralno, metakognitivno) i razumijevanje.-Aktivno učenje temelji se na teoriji učenja koju nazivamo *konstruktivizam*. Ta teorija naglašava da onaj koji uči izgrađuje razumijevanje vlastitom aktivnošću ili u interakciji s drugima (učiteljem, vršnjacima). Ključno je da učenici pritom shvate da je razumijevanje važnije od upamćivanja činjenica.

Pristupi koji su povezani s aktivnim učenjem stavljuju učenika u središte nastavnog procesa – učenici imaju aktivnu ulogu u svojem učenju dok učitelj ima, prvenstveno, ulogu organizatora i aktivatora učenja, a ne predavača. Aktivno učenje stoga njeguje učeničku autonomiju i omogućuje učenje kroz rješavanje i postavljanje istraživačkih pitanja, analiziranje dokaza, povezivanje prikupljenih dokaza s vlastitim znanjem, izvođenje zaključaka na temelju dokaza te promišljanje o vlastitim zaključcima i novostečenim spoznajama.

Aktivno učenje stoga podrazumijeva nastavu koja stavlja fokus na smisleno i dubinsko učenje koje njeguje razumijevanje, umjesto učenja napamet ili pukog upamćivanja činjenica. Učitelj koji planira nastavu kojoj su u središtu učenici smjestiti će svoje poučavanje u stvarni kontekst, povezivati novo znanje s onim koje učenici već posjeduju te pronalaziti uporišta za poticanje razvoja viših kognitivnih procesa kod učenika. U konačnici, takvo znanje koje uključuje više kognitivne procesa učenici mogu primijeniti u različitim kontekstima i u rješavanju različitih problema.

Aktivno učenje može se ostvarivati kroz suradničko učenje (u manjim ili većim grupama, u paru) kao i kroz pažljivo planirano izravno poučavanje (frontalni rad). U izravnom poučavanju čitavog razreda moguće je postići dubinsko razumijevanje uz pomoć dijaloške metode te različitih aktivnosti poput čitanja tekstova, pisanja eseja, izrade bilježaka i konceptualnih mapa, postavljanja pitanja, sudjelovanja u debatama, analize i vrednovanja izvora, oblikovanja argumenata ili rješavanja problema.

Zbog toga se i učenje sve češće gleda kao proces istraživanja koji se sastoji od sljedećih koraka:

1. Formuliranje pitanja kojima se identificira fokus istraživanja.
2. Prikupljanje i organiziranje relevantnih podataka, dokaza, i drugih informacija prikupljenih iz primarnih i sekundarnih izvora i/ili terenske nastave.
3. Analiza i interpretacija podataka, dokaza i informacija.
4. Evaluacija i zaključivanje: sintetiziranje podataka, dokaza i/ili informacija te stvaranje utemeljenih i kritičkih prosudbi koje se temelje na tim informacijama.
5. Priopćavanje prosudbi, odluka, zaključaka, procjena, pretpostavki i planova za akciju na jasan i logičan način.

Neki tipovi učenja zahtjevaju dublju obradu informacija i promišljanje o sadržaju učenja na kompleksan način. Viši kognitivni procesi uključuju kritičko, logičko, metakognitivno i kreativno razmišljanje. Aktiviraju se u novim situacijama, a temelje se na vještinama nižeg reda te su povezane s prethodnim poznавanjem sadržaja predmeta.

Niži kognitivni procesi	
1.	Upamćivanje i reprodukcija informacija (<i>imenuj, nabroji, opiši, definiraj</i>).
2.	Razumijevanje informacija na osnovnoj razini (<i>objasni, zaključi</i>).
3.	Primjena informacija u novim, ali sličnim situacijama (<i>ilustriraj, demonstriraj, primijeni</i>).
Viši kognitivni procesi/misaone vještine višeg reda	
4.	Rastavljanje informacija na njihove sastavne dijelove kako bi se dubinski istražili njihovi međusobni odnosi (<i>analiziraj, usporedi, dekonstruiraj, dijagnosticiraj, organiziraj</i>).
5.	Kritičko ispitivanje informacija i stvaranje prosudbi (<i>procijeni, prosudi, odaber, opravdaj, odluci</i>).
6.	Korištenje informacija kako bi se oblikovalo nešto novo (<i>izumi, kreiraj, konstruiraj, planiraj, oblikuj hipotezu ili teoriju</i>).
Kako razviti misaone vještine višeg reda/više kognitivne procese?	

Situacije u kojima učenik ne može naučiti odgovore.	Višedimenzionalne vještine kojima se primjenjuje više od jednog pravila ili se preoblikuju poznati obrasci kako bi se riješio problem	Produkti učenja koji se oblikuju promišljanjem, a ne reprodukcijom informacija.
<ul style="list-style-type: none"> • nejasnoće • izazovi • dileme • višestruke perspektive • nepodudarnosti • sumnje • prepreke • paradoksi • problemi • otvorena pitanja • nesigurnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • kompleksna analiza • kritičko mišljenje • kreativno mišljenje • donošenje odluka • evaluacija • logičko mišljenje • metakognitivno mišljenje • rješavanje problema • reflektivno razmišljanje • eksperimentiranje • istraživanje 	<ul style="list-style-type: none"> • argumenti • eseji • zaključci • odluke • otkrića • procjene • kompleksnija objašnjenja • hipoteze • spoznaje • izumi • prosudbe • izvedbe • planovi • predviđanja • prioriteti • vjerojatnosti • preporuke • rezolucije • rješenja

(F. J. King, L. Goodson, F. Rohani, *Higher Order Thinking Skills*, 1998)

OSNOVNA ŠKOLA

U osnovnoj školi godišnji i izvedbeni planovi pojedinih cjelina izrađuju se na način da se ishodi određeni kurikulumom povežu s propisanim sadržajima. U nastavku se nalaze prijedlozi izvedbenih planova i razrada aktivnosti za neke nastavne sadržaje petog razreda. Prijedlozi pokazuju kako je moguće na različite načine planirati pregled cjeline te odabratи teme za dublju obradu. Razrađena su tri prijedloga izvedbenog plana za cjelinu Prve civilizacije te dva prijedloga izvedbenog plana za cjelinu Grčki svijet.

U sklopu cjeline Prve civilizacije detaljno su razrađene dvije moguće teme za dublju obradu: Egipat (dva primjera) i Mezopotamija. U njima su predloženi načini formuliranja ishoda u izvedbenom planiranju te mogući načini rada s pet koncepata. Za cjelinu Grčki svijet dana su dva primjera nastavnih jedinica, jedna za pregled (Grčka – zemlja i ljudi), a druga za jednu nastavnu jedinicu (Kako su Grci došli na Jadran?) u sklopu teme za dublju obradu (Grčka kolonizacija Jadran).

Prijedlozi sadrže i konkretnе nastavne materijale (slikovni materijal, pisani izvori, različiti zadaci, karte i dr.) koji se navode u prijedlozima i primjerima.

PETI RAZRED

U petom razredu cjelina Što je povijest? učenike uvodi u nastavni predmet kroz temeljne pojmove povijesne znanosti, vrste povijesnih izvora, podjelu prošlosti te osnove mjerjenja i računanja vremena. Ovdje nisu predviđene teme za dublju obradu.

Prva cjelina Život ljudi u prapovijesti prati obilježja i promjene života ljudi u prapovijesti te njihovu materijalnu i duhovnu kulturu. Za dublju obradu mogu se odabrati teme poput krapinskog čovjeka ili vučedolske kulture.

Cjelina Prve civilizacije daje pregled ključnih obilježja i dostignuća naroda staroga Istoka, istočnog Sredozemlja te Indije i Kine. Teme za dublju obradu mogu biti pojedine civilizacije ili civilizacijska dostignuća, npr. razvoj države, pisma, religije, znanosti, graditeljstva.

Cjelina *Grčki svijet* daje pregled glavnih obilježja i dostignuća antičke Grčke do rimskog osvajanja. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s grčkim polisima, atenskom demokracijom, kolonizacijom, grčkom kulturom, vjerovanjima i običajima, helenističkim svijetom, grčkom baštinom na području Hrvatske.

Cjelina *Rimski svijet* obuhvaća razvoj i obilježja rimske države do seobe naroda te baštinu rimskog svijeta. Teme za dublju obradu mogu biti povezane s rimskim osvajanjima, romanizacijom, rimskim društvom, svakodnevicom, kulturom, kršćanstvom, seobom naroda, hrvatskim prostorom u doba Rimljana ili rimskom baštinom na području Hrvatske.

Pri odabiru sadržaja treba voditi računa o stjecanju znanja o prostoru današnje Hrvatske u antičko doba.

PRIMJERI OBRADE CJELINE PRVE CIVILIZACIJE

PRIJEDLOG 1.	PRIJEDLOG 2.	PRIJEDLOG 3.
Prve civilizacije (7 sati) <p>Ključno pitanje: Po čemu se život ljudi u državama starog Istoka razlikovao od života ljudi u prapovijesti?</p> <p>Početni pregled gradiva (1 sat)</p> <ol style="list-style-type: none"> Obilježja prvih civilizacija <ul style="list-style-type: none"> kronološki okvir, geografski položaj i prirodna obilježja prostora ključna civilizacijska dostignuća starih naroda (pismo, zakoni, religija, umjetnost, graditeljstvo, znanost i sl.) <p>Tema za dublju obradu: Stari Egipat (4)</p> <ol style="list-style-type: none"> U vremenu i prostoru <ul style="list-style-type: none"> kronološki okvir, geografski položaj i obilježja prostora Vlast, gospodarstvo i društvo <ul style="list-style-type: none"> politički, gospodarski i društveni ustroj, kratka povijest egipatske države s ključnim vladarima, društvena piramida, gospodarska orientiranost na rijeku Nil Kultura <ul style="list-style-type: none"> kulturna i civilizacijska dostignuća (pismo, vjera, umjetnost, graditeljstvo, znanost i sl.) Ponavljanje <p>Završni pregled gradiva (3 sata)</p> <ol style="list-style-type: none"> Prve civilizacije - usustavljanje Provjera znanja 	Prve civilizacije (12 sati) <p>Ključno pitanje: Što smo baštinili od starih naroda?</p> <p>Početni pregled gradiva (2 sata)</p> <ol style="list-style-type: none"> Prve civilizacije <ul style="list-style-type: none"> kronološki okvir, geografski položaj i prirodna obilježja prostora Obilježja prvih civilizacija <ul style="list-style-type: none"> ključna civilizacijska dostignuća starih naroda (pismo, zakoni, religija, umjetnost, graditeljstvo, znanost i sl.) <p>Tema za dublju obradu: Stari Egipat (4 sata)</p> <ol style="list-style-type: none"> Egipatska država <ul style="list-style-type: none"> politički, gospodarski i društveni ustroj, kratka povijest egipatske države s ključnim vladarima, društvena piramida, gospodarska orientiranost na rijeku Nil Vjera i bogovi <ul style="list-style-type: none"> bogovi, mitovi, pogrebni običaji, zagrobni život, vjerske građevine prikaz bogova, Oziris i Izida, mumificiranje, Knjiga mrtvih, piramide, hramovi Život Egipćana <ul style="list-style-type: none"> svakodnevni život na primjeru pojedinaca iz društvenih skupina, slikovni prikazi, materijalni ostaci, pisani izvori Ponavljanje <p>Tema za dublju obradu: Razvoj pisma (3 sata)</p> <ol style="list-style-type: none"> Pisma prvih civilizacija <ul style="list-style-type: none"> razvoj pisma u raznim krajevima svijeta, vrste pisama, pisma i njihova svrha/uloga, vjerski i državni službenici – pismeni sloj društva, civilizacijska važnost pojave pisma Klinasto pismo i dešifriranje sustava znakova <ul style="list-style-type: none"> obilježja, rasprostranjenost, spomenici, zakoni, knjižnice, Ep o Gilgamešu Hijeroglifi i njihovo otkrivanje <ul style="list-style-type: none"> obilježja, vrste pisma, raširenost upotrebe, spomenici, književna djela, Kamen iz Rosette <p>Završni pregled gradiva (3 sata)</p> <ol style="list-style-type: none"> Prve civilizacije – usustavljanje Pisana provjera znanja Analiza pisane provjere znanja 	Prve civilizacije (15 sati) <p>Ključno pitanje: Kako saznajemo o prošlosti starih naroda?</p> <p>Početni pregled gradiva (2 sata)</p> <ol style="list-style-type: none"> Prve civilizacije <ul style="list-style-type: none"> kronološki okvir, geografski položaj i prirodna obilježja prostora Obilježja prvih civilizacija <ul style="list-style-type: none"> ključna civilizacijska dostignuća starih naroda (pismo, zakoni, religija, umjetnost, graditeljstvo, znanost i sl.) <p>Tema za dublju obradu: Mezopotamija –zemlja između dviju rijeka (5 sati)</p> <ol style="list-style-type: none"> Tko su narodi Mezopotamije? <ul style="list-style-type: none"> važnost rijeka Eufrata i Tigrisa, razvoj gradova, obilježja prostora i izmjena različitih naroda kronološki okvir nastanka država Sumerana, Akađana, Baabilonaca, Asiraca i ponovnog uspona Babilonaca Tko su bili Sumerani? <ul style="list-style-type: none"> pismo, vjera, znanost, umjetnost Tko su bili vladari Mezoptamije? <ul style="list-style-type: none"> vladari Sargon, Hamurabi, Asurbanipal, Nabukodonosor Kako se živjelo u Mezopotamiji? <ul style="list-style-type: none"> društvo, običaji, svakodnevni život Ponavljanje <p>Tema za dublju obradu: Stari Egipat (5 sati)</p> <ol style="list-style-type: none"> Tko su bili Egipćani? <ul style="list-style-type: none"> politički, gospodarski i društveni ustroj kratka povijest egipatske države s ključnim vladarima društvena piramida gospodarska orientiranost na rijeku Nil U što su vjerovali? <ul style="list-style-type: none"> bogovi, mitovi, pogrebni običaji, zagrobni život, vjerske građevine prikaz bogova, Oziris i Izida, mumificiranje, Knjiga mrtvih, piramide, hramovi Kako su živjeli? <ul style="list-style-type: none"> svakodnevni život na primjeru pojedinaca iz društvenih skupina slikovni prikazi, materijalni ostaci, pisani izvori Što je egiptologija? <ul style="list-style-type: none"> otkrivanje drevnog Egipta, dešifriranje pisma Ponavljanje <p>Završni pregled gradiva (3 sata)</p> <ol style="list-style-type: none"> Prve civilizacije – usustavljanje Pisana provjera znanja Analiza pisane provjere znanja

PRIMJERI OBRADE TEMA

Prijedlog 1. PRVE CIVILIZACIJE

Ključno pitanje: Po čemu se život ljudi u državama starog Istoka razlikovao od života ljudi u prapovijesti?

PREGLED: Obilježja civilizacija starog Istoka

Učenik utvrđuje osnovni kronološki okvir civilizacija starog Istoka te istražuje kako su na njihov nastanak i razvoj utjecali geografski položaj i prirodna obilježja prostora (Egipat, Mezopotamija, Kreta, Kina, Indija, Feničani, Židovi, Perzija). Uspoređuje ključna civilizacijska dostignuća država i naroda starog Istoka (pismo, zakoni, građevine, religije, umjetnost, znanstvena dostignuća itd.). Objasnjava ulogu važnih pojedincova i njihov doprinos razvoju prvih civilizacija. Koristi izvore kako bi objasnio politička, društvena i gospodarska obilježja civilizacija starog Istoka

TEMA ZA DUBLJU OBRADU: Egipat

Ključno pitanje: Kako saznajemo o prošlosti Egipta?

Učenik utvrđuje kronološki okvir, geografski položaj i obilježja prostora. Promatra kontinuitete i promjene političkog, gospodarskog i društvenog ustroja te istražuje pojedina kulturna dostignuća. Koristi različite povjesne izvore i interpretacije za oblikovanje vlastitih prikaza i zaključaka.

NASTAVNE JEDINICE:

1. U vremenu i prostoru
2. Vlast, gospodarstvo i društvo
3. Kultura

Neki primjeri mogućih ostvarenja koncepata i ishoda u nastavnoj jedinici:

U VREMENU I PROSTORU

**Koncept:
Vrijeme i prostor**

ISHOD 5.1.A: Učenik se koristi osnovama mjerena i računanja vremena, objašnjava obilježja prapovijesti i staroga vijeka te ilustrira protok vremena na njemu prikidan način.

RAZRADA ISHODA: Učenik se koristi osnovama mjerena i računanja vremena. Određuje trajanje desetljeća, stoljeća i tisućljeća i smješta godine u desetljeća, stoljeća i tisućljeća. Upotrebljava odgovarajući rječnik povezan s mjeranjem i računanjem vremena (povjesno razdoblje, era, tisućljeće, stoljeće, desetljeće, prije/poslije Krista...) i poznaje glavna povjesna razdoblja (prapovijest, stari vijek, srednji vijek, novi vijek, najnovije doba). Izrađuje grafičke prikaze tijeka vremena različite složenosti uključujući i one oblikovane uz pomoć različitih digitalnih alata. Navodi, opisuje, objašnjava i uspoređuje temeljna obilježja društava i razdoblja koja proučava te smješta događaje, osobe i pojave u odgovarajuća povjesna razdoblja ili kronološki slijed. Određuje redoslijed zbivanja u povjesnoj pripovijesti različite složenosti koristeći se odgovarajućim rječnikom kojim opisuje tijek vremena.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- primjenjuje opći kronološki okvir dijeleći egipatsku povijest na ključna razdoblja
- popunjava lenu vremena sa zadanim vremenskim odrednicama.

OPIS AKTIVNOSTI: Učitelj će odrediti koje su ključne godine u povijesti Egipta te navesti razdoblja egipatske povijesti - 3100.g.pr.Kr. kao početak povjesnog razdoblja koje počinje ujedinjenjem Gornjeg i Donjeg Egipta te 30.g.pr.Kr. kao kraj ptolomejskog razdoblja koje završava smrću Kleopatre VII. kojim završava povijest faraonskog Egipta te počinje rimska razdoblje vlasti. Dvije ključne godine egipatske povijesti (početak i kraj) prikazat će se na lenti vremena.

2. ISHOD 5.A.2: Učenik objašnjava međusobne utjecaje prostora i načina života u prapovijesti i starom vijeku te se koristi kartama za tumačenje povijesnih zbivanja.

RAZRADA ISHODA: Učenik se koristi kartom te uspoređuje i objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života. Čita povijesne i geografske karte te pokazuje i objašnjava povijesna zbivanja. Upisuje i ucrtava podatke u slijepu kartu i izrađuje jednostavne tematske karte na zadanoj podlozi.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- čita geografsku kartu svijeta te povijesnu kartu Egipta pomoću tumača
- upisuje i ucrtava na slijepu kartu sadržaje vezane uz geografske osobine prostora starog Egipta
- objašnjava međusobni utjecaj prostora, tj. geografskog položaja i prirodnih obilježja starog Egipta i načina života u njemu (uzgoj žitarica).

OPIS AKTIVNOSTI: Učitelj demonstrira geografsku kartu svijeta, a učenici pronalaze rijeku Nil te tako utvrđuju smještaj starog Egipta. Kako su prethodno u Pregledu cjeline naučili o smještaju starog Egipta, ovo im služi kao ponavljanje i provjera znanja. Zatim na povijesnoj karti, uz pomoć tumača, iščitavaju osobitosti prostora i zaključuju o međusobnom utjecaju geografskog položaja i prirodnih obilježja Egipta i načina života drevnih Egipćana – nastanku i razvoju egipatske države uz rijeku Nil, prelazak sa selilačkog na sjedilački način života i razvoj poljoprivrede – žitarice, ...). Učenicima se može za ponavljanje dati slijepa karta Afrike ili svijeta na kojoj će morati ucrtati rijeku Nil, deltu, obojiti kartu tako da označe pustinju, plodnu dolinu, i sl.

ISHOD 5.B.1: Učenik objašnjava uzroke i posljedice prošlih događaja i pojava koje proučava.

Koncept:
Uzroci i posljedice

RAZRADA ISHODA: Učenik objašnjava i razlikuje uzrok, povod i posljedicu. Objašnjava uzroke i posljedice na konkretnim primjerima prošlih događaja i pojava koje proučava. Uočava i objašnjava izravno i neizravno izrečene uzroke, povod i posljedice u povijesnoj pripovijesti različite složenosti. Uočava i izdvaja više od jednog uzroka i posljedice nekog događaja i pojave i daje za to jednostavna objašnjenja.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- razlikuje izravno i neizravno izrečene uzroke, povode i posljedice u odabranim tekstovima
- opisuje uzroke i posljedice razvoja starog Egipta posredstvom uzgoja žitarica i stvaranja viška proizvoda.

OPIS AKTIVNOSTI: Učenicima se daju dva odlomka iz djela Toma Standagea „Povijest svijeta u 6 čaša“, Jesenski i Turk, Zagreb, 2011., u kojemu autor opisuje odnose između uzgoja žitarica i razvoja staroga Egipta te se postavljaju pitanja:

a) Kako je uzgoj žitarica utjecao na razvoj starog Egipta?

„(Mezopotamija i Egipat)...su se razvile kao rezultat poljoprivrednog viška, posebno viška žitarica. Taj višak je omogućio malobrojnoj eliti administratora i zanatlija da prestanu proizvoditi svoju hranu i financirao velike javne radove kao što su kanali, hramovi i piramide. Osim što su bile logičan medij robne razmjene, žitarice su u Egiptu i Mezopotamiji bile osnova nacionalne prehrane. Služile su kao jestivi novac i trošile se u krutom i tekućem stanju, kao kruh i pivo.“

T. Standage, str. 30.

„Država je prikupljala žitarice kao porez i zatim ih dijelila kao plaće; građevinski radovi poticali su osjećaj narodnog jedinstva, ukazivali na bogatstvo i moć države i bili opravданje za oporezivanje.“

T. Standage, str. 39.

**Neki primjeri mogućih ostvarenja koncepata i ishoda u nastavnoj jedinici:
VLAST, GOSPODARSTVO I DRUŠTVO**

ISHOD 5.D.1: Učenik razlikuje i objašnjava vrste i obilježja povijesnih izvora.

**Koncept:
Izvori i istraživanje prošlosti**

RAZRADA ISHODA: Učenik opisuje vrste i obilježja povijesnih izvora i to potkrijepljuje primjerima iz prapovijesti i starog vijeka. Primjenjuje znanja o obilježjima povijesnih izvora te objašnjava vrijednost i ograničenja povijesnih izvora na konkretnim primjerima.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- na temelju dobivenih izvora definira što su povijesni izvori i kako se dijele
- te na temelju dobivenih izvora navodi primjere povijesnih izvora i opisuje njihova obilježja
- objašnjava vrijednost i ograničenja izvora usvajajući obrasce postavljanja pitanja za rad na izvorima.

Primjer pitanja za rad s povijesnim izvorima:

Zbog čega je nastao izvor? Tko ga je napisao? Gdje je bio objavljen? Je li autor imao pristup tim informacijama, je li autor povezan s događajem, radi li se o autorovom mišljenju?

Izvor 1:

„Usta potpuno zadovoljnog čovjeka puna su piva“ – staroegipatska poslovica, oko 2000.g.pr.n.e.

Tom Standage: Povijest svijeta u 6 čaša

Izvor 2: Herodot, Povijest II.,77,81):

77. „Jedu kruh praveći od pira hljebove koje oni nazivaju „kilestis“. Upotrebljavaju piće načinjeno iz ječma (op.a. pivo), jer u njihovoј zemlji nema vinove loze. Ribe jedu sirove ili osušene na suncu ili usoljene morskom solju. Od ptica jedu sirove prepelice, patke i neke sitne vrste, pošto ih začine soli; ostale ptice i ribe koje kod njih postoje, osim onih koje misle da su svete, jedu pečene ili kuhane.“

81. „Oblače se u lanene košulje koje su oko stegna ukrašene resicama, a zovu ih „kalasiris“: preko toga nose prebačen bijeli vineni ogrtač. Vunena se odjeća ne nosi u svetište niti se u njoj ne sahranjuju, jer to nije dopušteno.“

Herodot, Povijest II.,77,81):

Izvor 3.

Modeli s prikazom svakodnevnih poslova Egipćana iz grobnice velikodostojnjika Meketre u zapadnoj Tebi (12. dinastija, 1985.-1773.pr.Kr.)

Izvor 4.

Freska sa zida grobnice Nakhta u Tebi, astronoma, piscu i svećeniku iz razdoblja Tuthmosisa IV. (18. dinastija), 15. st.pr.Kr., prikazuje odjeću muškaraca i žena iz nekoliko društvenih slojeva.

ISHOD 5.E.1: Učenik uočava postojanje različitih interpretacija i perspektiva o povijesnim osobama, događajima i pojavama.

Koncept: Interpretacije i perspektive

RAZRADA ISHODA: Učenik uočava da postoje različita tumačenja (interpretacije) i gledišta (perspektive) o ljudima, događajima i pojavama iz prapovijesti i starog vijeka. Objašnjava razloge nastanka različitih interpretacija i perspektiva uz pomoć konkretnih primjera iz svakodnevnog života i povijesnih sadržaja koje proučava. Navodi primjere prikaza i opisuje njihova obilježja. Identificira neke sličnosti i razlike između pojedinih interpretacija i perspektiva na primjerima prikladnim njegovu uzrastu. Objašnjava značenje pojedinih osoba, događaja i pojava iz prapovijesti i starog vijeka.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- navodi primjere različitih interpretacija o egipatskoj proizvodnji i uporabi piva i vina na primjeru ulomaka iz Herodotove Historije, prikaza s egipatskih fresaka te izvora iz faraonske grobnice
- uspoređujući navedene interpretacije, te u njima počinje razlikovati činjenice od mišljenja
- identificira neke sličnosti i razlike između različitih interpretacija i perspektiva
- oblikuje vlastite interpretacije egipatske uporabe pića i objašnjava kako ih je oblikovao.

OPIS AKTIVNOSTI: Učitelj će učenicima podijeliti pisane i slikovne izvore s podacima o autorima izvora te vremenu i mjestu nastanka izvora. Nakon rada s izvorima u kojima će uočavati i uspoređivati interpretacije i perspektive, učenici će izraditi svoje interpretacije na temelju proučenih izvora.

Izvor 1 :

„77. Upotrebljavaju piće načinjeno iz ječma (op.a. pivo), jer u njihovoј zemlji nema vinove loze.“

Herodot, Povijest II., 77,81 :

Izvor 2.

Natpis sa staklenke koju je 1922. u Tutankhamonovoj grobnici pronašao Howard Gardner u Zapadnoj Tebi: „Godina 5. Vino iz kuće Tutankhamona...Glavni vinar Khaa.“

Izvor 3.: Uzgoj vinove loze i proizvodnja vina (freska)

Neki primjeri mogućih ostvarenja koncepata i ishoda u nastavnoj jedinici:

KULTURA

ISHOD 5.C.1: Učenik objašnjava kontinuitete i promjene u razdoblju prapovijesti i staroga vijeka.

**Koncept:
Kontinuiteti i promjene**

RAZRADA ISHODA: Učenik objašnjava kontinuitete i promjene u prapovijesti i starom vijeku. Razlikuje što se s vremenom promjenilo, a što je ostalo isto. Objavlja i analizira kako su pojedinci i skupine mogli utjecati na promjene i iznosi o tome vlastite zaključke.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- objavlja kontinuitete i promjene u povijesti starog Egipta na primjeru izgleda kraljevskih grobnica u različitim razdobljima
- opisuje što se s vremenom promjenilo, a što je ostalo isto
- objavlja na koji su način pojedinci i skupine mogli utjecati na promjene.

OPIS AKTIVNOSTI: Učenik uspoređuje fotografiju mastabe, piramide i grobnica iz Doline kraljeva i uočava kontinuitete i promjene u gradnji grobnica.

PRIJEDLOG 2. PRVE CIVILIZACIJE

Ključno pitanje: Što smo baštini od starih naroda?

PREGLED: Obilježja civilizacija starog Istoka

Učenik utvrđuje osnovni kronološki okvir nastanka prvih civilizacija te istražuje kako su geografski položaj i prirodna obilježja utjecala na nastanak prvih država (Egipat, Mezopotamija, Kreta, Kina, Indija, Feničani, Židovi, Perzija). Uspoređuje ključna civilizacijska dostignuća država i naroda starog Istoka (pismo, zakoni, religija, umjetnost, graditeljstvo, znanost i sl.). Objavlja ulogu važnih pojedinaca i njihov doprinos razvoju prvih civilizacija. Koristi izvore kako bi objasnio politička, društvena i gospodarska obilježja civilizacija starog Istoka

TEME ZA DUBLJU OBRADU: Egipat

Učenik utvrđuje kronološki okvir, geografski položaj i obilježja prostora. Promatra kontinuitete i promjene političkog, gospodarskog i društvenog ustroja te istražuje pojedina kulturna dostignuća. Koristi različite povjesne izvore i interpretacije za oblikovanje vlastitih prikaza i zaključaka

NASTAVNE JEDINICE:

1. Egipatska država
2. Vjera i bogovi
3. Život Egipćana

Primjer razrade nekih aktivnosti u nastavnoj jedinici: ŽIVOT EGIPĆANA

AKTIVNOST: Što nam slikovni prikazi iz egipatske grobnice govore o svakodnevnom životu Egipćana?

CILJ: Istražiti svakodnevni život Egipćana na primjeru slikovnih izvora

OPIS AKTIVNOSTI: Učitelj će učenicima podijeliti slikovne izvore s osnovnim podatcima o vremenu i mjestu nastanka izvora (freske iz grobnice dužnosnika Nebamuna). Učenici će raditi u 6 skupina te rješavati zadatke uz pojedini slikovni izvor koji se odnosi na neki od segmenta svakodnevnog života farao-novog službenika Nebamuna. Na temelju izvora dobit će odgovor na istraživačko pitanje kako je izgledao svakodnevni život Egipćana. Učenici će usporediti svoje interpretacije s interpretacijama drugih učenika, te s interpretacijama povjesničara. Pomoću slikovnih prikaza iz grobnice objasnit će vrijednosti i ograničenja takvih izvora. Naučeno će primjeniti u kratkom pisanim radu.

ISHOD 5.D.1: Učenik razlikuje i objašnjava vrste i obilježja povijesnih izvora.

Koncept:
Izvori i istraživanje prošlosti

RAZRADA ISHODA: Učenik opisuje vrste i obilježja povijesnih izvora i to potkrijepljuje primjerima iz prapovijesti i starog vijeka. Primjenjuje znanja o obilježjima povijesnih izvora te objašnjava vrijednosti i ograničenja povijesnih izvora na konkretnim primjerima.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- Na temelju dobivenih izvora razvrstava povijesne izvore (slike iz grobnice, povijesni tekst, materijalni ostaci) i opisuje njihova obilježja
- Objasnjava vrijednost i ograničenja izvora usvajajući obrasce postavljanja pitanja za rad na izvrima.

ISHOD 5.E.1: Učenik uočava postojanje različitih interpretacija i perspektiva o povijesnim osobama, događajima i pojavama.

Koncept: Interpretacije i perspektive

RAZRADA ISHODA: Učenik uočava da postoje različita tumačenja (interpretacije) i gledišta (perspektive) o ljudima, događajima i pojavama iz prapovijesti i starog vijeka. Objasnjava razloge nastanka različitih interpretacija i perspektiva uz pomoć konkretnih primjera iz svakodnevnog života i povijesnih sadržaja koje proučava. Navodi primjere prikaza i opisuje njihova obilježja. Identificira neke sličnosti i razlike između pojedinih interpretacija i perspektiva na primjerima prikladnim njegovu uzrastu. Objasnjava značenje pojedinih osoba, događaja i pojava iz prapovijesti i starog vijeka.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- navodi primjere prikaza svakodnevnog života Egipćana i opisuje njihova obilježja
- oblikuje vlastite interpretacije o svakodnevnom životu na temelju prikaza iz Nebamunove grobnice

UVODNA AKTIVNOST:

Nebamunova grobница - Informacije za učenike o izvoru koji će se koristiti:

Nebamunova grobница pronađena je 1820. g. u pustinji nasuprot grada Tebe. Grobница se trebala izgraditi prije smrti Nebamuna kao mjesto u koje će se položiti njegovo mumificirano tijelo zajedno sa osobnim stvarima koje će trebati u zagrobnom životu. Nastala je udubljivanjem u stijenu kamenim oruđem i brončanim dijetlima. Zidovi i stropovi grobnice potom su prekriveni slojem žbuke, a zatim slojem bijelog gipsa koji je pogodan za oslikavanje. Sačuvalo se 11 zidnih slika na kojima se nalazi Nebamun sa svojom obitelji u raznim svakodnevnim situacijama, scenama rada, lova, gozbe, plesa i sl. Taj dio grobnice trebao je služiti članovima obitelji i prijateljima u molitvi i sjećanju na pokojnika. Tijelo je bilo pokopano u grobnoj komori. Slike su bile vlasništvo kolekcionara Henrya Salta, a danas se čuvaju u Britanskom muzeju. Točna lokacija Nebamunove grobnice više nije poznata. Vjerojatno je prekrivena pijeskom ili je uništena.

https://en.wikipedia.org/wiki/Tomb_of_Nebamun

ZADATAK: Učenici trebaju smisliti što više pitanja uz izvor koji će proučavati.
Pitanja o izvoru koja mogu postaviti učenici uz pomoć učitelja:

Tko je bio Nebamun?
Čime se bavio?
Kako je živio?
Je li imao obitelj?
Je li bio bogat ili siromašan?
Je li bio ugledan?
Čime se hranio?
Kako je provodio slobodno vrijeme?
U što je vjerovao?
Zašto je Nabamunova grobnica važan povijesni izvor?

PRIMJER RADA U SKUPINI: Što je Nebamun radio u slobodno vrijeme?

ZADATAK: Na slici je prikazana scena Nebamuna u lovnu na ptice.³

Opiši sliku pomoću pitanja:

Što sve vidiš na slici? Kako su prikazani ljudi na slici? Koji je lik najvažniji?
Na čemu stoji? Što misliš tko su ostali likovi? Kako su obučeni? Je li to uobičajena odjeća?
Kakva im je frizura? Opiši svaki lik posebno.
Koje biljke i životinje možeš prepoznati? Što misliš zašto su na slici?
Čemu je služio papirus? Što radi mačka?
Je li Nebamun trebao loviti da prehrani obitelj? Zašto ide u lov?
Je li lov kao sport bio uobičajen za sve Egipćane?
Koje je boje koristio slikar? Kakvu atmosferu dočarava ovaj prikaz?
Misliš li da su likovi zaista ovako izgledali? Objasni svoj odgovor.

³ Slika preuzeta s: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/06/Tomb_of_Nebamun-2.jpg

DODATNA POJAŠNJENJA UZ SLIKU:

Slika prikazuje Nebamuna u lovnu u močvari zajedno sa suprugom Hatšepsut, kćerkom i kućnom mačkom. Nebamun je kao glavni lik prikazan najveći. Odjeven je u laneni kilt, stoji na brodu, a u ruci nosi štap za bacanje kojim se služio u lovnu. Brod je glavno prijevozno sredstvo u Egiptu, a u nedostatku drveta izrađivao se od trske. U pozadini je prikazana njegova supruga Hatšepsut, odjevena u svečanu odjeću, okićena nakitom i svečanom frizurom. Najmanji lik je njegova kćerka koja u stvarnom životu ne bi išla u lov s ocem. Svi su prikazani zajedno jer bi Nebamun želio da tako bude u zagrobnom životu. Na slici su prikazane patke koje su se često lovile na Nilu te mnoge vrste riba. Nebamun je išao u lov i ribolov iz zabave, a ne iz potrebe da prehrani obitelj. Stoga ovaj prikaz pokazuje i njegov imovinski status u stvarnom životu. Mačka je obiteljski ljubimac, a prikazana je u lovnu na ptice. Mačke su u Egiptu uobičajene kućne životinje zbog glodavaca. Koristile su se i u lovnu na ptice, vjerojatno plašeći ih, što bi olakšalo ulov lovcima. Na ovoj slici, mačka je vjerojatno prikazana kao dio obitelji. Papirus je najčešća biljka uz rijeku Nil, a koristio se za izradu papira i brodova. Na slici je natpis napisan hijeroglifima koji glasi: *Nebamun uživa gledajući dobre stvari*. Dominiraju svijetli tonovi, te se dobiva pozitivna atmosfera obiteljskog ozračja i zabave u lovnu. Cilj je bio prikazati Nebamunov život kakav bi volio da se upamti, ali i kakav bi volio imati u zagrobnom životu, okružen najmilijima, radeći stvari u kojima uživa.

<http://www.ancientegypt.co.uk/life/explore/main.html>

PRIMJER DOPUNE INTERPRETACIJE O MAČKAMA U EGIPTU:

Izvor 1: Detalj sa slike Nebamun u lovnu na ptice⁴

Izvor 2: Mumificirana mačka⁵

Izvor 3. :

...Kada bi nečija mačka u starom Egiptu uginula, cijela bi obitelj bila u koroti te bi u znak žalosti obrijala svoje obrve, a isto se činilo i u slučaju smrti faraona. Mrtvu bi se mačku zamatalo u fine tkanine i potom balzamiralo....

Herodot, Historiae

⁴ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/45/Cat%2C_Tomb_of_Nebamun.jpg

⁵ https://hr.wikipedia.org/wiki/Ma%C4%8Dke_u_drevnom_Egiptu#/media/File:Louvre_egyptologie_21.jpg

PRIMJER RADA U SKUPINI: ČIME SE HRANILA NEBAMUNOVA OBITELJ?

ZADATAK: Na slici su prikazani hrana i piće naslikani na jednom od zidova Nebamunove grobnice.⁶ Pažljivo pogledaj sliku. Pokušaj pronaći sljedeće detalje na slici: kruh, patku, smokve, grožđe, posude s vodom, nogu od vola, cvijet lotosa, hijeroglife. Opiši sliku pomoću pitanja:

Jesu li ove namirnice hrana bogatih ili siromašnih? Po čemu to zaključuješ? Zašto su naslikane baš te namirnice? Jesu li to egipatski proizvodi? Jedemo li danas te namirnice? Zašto su naslikani na zidu grobnice? Što ti ovaj prikaz govori o prehrani Egipćana? Što misliš čemu služe hijeroglifi na prikazu?

DODATNA POJAŠNJENJA UZ SLIKU:

Kruh je bio najčešća namirnica na stolovima Egipćana, bilo da se radi o bogatima ili siromašnima. Egipćani su radili mnogo različitih vrsta kruha. Na ovom prikazu imamo ovalni i okrugli oblik kruha. Važno mjesto u egipatskoj prehrani imale su i patke. Živjele su na obali Nila, a stari su ih Egipćani lovili. Patke su čest motiv u egipatskoj umjetnosti. Na ovom prikazu vidi se patka bez perja koja je spremna za kuhanje. Smokve su bile uobičajeno voće u Egiptu. Egipćani su jeli grožđe i spravljali od njega vino. Grožđe nije domaća biljka nego su ga Egipćani preuzeli od Feničana ili Židova. Vino je bilo popularno piće u Egiptu, premda je u široj upotrebi bilo pivo. Vino su pili uglavnom bogati Egipćani. Egipćani su jeli mnogo različitih vrsta mesa domaćih i ulovljenih životinja. Volovska nogu odnosno but spada u najbolji komad mesa koji se servirao na gozbama. Lotosov cvijet imao je simbolično značenje. Stari Egipćani su vjerovali da je lotosov cvijet narastao iz vode na početku vremena (misli se na početak svijeta), a u njegovom cvjetu je bio bog sunca. Egipćani su voljeli miris lotosa te su ga ponekad davali gostima na gozbama. Lotosov cvijet čest je motiv na egipatskim slikama u grobnicama. Natpis na hijeroglifima glasi: „Tisuću hljebova kruha. Tisuću volova i pataka. Tisuću alabasternih posuda parfema i rola lana. Tisuću staklenki tamjana.“ Nebamun se nudio da će imati kruha, mesa, parfema, lana i tamjana u zagrobnom životu. Zbog toga je ovo dao zapisati na zid svoje grobnice.

<http://www.ancientegypt.co.uk/life/explore/main.html>

⁶ Slika preuzeta s: <http://www.ancientegypt.co.uk/life/explore/main.html>

ISHOD 5.D.2. Učenik istražuje prošlost koristeći se pojedinim sastavnicama istraživačkog procesa te izrađuje strukturirane radove.

Koncept:
Izvori i istraživanje prošlosti

RAZRADA ISHODA: Učenik postavlja pitanja o izvorima, pronalazi odgovore i odabire relevantne informacije. Organizira informacije iz izvora i literature te izrađuje strukturirani rad. Objavljava svoja opažanja procjenjujući vlastitu uspješnost.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- Na temelju analize i interpretacije prikaza iz Nebamunove grobnice izrađuje sastavak.
- Svoj rad uspoređuje s radovima drugih učenika procjenjujući vlastitu uspješnost.

ZADATAK ZA RAD KOD KUĆE:

Napiši sastavak na temu Nebamunova života. Opiši jedan dan njegovog života koristeći se onim što si danas naučio/la. Opiši što je Nebamun radio ujutro, popodne i navečer. Neka ti pomognu pitanja koja su postavljena na početku istraživanja: Tko je bio Nebamun? Čime se bavio? Kako je živio? Je li imao obitelj? Je li bio bogat ili siromašan? Je li bio ugledan? Čime se hranio? Kako je provodio slobodno vrijeme? U što je vjerovao?

PRIJEDLOG 3. PRVE CIVILIZACIJE

KLJUČNO PITANJE: Kako saznajemo o prošlosti starih naroda?

PREGLED: Obilježja civilizacija starog Istoka

Učenik utvrđuje osnovni kronološki okvir nastanka prvih civilizacija te istražuje kako su geografski položaj i prirodna obilježja utjecala na nastanak prvih država (Egipat, Mezopotamija, Kreta, Kina, Indija, Feničani, Židovi, Perzija). Uspoređuje ključna civilizacijska dostignuća država i naroda starog Istoka (pismo, zakoni, religija, umjetnost, graditeljstvo, znanost i sl.). Objavljava ulogu važnih pojedinaca i njihov doprinos razvoju prvih civilizacija. Koristi izvore kako bi objasnio politička, društvena i gospodarska obilježja civilizacija starog Istoka.

TEMA ZA DUBLJU OBRADU: Mezopotamija – zemlja između dviju rijeka

Učenik utvrđuje kronološki okvir, geografski položaj i obilježja prostora Mezopotamije. Promatra kontinuitete i promjene političkog, gospodarskog i društvenog ustroja te istražuje pojedina kulturna i civilizacijska dostignuća. Koristi različite povjesne izvore i interpretacije za oblikovanje vlastitih prikaza i zaključaka

NASTAVNE JEDINICE:

1. Tko su narodi Mezopotamije?
2. Tko su bili Sumerani?
3. Tko su bili vladari Mezoptamije?
4. Kako se živjelo u Mezopotamiji?

PRIMJER RAZRADE NEKIH AKTIVNOSTI U NASTAVNOJ JEDINICI: TKO SU BILI VLADARI MEZOPTAMIJE?

KLJUČNO PITANJE: Kako je vladao Hamurabi?

CILJ: Prelaskom na sjedilački način života događaju se velike ekonomске i društvene promjene na području Mezopotamije. Jedan od problema s kojima se suočavaju rane civilizacije je uspostava zakona i sustava upravljanja. Analizom dijelova Hamurabijevog zakona učenici dobivaju uvid u izazove s kojima su se suočili stari narodi pri organizaciji vlasti i države, te kako se to reflektiralo na svakodnevni život ljudi.

OPIS AKTIVNOSTI: Predviđene su tri aktivnosti kroz koje će učenici usvojiti nova znanja.

1. Uz pomoć pitanja učenici će ponoviti i povezati prethodno gradivo s predviđenim aktivnostima. Učenici objašnjavaju koje su se promjene dogodile prelaskom na sjedilački način života na području Mezopotamije. Nakon toga slijedi oluja ideja pri čemu učenici trebaju razlučiti pozitivne i negativne aspekte života ljudi u velikim zajednicama. Učenici prilikom ove aktivnosti trebaju objasniti zašto je nastala državna uprava i zašto su u funkciranju društva važni zakoni. Pri tome im može pomoći činjenica da je i razred jedna mala zajednica u kojoj se trebaju poštovati pravila. Važno je uočiti da su procesi usavršavanja upravljanja državom aktualni i danas.

2. Pomoću obrasca za analizu slikovnih izvora, učenici opisuju prikaz Hamurabija i boga Šamaša na steli *Hamurabijevog zakonika*.

3. Radom u skupinama učenici rješavaju zadatke s navedenim problemima s kojima se suočavao Hamurabi u upravljanju državom. Trebaju ponuditi svoja rješenja i usporediti ih s rješenjima drugih učenika. Nakon toga čitaju isječke iz *Hamurabijevog zakonika* te uspoređuju svoja rješenja s Hamurabijevim rješenjima. Slijedi diskusija o odredbama zakonika: predviđene kazne, (ne)jednakost pred zakonom, (ne)pravednost odredbi, usporedba s današnjim zakonima. Učenike prilikom diskusije treba podsjetiti da su vladari starog Babilona vjerovali da im moć pravednog vladanja daju bogovi, te su zakoni koje je dao uklesati Hamurabi bili (iz te perspektive), pravedni zakoni.

ISHODI:

Učenik:

1. Objašnjava međusobni utjecaj prostora i načina života na području Mezopotamije (geografska obilježja prostora, razvoj poljoprivrede, gradovi – države, osvajanja)

Koncept:
Vrijeme i prostor

2. Objašnjava uzroke i posljedice života ljudi u zajednici (poljoprivredom se proizvodi više hrane te ljudi mogu ostati na jednom mjestu, nastaju stalna naselja sela i gradovi; uz obilje hrane ne trebaju svi obrađivati zemlju te se javljaju i druge poslovi, poput obrtnika i trgovaca)

Koncept:
Uzroci i posljedice

3. Navodi pozitivne i negativne aspekte života u zajednici na području Mezopotamije (npr. pozitivni aspekti: zaštita od opasnosti, veće zalihe hrane, trgovina; negativni aspekti: vojska, porezi, ropstvo, upravljanje i sl.)

Koncept:
Kontinuiteti i promjene

4. Objašnjava zašto se nametnula potreba da zakoni upravljaju društvom (životom u manjim skupinama lovaca/sakupljača svi se članovi poznaju i pouzdaju jedni u druge; vođa skupine mogao je lakše donositi odluke u slučaju nekih problema; sjedilačkim načinom života raste broj stanovnika i naselja kojima treba upravljati; organizacija života takvih velikih zajednica traži zakone za sve)

Koncept:
Izvori i istraživanje prošlosti

5. Identificira obrasce koji se ponavljaju u svjetskoj povijesti do današnjeg doba (razvoj i organizacija društva, rast gradova, nužnost zakona za održavanje civilizacije, uspon i pad civilizacija)

Koncept:
Interpretacije i perspektive

6. Objašnjava značenje Hamurabija i *Hamurabijevog zakonika* za razumijevanje života ljudi u Mezopotamiji

PRIMJER AKTIVNOSTI 2. – Kako je vladao Hamurabi?

Dodatna pojašnjenja za učenike

Hamurabijev zakonik najpoznatiji je zakonik naroda Staroga istoka. Zakon je između 1755. i 1750. g. pr. Kr. dao uklesati babilonski kralj Hamurabi na kameni stup (stelu). Stela je visoka oko dva i pol metra. Stelu su pronašli francuski arheolozi 1901. g. u Suzi u današnjem Iranu. Danas se čuva u muzeju Louvreu u Parizu. Zakonik sadrži 282 propisa od kojih dio nije sačuvan. Dijelovi teksta nečitljivi zbog oštećenosti kamena gotovo su u cijelosti poznati zahvaljujući kopijama zakona koje su sačuvane na glinenim pločicama. *Hamurabijev zakonik* napisan je na akadskome jeziku klinastim pismom. Na vrhu je stupa reljef visine oko 70 cm s prikazom Hamurabija, koji prima zakon iz ruku boga sunca Šamaša. Šamaš sjedi, nosi rogotku kapu, u rukama drži vladarsku palicu i prsten pravde, a iz ramena mu isijava svjetlost.

Izvor 1. Hamurabijeva stela⁷

ZADATAK: Pitanja za analizu i interpretaciju reljefa

Koncept: Interpretacije i perspektive

O kojoj je vrsti izvora riječ? Kako su prikazani likovi? Koji lik стоји? Koji lik sjedi?

Koji je viši? Zašto su iste visine?

Zašto Šamaš daje zakon vladaru? Zašto ne svim ljudima? Kome je bio namijenjen ovakav prikaz?

Zašto se nalazi na vrhu stele? Zašto je Hamurabi prikazan u društvu bogova?

Što je bila svrha takvog prikaza vladara? Kakvu poruku šalje narodu?

Što nam prikaz može reći o Hamurabiju kao vladaru?

Izvor 2. Dio teksta Hamurabijevog zakonika⁸

...tada me Ea i Bel pozvaše po mome imenu, mene Hamburabija, velikog kneza, koji se boji bogova, da unaprijedim blagostanje ljudi, da pribavim važnost pravu u ovoj zemlji, da istrijebim pokvarenog i nevaljalog, da spriječim moćnoga da ne ugnjetava slaboga, da obasjam zemlju...Hamurabi, pastir koga je Bel izabrao, ja sam...Kad me Marduk poslao da vladam ljudima, da zemlji objavim pravo, u usta ljudi stavio sam pravo i pravdu, stvorio sam blagostanje podanika... (uvodni dio) ...Kralj, koji se izdiže nad svima kraljevima, ja sam. Moje riječi su dobro promišljene, moja mudrost je bez takmaka. Po zapovijedi Šamaša, velikog suca neba i zemlje, neka se rasprostre pravda u zemlji; volja je Marduka, moga gospodara, da nitko ne uništi moj spomeni...Hamurabi, kralj pravde, kome je Šamaš poklonio pravo, ja sam. Moje riječi su dobro promišljene, mojim djelima nema ravnih, da se visoki ponizi, oholi skruši, umišljeni istrijebi... (završni dio).

ZADATAK:

Usporedi prikaz Hamurabija na steli s tekstrom koji ga opisuje u zakoniku. Jesu li ta dva prikaza slična? Po čemu? Tko je Hamurabiju dao vlast? Zašto? Smije li se u takvu vlast sumnjati? Izdvoji rečenice u tekstu koje to potvrđuju.

⁷ Slika je dostupna na: <http://www.starapovijest.eu/hamurabijev-zakonik/>

⁸ Marković, Čedomir. Prijevod Hamurabijevog zakonika. Beograd. 1925. Str. 1.(prolog) i 16. (epilog). Dostupno na: <http://www.ius.bg.ac.rs/drakitic/hamurabi.rtf>

PRIMJERI OBRADE CJELINE GRČKI SVIJET

PRIJEDLOG 4. GRČKI SVIJET

Primjeri godišnjeg planiranja za cjelinu Grčki svijet

PRIJEDLOG 1. Grčki svijet (22 sata)	PRIJEDLOG 2. Grčki svijet (22 sata)
<p>Početni pregled gradiva (2 sata)</p> <p>1.Grčka –zemlja i ljudi 2.Razdoblja grčke povijesti</p> <p>Tema za dublju obradu: Atena u 5.st. pr. Kr. (10 sati)</p> <p>3.Atenski polis postaje moćna država 4.Tko su bili Atenjani? 5.Od jutra do večeri: atenska svakodnevica 6.Ponavljanje 7.U povorci za Partenon 8.U kazalištu 9.Biti olimpijski pobjednik 10.Tko su bili filozofi? 11.Kako znamo o prošlosti Atene? 12.Ponavljanje</p> <p>Tema za dublju obradu: Grci na Jadranu (4 sata)</p> <p>13.Kako su Grci došli na Jadran? 14.Živjeti u Farosu 15.Grčka baština u današnjoj Hrvatskoj 16.Ponavljanje</p> <p>Tema za dublju obradu: Aleksandar Veliki (3 sata)</p> <p>17.Tko su bili drevni Makedonci? 18.Svijet Aleksandra Velikog 19.Aleksandrija</p> <p>Završni pregled gradiva (3 sata)</p> <p>20.Grčki svijet: ponavljanje i usustavljanje 21.Pisana provjera znanja 22.Analiza pisane provjere znanja</p>	<p>Početni pregled gradiva (2 sata)</p> <p>1.Grčka –zemlja i ljudi 2.Razdoblja grčke povijesti</p> <p>Tema za dublju obradu: Trojanski rat u mitu i zbilji (3 sata)</p> <p>3.Mikena i Troja 4.Bogovi i junaci 5.Ponavljanje</p> <p>Tema za dublju obradu: Atena u 5.st. pr. Kr. (8 sati)</p> <p>6.Atenski polis postaje moćna država 7.Tko su bili Atenjani? 8.Od jutra do večeri: atenska svakodnevica 9.Ponavljanje 10.Hram, kazalište, borilište: atenski običaji i vjerovanja 11.Čime su se bavili atenski znanstvenici? 12.Ponavljanje</p> <p>Tema za dublju obradu: Grci na Jadranu (4 sata)</p> <p>13.Kako su Grci došli na Jadran? 14.Živjeti u Farosu 15.Grčka baština u današnjoj Hrvatskoj 16.Ponavljanje</p> <p>Tema za dublju obradu: Aleksandar Veliki (3 sata)</p> <p>17.Tko su bili drevni Makedonci? 18.Svijet Aleksandra Velikog 19.Aleksandrija</p> <p>Završni pregled gradiva (3 sata)</p> <p>20.Grčki svijet: ponavljanje i usustavljanje 21.Pisana provjera znanja 22.Analiza pisane provjere znanja</p>

PRIMJER OBRADE CJELINE GRČKI SVIJET

Primjer 1.

Ključno pitanje: Tko su bili antički Grci? Što smo od njih baštinili?

PREGLED: Grčka zemlja i ljudi

ISHODI:

Učenici će:

1. odrediti geografski smještaj Grčke pomoću fizičke karte
2. ucrtati ključne odrednice u slijepu kartu (mora koja okružuju Grčku, Olimp, Olimpija, Mikena, Sparta, Atena)
3. objasniti kako su obilježja prostora utjecala na život Grka, služeći se zemljovidom i udžbenikom
4. objasniti pojmove Heleni, polisi, kolonije, Olimpijske igre
5. objasniti značaj Olimpijskih igara za antičku Grčku
6. pokazati, služeći se zemljovidom, područja oko Sredozemnog mora koja su naselili Grci, s fokusom na istočnu obalu Jadrana

RAZRADA NASTAVNOG SATA (SCENARIJ)

STRUKTURA NASTAVNOG SATA	OPIS NASTAVNIH AKTIVNOSTI	ISHODI OB-LICI RADA	OBLCI RADA NASTAVNE ME-TODE	NASTAVNA SRE-DSTVA
1. Uvod 10' (motivacija i najava nove teme)	<p>Učitelj projicira dvije fotografije (HNB u Zagrebu i Jeffersonov spomenik u Washingtonu). Poziva učenike da uoče sličnosti (jonski stup). Crti glavu stupa na ploču, a učenici u bilježnicu. Pitanja: Kako to da se u dvije tako udaljene zemlje koriste slični načini gradnje? Znate li možda od koga smo to baštinili?</p> <p>Izvodi se ključno pitanje koje će povezati kompletну cjelinu: Tko su bili antički Grci? Što smo od njih baštinili?</p>		frontalni rad m. demonstracije, razgovora	fotografije (PP prezentacija)
2. Obrada 2.1 Grčka – zemlja i ljudi 20'	<p>Služeći se fizičkim kartama Europe i Balkanskog poluotoka, uz učiteljevu pomoć, učenici određuju geografski položaj Grčke (istočno Sredozemlje, jug Balkanskog poluotoka, mora koja okružuju Grčku, blizina Male Azije). Određuju geografski položaj Grčke u odnosu na ostale velike države koje su već upoznali.</p> <p>Učenici u slijepu kartu upisuju nazive mora koja okružuju Grčku. Na odgovarajuće mjesto upisuju Kretu.</p> <p>Učitelj objašnjava da su drevni Grci došli na taj prostor prije više od tri tisuće godina i da su se u svojem jeziku nazivali Heleni (bez spominjanja drugih vremenskih odrednica te Ahejaca, Jonjana, Dorana – to se sve može napraviti kasnije u drugim nastavnim jedinicama). Potom učenici na slijepoj karti boje prostor koji su naselili Grci.</p> <p>Učenici će, služeći se zemljovidom i uz učiteljevu pomoć opisati prostor na kojemu su živjeli Grci: planinski reljef, manje obradive zemlje nego u Egiptu i Mezopotamiji, mnoštvo otoka. Na slijepoj karti označit će najvišu grčku planinu Olimp. Spominjanje Olimpa učitelj može iskoristiti za prve kratke napomene o grčkoj religiji o kojoj će detaljnije učiti u nekoj od kasnijih tema (npr. da su Grci vjerovali kako na Olimpu stoljuju njihovi bogovi).</p> <p>Učenici će, služeći se zemljovidom i uz učiteljevu pomoć, objasniti kako je reljef mogao utjecati na način života. Predviđeni odgovor: Grci su se bavili poljoprivredom, no osim toga bili su ribari, pomorci, obrtnici i trgovci. Učitelj pokazuje kartu trgovačkih putova, pa učenici mogu</p>	1 2 4, 2 2, 3	frontalni i individualni rad m. demonstracije, razgovora, crtanja, rada s vizualnim izvorima frontalni i individualni rad m. izlaganja, demonstracije, razgovora, crtanja, rada s vizualnim izvorima	fizička karta Europe i Balkanskog poluotoka slijepa karta Grčke karta s prikazom najvažnijih grčkih

2.2 Grčki polisi 15'	<p>zaključiti da su grčki trgovci putovali cijelim Sredozemljem i dolazili u kontakt s različitim narodima i njihovim kulturama i običajima</p> <p>Učitelj će objasniti da u staroj Grčkoj nije nastala jedna država, nego puno malih gradovadržava ili polisa. Učenici će objasniti što je grad-država koristeći se stečenim znanjem (npr. Egipt – jedna velika država; Sumerani – gradske države, npr. Ur.). Pomoću pojmovnika učenici će utvrditi definiciju pojma polis.</p> <p>Učenici će potom pomoći karte izdvojiti neke važne grčke polise – Mikenai, Sparta, Atena. Služeći se kartom, opisati će obilježja prostora na kojima su se razvili ti polisi. Ta će tri polisa učenici označiti na slijepoj karti.</p> <p>Na kraju prvog dijela utvrđuju se ključni pojmovi pomoći karte. Učitelj projicira slijepu kartu, a učenici pokazuju povjesno-geografske odrednice i mjesta o kojima su učili.</p>	3, 4	<p>frontalni i individualni rad</p> <p>m. izlaganja, demonstracije, razgovora, crtanja, rada s vizualnim izvorima</p>	polisa; slijepa karta
2.3 Što povezuje Grke koji žive u različitim polisima? 20'	<p>Učitelj objašnjava da su, usprkos tih razlika, Grke povezivali zajednički jezik, običaji, vjeronauka i Olimpijske igre. Učenici će na karti pronaći gdje je bila Olimpija, mjesto održavanja Olimpijskih igara, te ga označiti na svojoj slijepoj karti. Godinu početka Olimpijskih igara (776. pr. Kr.) učitelj će iskoristiti kako bi s učenicima ponovio i utvrdio osnove računanja vremena (koje je to stoljeće, koliko je vremena prošlo od prvih Olimpijskih igara do danas).</p> <p>Služeći se fotografijom ostataka stadiona u Olimpiji, rekonstrukcijom drevne Olimpije, prizorima sportskih natjecanja na grčkoj keramici i u grčkom kiparstvu, učenici će usporediti antičke Olimpijske igre sa suvremenim Olimpijskim igrama. Učenici će identificirati sportove, usporediti borilišta na kojemu su se nekad održavala natjecanja te objasniti sličnosti i razlike u odnosu na današnje sportove, borilišta i današnje sportaše na Olimpijskim igrama.</p> <p>Potom se na prezentaciji prikazuju slova grčkog alfabetra. Učenici uočavaju sličnosti i razlike u odnosu na latinična slova. Uz učiteljevu pomoć, učenici pišu grčkim pismom neke pojmove koje su učili na ovom satu – npr. Helada (Ἑλάσ, Ελλάδα), polis (πόλις), Olimpos (Ολυμπος), Olimpija (Ολυμπία), Atena/Atenai (Ἀθῆναι, Αθήνα), Mikenai/Mikena (Μικῆναι, Μυκῆνη), Sparta/Sparte (Σπάρτα, Σπάρτη). Mogu ih ta-</p>	2 4, 5 4	<p>frontalni i individualni rad</p> <p>m. izlaganja, demonstracije, razgovora, rada s vizualnim izvorima</p> <p>frontalni i individualni rad</p> <p>m. izlaganja, demonstracije, razgovora, rada s vizualnim izvorima</p> <p>frontalni i individualni rad</p> <p>m. izlaganja, demonstracije, razgovora, rada s vizualnim izvorima</p>	karta s prikazom najvažnijih grčkih polisa ilustracije s prizorima natjecanja na grčkoj keramici

<p>2.3 Kolonizacija 15'</p> <p>3. Završni dio sata 10'</p>	<p>kođer upisati na odgovarajuća mjesta na slijepoj karti te tako još jednom utvrditi činjenično i proceduralno znanje.</p> <p>Kolonizacija se objašnjava u najvažnijim crtama, budući da će se o tome detaljnije učiti u temi Grci na Jadranu. Učitelj će uvesti učenike u ovaj dio sata napomenom da su se Grci iseljavali iz Grčke u druga područja oko Sredozemnog mora. Na temelju dosad naučenog, učenici objašnjavaju koji bi sve mogli biti razlozi iseljavanja. Učitelj će uvesti pojam kolonija, a učenici će se prisjetiti gdje su već učili o sličnoj pojavi (Feničani). Svojim riječima objasnit će pojmove kolonija i kolonizacija, a potom će ih utvrditi pomoću pojmovnika u udžbeniku.</p> <p>Pomoću karte i uz učiteljevu pomoć, učenici će uočiti gdje su se sve Grci naseljavali (oko Crnog mora, Mala Azija, južna Italija, istočna obala Jadrana, jug današnje Francuske). Osobito valja uočiti istočnu obalu Jadrana. Uspoređujući raspored grčkih kolonija s današnjom kartom Europe, učenici u paru istražuju u kojim bi se sve današnjim državama mogli naći ostaci grčke baštine.</p> <p>U završnom dijelu sata, učitelj će provjeriti kako su ostvareni ishodi, osobito kako se učenici snalaze na karti te kako su usvojili ključne pojmove.</p>	<p>3, 4, 6</p>	<p>frontalni i individualni rad</p> <p>m. izlaganja, demonstracije, razgovora, rada s vizualnim izvorima</p>	<p>karta grčke kolonizacije, udžbenik</p>
---	---	----------------	--	---

Primjer 2.

TEMA ZA DUBLJU OBRADU: Grci na Jadranu

Nastavna jedinica: Kako su Grci došli na Jadran? (1 školski sat)

ISHODI:

Učenici će:

- ucrtati na slijepoj karti grčke kolonije na Jadranu (Korkira, Pharos, Issa, Epetij, Tragurion) te put kolonista od matičnog polisa do kolonije (koncept VRIJEME I PROSTOR, ishod 5.A.2)
- objasniti četiri osnovna uzroka iseljavanja iz Grčke pomoću slikovnih prikaza (koncept UZROCI I POSLJEDICE, ishod 5.B.1)
- usporediti dva načina odabira kolonista i stvaranja kolonija pomoću projicirane sheme (koncept KONTINUITETI I PROMJENE, ishod 5.C.1)
- analizirati jedan pisani/slikovni izvor prema zadanim kriterijima (koncept IZVORI I ISTRAŽIVA NJE PROŠLOSTI, ishod 5.D.1)
- izdvojiti ključne podatke i spoznaje o grčkoj kolonizaciji s težištem na Jadran (koncepti VRIJEME I PROSTOR, UZROCI I POSLJEDICE, IZVORI I ISTRAŽIVANJE PROŠLOSTI, ishodl 5.A.2, 5.B.1, 5.D.2)

RAZRADA NASTAVNOG SATA (SCENARIJ)

STRUKTURA NASTAVNOG SATA	OPIS NASTAVNIH AKTIVNOSTI	ISHODI	OBLICI RADA	NASTAVNE METODE	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
1. UVODNI DIO 5 min	<p>Uvodna motivacija - upitati učenike znaju li gdje su izrađene njihove majice, tenisice, traperice, školske torbe.... Kako su došle do njih?</p> <p>Utvrđiti da razmjena robe i dobara postoji od prapovijesti te da je trgovina bila jedan od temelja grčkog gospodarstva. A trgovina podrazumijeva mnogo putovanja, dodira s drugima narodima i kulturama.</p> <p>Ponoviti područja grčke kolonizacije pomoću projicirane povijesne karte Sredozemlja na kojoj učenici imenuju pojedine zemlje i krajeve koje su Grci kolonizirali (Grčka, crnomorska obala, dijelovi sjeverne Afrike, južna Italija i Sicilija, južna današnja Francuska, Jadran).</p> <p>Zatim će učenici individualno zapisati nekoliko uzroka zašto se ljudi danas iseljavaju u druge države. Povest će se kratak razgovor u kojem će učenici slobodno iznositi svoje zaključke, a učitelj će ih voditi do temeljnog uzroka - potrage za boljim životom. Može se kratko porazgovarati i o tome što za učenike znači "bolji život".</p>		<p>frontalni</p> <p>individualni</p> <p>frontalni</p>	<p>razgovor</p> <p>demonstracija</p> <p>pisanje</p> <p>razgovor</p>	<p>ppt</p> <p>računalo</p> <p>LCD projektor/ pametna ploča</p>
2. OBRADA - 35 min 2.1. Uzroci grčke kolonizacije 8 min 2.2. Načini stvaranja kolonija 10 min	<p>Učitelj će iznijeti podatak da je grčka kolonizacija bila najjača od 8. do 5. st. pr. Kr. Razdoblje velike kolonizacije bit će prikazano na projiciranoj lenti vremena. Učitelj će zatim učenike uputiti da zabilježe nekoliko pitanja o grčkoj kolonizaciji na koje bi tijekom sata željeli dobiti odgovor.</p> <p>Učitelj će prikazati na ppt nekoliko ilustracija i fotografija pomoću kojih će učenici zaključiti zašto se Grci iseljavaju i stvaraju kolonije (grčki krajolik, grad okružen zidinama, grčki brod na ukrcaju, trgovina, ratovanje). Željeni su odgovori: nedostatak obradive zemlje, prenapučenost gradova, razvoj pomorske trgovine, ratovi i sukobi.</p> <p>Načini i koraci iseljavanja i stvaranja kolonija bit će objašnjeni pomoću projicirane sheme. Učenici će shemu individualno proučiti i zatim</p>	2. 3.	<p>frontalni</p> <p>frontalni</p>	<p>izlaganje, razgovor,</p> <p>demonstracijski rad sa slikevnim materijalima</p> <p>rad s grafičkim prikazom</p> <p>razgovor</p>	<p>ppt</p>

2.3. Grčke kolonije na Jadranu - karta 8 min	će ju dvoje ili troje učenika protumačiti (uz učiteljevu pomoć ako je potrebno). Učenici će usporediti načine odabira kolonista i o tome zauzeti stav. Učitelj će projicirati kartu grčkih kolonija na Jadranu te će ukratko iznijeti osnovne podatke o njihovom nastanku. Prikazat će i sliku antičkog grčkog broda koga će učenici ukratko opisati. Učenici će zatim ucrtati grčke kolonije na slijepu kartu, upisati stoljeće nastanka te put od matičnog polisa do kolonije prema podacima uz slijepu kartu, projicirane karte i karte u udžbeniku. Učenici će zatim listić zaliđepiti u bilježnicu.	1.	individualni frontalni individualni	izlaganje razgovor demonstracija crtanje	ppt rad sa slikovnim materijalima listić sa slijepom kartom i podacima
2.4. Grčke kolonije na Jadranu - izvori 9 min	Učitelj će parovima učenika podijeliti po jedan slikovni ili pisani izvor (odломak iz Herodotove Povijesti, odломak iz Periplousa Pseudo-Skilaka, glava božice Artemide iz Isse, Apoksiomen, Kairos). Učenici će ga proučiti te će kratko zapisat vrstu izvora, autora, vrijeme nastanka te što iz izvora doznaju. Za svaki izvor jedan će par pročitati napisano. Izvori će tijekom čitanja Učitelj će, ukoliko bude potrebno, dodatno komentirati izvor te naglastiti da sačuvana umjetnička djela pronađena na tlu Hrvatske pripadaju našoj državi i čine dio naše povijesne baštine.	4.	u parovima frontalni	čitanje rad sa slikovnim izvorima izlaganje	listići s povijesnim izvorima ppt
3. ZAVRŠNI DIO 5 min	Temeljni sadržaji bit će ponovljeni pomoću pitanja koja su učenici zapisali u bilježnice na početku obrade. Učenici će najprije označiti pitanja na koja su dobili odgovor, a zatim pročitati neka na koja odgovor nisu dobili. Uz vođenje učitelja, predložiti će načine kako do željenih odgovora mogu sami doći. Dz - Učenici će izraditi malu knjižicu-podsjetnik o grčkoj kolonizaciji s naglaskom na Jadran u kojoj će navesti uzroke i način stvaranja kolonija, najvažnije grčke kolonije na Jadranu te pojedine primjere grčkih umjetničkih djela koja se nalaze u Hrvatskoj.	5.	frontalni	razgovor	ppt

PRIMJERI ILUSTRACIJA, KARATA I OSTALIH MATERIJALA ZA NASTAVNU JEDINICU GRČKA -ZEMLJA I LJUDI

Motivacijski uvod

Zagreb

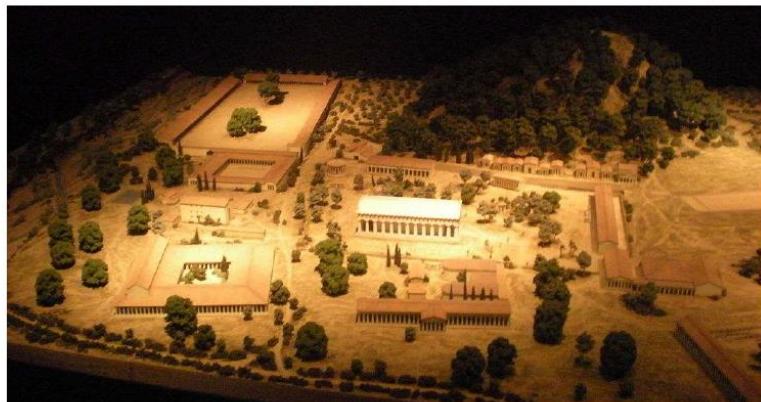

Washington

- ✓ Geografski položaj Grčke
- ✓ Pretežno planinski reljef
- ✓ Brojni otoci
- ✓ Zemljoradnici, ribari, pomorci, trgovci

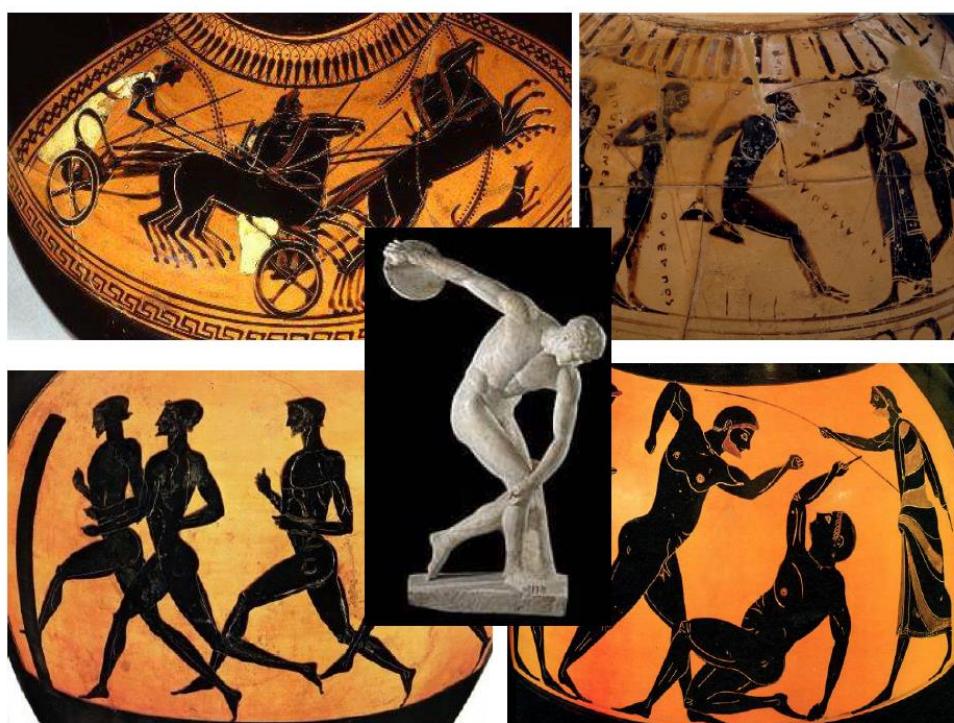
Hrvatska školska kartografija, <http://hsk.com.hr/geografske-karte/zidne-karte-2/europa/>

Olimpija -
rekonstrukcija

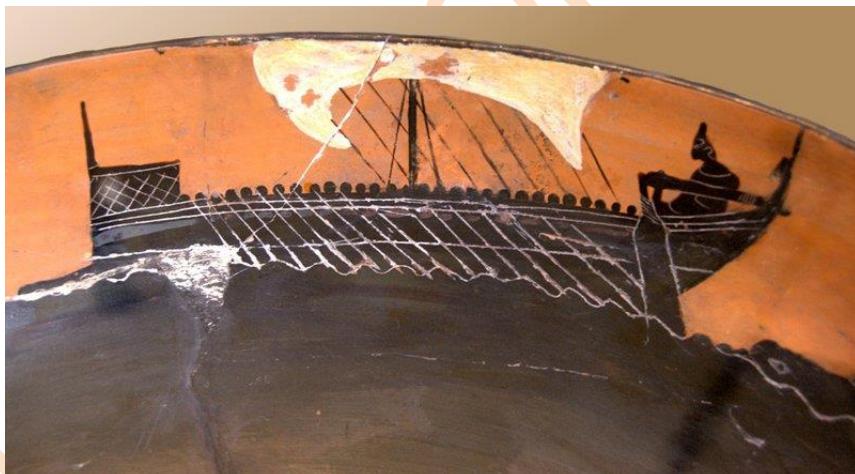
Ostaci stadiona u
Olimpiji

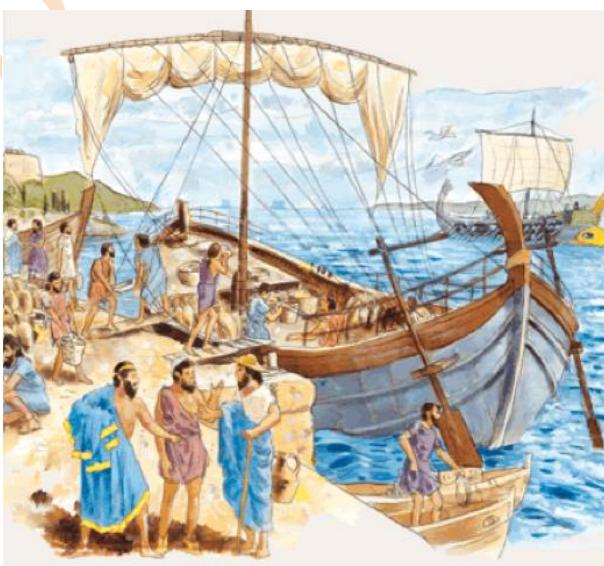
Prikazi sportova na grčkim vazama

PRIMJERI ILUSTRACIJA, KARATA I OSTALIH MATERIJALA ZA NASTAVNU JEDINICU GRČKA KOLO-NIZACIJA

NAČINI ISELJAVANJA I STVARANJA KOLONIJA

Grčki brod naslikan na posudi iz 6. st.pr.Kr.

Grčki trgovački brod za ukrcaj

Karta za ucrtavanje puta kolonista

Slijepa karta za ucrtavanje grčkih kolonija na Jadranu

GRČKE KOLONIJE NA JADRANU:

- Korkira (Korčula), 6. st. pr. Kr. – osnivač polis Knidos (nestala oko 400.g.pr.Kr.)
- Issa (Vis), 4.st.pr.Kr. – osnivač polis Sirakuza
- Pharos (Starigrad na Hvaru) – 4.st.pr.Kr. – osnivač polis Paros
- Tragurion (Trogir) – 4.st.pr.Kr. – osnivač Issa
- Epetion (Stobreč) – 4.st.pr.Kr. – osnivač Issa

Izvori za rad u parovima:

Izvor 1

Herodot u svojem djelu Povijest spominje polis Fokeju na maloazijskoj obali te tvrdi da su stanovnici Fokeje "prvi među Grcima krenuli na dugačke plovidbe i baš su oni otkrili i Jadransko more...i Iberiju... Nisu plovili na širokim teretnim lađama, nego na brzim lađama s pedeset vesala."

Izvor 2

Nepoznati grčki pisac u 4.st.pr.Kr. opisao je sve krajeve uz Sredozemno more. O Jadranu piše: *Tu je, naime, Novi Far, grčki otok, i otok Isa, isti ti grčki gradovi. Prije nego se uplovi u rijeku Naron (Neretva), veliki komad zemlje strši u more (Pelješac), i ima otok blizu obale, kojemu je ime Melita (Mljet), i drugi otok nedaleko od ovoga, koji se zove Crna Korkira (Korčula).*

SREDNJE ŠKOLE

Obrada pojedinih tema u srednjoj školi može se realizirati na različite načine. U dodatku B kurikuluma navedena su dva primjera obrade tema. Prvi primjer odnosi se na temu *Aleksandrovo carstvo i ideja univerzalizma* iz tematskog područja A1.Država, vlast i moć za prvi razred. Tema se obrađuje u cijelosti kako je navedena. Iznesen je prijedlog razrade teme u izvedbenom planu, opis teme, ishodi i opis aktivnosti za učenike. Naveden je i značajan broj povijesnih izvora potrebnih za rad.

Dруги пример је тема *Revolucionarna zbivanja u Europi 1848./1849.* Na odabranom primjeru proučavanja revolucija u Europi 1848.-1849. godine prikazana je moguća obrade teme „*Velike revolucije od kraja 18. do sredine 20. stoljeća* која припада tematskom području B1.Država, vlast i moć. Prijedlog sadrži opis teme, ključno pitanje, izvedbeni plan, ishode, te primjere razrade nekih aktivnosti za učenike i nastavnike s povijesnim izvorima i zadacima za rad.

OPISI TEMATSKIH PODRUČJA

A. Predmoderna povijest

A1. Država, vlast i moć. *Politička i vojna povijest i povijest diplomacije.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese u starom, srednjem i ranom novom vijeku koji pridonose razumijevanju današnjih oblika vlasti i današnje demokracije: tipovi država i oblici vlasti, ustroj vlasti (položaj vladara, odnos vlasti i podanika, zakonodavstvo i utjecaj pravnih sustava na vlast, politiku i društvo), ratovi i ratovanje, diplomacija, politički položaj pojedinih zemaljama.

A2. Društva, ekonomije i svakodnevica. *Društvena i ekonomска povijest i povijest svakodnevice.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese u starom, srednjem i ranom novom vijeku koji pokazuju kako su funkcionalna prošla društva, ukazuju na kontinuitete i promjene u društvenim strukturama i razvoju gospodarstva te utjecaj tog razvoja na svakodnevnicu.

A3. Slike svijeta. *Kulturna povijest, povijest ideja, povijest umjetnosti.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese u starom, srednjem i ranom novom vijeku koji ukazuju kako su ljudi otkrivali svijet i oblikovali svoje shvaćanje svijeta (ideje i pokreti, religije, umjetnost, obrazovanje, znanost, komunikacije, putovanja i otkrića, širenje otkrića, kolonizacija).

B. Moderna i suvremena povijest

B1. Država, vlast i moć. *Politička i vojna povijest i povijest diplomacije.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese od kraja 18. stoljeća do danas koji pridonose razumijevanju današnjih oblika vlasti i današnje demokracije: politički razvoj pojedinih država, razvoj političke misli i političkih ideologija modernog i suvremenog doba, sukobe i suradnju u svijetu, nacionalizme i stvaranje nacionalnih država, stvaranje i razgradnju kolonijalnih imperija te europska i hrvatska iskustva i izazove u tom razdoblju.

B2. Društva, ekonomije i svakodnevica. *Društvena i ekonomска povijesti, povijest svakodnevice.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese koji pokazuju kako su se mijenjale društvene i gospodarske strukture od kraja 18. stoljeća: razvoj građanskog i (post)industrijskog društva, gospodarski razvoj i njegove fluktuacije, utjecaj gospodarskih i društvenih kretanja na svakodnevnicu te odnose i suživot različitih zajednica na određenom prostoru.

B3. Slike svijeta. *Kulturna povijest, povijest ideja, povijest umjetnosti.* Ovo područje obuhvaća pojave i procese koji pokazuju kako su ljudi oblikovali svoje shvaćanje svijeta: ideje o funkcioniranju države, vlasti i društva od 18. stoljeća do danas, ideje o građanskim i ljudskim pravima, znanstveno i umjetničko viđenje svijeta, kulturu kao izraz vremena.

POPIS TEMA PO TEMATSKIM PODRUČJIMA

U tablici na sljedećoj stranici nalazi se popis tema za svako tematsko područje. Neke su teme usredotočene na određenu problematiku, a druge su široko postavljene i u njima je potrebno fokusirati se na odabране primjere. Daljnje upute i primjeri za razradu tema nalaze se u Dodatku B.

Sljedeći sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti obvezni su za obradu, a mogu se obrađivati u različitim temama koje obuhvaćaju te sadržaje.

Sadržaji iz moderne i suvremene hrvatske i europske povijesti koje je obvezno poučavati, bilo kao zasebne teme ili sastavni dio drugih tema: nacionalizam, nacije i nacionalne manjine; odnosi i suživot različitih etničkih, vjerskih i drugih zajednica; demokratski procesi i razvoj ljudskih prava; totalitarni režimi; Holokaust; hrvatska država i društvo nakon 1990-e.

Predmoderna povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu		
A1. Država, vlast i moć	A2. Društva, ekonomije i svakodnevica	A3. Slike svijeta
<ul style="list-style-type: none"> Teokratske države ranih civilizacija (A1.1) Atenska demokracija (A1.2) Aleksandrovo carstvo i ideja univerzalizma (A1.3) Vlast i moć u rimskoj državi: od kraljevstva do carstva (A1.4) Rimska uprava Italije i provincija (A1.5) 	<ul style="list-style-type: none"> Društvene strukture u starom vijeku (na odabranim primjerima) (A2.1) Kolonizacija i romanizacija Ilirika (A2.2) Kontinuiteti i promjene u razvoju rimskog gospodarstva (A2.3) Antička svakodnevica (na odabranim primjerima) (A2.4) Komunikacije i putovanja (A2.5) 	<ul style="list-style-type: none"> Vjerovanja, rituali i pogrebni običaji (na odabranim primjerima) (A3.1) Predodžbe o svijetu u antici (znanstvene, mitološke, umjetničke) (A3.2) Kršćanstvo i nova slika svijeta (A3.3) Antička umjetnost na prostoru današnje Hrvatske (A3.4) Kako su se otkrivale civilizacije starog svijeta? (A3.5)
<ul style="list-style-type: none"> Monarhije u srednjem i ranom novom vijeku (A1.6) Aristokratske republike: Venecija i Dubrovnik (A1.7) Zakonodavstvo i utjecaj pravnih sustava na vlast i društvo (A1.8) Vladari i vrela hrvatskog ranog srednjovjekovlja (A1.9) Vlast i moć: kraljevi, carevi i pape u srednjem i ranom novom vijeku (A1.10) 	<ul style="list-style-type: none"> Grad u srednjem i ranom novom vijeku (na odabranim primjerima) (A2.6) Staleško društvo srednjeg i ranog novog vijeka (A2.7) Trgovina na Sredozemlju u srednjem i ranom novom vijeku (A2.8) Marginalne skupine u srednjem i ranom novom vijeku (A2.9) Samostani i crkveni redovi u srednjem i ranom novom vijeku (A2.10) 	<ul style="list-style-type: none"> Mecene i umjetnici (A3.6) Novi prostorni horizonti: otkrivanje svijeta u srednjem i ranom novom vijeku (A3.7) Novi duhovni i intelektualni horizonti: od humanizma do prosvjetiteljstva (A3.8) Slika o „sebi“ i „drugome“: kako su srednjovjekovni i ranonovjekovni pisci, istraživači i osvajači vidjeli druge narode (A3.9) Umjetnost i znanost srednjovjekovne i ranonovjekovne Hrvatske (A3.10)
Moderna i suvremena povijest u hrvatskom, europskom i svjetskom kontekstu		
B1. Država, vlast i moć	B2. Društva, ekonomije i svakodnevica	B3. Slike svijeta
<ul style="list-style-type: none"> Velike revolucije od kraja 18. stoljeća (Američka revolucija, Francuska revolucija, revolucije 1848., Oktobarska revolucija) (B1.1) Nacije i nacionalni pokreti od kraja 18. stoljeća (B1.2) Razvoj političke misli i političkih ideologija od kraja 18. stoljeća (B1.3) Kolonijalni imperiji i pokreti za nezavisnost od sredine 18. stoljeća (B1.4) Ratovi i ratovanje modernoga doba (od kraja 18. stoljeća do Prvog svjetskog rata) (B1.5) 	<ul style="list-style-type: none"> Od staleškog do građanskog društva (B2.1) Procesi društvene modernizacije od kraja 18. stoljeća (B2.2) Industrijalizacija i tehnološke promjene (B2.3) Gospodarski razvoj i gospodarske krize (B2.4) 	<ul style="list-style-type: none"> Svijet u očima umjetnika (B3.1) Znanstvene revolucije u moderno i suvremeno doba (B3.2) Djetinjstvo i odrastanje u 19. i 20. stoljeću (B3.3) Ideja demokracije u modernom i suvremenom svijetu (B3.4)
<ul style="list-style-type: none"> Europa između demokracije, diktature i totalitarizma (1918.-1989.) (B1.6) Drugi svjetski rat i Holokaust (B1.7) Hladnoratovski i posthладnoratovski svijet; slom komunizma u Europi (B1.8) Europske integracije i ideja Europe (B1.9) Hrvatska država i društvo nakon 1990. (B1.10) 	<ul style="list-style-type: none"> Demografski razvoj i migracije (B2.5) Medicina i zdravlje (B2.6) Rad, svakodnevica i slobodno vrijeme (B2.7) Utjecaj društvenih i ekonomskih promjena na okoliš (B2.8) Prilike i izazovi globaliziranog svijeta (B2.9) 	<ul style="list-style-type: none"> Umjetnost u službi politike (B3.5) Razvoj građanskih i ljudskih prava (B3.6) Mediji i komunikacije (B3.7) U zdravom tijelu zdravi duh? Sport, politika i društvo od kraja 19. stoljeća (B3.8)

PRIMJER OBRADE TEME ALEKSANDAR VELIKI I IDEJA UNIVERZALIZMA (A1.3)

Razrada teme (10 sati):

1. sat - Kriza grčkih polisa i uspon Makedonije
(koncepti: vrijeme i prostor, uzročno-posjedične veze, kontinuiteti i promjene, izvori i istraživanje)
2. sat - Gdje se nalazila antička Makedonija – povijesni prijepori do današnjih dana
(koncepti: vrijeme i prostor, kontinuiteti i promjene, interpretacije i perspektive)
3. sat - Carstvo Aleksandra Velikog – širenje i osvajanje
(koncepti: vrijeme i prostor, uzročno- posjedične veze, izvori i istraživanje)
4. i 5. sat - Aleksandrova baština - helenistički svijet i ideja univerzalizma
(koncepti: vrijeme i prostor, uzročno- posjedične veze, kontinuiteti i promjene, interpretacije i perspektive)
6. sat - Izgradnja mita o velikom vladaru – antički izvori o Aleksandru
(koncepti: kontinuiteti i promjene, interpretacije i perspektive, izvori i istraživanje)
7. sat - Aleksandar Veliki od srednjeg vijeka do prosvjetiteljstva
(koncepti: kontinuiteti i promjene, interpretacije i perspektive, izvori i istraživanje)
8. sat - suvremene historiografske interpretacije o velikom vladaru – pitanje kontinuiteta i promjena
(koncepti: kontinuiteti i promjene, interpretacije i perspektive, izvori i istraživanje)
9. Ponavljanje gradiva
10. Provjera znanja

OPIS TEME:

Aleksandar Makedonski je unatoč kratkom životu (356. do 323. g. pr. Kr.) dobio titulu „Veliki“. Tijekom svoje vladavine Aleksandar je osvojio veliki dio tadašnjeg civiliziranog svijeta. Najprije je pobijedio pobunjene grčke polise, a potom osvojio Perzijsko Carstvo. Država koju je stvorio bila je konglomerat brojnih naroda koji su živjeli na različitom stupnju društvenog i ekonomskog razvijanja. Aleksandrova namjera bila je stvoriti svjetsko carstvo u kojem bi se spojile dvije nepomirljive suprotnosti: grčka ideja o malim polisima i vladavini naroda s kulturom, tradicijom i oblicima vlasti teokratskih država Istoka. Njegov pokušaj da poveže tako različito carstvo nije dalo trajniji rezultat, jer se radilo o labavom vojno-političkom savezu koje je samo povezivala spona zajedničkog vladara. Aleksandrovom smrću nastupila je propast carstva. Njegova država podijeljena je na tri kraljevstva kojima su vladali njegovi vojni zapovjednici. Ideja o univerzalnom carstvu ostavila je prije svega brojne kulturne i ekonomske posljedice.

Interes za lik i djelo ovog vladara ne jenjava od antičkih vremena do danas. Mit o Aleksandru bujao je stoljećima prilagođavajući se vremenu i svrsi nastanka. Nije ni čudo da su ga Rimljani prvi nazvali nazivom *Magnus* (Veliki). No, koliko znamo o njegovom životu, karakteru i postupcima? Mnogi su vladari kroz povijest dobili su titulu "Veliki". Zaslužuje li Aleksandar Makedonski takvu titulu?

PRIMJER RAZRADE NASTAVNIH SATI BR. 6, 7 i 8

KLJUČNO PITANJE: Je li Aleksandar uistinu bio „Veliki“?

ISHODI:

Učenici će:

- analizirajući odabrane izvore o Aleksandru Velikom od antike do suvremenosti objasniti značenja koja se pripisuju Aleksandru Velikom u pojedinim povijesnim razdobljima
- objasniti razloge zbog kojih nastaju i zbog kojih su se mijenjale interpretacije i perspektive te njihovo korištenje u različite svrhe
- objašnjavajući promjene i kontinuitete u interpretacijama na lenti vremena, zaključiti što se s vremenom promjenilo, a što je ostalo isto
- oblikovati pisani odgovor na istraživačko pitanje utemeljen na prikupljenim dokazima i argumentima.

Pitanja za analizu interpretacija:

1. Tko je autor interpretacije i što znamo o njemu?
2. Gdje je i kada nastala interpretacija?
3. Tko je bila ciljana publika?
4. Kojim su se jezičnim i izražajnim sredstvima autor koristi kako bi oblikovao svoj prikaz?
5. Kako se u interpretaciji ogleda kontekst vremena?
6. Što je bila njezina svrha – informirati, formirati, zabaviti, prodati prošlost ili sliku o prošlosti, stvoriti mitove, potraga za znanjem, opravdati ili objasniti sadašnjost, utjecati sadašnju i buduću politiku ili diskusije?
7. Kako bi na skali od 1 do 5 ocijenio/la vjerodostojnost ove interpretacije? Argumentiraj svoje mišljenje.

Primjer razrade nekih aktivnosti u nastavnoj jedinici: IZGRADNJA MITA O VELIKOM VLADARU – ANTIČKI IZVORI O ALEKSANDRU

IZVOR 1. Quintus Curtius Rufus
PODATCI O AUTORU

Quintus Curtius Rufus (? – 53.) - rimski povjesničar u vrijeme vladavine Tiberija i Kaligule. Detalji njegova života malo su poznati. Prema Tacitu, iako sin gladijatora, uspinjao se u državnom aparatu zahvaljujući vojnoj službi i sposobnostima. Služio je u Africi kao kvestor, a zatim je, slijedeći „cursus honorum“ dogurao do položaja senatora. Autor je djela „Povijest Aleksandra Velikog“ u 10 knjiga. Kao predložak Ruf je koristio izgubljeno djelo grčkog povjesničara Klitarha koji ni sam nije bio sudionik događaja, nego je pisao na temelju iskaza Aleksandrovih vojnika. U ocjeni Aleksandra autor nije jedinstven. Kao vojnik i Rimljani, Ruf veliča slavu i hrabrost Aleksandru, ali osuđuje dekadenciju i utjecaj stranih običaja koje smatra uzrokom njegove propasti. Rufovo djelo ogledalo je njegova poimanja stvarnosti u kojoj je živio osobito odnosa prema vladavini rimskega careva u njegovo vrijeme.

Osobnost

„Vojska je jednako željno promatrala samoga kralja kao i Filipa. Svatko mu je pojedinačno stisnuo desnicu i iskazao mu svoju zahvalnost kao da je sam bog pred njima. Teško je naime reći koliko li su se to, mimo onomu narodu urođena poštovanja prema svojim kraljevima, ili odali divljenju upravo prema ovomu kralju ili kolikom su se ljubavlju prema njemu usplamnjeli. Doista, prije svega, činilo se kako se nije ničega prihvatio bez božanske pomoći: kad mu je, naime, na ruku išla sreća, i nepromišlenost mu se znala okrenuti u slavu. Dob je, naime, njegova, jedva dozrela za tako velike pothvate, ali zato za njih više negoli dostatan, davala je sjaj njegovim djelima i, na kraju – ono što se ponajviše običava držati manje važnim, a što je običnom vojniku draže – vježbanje tijela u njihovu krugu, način života i nošnja koja se malo razlikovala od one u privatne osobe, te vojnička varenost: svime je time – bilo to darovi prirode, bile to vještine duha – učinio da postane jednako tako omiljenim koliko poštovanja vrijednim. „

(Kvint Kurcije Ruf, Povijest Aleksandra Velikog makedonskog kralja, 1. knjiga, Latina et Graeca, Zagreb: 80.)

Aleksandar kao vojskovođa - motivacija uoči bitke kod Isse

„A kako je jašući obilazio povorku, tako se različitom besjedom, kako je već odgovaralo čijoj naravi, obraćao vojnicima. Makedonce....podsjećao je na njihovo starodrevno junaštvo. Oni su oslobođitelji svijeta; a kada jednom prekorače među Herkula i oca Libera, postavit će jaram ne samo Perzijancima, nego i svim drugim narodima....dozivao ih je uz to u sjećanje i pobjednika nad Atenjanima, oca Filipa...podsjećao ih je na Granik, sada na tolike gradove bilo osvojene bilo u okrilje primljene, i na sve ono što su oborili i što im leži pod nogama. Kada je pristupio Grcima, stao ih je podsjećati na to kako su ovi narodi zaratili s Grčkom najprije zbog obijesti Dareja, a potom Kserksa, kraljeva koji su od njih zahtjevali vodu i zemlju...Ilire je, pak, i Tračane, navikle da žive od grabeža, pozivao da pogledaju kako neprijateljska vojska blista u zlatu i grimizu, kako na sebi nosi haljine, a ne oružje: neka idu i neka kukavnim ženskinjama kao pravi muškarci istrgnu zlato, neka oštra bila svojih planina, gole gorske staze, zaledene zbog vječnoga mraza, zamijene za bogate poljane i njive perzijske...“

(Kvint Kurcije Ruf, Povijest Aleksandra Velikog makedonskog kralja, 1. knjiga, Latina et Graeca, Zagreb: 98.)

Aleksandar pali Perzopolis

„Međutim ona velika duhovna dobra, onaj dar kojim je nadvisio sve kraljeve, onu postojanost u podnošenju opasnosti, hitrost u poduzimanju i izvršenju junačkih djela, poštenje prema onima koji su mu se predali, blagost prema zarobljenicima, pravu mjeru u nasladama, i onima dopuštenima i onima uobičajnima, okaljao je nezajažljivom strašću za vinom. Dok se njegov neprijatelj i suparnik mu u kraljevstvu upravo iznova spremao za rat i dok su oni netom pokoreni narodi nevoljko priznavali novu vlast, on je za dana priređivao gozbe na kojima su sudjelovale žene...Jedna od njih, neka Taida, i sama pijana, stane ga uvjeravati kako će kod svih Grka steći najveće poštovanje ako zapovijedi da se spali prijestolnica Perzijanaca: ovo od njega očekuju oni čije su gradove razorili barbari...Kralj je također, većma požudan za vinom negoli kadar da ga podnese, povikao: „Zašto ne osvetimo Grčku i ne bacimo zublje na grad?“Kralj je prvi bacio oganj na kraljevski dvor, a onda i uzvanici, te podvornici i inoče. Kraljevski je dvor najvećim dijelom bio sagrađen od cedrovine, nju je brzo zahvatilo oganj koji se proširio u veliki požar...Makedonci su se stidjeli što je njihov kralj u svojoj raspuštenoj pijanci razorio tako krasan grad. Zbog toga je potražen ozbiljniji razlog za taj čin, te su uvjeravali sebe kako je morao biti razoren na taj način. Čim mu se mamurnu od pijanstva počinkom vratio razum, svi se slažu u tom da se pokajao i da je rekao kako bi Perzijanci bili Grcima platili još i teže kazne da su na stolici i u prijestolnici Kserksovoj bili prisiljeni gledati njega.“

(Kvint Kurcije Ruf, Povijest Aleksandra Velikog makedonskog kralja, 1. knjiga, Latina et Graeca, Zagreb: 301-302).

Pogubnost stranih običaja

„No čim mu se duh, koji je lakše podnosio vojničke napore negoli spokoj i mir rasteretio trenutačnih brig, zaokupile su ga naslade, te su onoga kojeg nije slomilo oružje Perzijanaca savladali njezini poroci...sve je palo u strane običaje; u nastojanju da ih usvoji kao navodno vrednije od domaćih, toliko je pozlijedio srca i oči sunarodnjaka da ga je većina prijatelja smatrala neprijateljem. Ljude, naime, postojane u svom načinu života i navikle da se u ispunjavanju naravnih želja zadovoljavaju oskudnom i jednostavnom hranom naveo je na zla stranih, i k tomu poraženih naroda. Odatle sve učestaliji napadi na njegovu glavu, rascjep među vojnicima i sve otvorenija bol u njihovim jadanjima...“

(Kvint Kurcije Ruf, Povijest Aleksandra Velikog makedonskog kralja, 1. knjiga, Latina et Graeca, Zagreb: 340.)

IZVOR 2. Lucije Mestrije Plutarh

PODATCI O AUTORU

Lucije Mestrije Plutarh (46-126.) – grčki filozof i povjesničar rodom iz Heroneje. N Lucije Mestrije Plutarh (46-126.) – grčki filozof i povjesničar rodom iz Heroneje. Nekoliko puta je boravio u Rimu gdje je zahvaljujući uglednim prijateljima dobio rimske građanske pravne. U vrijeme cara Hadrijana vršio je dužnost prokuratora u provinciji Ahaji. Napisao je veliki broj rasprava o najrazličitijim pitanjima iz etike i religije. Središnji opus predstavljaju „Usporedni životopisi“ istaknutih osoba grčke i rimske povijesti. Plutarh je parove slagao na temelju sličnosti u djelovanju čime je kao vatrene helenofil htio rimske javnosti pokazati da je Grčka imala velikane dostojeće rimskih heroja i da među njima postoji duhovna bliskost. Svoje podatke nije provjeravao, a u opisima donosi brojne anegdote i priče iz života slavnih ljudi koje Plutarhovi junaci uzori su vrline i herojskog te mjera duhovne i tjelesne ljepote. U prvoj knjizi donosi opis Aleksandra uspoređujući ga s Cezarom.

Motivacija za pisanje

„Pišući u ovoj knjizi životopis kralja Aleksandra i Cezara koji se borio protiv Pompeja, zbog mnoštva djela koja treba obraditi neću dati nikakav uvod osim što ću zamoliti čitaoca da ne zamjeraju ako ne ispriječam sve njihove glasovite podvige ili ne obradim svakoga od njih iscrpljeno, nego većinu njih sažeto. Ta ja ne pišem povijest nego životopise; a ni kod najznamenitijih djela nema uvijek očitovanja vrline ili opačine; nego kakva sitna stvar, riječ ili šala često bolje otkrije značaj nego bitje s tisućama mrtvih, najveće vojne sile i opsade gradova. I tako, upravo kao što slikar nastoji postići sličnost s onim koga slika usredotočujući se na lice ili izraz očiju kojima se otkriva značaj, a vrlo malo pažnje posvećuje ostatku njegove osobe, i meni treba dozvoliti da prodrem u ono što otkriva dušu ljudi o kojima pišem i da kroz to prikažem život svakog od njih ostavivši drugima da opišu njihove velike bitke.“

(Plutarh, Usporedni životopisi, knjiga 1, August Cesarec, Zagreb, 1988: 4)

Izgled i karakter

„Aleksandrovu vanjštinu najbolje prikazuju kipovi Lizipa, jedinoga koga je Aleksandar smatrao vrijednom da ga kiparski prikaže. Ta i ono što su kasnije mnogi od dijadoha i njegova prijatelja najviše oponašali, istezanje vrata lagano nagnuta ulijevo, čeznutljiv pogled, taj je umjetnik točno uhvatio. Apeles pak, slikajući ga kao munju, nije uspio pogoditi boju njegove kože, nego ga je prikazao odveć tamnoputim i crnomanjastim. Jer bio je, kažu, bjeloput, a bjelina njegove kože naginjala je rumenilu, osobito na prsima i licu. A da mu je koža vrlo ugodno isparivala i da su mu usta i sve tijelo sadržavali miomiris, tako da je njegova odjeća bila njime natopljena, pročitao sam u Aristoksenovim sjećanjima. Uzrok tome možda je njegov temperament koji je bio većma vruć i vatren....Aleksandra je, kako se pak čini, toplina njegova tijela činila sklonim piću i naprasitim.....Još dok je bio dječak, njegova se suzdržljivost pokazivala u tome što je, premda nagao i žestok u drugome, prema tjelesnim užicima bio čvrst i predavao im se velikom umjereniču, dok mu je slavoljublje održalo duh ozbiljnim i uzvišenim i u poodmakloj dobi.“

(Plutarh, Usporedni životopisi, knjiga 1, August Cesarec, Zagreb, 1988: 6-7)

Palež Perzepola

„Potom baš kada je namjeravao krenuti na Darija, desilo se da je pristao sudjelovati u jednoj pijanki i zabavi svojih družbenika tako da i žene, došavši u veselo društvo k svojim ljubavnicima, piju s njima. A najuglednija među njima, Tais.....osjeti se pobuđenom da izrekne govor primjerom navadi njezinoga rodnog grada...reče....da bi joj veće zadovoljstvo bilo u bančenju da spali dom Kserksa koji je sažgao Atenu...Kada je po svršetku njezina govora nastao buran pljesak i kraljevi ga družbenici kao za okladu pozivahu na djelo, zaveden njihovim željama i skočivši na noge, kralj podje s ostalima s vjencem na glavi i zubljom u ruci...Makedonci, doznavši za to, pritrčavali su s bakljama puni veselja. Jer nadali su se da je

palež i uništenje kraljevske palače čin čovjeka koji je usmjerio pažnju na prilike kod kuće i ne namjerava ostati među barbarima. Jedni autori tvrde da se to tako dogodilo, dok drugi kažu da je urađeno smišljeno, bilo kako bilo, svi se slažu da se Aleksandar ubrzo pokajao i izdao naredbu da se vatrica ugasi.“

(Plutarh, Usporedni životopisi, knjiga 1, August Cesarec, Zagreb, 1988: 29)

Taština i strani običaji

„Odande, krenuvši u Partiju i budući dokon, odjene po prvi put barbarsku nošnju bilo zato što se htio zbližiti s domaćim običajima u uvjerenju da zajedništvo navada i krvi mnogo pridonosi oplemenjivanju srdaca ljudi, bilo da je to bio pokušaj da se klanjanje ničice kradom uvede među Makedonce navikavajući ih malo pomalo da podnesu promjene i izmjene u njegovom načinu života. Ipak nije usvojio poznatu medijsku nošnju koja je bila posvema barbarska i besprimjerena....nego nešto po sredini između perzijske i med-ske...Taj je prizor Makedoncima bio neugodan, ali kako su se divili njegovim drugim vrlinama, smatrali su da mu treba oprostiti neke stvari koje su služile njegovom zadovoljstvu ili taštini...“

(Plutarh, Usporedni životopisi, knjiga 1, August Cesarec, Zagreb, 1988: 33)

Primjer razrade nekih aktivnosti u nastavnoj jedinici: ALEKSANDAR VELIKI OD SREDNJEG VIJEKA DO PROSVJETITELJSTVA

ALEKSANDAR U SREDNJOVJEKOVNIM IZVORIMA

IZVOR 1. Aleksandrida

Aleksandrida, uobičajeni je novovjekovni naziv za popularno djelo o Aleksandru Velikom. Potječe iz helenističke tradicije kozmopolitske Aleksandrije u doba Ptolemejevića. Pouzdano je utvrđeno da su tekstovi postojali u II. st. pr. Kr., ali su najstarije očuvane redakcije iz III. st. Poznato je više od 70 preradbi (na 30-ak jezika) nastalih do XVI. st. Među njima je i jedna južnoeuropska iz XIV. st. koja se u istom stoljeću može pratiti u grčkoj, rumunjskoj, bugarskoj, srpskoj i hrvatskoj književnosti. Postojanje južnoslavenske verzije vežu novija istraživanja uz prostor između Crne Gore i Pelješca, ali je moguće i da je matica bila čakavsko-glagoljička (u Zadru se 1389. spominje knjiga o Aleksandru »in littera sclava«). Uzrok popularnosti ovog djela u srednjem vijeku leži u značaju i ulozi vladara u srednjovjekovnom društvu. Aleksandar je predstavljen kao idealizirani lik vladara viteza kojeg odlikuje hrabrost, milost prema neprijatelju i ljubav prema Bogu i nebeska zaštita. U tu su svrhu srednjovjekovni autori često su iskrivljivali povijesne činjenice.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1552>

O porijeklu

„Kažu ljudi da je on sin cara Filipa; lažu: on je sin egipatskog cara Nehtenava, velikoga врача i Filipove carice Olimpijade. Nehtenav je bio veliki prorok, egipatski car, znanjem zvjezdoznalač i vrlo lukav; u ratovima i borbama nije se vojskom niti oružjem branio, već mu je pomagala njegova čarobnjačka vještina....“

(Aleksandrida, Minerva, Subotica, 1957:20)

Ulazak u Jeruzalem i štovanje jednog Boga

Aleksandar ulazi u Jeruzalem i razgovara s prorokom Jeremijom. Ovaj mu daje blagoslov i uvodi ga u Solomonov hram.

„Aleksandar pitaše proroka: Reci mi, u kojeg Boga vi vjerujete? Prorok mu reče: Vjerujemo u jednog boga koji stvori nebo i zemlju i sve vidljivo i nevidljivo...Zadivivši se Aleksandar reče: Zaista ste sluge velikoga boga, pa i ja u njega vjerujem i isповjedam ga: jer se djela njegova javno vide, pa mu zato darujem danak

koji bi od vas uzeo kao što sam uzimao od drugih naroda: vaš bog neka bude moj bog i neka je i sa mnom mir njegov!“.

(Aleksandrida, Minerva, Subotica, 1957: 57.)

Kraljevska milost prema Ambizu

Darijev uhoda Ambiz pokušava preobučen u makedonsko odijelo ubiti Aleksandra. Pokušaj ubojstva nije uspio, Ambiz je uhićen i dovode ga pred Aleksandrom koji mu ukazuje milost.

„Ambiz mi je ime gospodine, Perzijanac sam i Darijev vlastelin. Kako me gospodar moj obasipao ljubavlju svojom, htio sam da te ubijem i životom mojim tvoj život platim, jer sam htio gospodara obradovati tvojom smrću. A Aleksandar mu reče: „O bezumni Ambize, ti si danas učinio po volji svoga gospodara i po tvojoj želji, trebalo je da ja danas umrem. Ali je mene bog svojom voljom sačuvao i ti, po svojoj želji treba da umreš. Ali kako si se ti ražalostio zbog tvoga gospodara i život svoj si htio da njemu položiš i kako si se prerušio u Makedonca, ja ti od svoje ruke život poklanjam jer si učinio nešto što nikad nitko nije učinio! Vrati se živ i zdrav svome caru i ovako mu reci: koga bog čuva, toga čovjek ne može ubiti... Ambiz se vrati i ispriča Dariju sve kako je bilo... “danasm tebi mačem platih sav svoj trud i danas život dobih od Aleksandra. Sve što si mi dobra do danas učinio, platio sam životom svojim: po tebi ja sam danas mrtav, po Aleksandru živ! Klanjam se tebi care Darije, ali će odsad služiti onomu koji mi život pokloni. I poklonivši se Dariju, ode k Aleksandru“

(Aleksandrida, Minerva, Subotica, 1957: 66.)

Opisi dalekih i nepoznatih krajeva

„I tako digavši se četiri dana od toga mjesta hodeći, Aleksandar sretne dvoje ogromne čovjeku slične ptičurine koje mu rekoše: „Care Aleksandre, zašto hoćeš izazvati božji gnjev zadržavajući se u pustim zemljama? Hajde, pođi, ne oklijevaj! Čekaju te Indija i Porovo bogatstvo koje ćeš stigavši tamo razrušiti. I tako dođoše do nekog jezera..... Aleksandrov kuhar poneće suhe ribe da ih u jezeru opere, ali čim ih namoći, one ožive i u jezero uteknu. Čuvši to, Aleksandar naredi cijeloj vojsci da se okupa. I kada se svi okupaše, i ljudi i konji postaše zdravi i krepki.“

(Aleksandrida, Minerva, Subotica, 1957:43-44.)

Pomoćna pitanja:

1. Kako roman interpretira Aleksandra?
2. Što možemo saznati iz opisa o mentalitetu srednjovjekovnih ljudi i kontekstu vremena?
3. Zašto se u romanu mijenja Aleksandrovo porijeklo?
4. Čemu je služilo mijenjanje povijesnih činjenica, a time i oblikovanje interpretacije?

ALEKSANDAR VELIKI I VRIJEME PROSVJETITELJSTVA

IZVOR 2. Charles-Louis de Secondat Montesquieu

PODATCI O AUTORU

U 18. stoljeću povijest, geografija, astronomija, kartografija, trgovina i navigacija usmjerile su svoj fokus prema europskom osvajanju svijeta i pronošenju kulture i ideje napretka u izvaneuropske civilizacije. I-deja o razumnom vladaru, a ne o ratniku koji je potaknut idejom napretka i razuma na dobrobit svojih podanika našla je plodno tlo u liku Aleksandra Velikog. Aleksandrova osvajanja postala predmet interesa tzv. kolonijalne geografije. U svom djelu „Duh zakona“ veliki francuski prosvjetitelj Charles-Louis de Secondat Montesquieu (1689.-1755.) se na više mesta bavi ovim vladarem.

„Aleksandar je u munjevitosti svojih djela, čak i u plamenu svojih strategija svojih strasti, ipak bio vođen, ako se mogu poslužiti tim terminom, kuljajućim razumom, a koji nam oni što, duha iskvarenijega negoli je bio njegov, htjedoše od njegove povijesti napraviti roman nisu mogli sakriti...“

Odupro se onima koji htjedoše da s Grcima postupa kao s gospodarima, a s Perzijancima kao s robovima; snivao je jedino o ujedinjenju dviju nacija i o uklanjanju razlika između osvajačkoga i pobijeđenoga naroda. Nakon osvajanja se odrekao svih predrasuda koje su mu pomogle da ih izvrši. Preuze običaje Perzijanaca kako ih ne bi ucvilio namećući im običaje Grka. Upravo radi toga pokaza onoliko štovanja i suzdržanosti spram Darijeve žene i majke. Kakav li je to osvajač, oplakivan od svih naroda što ih je pokorio? Kakav li je to usurpator, nad čijom smrću obitelj što ju je zbacio s prijestolja lije suze? Povjesničari ne govore ni o kom drugom osvajaču koji bi se mogao podići takvim odlikama...

Pobjeđenim narodima ne samo da je ostavljao njihove običaje, nego im je ostavljao i njihove građanske zakone, a nerijetko čak i kraljeve i namjesnike koje bi zatekao....štovao je drevnu tradiciju i sve spomenike slave ili taštine tih naroda. Obnovio je hramove Grka, Babilonaca i Egipćana što ih perzijski kraljevi bijahu razorili; malo je nacija koje mu se pokoriše, a da na njihove oltare nije prinio žrtava. Činilo se da osvaja samo da bi bio poseban monarch svake nacije i prvi građanin svakoga grada. Rimljani sve osvojiše da bi sve i uništili; on htjede sve osvojiti kako bi sve i sačuvao; i kojom god zemljom da je prošao, prve mu ideje, prve nakane uvijek bijahu da napravi nešto što bi moglo uvećati njen procvat i moć. Za to je prva sredstva nalazio u veličini svoga genija, druga u svojoj skromnosti i svojoj osobnoj štedljivosti, a treća u svojoj golemoj rasipnosti u velikim stvarima. Ruku je zatvarao za privatne, a otvarao za javne zadatke. Kada je trebalo upravljati kućanstvom, bio je Makedonac; kada je pak valjalo platiti dugove vojnika, s Grcima podijeliti svoju stećevinu, pokazati darežljivost spram svakoga čovjeka u svojoj vojsci, bio je Aleksandar. Počinio je dva loša djela; spalio je Perzopolis i ubio Klita. Svojim ih je kajanjem učinio slavnima, tako da su se njegova zločinačka djela zaboravila da bi se pamtilo njegovo poštivanje vrline, tako da su se ona prije smatrala nevoljama negoli nešto što bi mu bilo svojstveno, tako da potomstvo ljestvu njegove duše nalazi tik uz njegovu naglost i slabosti, tako da ga je trebalo žaliti, a zamrziti ga više nije bilo moguće.

Usporedit ću ga s Cezarom. Kada je ovaj htio oponašati azijske kraljeve, Rimljane je u očaj bacao nečim što bijaše puka razmetljivost; kad je pak Aleksandar htio oponašati azijske kraljeve, on učini nešto što je ušlo u plan njegovoga osvajanja.“

(Montesquieu, O duhu zakona, tom prvi, Demetra, Zagreb, 2003: 158-160.)

„Plovidba Indom i Indijskim morem, koju je Darije dao poduzeti, bijaše prije fantazija vladara koji želi pokazati svoju moć nego razborita zamisao monarha koji svoju moć želi upotrijebiti. Nije imala posljedica ni za trgovinu, ni za pomorstvo; i ako se i izišlo iz neznanja, bilo je to da bi se u neznanje ponovo upalo...tek što je bio stigao iz Indije (Aleksandar), već je dao izgraditi nove flote i zaplovi Eulejem, Tigrisom, Eufratom i morem: ukloni katarakte koje su Perzijanci bili postavili na tim rijekama...poduzeo je goleme radove na Eufratu i ostalim asirskim rijekama, ne može biti sumnje da je kanio da se trgovina s Indijama odvija preko Babilona i Perzijskog zaljeva. „

(Montesquieu, O duhu zakona, tom drugi, Demetra, Zagreb, 2003: 32-33.)

Lenta vremena s interpretacijama:

Koncepti: Interpretacije i perspektive, kontinuiteti i promjene

Antički izvori

Srednjovjekovni izvori

Prosvjetiteljstvo

Suvremeni izvori

PRIJEDLOG 2: VELIKE REVOLUCIJE OD KRAJA 18. DO SREDINE 20. STOLJEĆA (B1.1)

TEMA: Revolucionarna zbivanja u Europi 1848./1849.

KLJUČNO PITANJE: Zašto je 1848. godina prekretnica moderne Europe?

OPIS TEME:

Učenik kronološki i prostorno određuje pojave i razvoj nacionalnih pokreta te opisuje promjene u Europi sredinom 19. stoljeća. Objasnjava uzroke revolucionarnih zbivanja 1848.-1849. g. prema trajanju (npr. kratkoročni uzroci su loš urod, korumpirane vlade, zbivanja u Parizu, a dugoročni uzroci su utjecaj prosvjetiteljskih ideja, romantizama i filozofije, težak položaj radništva, ideologije liberalizma, socijalizma i nacionalizma, demografski rast itd.), prema vrsti (politički, gospodarski, društveni, ideološki i sl.) i važnosti. Objasnjava temeljne pojmove povezane s pojmom nacije i nacionalizma te uspoređuje različite interpretacije tih fenomena. Povezuje pojedine ideje s pojmom, ciljevima i razvojem nacionalnih pokreta. Učenik istražuje domete i ritam promjena uzrokovanih revolucionarnim i nacionalnim pokretima, te utvrđuje što se promjenilo, a što je ostalo isto (npr. promjene su ukidanje feudalizma, ustavne promjene, ideje o nacionalnim državama, ali revolucije su ugušene i vraća se apsolutizam). Analizira i objasnjava posljedice prema trajanju, sadržaju i važnosti (npr. kratkoročne posljedice su Francuska Republika, ukidanje feudalizma, neuspješno ujedinjenje Italije i Njemačke, širenje liberalnih i nacionalnih ideja, oktuirani ustav u Habsburškoj Monarhiji i sl., a dugoročne su Francusko Carstvo, buduće ujedinjenje Italije i Njemačke, panslavizam/austroslavizam, Austro-Ugarska nagodba itd.). Utvrđuje sličnosti i razlike između europskih nacionalnih pokreta te razloge njihovih neuspjeha. Analizira kompleksne odnose naroda u višenacionalnoj Habsburškoj Monarhiji. Objasnjava revolucionarne godine u hrvatskim zemljama u kontekstu europskih zbivanja, djelovanje bana Josipa Jelačića između Beča i Pešte, uzroke i posljedice prekidanja državno-pravnih veza s Ugarskom. Analizira povijesne izvore (npr. Zahtjevanja naroda, zahtjeve nemađarskih revolucionara, Kossutove govore i sl.). Uspoređuje različite interpretacije mađarske revolucije suvremenika tih događaja te u današnjoj historiografiji. Povezuje utjecaj revolucionarnih zbivanja u Europi na sadašnjost (npr. borba za ravnopravnost i građanska prava svih građana, ideje o demokratskom društvu i općem pravu glasa, borba za bolji položaj radnika, nacionalne države i sl.)

NAPOMENA: Opis teme prilagođen je svim srednjim školama. Tema je razrađena za četverogodišnje srednje škole (IV. ciklus) s primjerima aktivnosti i ishodima. Uz neke ishode nalaze se razrade ishoda za gimnazije (V.ciklus) zbog komparacije.

Primjeri godišnjeg planiranja za temu Revolucionarna zbivanja 1848./1849.

PRIJEDLOG 1. Revolucionarna zbivanja 1848./1849. (15 sati)	PRIJEDLOG 2. Revolucionarna zbivanja 1848./1849. (15 sati)
<p>1.Francuska - zemlja revolucija - uvod u temu (1) 2. Francuska - zemlja revolucija - rad na povijesnim izvorima (1) 3.Proljeće naroda (2) 4. Revolucija u Francuskoj (2) 5. Revolucionarna zbivanja u Habsburškoj Monarhiji (2) 6. Hrvatske zemlje tijekom revolucije 1848.-1849. (4) 7. Ponavljanje (1) 8.Pisana provjera znanja (1) 9. Analiza pisane provjere znanja (1)</p>	<p>1.Revolucionarna zbivanja 1848/1849 – uvod u temu 2. Revolucionarna zbivanja 1848/1849. – pregled najvažnijih događaja 3. Romantizam kao slika revolucije (1) 4. Ideja nacije i nacionalni preporodi (2) 5. Tajna društva (1) 6. Revolucije 1848. u Habsburškoj Monarhiji (2) 7. Hrvatske zemlje tijekom revolucije 1848.-1849. (4) 8. Ponavljanje (1) 9.Pisana provjera znanja (1) 10. Analiza pisane provjere znanja (1)</p>

Primjer razrade nekih aktivnosti u nastavnoj jedinici: FRANCUSKA – ZEMLJA REVOLUCIJA (2 sata)

ISHODI:

Učenik:

- kronološki i prostorno određuje pojave i razvoj revolucionarnih pokreta
- istražuje dugoročne i kratkoročne uzroke revolucionarnih zbivanja u europskim državama
- u pregledu upoznaje događaje, domete i utjecaje ranijih razdoblja u europskoj povijesti koji su izravno i neizravno utjecali na događaje 1848. godine (prosvjetiteljstvo, Francuska revolucija, spon i pad Napoleona, doba restauracije, liberalni i nacionalni pokreti do 1848.)

Aktivnosti za nastavnike:

- upoznavanje učenika s metodama rada koje će primijeniti u procesu učenja te postavlja ključno pitanje za temu
- izlaganje uz računalnu prezentaciju pregleda najvažnijih događaja i procesa koji su prethodili revolucionijama 1848.
- priprema tekstova za analizu na satu te učenje kod kuće
- upute za individualne i grupne zadatke

Aktivnosti za učenike:

- izrada lente vremena ključnih događaja i procesa koji su prethodili revolucionijama 1848. g.
- crtanje slijepo karte Europe za buduće istraživačke zadatke
izrada shematskog prikaza uzroka prema trajanju, sadržaju i važnosti kao temelj za daljnje istraživanje
- istraživački zadatci za rad u skupinama (istraživanje uzroka na temelju povijesnih izvora)
- individualni esejski zadatci (npr. Prosvjetiteljstvo i ideje o državi, "Jednakost, bratstvo, sloboda" - politička moralnost modernog doba, Napoleon i širenje ideja revolucije, Bečki kongres i Metternichova Europa, Industrijalizacija i položaj radništva, Romantizam i stvaranje nacija, Buđenje nacija u umjetničkim djelima i sl.)

**Koncept:
Vrijeme i prostor**

ISHOD 1.A.1, 2.A.1, 3.A.1, 4.A1.: Učenik primjenjuje složeniji narativ u kojemu se kreće sinkronijski i dijakronijski te kronološke odrednice povezane s temom koju proučava.

RAZRADA ISHODA: Učenik koristi vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava. Analizira interpretativnu prirodu različitih periodizacija i značenja koja se pripisuju pojedinim razdobljima. Uspoređuje i objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.

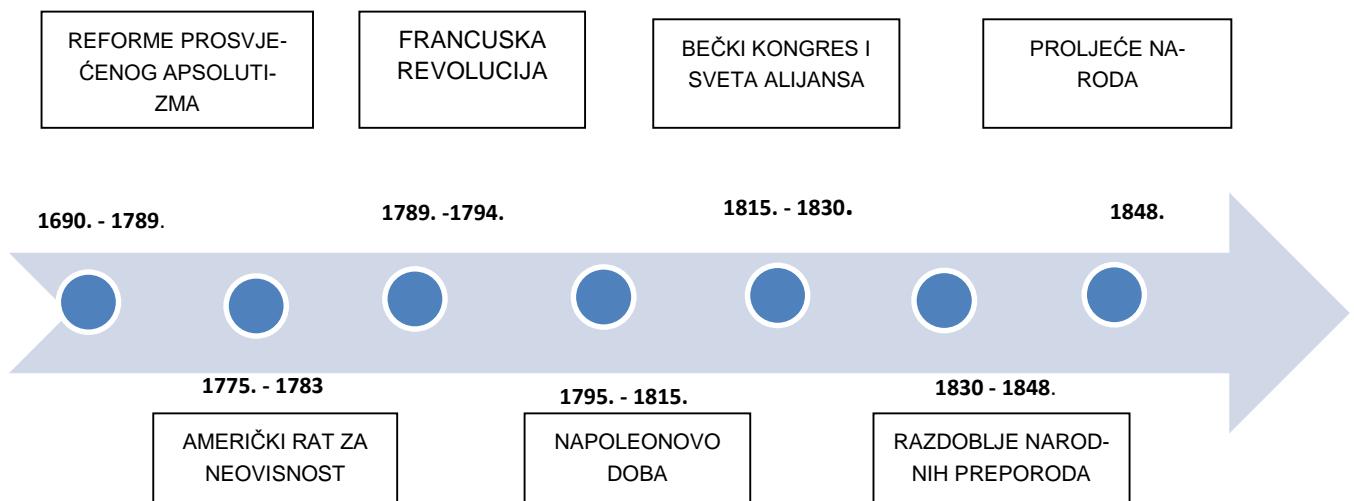
ISHODI U TEMI:

Učenik:

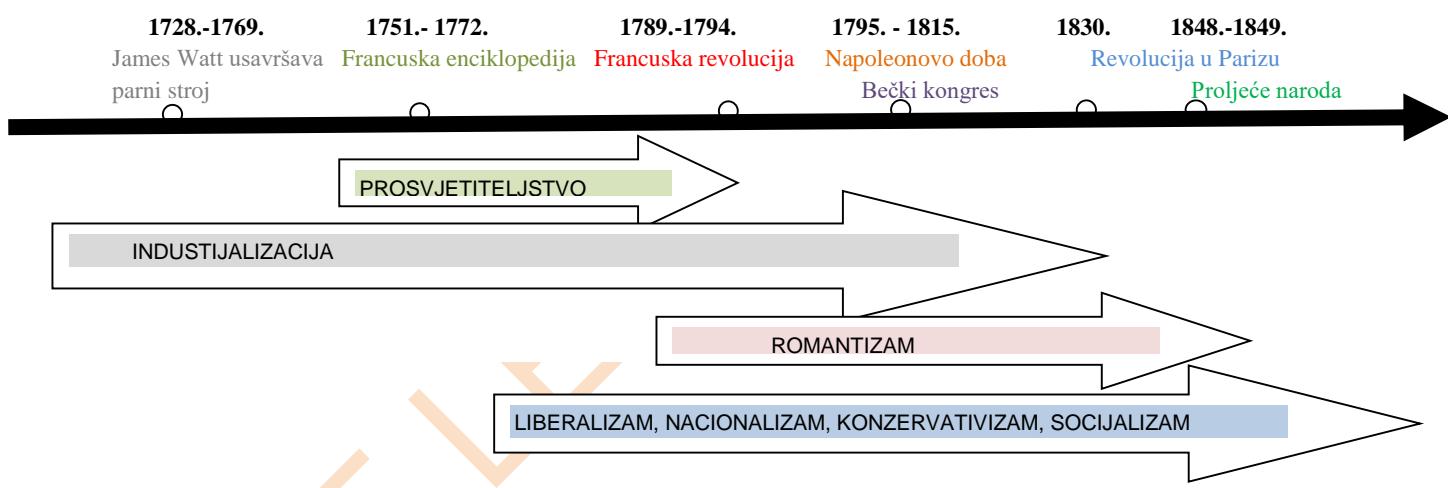
- utvrđuje osnovni kronološki okvir događaja, pojava i procesa u europskim državama prije revolucije 1848.-1849. te ih povezuje u koherentnu cjelinu
- uspoređuje obilježja razdoblja prosvjetiteljstva, Francuske revolucije, Napoleonovih ratova, Bečkog kongresa i restauracije, Revolucije 1830.

OPIS AKTIVNOSTI: Učitelj pomoću računalne prezentacije izlaže učenicima najvažnije događaje, pojave i procese koji su obilježili razdoblja druge polovine 18. st. do prve polovine 19. st., a koja su važna za razumijevanje revolucionarnih zbivanja 1848. g. (uključujući pojavu ideja, ratova, ideologija, ključnih osoba i sl.). Učenici crtaju lenu vremena s ključnim godinama, izrađuju kronološke tablice, te sheme koje koriste za daljnju razradu teme i kronologije.

a) PRIMJER LENTE VREMENA: učenici upisuju najvažnije godine i osnovna obilježja razdoblja

b) PRIMJER LENTE VREMENA: učenici uz ključne događaje prate razvoj pojedinih ideja i procesa

ISHOD 1.A.2, 2.A.2, 3.A.2, 4.A.2.: Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti te se koristi kartama za tumačenje prošlih zbivanja, pojava i procesa.

RAZRADA ISHODA: Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte, analizira i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima te propituje interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- analizira političke promjene na europskom prostoru u doba Francuske revolucije i Napoleonovih ratova pomoću povijesne karte
- objašnjava širenje ideja revolucije i njihov utjecaj na europske države, te političke promjene nakon Bečkog kongresa
- samostalno popunjava slike karte s podatcima (npr. Napoleonova osvajanja - najvažnije bitke i osvajanja, granice nakon Bečkog kongresa i sl.)

OPIS AKTIVNOSTI: Učitelj demonstrira povjesnu kartu pomoću koje objašnjava teritorijalne promjene na području europskih država uzrokovane ratovima u vrijeme Francuske revolucije i Napoleonovog doba. Učenik uspoređuje političku kartu Europe prije, u vrijeme i nakon Napoleona. Analizira političke i društvene promjene na europskom prostoru i objašnjava zašto je do njih došlo (širenje ideja revolucije, građanstvo kao nositelj liberalnih i nacionalnih ideja, konzervativne snage i restauracija europskih Monarhija). Za ponavljanje učenici mogu dobiti slijepu kartu u koju će ucrtati granice, objijati teritorije država i sl.

Primjer razrade nekih aktivnosti u nastavnoj jedinici: PROLJEĆE NARODA (2 sata)

ISHODI:

Učenik:

- istražuje revolucionarna zbivanja u europskim državama, njihove uzroke, tijek i posljedice, doseg i razloge neuspjeha (Francuska, Njemačka, Italija, Habsburška Monarhija)
- objašnjava revolucionarna zbivanja u Hrvatskoj u kontekstu kompleksnih političkih, nacionalnih, društvenih odnosa unutar Habsburške Monarhije
- istražuje različite interpretacije na temelju povjesnih izvora
- vrednuje domete revolucionarnih zbivanja s fokusom na ona koja su utjecala na sadašnjost.

Aktivnosti za nastavnike:

- izlaganje uz računalnu prezentaciju pregleda najvažnijih događaja i procesa u europskim državama 1848.-1849. g.
- priprema tekstova za istraživanje i rad kod kuće
- upute za individualne i grupne zadatke

Aktivnosti za učenike:

- izrada sinkronijskih tablica s najvažnijim događajima u europskim zemljama
- upisivanje najvažnijih podataka u slijepu kartu (države, gradovi, bitke)
- izrada shematskih prikaza uzroka, tijeka i posljedica revolucija za svaku europsku zemlju
- istraživački zadaci za rad u skupinama (npr. Usporedba revolucionarnih zahtjeva u Francuskoj i Pruskoj, analiza razloga neuspjeha revolucija, usporedba mađarskih i hrvatskih zahtjeva, pojedinci i njihova uloga u zbivanjima: Louis Philippe, Alphonse Lamartine, Louis Napoleon Bonaparte, Ferdinand I., Franz Joseph I., Lajos Kossuth, Giuseppe Mazzini, Giuseppe Garibaldi, Frederick William IV.,
- esejski zadaci za individualna istraživanja
- analiza izvora i izrada složeno-strukturiranih radova te prezentacija uradaka
- evaluacija aktivnosti - učeničke mape

Koncept:
Vrijeme i prostor

ISHOD 1.A.1, 2.A.1, 3.A.1, 4.A1.: Učenik primjenjuje složeniji narativ u kojemu se kreće sinkronijski i dijakronijski te kronološke odrednice povezane s temom koju proučava.

RAZRADA ISHODA: Učenik koristi vremenske odrednice i različite modele periodizacije povezane s temom koju proučava. Analizira interpretativnu prirodu različitih periodizacija i značenja koja se pripisuju pojedinim razdobljima. Uspoređuje i objašnjava obilježja različitih razdoblja u kojima se kreće sinkronijski i dijakronijski i to prikazuje na različite načine.

ISHODI U TEMI:

Učenik:

- utvrđuje osnovni kronološki okvir događaja, pojava i procesa u europskim državama doba revolucija 1848.-1849. te ih povezuje u koherentnu cjelinu
- reda kronološki događaje i uspoređuje obilježja revolucija u Francuskoj, Italiji, Njemačkoj, Habsburškoj Monarhiji
- izrađuje lente vremena, sheme i usporedne tablice s najvažnijim događajima.

OPIS AKTIVNOSTI: Učitelj pomoću računalne prezentacije izlaže učenicima najvažnije događaje, pojave i procese koji su obilježili razdoblja sredine 19. stoljeća.(uključujući pojavu ideja, ratova, ideologija, ključnih osoba i sl.). Učenici izrađuju kronološke tablice, te sheme koje koriste za daljnju razradu teme i kronologije.

a) PRIMJER KRONOLOŠKE TABLICE

FRANCUSKA	ITALIJA	NJEMAČKA	HABSBURŠKA MONARHIJA	OSTALE ZEMLJE

ISHOD 1.A.2, 2.A.2, 3.A.2, 4.A.2.: Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti te se koristi kartama za tumačenje prošlih zbivanja, pojave i procesa.

RAZRADA ISHODA: Učenik vrednuje složenost međusobnog utjecaja čovjeka i prostora u prošlosti. Čita povijesne i geografske karte, analizira i objašnjava povijesna zbivanja, pojave i procese. Uspoređuje stare kartografske prikaze sa suvremenima te propituje interpretativnu prirodu pojedinih kartografskih prikaza.

ISHODI U TEMI

Učenik:

- analizira prostor na kojem su se odvijale revolucije
- objašnjava širenje i njihov karakter (nacionalne, socijalne) pomoću povijesne karte
- samostalno popunjava slike karte s podatcima.

OPIS AKTIVNOSTI: Učitelj demonstrira povijesnu kartu pomoću koje objašnjava prostor odnosno glavne centre revolucije (Pariz, Milano, Beč, Prag, Budimpešta, Berlin itd.). Učenik analizira političke i društvene promjene u europskim državama zahvaćenim revolucijama i objašnjava zašto je do njih došlo, razlikujući nacionalne, građansko-liberalne i socijalne zahtjeve u pojedinim državama. Samostalno popunjava slike karte s podatcima (npr. označava gradove u kojima je izbila revolucija, države, razlikuje i označava gdje su izbile socijalne odnosno nacionalne revolucije.).

Koncept:
Uzroci i posljedice

ISHOD 1.B.1, 2.B.1: Učenik analizira uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa koje proučava te objašnjava njihovu interpretativnu prirodu

RAZRADA ISHODA: Učenik objašnjava i procjenjuje uzroke i posljedice prošlih događaja, pojave i procesa i reda ih po važnosti navodeći argumente za svoj odabir. Prosuđuje utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost. Analizira i procjenjuje različit odabir uzroka i posljedica u prikazima prošlih događaja, pojave i procesa i izdvaja upotrijebljene dokumente.

ISHOD 3.B.1, 4.B.1: Učenik procjenjuje uzroke i posljedice događaja, pojave i procesa koje proučava i povezuje ih s pojedinim interpretacijama.

RAZRADA ISHODA: Učenik procjenjuje uzroke i posljedice prošlih događaja, pojave i procesa koje proučava u širem povijesnom kontekstu. Prosuđuje i analizira utjecaj posljedica prošlih događaja, pojave i procesa na sadašnjost. Analizira različite interpretacije uzroka i posljedica propitujući njihov vremenski

kontekst, svrhu i cilj. Povezuje tumačenja uzroka i posljedica s različitim interpretacijama i vrijednosnim prosudbama povjesničara kao i s pojedinim interpretativnim paradigmama u historiografiji.

ISHODI U TEMI

Učenik:

- analizira uzroke širenja građansko-liberalnih i nacionalnih pokreta 1848. g.
- pronalazi primjere ideja i ideologija kao što su poimanje vlasti, nacije, radničkih prava i sl. koje su utjecale na sadašnjost.

OPIS AKTIVNOSTI: Učenik primjenjuje dosadašnje znanje, razvrstava uzroke i posljedice prema trajanju i važnosti te ih prikazuje shematski.

31

**Primjer razrade nekih aktivnosti u nastavnoj jedinici:
REVOLUCIJA U FRANCUSKOJ (2 sata)**

Koncept: Interpretacije i perspektive

ISHOD 1.E.1, 2.E.1: Učenik analizira složenost različitih interpretacija i perspektiva o prošlim događajima, pojavama i procesima.

RAZRADA ISHODA: Učenik koristi se obrascima za analizu interpretacija i perspektiva. Analizira i objašnjava interpretacije i perspektive kako bi identificirao stavove, motive i vrijednosti njihovih autora. Koristi izvore kako bi odredio argumentaciju u interpretacijama i perspektivama. Objasnjava razloge zbog kojih nastaju i zbog kojih su se mijenjale različite interpretacije i perspektive. Uvažava i objašnjava kontekst vremena o kojem interpretacije govore i u kojem su nastale. Analizira značenja koja se pripisuju osobama, događajima, pojavama i procesima. Promišlja o korištenju povijesti u različitim kontekstima i u različite svrhe te da različiti prikazi prošlosti mogu voditi voditi različitim shvaćanjima sadašnjosti.

ISHOD 3.E.1, 4.E.1: Učenik procjenjuje različite interpretacije i perspektive o prošlim događajima, pojavama i procesima.

RAZRADA ISHODA: Učenik analizira i procjenjuje interpretacije i perspektive kako bi objasnio stavove, motive i vrijednosti njihovih autora. Koristi izvore kako bi odredio argumentaciju u interpretacijama i perspektivama. Sagledava povjesni kontekst vremena o kojem interpretacija govori i u kojem je nastala. Procjenjuje razloge mijenjanja značenja koja se pripisuju osobama, događajima, pojavama i procesima tijekom vremena te ih povezuje s pojedinim interpretativnim paradigmama u historiografiji. Analizira kako se povijest može koristiti u različitim kontekstima i u različite svrhe, uključujući zlouporabu prošlosti za poticanje stereotipa i predrasuda. Sagledava moguće posljedice različitih shvaćanja sadašnjosti na temelju različitih prikaza prošlosti. Koristi se svojim procjenama i zaključcima za oblikovanje vlastitih prikaza prošlosti.

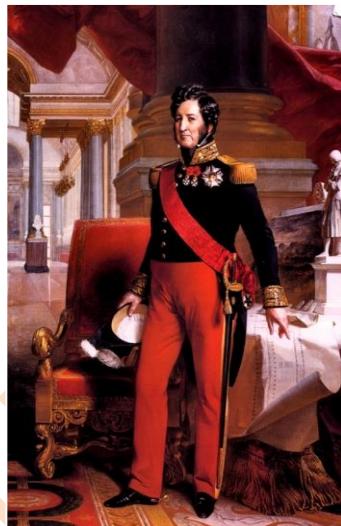
ISHODI U TEMI:

Učenik:

- analizira i objašnjava interpretacije i perspektive na temelju pisanih i slikovnih izvora (umjetničke slike, karikature)
- identificira stavove, motive i vrijednosti autora o revolucionarnim zbivanjima u Francuskoj
- objašnjava značenja pripisana povjesnim osobama (npr. Luj Filip, Luj Napoleon Bonaparte), događajima (npr. veljačka revolucija, lipanska revolucija, proglašenje republike, carstva...)
- objašnjava razloge zbog kojih nastaju interpretacije (stav autora, svrhu interpretacije i sl.) vodeći računa o kontekstu vremena o kojem govore i u kojem su nastale.

OPIS AKTIVNOSTI: Na odabranim primjerima slikovnih izvora učenik objašnjava interpretacije i perspektive suvremenika revolucija, te odgovara na pitanja

IZVOR 1.: Dva prikaza „kralja građanina“, Luja Filipa (1830.-1848.)

Franz Xaver Winterhalter, Luj Filip I.⁹

Charles Philippon, Karikatura Luja Filipa I.¹⁰

ZADATAK: Na obje slike prikazana je ista osoba, ali na sasvim drugi način. Odgovori na pitanja i usporedi prikaze.

⁹ Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Louis_Philippe_I#/media/File:Louis-Philippe_de_Bourbon.jpg

¹⁰ Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Philipon#/media/File:Le_Juste_Milieu_by_Charles_Philipon_circa_1830.jpg

1. Kako je prikazan Luj Filip na prvoj slici? U kojoj pozici je prikazan? U kojem ambijentu? Koje boje prevladavaju? Je li to realističan prikaz? Što je u pozadini prikazano? Što misliš zašto? Koju poruku šalje ova slika? Kome je namijenjena? Prikazuje li stav autora ili nešto drugo?

2. Kako je prikazan Luj Filip na drugoj slici? U kojoj je pozici naslikan? Je li to realističan prikaz? Koje boje prevladavaju? Što misliš zašto? Što simboliziraju te tri boje? Što se prenaglašenošću dijelova tijela želi naglasiti? Iskazuje li slika stav autora? Kome je namijenjena? Može li ovakav prikaz potaknuti na revoluciju?

IZVOR 2. Alexis de Tocquville, izvadak iz *Uspomena* (preuzeto iz Povijest, knjiga 13., Zagreb, Jutarnji list, 2008., str.650.)

Podatci o autoru:

Alexis de Tocqueville- francuski povjesničar, politički teoretičar i političar (1805. – 1859.). Rođen je u rojalističkoj aristokratskoj obitelji. Boravio u SAD-u i proučavao američki kazneni sustav. Svoja su opažanja objavio u djelu *O kaznenom sustavu u Sjedinjenim Američkim Državama i njegovo primjeni u Francuskoj* koje je znatno utjecalo na reformu francuskog kaznenoga zakonodavstva. Boravak u SAD-u omogućio mu je uvid u demokratski sustav SAD-a, stoga je objavlјivanje djela *O demokraciji u Americi* donijelo svjetsku slavu. Nakon povratka u Francusku uključio se u politiku: od 1839. bio je zastupnik u Zastupničkom domu, od 1848. kao član Ustavotvorne skupštine sudjelovao u izradi republikanskoga ustava, od 1849. zastupnik u novoj Zakonodavnoj skupštini te ministar vanjskih poslova od lipnja do listopada 1849. Nakon državnog udara Napoleona III. 1851. povukao se iz političkog života i posvetio radu na svojem drugom velikom djelu *Stari režim i revolucija*. U svojim djelima Tocqueville je analizirao nastanak novoga demokratskoga poretku.

...Proveo sam cijelo poslijepodne u šetnji gradom. Dvije su me stvari posebno iznenadile: prvo...jedino i isključivo pučki karakter revolucije koja je u tijeku, svemoćnost koju je ona iznad svih drugih dala pravom narodu, odnosno klasama koje rade vlastitim rukama... Premda su radnički slojevi često igrali glavnu ulogu u zbivanjima tijekom Prve Republike, nikada nisu bili vođa i jedini gazde u državi, niti stvarno niti pravno. U Konventu vjerojatno nije bilo nijednog čovjeka iz puka. Bio je pun pripadnika buržoazije i književnika... Srpanjsku revoluciju 1830. Činio je narod, ali ju je srednja klasa izazvala i vodila i pokupila je njezine najvažnije plodove. Revolucija u veljači, naprotiv, kao da se zbivala potpuno izvan buržoazije i protiv nje... Samo je puk nosio oružje, bio na straži na javnim mjestima, pazio, zapovijedao, kažnjavao. Bilo je izuzetno i strašno samo vidjeti u rukama onih koji nisu ništa posjedovali čitav taj ogroman grad, toliko pun bogatstva, ili čak onu veliku naciju, jer zahvaljujući centralizaciji, onaj tko vlada u Parizu, zapovijeda Francuskom...Evo napokon sam stigao do lipanske pobune, najteže i najneobičnije koja je postojala u našoj povijesti i možda u bilo kojoj drugoj. Najveće, jer je u četiri dana angažirano više od sto tisuća ljudi. Najneobičnije, jer su se pobunjenici borili bez jednog ratnog povika, bez vođa, bez zastava, a ipak predstavljajući jednu divnu cjelinu i vojno iskustvo koje je iznenadilo i najstarije časnike. Ono što ju je još više istaklo među sličnim zbivanjima u posljednjih šezdesetak godina, bila je činjenica da joj cilj nije bio mijenjati oblik vladavine, nego izmijeniti društveni poredak...nije se radilo o političkoj borbi, nego o klasnom sukobu, nekoj vrsti ropskog rata...Napokon stigoh do Skupštine...bila je veoma odlučna i nemirna. Valja priznati da je za to bilo opravdanih razloga. Ipak i kroz kontradiktorne informacije moglo se razumjeti da se nalazimo pred najbolje naoružanom, najobuhvatnijom i najžešćom pobunom koju je Pariz ikada doživio...“

Zadatak:

Kojem staležu pripada autor teksta? Zašto je napisan tekst? Kome je tekst bio namijenjen? Kako autor opisuje događaje u Parizu? Je li bio umiješan u te događaje? Koje stavove iznosi? Koje su razlike u revolucijama 1848. i revolucijama 1789. i 1830.? Kako opisuje lipanske događaje?

BIBLIOGRAFIJA

1. Airasian, Peter W., Helena Miranda. „*The Role of Assessment in the Revised Taxonomy*“. Theory into Practice Vol. 41, No. 4 (Autumn 2002), 249.–254.
2. Anderson, Lorin W., David R. Krathwohl (eds). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Contributors Peter W. Airasian, Kathleen A. Cruikshank, Richard E. Mayer, Paul R. Pintrich, James Raths, Merlin C. Wittrock. New York: Longman, 2001.
3. Anderson, Lorin W. „*Curricular Alignment: A Re-Examination*“. Theory into Practice Vol. 41, No. 4 (Autumn 2002), 255.–260.
4. Anderson, Lorin W. (ur.). *Poučavanje za učenje*. Priručnik za nastavnike usmjerene na postignuća. Solun: Centar za demokraciju i pomirenje u Jugoistočnoj Europi, 2014.
5. Andreetti, Keith. *Teaching History from Primary Evidence*. London: David Fulton Publishers, 1993.
6. *Antisemitizam. Stare i nove predrasude*. Priručnik za učitelje. Kuća Anne Frank 2009. <http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Prirucnik.pdf> (28. svibnja 2016.)
7. Arnold, John H., *History. A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press 2000.
8. Arthur, James, Robert Philips (eds.). *Issues in History Teaching*. London and New York: Routledge, 2000.
9. Ashby, Rosalyn, Peter Lee, Alarick Dickinson. „*Progression in children's ideas about history*“, u M. Hughes (ed.) *Progression in Learning (BERA Dialogue)*, Clevedon: Multilingual Matters, 1995.
10. Atkinson, David, Peter Jackson, David Sibley, Neil Washbourne (ur.). *Kulturna geografija: Kritički rječnik ključnih pojmljova*. Zagreb: Disput, 2008.
11. Bage, Grant. *Thinking History 4-14. Teaching, learning, curricula and communities*. London/New York, Routledge Falmer, 2000.
12. Baranović, Branislava (ur.). *Nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj: različite perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 2006.
13. Barton, Keith C., Linda Levstik. *Teaching History for the Common Good*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2004.
14. Biggs, John, Kevin Collis. *Evaluating the Quality of Learning: The SOLO Taxonomy*. New York: Academic Press, 1982.
15. Bloom, Benjamin S. *Taksonomija ili klasifikacija obrazovnih i odgojnih ciljeva. Knjiga I: Kognitivno područje*. Preveo s engleskog I. Furlan. Beograd: Jugoslavenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja, 1970.
16. Budak, Neven. "The Culture of Dialogue". U: *Teaching the History of Southeastern Europe*, Christina Koulouri (ed.), 33-35. Thessaloniki: CDRSEE, 2001.
17. Budak, Neven. "The International Community's Role in Education Reforms". U: *History Teaching in Southeast Europe - Present and Future*, (CD), 1-4. Athens: Center for Democracy and Reconciliation In Southeast Europe 2002.
18. Budak, Neven. "Ricerca storica e redazione dei libri di testo nella entità statali nate dalla Jugoslavia socialista". U: *Insegnare l'Europa. Concetti e rappresentazioni nei libri di testo europei*, Falk Pingel (ur.), 463-478. Torino: Edizioni Fondazione Giovanni Agnelli, 2003.
19. Budak, Neven. "Post-socialist historiography in Croatia since 1990". U: (Re)Writing History. Historiography in Southeast Europe after Socialism, Ulf Brunnbauer (ur.), 138-164. Münster: LIT Verlag, 2004.
20. Budak, Neven. "Obrazovanje nastavnika". U: *Povijest u nastavi* 3 (2004): 158-163.
21. Burke, Peter. *Očevid. Upotreba slike kao povijesnog dokaza*. Zagreb: Antibarbarus, 2003.
22. Bušljeta, Rona. "Effective Use of Teaching and Learning Resources". *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal*, 5 (2) (2013): 55–70.
23. Bušljeta, Rona. "The Role of Visual Tools in the Process of Teaching and Learning History: An Analysis of Croatian Humanistic Secondary School History Textbooks". *International Journal of Historical Learning Teaching and Research*, 12 (1) (2013): 71– 86.
24. Bušljeta, Rona, L. Mađarević. "A Comparison of the Social Studies Learning Expectations for High Schools: An Analysis of Two Curricula". In: *EDULEARN14 Proceedings. 6th International Conference on Education and New Learning Technologies*, Gómez Chova, L.; López Martínez, A.; Candel Torres, I. (eds.), 5730. – 5739. Madrid: International Association of Technology, Education and Development (IATED): 2014.

25. Card, Jane. "Seeing Double: How One Period Visualises Another". *Teaching History*, 117 (2004): 6-11.
26. Carr, Edward H. *Što je povijest?* Zagreb, Srednja Europa, 2004.
27. Chapman, Arthur. "Historical Interpretations". *Debates in History Teaching*, Ian Davies (ed.) . London: Routledge, 2011.
28. Chapman, Arthur. "Time's arrows? Using a dart board scaffold to understand historical action". *Teaching History*, 143 (2011): 32-38.
29. Cindrić, Mijo, Dubravka Miljković, Vladimir Strugar. *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: IEP – D2, 2010.
30. Cohen, Louis, Lawrence Manion, Keith Morrison. *Metode istraživanja u obrazovanju*. Jastrebarsko: Slap, 2007.
31. Cooper, Hilary. *History in the early years. Teaching and learning in the first three years of school*. London and New York: Roudledge, 1995.
32. Cooper, Hilary. *The Teaching of History in Primary Schools. Implementing the Revised National Curriculum*. Third Edition. London: David Fulton Publishers, 2000.
33. Counsell, Christine. "Historical change and continuity: how are history teachers developing it?". U: *Debates in History Teaching*, 2nd Edition, Ian Davies (ed.). London: Routledge, 2017. (forthcoming).
34. Counsell, Christine. *History and literacy in Y7: building the lesson around the text*. London: Hodder Murray, 2004.
35. Counsell, Christine. "What do we want students to do with historical change and continuity?". U: *Debates in History Teaching*, Ian Davies (ed.). London: Routledge, 2011.
36. Counsell, Christine., Katharine Burn, Arthur Chapman (eds). *Masterclass in History Education*. London: Bloomsbury, 2016.
37. Cowan, Paula and Henry Maitles. *Teaching Controversial Issues in the Classroom. Key Issues and Debates*. London: Continuum, 2012.
38. Crowe, M. David, The Holocaust. *Roots, History, and Aftermath*. Elon University: Westview Press, 2008.
39. Davies, Ian. *Debates in History Teaching*. London, Routledge, 2011.
40. Davies, Ian. *Debates in History Teaching*., London, Routledge, 2017.
41. Desforges, Charles (ur.). *Uspješno učenje i poučavanje. Psihologički pristupi*. Zagreb: Educa, 2001.
42. Domazet, Mladen (ur.). *Vodič kroz Salonu*. Solin: OŠ don Lovro Katić, 2001.
43. Domazet, Mladen, Marin Vuletin. *Donjokaštelska svakodnevica 1900.-1939*. Zagreb: Difo, 2002.
44. Domazet, Mladen. „Mladi u očuvanju i promicanju antičke i starokršćanske Salone“. Zavičajna povijest u interkulturalnom kontekstu. Zbornik radova s Prvog hrvatskog simpozija o nastavi povijesti, Opatija 27. – 29. 11. 2003., ur. Marijana Marinović, Drago Roksandić, 201–213. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu i Zavod za školstvo Republike Hrvatske, 2006.
45. Domazet, Mladen. „Upoznavanje i promicanje kulturne baštine“. Bilten UNESCO-ovih udruženih škola, 1 (4) (2006.): 6-7.
46. Domazet, Mladen. „Mikrohistorijski potencijali u kontekstu poučavanja i učenja (na primjeru Sinjske alke)“. Zbornik radova Državnog arhiva u Splitu, 2016.
47. Donovan, Suzanne, John D. Bransford (eds.). *How students learn: history, mathematics, and science in the classroom*. Committee on How People Learn, A Targeted Report for Teachers. Washington: The National Academies Press, 2001.
48. Gies, Horst. *Geschichtsunterricht. Ein Handbuch zur Unterrichtsplanung*. Köln: Böhlau Verlag, 2004.
49. Eggen, Paul, Don Kauchak. *Educational Psychology: Windows on Classrooms*. Seventh edition. New Jersey: Pearson Education International, 2007.
50. Ennis, Robert H. „Critical Thinking Assessment“. *Theory into Practice*, Vol. 32, No. 3 (Summer 1993), 179.–186.
51. Ennis, Robert. „A logical basis for measuring critical thinking skills“. *Educational Leadership* 43 (2) (1985): 44-48.
52. Evans, Richard J. *In Defence of History*. London: Granta Books, 2000.
53. Ferro, Marc. *The Use and Abuse of History Or how the past is taught to children*. Revised edition. London/New York: Routledge Classics, 2003.
54. Fisher, Peter, Ian Wilkinson, David Leat. *Thinking Through History*. Cambridge: Chris Kingston Publishing, 2002.

55. Fordham, Michael. "But why then? Chronological context and historical interpretations". *Teaching History* 156 (2014): 32-39.
56. Foster, Rachel. "Speed cameras, dead ends, drivers and diversions: Year 9 use a road map to problematise change and continuity". *Teaching History* 131 (2008), Assessing Differently Edition.
57. Foster, Rachel. "The more things change the more they stay the same: Developing students' thinking about change and continuity". *Teaching History* 151 (2013), Continuity Edition.
58. Foster, Rachel, Kath Goudie. "Miss, did this really happen here? Exploring big overviews through local depth". *Teaching History*, 160 (2015), Evidential Rigour Edition.
59. Grever, Maria, Siep Stuurman. *Beyond the Canon: history for the twenty first century*. (Basings-toke: Palgrave Macmillan, 2007).
60. Gross, Mirjana. *Suvremena historiografija: Korijeni, postignuća, traganja*. Zagreb: Novi Liber, Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2001.
61. Günther-Arndt Hilke (Hrsg.). *Geschichtsdidaktik. Praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II*. Berlin: Cornelsen, 2003.
62. Günther-Arndt Hilke (Hrsg.). *Geschichtsmethodik. Handbuch für die Sekundarstufe I und II*. Berlin: Cornelsen, 2007.
63. Hajdarović, Miljenko. *Eksperimentalno korištenje Facebooka, Pinteresta i Loomena u nastavi povijesti*. Zbornik radova konferencije CUC 2014. URL: https://cuc.carnet.hr/2014/zbornik_rada.html
64. Hajdarović, Miljenko. *Holokaust*. U Nikica Barić i suradnici, Drugi svjetski rat: čitanka-priručnik za učitelje povijesti u osnovnoj školi, 60-88. Zagreb: Školska knjiga, 2016.
65. Hajdarović, Miljenko. *Vrijednovanje internet stranica povjesne tematike*. Historijski zbornik, god. LXIII, 2 (2010): 561-569.
66. Harris, Richard. *Empathy and history teaching: an unresolved dilemma?*. *Prospero*, 9 (1) (2003): 31-38.
67. Harris, Richard. *The place of diversity within history and the challenge of policy and curriculum*. *Oxford Review of Education* 39 (3) (2013): 400-419.
68. Harris, Richard, Katharine Burn. *Curriculum theory, curriculum policy and the problem of ill-disciplined thinking*. *Journal of Education Policy*, 26 (2) (2011): 245-261.
69. Harris, Richard, Katharine Burn. *English history teachers' views on what substantive content young people should be taught*. *Journal of Curriculum Studies*, 48 (4) (2016): 518-546.
70. Harris, Richard, Terry Haydn. *Pupils' enjoyment of history: what lessons can teachers learn from their pupils?* *Curriculum Journal*, 17 (4) (2006.): 315-333
71. Harris, Richard, Alison Kitson. *Basket weaving in Advanced level history ... how to plan and teach the 1000 year unit*. *Teaching History*, 109 (2002): 27-35.
72. Haydn, Terry, James Arthur, Martin Hunt. *Learning to Teach History in the Secondary School: A Companion to School Experience*. Second edition. London & New York: Routledge/Falmer, 2001.
73. Hayes, Peter, *How Was It possible? A Holocaust reader*. University of Nebraska Press Lincoln and London. Jewish Foundation for the Righteous, 2015.
74. *Holokaust u nastavi*. Priručnik za nastavnike. Memorijalni muzej Holokausta u Sjedinjenim Američkim Državama. Zagreb: Durieux, 2005.
75. Howe, Michael J. A. *Psihologija učenja*. Priručnik za nastavnike. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2002.
76. Howell, Martha, Walter Preveniers. Werkstatt des Historikers. *Eine Einführung in die historischen Methoden*. Köln/Weimar/Wien: Böhlau Verlag, 2004.
77. Huggins, Mike. „1066 and all that!: pupils misconceptions in history“. In: *Children's Perceptions of Learning with Trainee Teachers*, eds. Hilary Cooper and Rob Hyland. London and New York: Routledge Falmer, 2000.
78. Husbands, Chris. *What is history teaching? Language, ideas and meaning in learning about the past*. Buckingham & Philadelphia: Open University Press, 1996.
79. Husbands, Chris, Alison Kitson, Anna Pendry. *Understanding history teaching. Teaching and learning about the past in secondary schools*. Maidenhead & Philadelphia: Open University Press, 2003.
80. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu – Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja. Projekt Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. *Evaluacija nastavnih programa i razvoj modela kurikuluma za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj. Fazni izvještaj za prvu projektnu godinu*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 2004.

81. Ivančić, Đurđica, Daniela Jugo-Superina, Nera Malbaša Kovačić. *Put u prošlost 5-6.* Metodički priručnik za učitelje. Zagreb: Alka Script, 2015.
82. Ivančić, Đurđica, Daniela Jugo-Superina, Nera Malbaša Kovačić. *Put u prošlost 7-8.* Metodički priručnik za učitelje. Zagreb: Alka Script, 2015.
83. Ivić, Ivan, Ana Pešikan, Slobodanka Antić. *Aktivno učenje 2.* Beograd: Institut za psihologiju, 2001.
84. Jenkins, Keith. *Promišljanje historije.* Zagreb: Srednja Europa, 2008.
85. Jordanova, Ludmilla. *History in Practice.* London: Arnold, 2000.
86. Kitson, Alison, Chris Husbands, Susan Steward. *Teaching and Learning History 11-18. Understanding the Past.* Maidenhead: Open University Press/McGraw-Hill Education, 2011.
87. Koren, Snježana. „*Minorities in Croatian history and geography textbooks*“. Internationale Schulbuchforschung: Zeitschrift des Georg-Eckert Instituts für internationale Schulbuchforschung, 2 (2001.): 183-199.
88. Koren, Snježana. „*Promjene u nastavnom planu i programu za osnovne škole u Republici Hrvatskoj tijekom posljednjeg desetljeća*“. Povijest u nastavi, god. I. (2003), 2, 155-163.
89. Koren, Snježana. „*Regional History in Textbooks: the Croatian Case*“. U: European Studies, vol. 5 (2006.): 29-42. Tokyo: Center for German and European Studies, The University of Tokyo. Koren, Snježana. „*Regional History in Textbooks: the Croatian Case*“. U: European Studies, vol. 5 (2006.): 29-42. Tokyo: Center for German and European Studies, The University of Tokyo.
90. Koren, Snježana. „*Slike nacionalne povijesti u hrvatskim udžbenicima uoči i nakon raspada Jugoslavije*“. Historijski zbornik LX (2007.): 247-294.
91. Koren, Snježana. *Politika povijesti u Jugoslaviji (1945-1960): Komunistička partija Jugoslavije, nastava povijesti, historiografija.* Zagreb: Srednja Europa, 2012.
92. Koren, Snježana. „*Poučavanje o interpretacijama*“. Povijest u nastavi 20 (2012.), 185.-215.
93. Koren, Snježana. „*History Teaching in Croatia (1990-2012)*“. U: School History and Textbooks: A Comparative Analysis of History Textbooks in Japan and Slovenia, Nobuhiro Shiba, Aleš Gabrić, Kenta Suzuki and Žarko Lazarević (eds.), 239-255. Zbirka Vpogledi 7. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2013.
94. Koren, Snježana. „*Learning Resources*“. U: Teaching for learning: a reference guide for results-oriented teachers, Lorin W. Anderson (ed.), 128-153. Thessaloniki: Center for Democracy and Reconciliation, 2013.
95. Koren, Snježana, „*Što je danas metodika nastave povijesti?*“. U: Metodike u suvremenom odgojno-obrazovnom sustavu, ur. Dragan Milanović, Ante Bežen, Vlatka Domović. Zagreb: Akademija odgojno-obrazovnih znanosti Hrvatske, 2013.
96. Koren, Snježana. *Čemu nas uči povijest? Nastava povijesti, ideje o učenju i poučavanju i ishodi učenja.* Zagreb: Profil, 2014.
97. Koren, Snježana. „*Twentieth-century wars in history teaching and public memory of present-day Croatia*“. Studi sulle Fromazione, Anno XVIII, 2 (2015): 11-32.
98. Koren, Snježana, Branislava Baranović. „*What Kind of History Education Do We Have after Eighteen Years of Democracy in Croatia? Transition, Intervention, and History Education Politics (1990 – 2000)*“ . In: „Transistion“ and the Politics of History Education in Southeast Europe, ed. Augusta Dimou, 91.-140. Gottingen: V & R unipress, 2009.
99. Koren, Snježana, Magdalena Najbar-Agičić. „*European experience and the history curriculum in compulsory education*“. In: Metodika. Journal of theory and application of teaching methodologies in pre-school, primary, secondary and higher education. No. 15. Vol 8, 2 (2007): 344-372
100. Koselleck, Reinhart. *Vergangene Zukunft. Zur Semantik geschichtlicher Zeiten*, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1979.
101. Köster, Manuel, Holger Thünemann, Meik Zülsdorf-Kersting (eds.). *Researching History Education: International Perspectives and Disciplinary Traditions.* Schwalbach: Wochenschau Verlag, 2014.
102. Krathwohl, David R. „*A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview*“. Theory into Practice. Vol. 41, No. 4, Autumn 2002, 212.-218.
103. Krathwohl, D. R., B. S. Bloom, B. B. Masia. *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook II: the affective domain.* New York: David McKay Company, 1964.
104. Le Goff, Jacques. *Treba li povijest zaista dijeliti na razdoblja?*. Zagreb: TIM press, 2015.
105. Luthar, Oto. *Majstori i muze.* Zagreb: Naklada MD, 2002.

106. Mager, Robert. *Preparing instructional objectives: a critical tool in the development of effective instruction*, 3rd edition. Atlanta: Center for Effective Performance, 1997.
107. Mayer, Richard E. „Rote Versus Meaningful Learning“. *Theory into Practice* Vol. 41, No. 4 (Autumn 2002), 226.–232.
108. Marzano, Robert J., Debra J. Pickering, Jane E. Pollock. *Nastavne strategije. Kako primijeniti devet najuspješnijih nastavnih strategija*. Zagreb: Educa, 2005.
109. Miletić, Loranda, Nataša Jurić Stanković. „*Dramske metode u nastavi povijesti*“. *Povijest u nastavi* 3 (2004.): 177–182.
110. Miletić, Loranda, Ružica Ambruš-Kiš, Robert Cimperman, Majda Fajdetić, Mirjana Kazija, Srećko Listeš, Sabina Marunčić, Vesna Milić, Marina Ništ, Renata Ozorlić-Domić, Biljana Petljak-Jakunić, Alka Požnjak-Malobabić, Mirela Skelac, Tijana Vidović. *Integrativna supervizija u odgoju i obrazovanju*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2009.
111. Miletić, Loranda, Olgica Martinis. „*Uloga praćenja izvođenja nastave*“. U: *Stručno usavršavanje i profesionalni razvoj*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010.
112. Miletić, Loranda. *Poučavanje o holokaustu i suradnja s međunarodnim organizacijama*. http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=4066:poucavanje-o-holokaustu-i-suradnja-s-meunarodnim-organizacijama (28. svibnja 2016.)
113. Nakou, Irene, Isabel Barca. *Contemporary public debates over history education*. Charlotte, NC: Information Age Publishing, 2010.
114. Paul, Richard, A. J. A. Binker, Karen Jensen, Heidi Kreklau. *Critical Thinking Handbook: 4th – 6th Grades. A Guide for Remodelling Lesson Plans in Language Arts, Social Studies, and Science*. Dillon Beach: Foundation for Critical Thinking, 1997, 2010.
115. Paul, Richard, A. J. A. Binker, Douglas Martin, Chris Betrano, Heidi Kreklau. *Critical Thinking Handbook: 6th – 9th Grades. A Guide for Remodelling Lesson Plans in Language Arts, Social Studies, and Science*. Dillon Beach: Foundation for Critical Thinking, 1995, 2010.
116. Pastuović, Nikola. *Obrazovanje i razvoj. Kako obrazovanje razvija ljude i mijenja društvo, a kako društvo mijenja obrazovanje*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012.
117. Pešikan, Ana. „*Suvremeni pogled na prirodu školskog učenja i nastave: socio-konstruktivističko gledište i njegove praktične implikacije*“. *Psihološka istraživanja*, vol. XIII, 2 (2010.), 157.–184.
118. Pešikan Avramović, Ana. *Treba li deci istorija. Psihološki problemi nastave istorije u osnovnoj školi*. Beograd: Zavod za udžbenika i nastavna sredstva, 1996.
119. Phillips, Robert. *Reflective Teaching of History 11 – 18. Continuum Studies in Reflective Practice and Theory*. London & New York: Continuum, 2002.
120. Pintrich, Paul R. „*The Role of Metacognitive Knowledge in Learning, Teaching, and Assessing*“. *Theory into Practice*, Vol. 41, No. 4 (Autumn 2002), 219.–225.
121. Poljak, Vladimir. *Didaktika*. Osmo izdanje. Zagreb: Školska knjiga, 1990.
122. Previšić, Vlatko (ur.). *Kurikulum. Teorije – metodologija – sadržaj – struktura*. Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta i Školska knjiga, 2007.
123. Psaltis, Charis, Mario Carretero, Sabina Čehajić-Clancy (eds.). *History Education and Conflict Transformation. Social Psychology Theories, History Teaching and Reconciliation*. Palgrave Macmillan, 2017.
124. Riley, Michael. *Big stories and big pictures: making outlines and overviews interesting*. *Teaching History* 88 (1997): 20-22.
125. Riley, Michael. *Into the Key Stage 3 History Garden: choosing and planting your inquiry questions*. *Teaching History*, 99 (2000): 8-13.
126. Rohlfes, Joachim. *Geschichte un ihre Didaktik*. 2., bibliographisch ergänzte Auflage. Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 1997.
127. Rury, John L. *Education and Social Change. Contours in the History of American Schooling*. Third Edition. NewYork/London: Routledge, 2009.
128. Rüsen, Jörn. *Historisches Lernen*. Köln/ Weimar/ Wien: Böhlau Verlag, 1994.
129. Santrock, John W. *Educational Psychology*. Second edition. McGraw-Hill International Edition, s. a.
130. Sauer, Michael. *Bilder im Geschichtsunterricht. Typen. Interpretationsmethoden. Unterrichtsverfahren*. 2., überarbeitete und aktualisierte Auflage. Seelze: Kallmeyersche Verlagsbuchhandlung, 2003.

131. Sauer, Michael. *Geschichte unterrichten. Eine Einführung in die Didaktik und Methodik*. 3. Auflage. Seelze: Kallmeyersche Verlagsbuchhandlung, 2004.
132. Seixas, Peter, Tom Morton. *The Big Six Historical Thinking Concepts*. Toronto: Nelson, 2012.
133. Seixas, Peter (ed.). *Theorizing Historical Consciousness*. Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press, 2006.
134. Seixas, Peter, Peter Stearns, Sam Wineburg (eds.). *Knowing, Teaching, and Learning History. National and International Perspectives*. New York: New York University Press, 2001.
135. *Smjernice za poučavanje o Holokaustu*. Međunarodni savez za sjećanje na Holokaust, 2005. http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=4046:smjernice-za-pouavanje- o-holokaustu&catid=441:pouavanje- o-holokaustu&Itemid=485
136. Skok, Pavao. *Izvanškolska nastava*. Zagreb, 2002.
137. Slavin, Robert E. *Educational Psychology: Theory and Practice*. Sixth edition. Needham Heights: Allyn & Bacon, 2000.
138. Sternberg, Robert. *Critical thinking: Its nature, measurement, and improvement*. National Institute of Education: 1986.
139. Stradling, Robert. *Multiperspektivnost u nastavi povijesti: priručnik za nastavnike*. Zagreb: Srednja Europa, 2006.
140. Stradling, Robert. *Nastava europske povijesti 20. stoljeća*. Zagreb: Srednja Europa, 2003.
141. *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*, Narodne novine, br.: 124/2014.
142. Šašić, Miroslav, Valerija Turk-Presečki. *Dobar projekt. Kako pripremiti projekt, samostalan istraživački rad, povjesni eseji, referat i maturalni rad*. Zagreb: Školska knjiga, 2009.
143. Taylor, Tony, Robert Guyver (eds). *History Wars and the Classroom - Global Perspectives*. Charlotte, NC: Information Age Publishing, 2011.
144. Trškan, Danijela, *Lokalna zgodovina – učenje z odkrivanjem*. Ljubljana: znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2008.
145. Trškan, Danijela. *Provjera znanja i ocjenjivanje u nastavi povijesti*. Zagreb: Srednja Europa, 2005.
146. Trškan, Danijela. „*Terenski rad u nastavi povijesti – učenje metodom otkrivanja*“. *Povijest u nastavi* 10 (2007.), 207.–216.
147. Veccia, Suzan H. *Uncovering our History. Teaching with Primary Sources*. Chicago: American Library Association, 2004.
148. Vizek Vidović, Vlasta (ur.). *Planiranje kurikuluma usmjerenoga na kompetencije u obrazovanju učitelja i nastavnika*. Priručnik za visokoškolske nastavnike. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009.
149. Vizek Vidović, Vlasta, Majda Rijavec, Vesna Vlahović-Štetić, Dubravka Miljković. *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP-VERN, 2003.
150. Wallace, Belle, June Maker, Diana Cave, Simon Chandler. *Thinking Skills and Problem-Solving: An Inclusive Approach. A Practical Guide for Teachers in Primary Schools*. London: David Fulton Publishers, 2004.
151. Wineburg, Sam. *Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting the Future of Teaching the Past*. Philadelphia: Temple University Press, 2001.
152. Wineburg, Sam. *Reading Like a Historian: Teaching Literacy in Middle and High School Classrooms*. New York: TC Press, 2011.
153. Yeomans, Jane, Christopher Arnold. *Teaching, Learning and Psychology*. London: David Fulton Publishers, 2006.
154. Young, Michael, Johan Muller. *Three Educational Scenarios for the Future: Lessons from the sociology of knowledge*. European Journal of Education, 45 (1) (2010): 11–27.

POPIS KORIŠTENIH KURIKULUMA I NASTAVNIH PLANOVA I PROGRAMA

Hrvatska

- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, 2011.
- Nastavni planovi srednjih škola. Nastavni programi za hrvatski jezik, povijest i etiku u srednjim školama. Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske, posebno izdanje, 2 (Zagreb, 1. kolovoza 1995.).
- Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006.
- Okvirni nastavni program općeobrazovnih predmeta u srednjim školama. Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske, posebno izdanje, br. 11 (Zagreb, lipanj 1997.).

Australija

- ACARA. The Australian Curriculum: History F – 10. Version 7.5 dated Friday, 15 May 2015.
- ACARA. The Australian Curriculum: Ancient History and Modern History. Senior secondary school. Version 7.5 dated Friday, 15 May 2015.

Švicarska

- École de maturité. Répartition horaire des disciplines, plan d'études et liste des examens écrits et oraux pour l'année scolaire 2013–2014. Canton de Vaud. Département de la formation, de la jeunesse et de la culture. Direction générale de l'enseignement postobligatoire.
- Plan d'études cantonal francophone pour la formation gymnasiale. Direction de l'instruction publique du canton de Berne. Edition 7.2007
- Lehrplan Gymnasium. Kantonsschule Olten. Kantonsschule Solothurn. 2014.

Belgija

- Leerplan Secundair Onderwijs. TSO – KSO – 3e graad – Basisvorming 7. AV Geschiedenis (1e jaar: 1 lestijd/week, 2e jaar: 1 lestijd/week). Leerplannummer: 2014/018. Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap.
- Fédération Wallonie-Bruxelles. Administration générale de l'Enseignement et de la Recherche scientifique. Core skills. Basic education and the first stage of secondary school education.

Bosna i Hercegovina

- Bosna i Hercegovina. Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje. Zajednička jezgra nastavnih planova i program za povijest definirana na ishodima učenja. Mostar, 2015.

Češka

- Framework Educational Programme for Basic Education (with amendments as at 1. 9. 2007). VUP, Prague 2007.
- Framework Education Programme for Secondary General Education (Grammar Schools). VUP, Prague 2007.

Estonija

- National Curriculum for Basic Schools, Appendix 5 of Regulation No. 1 of the Government of the Republic of 6 January 2011.
- National Curriculum for Upper Secondary Schools, Appendix 5 of Regulation No. 2 of the Government of the Republic of 6 January 2011.

Finska

- National Core Curriculum for Basic Education, 2004.
- Finnish National Board of Education. National Core Curriculum for Upper Secondary Schools, 2003.

Francuska

- Ministère de l'Éducation nationale, de la Jeunesse et de la Vie associative. Bulletin officiel spécial n°8 du 13 octobre 2011. Programmes des classes terminales des voies générale et technologique.
- Ministère de l'Éducation nationale. Bulletin officiel n°8 du 21 février 2013.

Irska

- A Framework for Junior Cycle, October 2012. Department of Education and Skills.
- The Junior Certificate History Syllabus
- Primary School Curriculum. History. Social, Environmental and Scientific Education Curriculum, 1999.
- Primary School Curriculum. Introduction. 1999.
- Primary School Curriculum. History. Social, Environmental and Scientific Education Curriculum, 1999. Teacher Guidelines
- Leaving Certificate History Syllabus (Ordinary and Higher Levels).
- History Leaving Certificate. Ordinary Level and Higher Level Guidelines for Teachers. National Council for Curriculum and Assessment, 2004.

Italija

- Annali della pubblica istruzione. Numero speciale 2012. Indicazioni nazionali per il curricolo della scuola dell'infanzia e del primo ciclo d'istruzione. Del Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca.

Kanada

- Growing Success. Assessment, evaluation and reporting in Ontario schools. First Edition, Covering Grades 1 to 12, 2010.
- The Ontario Curriculum Grades 9 and 10. Canadian and World Studies. Geography, History, Civics (Politics). Ministry of Education, 2013.
- The Ontario Curriculum Grades 11 and 12. Canadian and World Studies. Ministry of Education, 2005.
- The Ontario Curriculum. Social Studies, Grades 1 to 6. History and Geography, Grades 7 and 8. Ministry of Education, 2013.
- The Ontario Curriculum. Social Studies, Grades 1 to 6. History and Geography, Grades 7 and 8. Ministry of Education, 2004.
- The Ontario Curriculum, Grades 9 to 12. Social Studies and Humanities. Ministry of Education, 2013.
- The Ontario Curriculum, Grades 11 and 12. Social Studies and Humanities. Ministry of Education, 2000.
- Québec Education Program. Approved Version. Preschool Education. Elementary Education. Ministère de l'Éducation, 2001.
- Québec Education Program. Secondary School Education, Cycle One. Ministère de l'Éducation, 2004.

Norveška

- Core Curriculum for Primary, Secondary and Adult Education in Norway. The Royal Ministry of Education, Research and Church Affairs.
- Utdanningsdirektoratet. Social Studies Subject Curriculum established as a Regulation by the Ministry of Education and Research on 21 June 2013. Valid from 01.08.2013.
- History – common core subject in programmes for general studies. Valid from 01.08.2009.

Novi Zeland

- The New Zealand Curriculum for English-medium teaching and learning in years 1–13, The Ministry of Education, 2007.
- Building Conceptual Understandings in the Social Sciences. Approaches to Building Conceptual Understandings. Ministry of Education, 2009.

Poljska

- Podstawa programowa z komentarzami. Tom 4. Edukacja historyczna i obywatelska w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum historia i społeczeństwo, historia, wiedza o społeczeństwie, podstawy przedsiębiorczości, ekonomia w praktyce, wychowanie do życia w rodzinie, etyka, filozofia. 2009.

Sjedinjene Američke Države

- National Standards for World History: Exploring Paths to the Present. Grades 5-12. Expanded Edition Including Examples of Student Achievement. National Center for History in the Schools, University of California, Los Angeles, 1994. Novija inačica standarda: <http://www.nchs.ucla.edu/history-standards>; <http://www.nchs.ucla.edu/history-standards/historical-thinking-standards>; <http://www.nchs.ucla.edu/history-standards/world-history-content-standards>
- National Standards for United States History: Exploring the American Experience. Grades 5-12. Expanded Edition Including Examples of Student Achievement. National Center for History in the Schools, University of California, Los Angeles, 1994. Novija inačica standarda: <http://www.nchs.ucla.edu/history-standards>; <http://www.nchs.ucla.edu/history-standards/historical-thinking-standards>; <http://www.nchs.ucla.edu/history-standards/us-history-content-standards>

Slovenija

- Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. Ljubljana, Ministarstvo za šolstvo in šport, 2011.
- Učni načrt. Zgodovina: splošna gimnazija. Ljubljana, Ministarstvo za šolstvo in šport, 2008.

Švedska

- Curriculum for the compulsory school, preschool class and the leisure-time centre 2011.
- Syllabuses for the compulsory school. Second edition, 2009.
- Läroplan för grundsärskolan 2011.

Velika Britanija

Engleska

- Department for Education. The national curriculum in England. Framework document. July 2013.
- Department for Education. The national curriculum in England. Framework document. July 2014.
- Department for Education. History programmes of study: key stages 1 and 2. National curriculum in England. September 2013.

- Department for Education. The national curriculum in England. Key stages 3 and 4 framework document. December 2014.
- Department for Education. History programmes of study: key stage 3. National curriculum in England. September 2013.

Sjeverna Irska

- Norther Ireland Curriculum. The Statutory Curriculum at Key Stage 3. Rationale and Detail. 2007.
- Norther Ireland Curriculum. History. Key Stage 3 Non Statutory Guidance for History.
- University of Ulster. Recent Research on Teaching History in Northern Ireland: Informing Curriculum Change. 2007.

Škotska

- Advanced Higher History Course Specification (C737 77). Valid from August 2015. Scottish Qualifications Authority, 2015.
- Advanced Higher History Course/Unit Support Notes. Scottish Qualifications Authority, 2015.
- National 3 History Course Specification (C737 73). Valid from August 2013. Scottish Qualifications Authority, 2012.
- National 3 History Course Support Notes. Scottish Qualifications Authority, 2012.
- National 4 History Course Specification (C737 74). Valid from August 2013. Scottish Qualifications Authority, 2012.
- National 4 History Course Support Notes. Scottish Qualifications Authority, 2012.
- National 5 History Course Specification (C737 75). Valid from August 2013. Scottish Qualifications Authority, 2013.
- National 5 History Course Support Notes. Scottish Qualifications Authority, 2015.
- Higher History Course Specification (C737 76). Valid from August 2014. Scottish Qualifications Authority, 2014.
- Higher History Course Support Notes, Scottish Qualifications Authority, 2012.

Wales

- History in the National Curriculum for Wales. Key Stages 2–3. Curriculum and Assessment 3–14 Division, Department for Children, Education, Lifelong Learning and Skills, Welsh Assembly Government, 2008.